

EMENI

KANUNLAR VE KARARLAR BAŞKANLIĞI

**BİR PARLAMENTER DENETİM YOLU
DİLEKÇE KOMİSYONU
ÇALIŞTAYI**

YAYINA HAZIRLAYAN

Kanunlar ve Kararlar Başkanlığı

DEŞİFRE

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

KAPAK TASARIMI VE SAYFA DÜZENİ

Basın, Yayın ve Halkla İlişkiler Başkanlığı

TBMM Basımevi

2017– Ankara

Yayın No.: TBMM 2017/36-KKB/3

“Ben Meclis’te İstida Encümeninde çalıştım. Orası bu devlet ve millete ait bütün dertlerin kaynadığı ocaktır. Devletin ne olduğunu, nasıl işlediğini, nerelerinin aksadığını, nasıl düzeleceğini orada öğrendim.”

*Adnan MENDERES
Eski Başbakan
Eski İstida Encümeni Üyesi*

İÇİNDEKİLER

<i>KATILIMCI LİSTESİ</i>	9
<i>TAKDİM</i>	11
<i>GİRİŞ</i>	13
BİRİNCİ OTURUM	15
<i>Dilekçe Komisyonunun Misyonu / Etkinliği / Deneyimler / Beklentiler</i>	15
<i>(OTURUM BAŞKANI – Mihrimah Belma SATIR – Dilekçe Komisyonu Başkanı)</i>	17
<i>Mihrimah Belma SATIR – Dilekçe Komisyonu Başkanı</i>	17
<i>Yahya AKMAN – Dilekçe Komisyonu Eski Başkanı</i>	19
<i>Mehmet DANIŞ – Dilekçe Komisyonu Eski Başkanı</i>	25
<i>Mehmet Ali KUMBUZOĞLU – TBMM Genel Sekreteri</i>	29
Soru – Cevap ve Oturum Kapanış Konuşmaları	31
Komisyonlar arasında işbirliği, kararların takibi ve KDK raporlarının görüşülmesi	31
<i>Mihrimah Belma SATIR, Dilekçe Komisyonu Başkanı</i>	31
Medyayla iletişim ve Komisyonunda personel istihdamı	31
<i>Yahya AKMAN, Dilekçe Komisyonu Eski Başkanı</i>	35
İKİNCİ OTURUM	39
<i>Dilekçe Komisyonunun Hukuktaki Yeri ve Çalışma Usulü</i>	39
<i>(OTURUM BAŞKANI – Korkut TÜRKİYARAR – TBMM Genel Sekreter Yardımcısı Vekili)</i>	41
Siyasi Başvuru Hakkının Türk Hukukundaki Yeri-1	43
<i>Kadir AKTAŞ, Kanunlar ve Kararlar Başkan Yardımcısı</i>	43
Siyasi Başvuru Hakkının Türk Hukukundaki Yeri-2	46
<i>Güenal SEYİT, Yasama Uzmanı</i>	46
Karşılaştırmalı Ülke Uygulamalarında Dilekçe Komisyonları.....	50
<i>Kadir CANDAN – Yasama Uzmanı</i>	50
Türk Parlamento Tarihindeki Yeri ve Geçmiş Komisyon Çalışmaları.....	54
<i>Hilmi Soner ERDOĞAN, Yasama Uzmanı</i>	54
Komisyonun Görevleri ve Üstleneceği Misyonlar	61
<i>Akif Celal KOCAOĞLU, Yasama Uzmanı</i>	61
Komisyonun Yetkileri ve Etkin Kullanımı.....	64
<i>Harun KAYNAK, Yasama Uzmanı</i>	64

Başkanlık /Başkanlık Divanı İşlemleri (Usule İlişkin İnceleme Süreci)	67
<i>Rabia BARITCI, Yasama Uzmanı</i>	67
Komisyon Genel Kurulu ve Meclis Genel Kurulu Süreci	70
<i>Soner ÇAKAR, Yasama Uzmanı</i>	70
Dilekçe Komisyonu Kararlarının Yeri, Niteliği ve Takibi	79
<i>Abdulhaluk KURNAZ, Yasama Uzmanı</i>	79
Af ve Atıfet Kararları Geleneği.....	83
<i>Kadir AKTAŞ, Kanunlar ve Kararlar Başkan Yardımcısı</i>	83
BİMER Başvuru Yolu	87
<i>Durmuş ERSOY, Başbakanlık Uzmanı</i>	87
Soru – Cevap ve Tartışma	91
ÜÇÜNCÜ OTURUM	97
<i>Dilekçe Komisyonunun Görevleri/Yetkileri/Lojistiği</i>	97
<i>(OTURUM BAŞKANI – Kadir AKTAŞ – Kanunlar ve Kararlar Başkan Yardımcısı)</i>	99
Komisyonun Kamu Kurumlarıyla İlişkileri, İdare Nezdindeki Algısı ve Etkileri	100
<i>Seçil TUTKUN ODABAŞI, Gümrük ve Ticaret Uzmanı</i>	100
Komisyonun Diğer Meclis Komisyonları ile İlişkileri	102
<i>Kamil ATLAY, Yasama Uzmanı</i>	102
Karma Komisyon Çalışmaları ve Kamu Denetçiliği Kurumu ile İlişkiler	106
<i>Muhammet Akif SÜSLÜ, Kamu Denetçiliği Uzmanı</i>	106
Basın ve STK’larla İlişkiler, Sivil Toplum Katılımı-1	109
<i>Gökalp İZMİR, Yasama Uzmanı</i>	109
Basın ve STK’larla İlişkiler, Sivil Toplum Katılımı-2.....	112
<i>Hakan TOKBAŞ, Tüketici Hukuku Enstitüsü Başkanı, Avukat</i>	112
Yerinde İnceleme, Bilirkişi Tayini ve İdari Denetim Talebi	116
<i>Esin ÖZBEK, Yasama Uzmanı</i>	116
Komisyonun Personel, Bütçe ve Lojistik İmkânları	119
<i>Beyhan HAMURCU, Yasama Uzmanı</i>	119
Karar ve Rapor Yazım Tekniği	121
<i>Beyhan HAMURCU, Yasama Uzmanı</i>	121

DÖRDÜNCÜ OTURUM	123
Soru, Cevap ve Tartışma	123
<i>(OTURUM BAŞKANI – Korkut TÜRKİYARAR – TBMM Genel Sekreter Yardımcısı Vekili)</i>	125
Sorular-Cevaplar/Açıklamalar	125
Genel talep içeren başvurulara KDK’nın yaklaşımı	127
<i>Muhammet Akif SÜSLÜ, Kamu Denetçiliği Uzmanı</i>	127
Mükerrer başvuru yapılması sorunu ve hak arama yollarının çeşitlendirilmesinin gerekliliği.....	128
<i>Harun KAYNAK, Yasama Uzmanı</i>	128
İdarenin cevapları ve komisyon kararlarının idarelere bildirilmesi	128
<i>Beyhan HAMURCU, Yasama Uzmanı</i>	128
Bilirkişi tayini ve ücretlendirilmesi	129
<i>Esin ÖZBEK, Yasama Uzmanı</i>	129
Komisyonun ve KDK’nın aldığı kararların takibi	130
<i>Abdulhaluk KURNAZ, Yasama Uzmanı</i>	130
Komisyonun karar ve yazışmalarının idare nezdinde etkililiği	132
<i>Seçil TUTKUN ODABAŞI, Gümrük ve Ticaret Uzmanı</i>	132
Af ve atıfet hükümlerinin varlığı ve bu kararların uygulanması.....	134
<i>Kadir AKTAŞ, Kanunlar ve Kararlar Başkan Yardımcısı</i>	134
Atıfet kararlarının uygulaması	135
<i>Hilmi Soner ERDOĞAN, Yasama Uzmanı</i>	135
Komisyon kararlarının bağlayıcılığı, geçmişten günümüze yaşanan işlev kaybı, başvuru alırken işbölümü.....	136
<i>Kadir AKTAŞ, Kanunlar ve Kararlar Başkan Yardımcısı</i>	136
Kapanış	141
DİLEKÇE KOMİSYONU ÇALIŞTAYINDA ÖNE ÇIKAN	
TESPİT VE ÖNERİLER	141
Ek-1 4.7.1976 tarihinde görüşülen TBMM Soruşturma Hazırlık Komisyonu Raporu	145

ÇALIŞTAY KATILIMCI LİSTESİ

Sıra	Adı, Soyadı	Kurumu	Unvanı
1	Mihrimah Belma SATIR	TBMM Dilekçe Komisyonu	Başkan
2	Yahya AKMAN	Kamu Denetçiliği Kurumu	Kamu Denetçisi (Komisyon Eski Başkanı)
3	Mehmet DANIŞ	Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı	Bakan Yardımcısı (Komisyon Eski Başkanı)
4	Mehmet Ali KUMBUZOĞLU	TBMM İdari Teşkilatı	Genel Sekreter
5	Korkut TÜRKYARAR	TBMM İdari Teşkilatı	Genel Sekreter Yardımcısı Vekili
6	Emrah HURMA	TBMM Araştırma Hizmetleri Başkanlığı	Başkan
7	Kadir AKTAŞ	TBMM Kanunlar ve Kararlar Başkanlığı	Başkan Yardımcısı
8	Mustafa BİÇER	TBMM Kanunlar ve Kararlar Başkanlığı	Müdür Yardımcısı
9	Beyhan HAMURCU	Kanunlar ve Kararlar Başkanlığı Dilekçe Komisyonu	Yasama Uzmanı
10	Abdulhaluk KURNAZ	Kanunlar ve Kararlar Başkanlığı Anayasa Komisyonu	Yasama Uzmanı
11	Akif Celal KOCAOĞLU	Kanunlar ve Kararlar Başkanlığı Dilekçe Komisyonu	Yasama Uzmanı
12	Hilmi Soner ERDOĞAN	Kanunlar ve Kararlar Başkanlığı Dilekçe Komisyonu	Yasama Uzmanı
13	Rabia BARITCI	Kanunlar ve Kararlar Başkanlığı Dilekçe Komisyonu	Yasama Uzmanı
14	Harun KAYNAK	Kanunlar ve Kararlar Başkanlığı Dilekçe Komisyonu	Yasama Uzmanı

Sıra	Adı, Soyadı	Kurumu	Unvanı
15	Esin ÖZBEK	Kanunlar ve Kararlar Başkanlığı Dilekçe Komisyonu	Yasama Uzmanı
16	Kamil ATLAY	Kanunlar ve Kararlar Başkanlığı İHİK	Yasama Uzmanı
17	Evren ELVERDİ	Kanunlar ve Kararlar Başkanlığı İHİK	Yasama Uzmanı
18	Gökalp İZMİR	Kanunlar ve Kararlar Başkanlığı KEFEK	Yasama Uzmanı
19	Soner ÇAKAR	Kanunlar ve Kararlar Başkanlığı Denetim Bürosu	Yasama Uzmanı
20	Günel SEYİT	Kanunlar ve Kararlar Başkanlığı Araştırma ve İnceleme Bürosu	Yasama Uzmanı
21	Gürsel ÖZTÜRK	Kanunlar ve Kararlar Başkanlığı	Müşavir
22	Kadir CANDAN	Araştırma Hizmetleri Başkanlığı	Yasama Uzmanı
23	Muhammet Akif SÜSLÜ	Kamu Denetçiliği Kurumu	Kamu Denetçiliği Uzmanı
24	Seçil TUTKUN ODABAŞI	Tüketicinin Korunması ve Piyasa Gözetimi Genel Müdürlüğü	Gümrük ve Ticaret Uzmanı
25	Durmuş ERSOY	Başbakanlık Halkla İlişkiler Daire Başkanlığı	Başbakanlık Uzmanı
26	Hakan TOKBAŞ	Tüketici Hukuku Enstitüsü Başkanı	Avukat
27	Nazlı Didem MOĞULKOÇ	Ankara Barosu	Yasa İzleme Enst. Başkanı, Avukat

TAKDİM

Yasama organında Dilekçe Komisyonu aracılığıyla yapılan çalışma, Türkiye Büyük Millet Meclisine doğrudan ulaşan talep ve şikâyet konularının önce Meclisin kendi üyelerinden müteşekkil bir komisyonu marifetiyle incelenmesi, alınan kararların muhatap idareler tarafından uygulanmasının gözetilmesi ve gerekli görülen başvuruların Meclis Genel Kurulunda görüşülerek bir karara bağlanması faaliyetini içermektedir. Meclis, vazettiği ve bağlayıcı olan kanunların doğru uygulanmasını, bizzat kendisi gözetmekte, gelen başvurular üzerine yaptığı denetimle bir manada koymuş olduğu kuralların arkasında durduğunu göstermektedir. Ülkemizde kuralların kendisinden çok, doğru uygulanmasında sorunlar yaşandığı düşünülürse, uygulamadaki hukuka aykırılıkları tespit etmeye görevli Dilekçe Komisyonunun önemi ortaya çıkmaktadır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi, köklü kurumsal geçmişiyle, Dilekçe Komisyonunun faaliyetleri bakımından da son derece zengin bir tarihi tecrübeye sahiptir. Bu tecrübe birikimi ve teamüllerin oluşum süreci, komisyon faaliyetleri sırasında düzenli bir şekilde izlenerek pekiştirilen uygulamaların yanı sıra Dilekçe Komisyonunda görev yapmış olan parlamenterler ve komisyon uzmanlarının somut gözlem ve deneyimleriyle de şekillenmiştir. Şüphesiz kurumsal tecrübe, bireysel tecrübelerin belli bir sistematik düzen çerçevesinde devamlılık kazanmış halidir.

TBMM'nin kurumsal tecrübesinin periyodik aralıklarla değerlendirilmesi için görüş ve kanaatlerin paylaşıldığı ortamların sağlanması söz konusu tecrübeleri belli bir sistematığa kavuşturmak ve geleceğe dönük daha verimli uygulamalar tasarlamak bakımından büyük faydalar sağlayacaktır. Bu düşünce doğrultusunda Dilekçe Komisyonu çalışmalarının daha etkin ve verimli bir çalışma düzenine kavuşturulması ve tecrübeler ışığında daha işlevsel uygulamaların geliştirilmesi, geçmiş iyi uygulama örneklerinin aktarılması gayesi ile görüş ve kanaatlerin paylaşıldığı bir düşünce ortamı sağlamak üzere Kanunlar ve Kararlar Başkanlığımız tarafından “Bir Parlamenter Denetim Yolu Dilekçe Komisyonu Çalıştayı” düzenlenmiştir. Bu Çalıştaya gerek TBMM yasama uzmanları gerekse Dilekçe Komisyonu ile ilgili kamu kurumlarının temsilcileri iştirak etmiş ve değerlendirmeler neticesinde bazı tespitler, çözüm önerileri ortaya konmuştur. Elinizdeki Kitapta, Çalıştay katılımcılarının görüşlerine ve sundukları tebliğlere yer vermekte ve öne çıkan tespit ve önerileri de sonuç bölümünde özetlenmektedir.

Çalıştayın ve sonuç bildirgesi niteliğindeki Çalıştay Kitabın, Dilekçe Komisyonunun bundan sonraki faaliyetlerinin daha etkin ve verimli bir zeminde yürütülmesi, yapılmış iyi uygulamaların bilinmesi ve gerçekleştirilmesi bakımından bayrağı daha sonra teslim alacak komisyon yeleri ve uzmanları için son derece yararlı olacağını niyaz ediyorum. Bu vesileyle Çalıştaya iştirak eden tüm katılımcılara ve Çalıştayı düzenleyen Kanunlar ve Kararlar Başkanlığına teşekkür ediyorum.

İsmail KAHRAMAN
Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı

GİRİŞ

Dilekçe Komisyonunun misyonuna uygun bir etkinlik sağlayabilmesi yolunda yararlanılabilecek görüşlerin ortaya konması, tecrübelerin intikal ettirilmesi ve paylaşılması amacıyla bir Çalıştay düzenlenmesine ilişkin Kanunlar ve Kararlar Başkanlığının proje önerisi Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı Genel Sekreterliği tarafından uygun görülmüş ve söz konusu Çalıştay 4.11.2016 tarihinde Dilekçe Komisyonu Başkanlığı himayesinde TBMM Beştepe Eğitim ve Sosyal Tesislerinde gerçekleştirilmiştir.

Çalıştay gündemi; esas olarak, Dilekçe Komisyonu misyonunun güçlendirilmesi, etkinliğinin artırılması, Komisyon raporlarının içeriğinin sadeleştirilmesi, tanıtımının daha iyi yapılması ve raporların sonuçlarının izlenmesine yönelik prosedürlerin geliştirilmesi gibi etkinlik artırıcı tedbirler ekseninde oluşturulmuştur.

Dilekçe Komisyonu Başkanı ve eski başkanları başta olmak üzere, TBMM Genel Sekreteri, İdari Teşkilatın bazı yöneticileri, yasama uzmanları ile kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum kuruluşlarından bazı temsilciler Çalıştaya katılmıştır.

Çalıştay, dört oturum olarak düzenlenmiştir. Birinci oturumda İstanbul Milletvekili ve Dilekçe Komisyonu Başkanı Mihrimah Belma SATIR, Dilekçe Komisyonunun çalışmalarına ilişkin değerlendirmelerini aktararak tespit ettiği sorunları ve bu sorunların giderilmesine yönelik önerilerini ortaya koymuş ve Dilekçe Komisyonunun uygulamada misyonunu hangi ölçüde yerine getirdiğine ilişkin düşüncelerini paylaşmıştır. Ayrıca bu oturumda geçmiş dönemlerde Dilekçe Komisyonu Başkanlığı yapmış olan Yahya AKMAN ve Mehmet DANİŞ Komisyonun misyonu, etkinliğinin artırılması ve Komisyondan beklentilerin karşılanması konusunda düşüncelerini açıklayarak Komisyonda yaşamış oldukları tecrübeleri paylaşmışlardır.

İkinci ve üçüncü oturumda ise yasama uzmanları ve kamu kurumlarından gelen temsilciler Siyasi Başvuru Hakkı, Dilekçe Komisyonunun Türk Parlamento Tarihindeki Yeri, Komisyonun Yetkileri ve Etkin Kullanımı, Komisyonun Kamu Kurumlarıyla, Basın ve Sivil Toplum Kuruluşlarıyla İlişkileri, Komisyonun yerinde inceleme, bilirkişi tayini ve idari denetim talebi yetkileri ve daha bir çok konuda sunumlar yaparak bilgi ve tecrübe paylaşımında bulunmuşlardır.

Bu Çalıştay Raporunda, katılımcıların sunum, konuşma ve tartışmalarına yer verilmiş, Raporun sonuç bölümünde ise katılımcılarca ifade edilen ve dikkat çeken görüş ve öneriler özet olarak yansıtılmıştır. Bu önerilerin gelecek uygulayıcılara perspektif sunan bir eylem planı mahiyetinde olduğu söylenebilir.

Söz konusu Çalıştay Raporu kitapçık olarak bastırılarak, ilgili kişi ve kurumlarla hedeflenen amaçları gerçekleştirmek niyetiyle paylaşılmıştır.

BİRİNCİ OTURUM

Dilekçe Komisyonunun Misyonu /
Etkinliği / Deneyimler / Beklentiler

BİRİNCİ OTURUM
DİLEKÇE KOMİSYONUNUN MİSYONU / ETKİNLİĞİ /
DENEYİMLER / BEKLENTİLER
(OTURUM BAŞKANI – MİHRİMAH BELMA SATIR)

MİHRİMAH BELMA SATIR

Dilekçe Komisyonu Başkanı

Sayın vekillerim, kamu kurumlarından gelen değerli temsilciler, değerli bürokratlar, Dilekçe Komisyonunun değerli uzmanları hepinize hayırlı sabahlar diliyorum. Hepiniz hoşgeldiniz.

Bu toplantının amacı; aslında bir beyin fırtınası yapmak. Aynı amaca çalışan çeşitli kurumlardaki bürokratlarımızdan nasıl daha fazla verim alabiliriz, denetim faaliyetini nasıl daha fazla yapabiliriz, daha az vakit harcayarak daha doğru kararları nasıl çıkarabiliriz, bunun çalışmasını yapacağız. Burada, tabii sizlere çok görev düşüyor. Hepiniz bu konunun uzmanı, bürokratsınız, makamlarınız var. Ben, hepinize çok teşekkür ediyorum. Öncelikle benden evvelki Komisyon Başkanlarımıza, Değerli Bakanıma ve Değerli Başkanıma Çalışmaya katılmayı kabul ettikleri için çok teşekkür ediyorum. Bu arada, Sayın Vekilimiz, Kamu Denetçiliği Kurumunun seçilen yeni üyesidir. Kendisine de bu vesileyle hayırlı olsun diyorum.

Ben, Dilekçe Komisyonu Başkanı olduktan sonra geçmişten gelen çalışmaları biraz araştırdım, tecrübelerinden yararlanmak için değerli başkanlarımızla görüşmeler yaptım. Dilekçe Komisyonunun çok önemli bir Komisyon olduğunu gördüm. Komisyonun faaliyetleriyle ilgili iyi bir siyasetçiyseniz oradan siyasi malzeme çıkarabilirsiniz, gelen dilekçeleri inceleyerek halkın talepleri ve şikâyetleri doğrultusunda politika üretebilirsiniz, gerekirse yasal düzenlemeler yapabilirsiniz. Eğer iyi bir bürokratsanız, bürokratları yönlendirip yanlış karar vermelerini veya vatandaş mağdur etmelerini önleyebilirsiniz. Önemli bir Komisyon, Marko Paşa olmaya, birlikte çalışmaya ve halka doğru kararlar ulaştırmaya çalışıyoruz.

Sayın Başkanlarım, biz, kendi içimizde bu dönem değerli uzmanlarla çalışıyoruz, hakikaten her biri birbirinden değerli ama şöyle bir sıkıntımız var. Komisyondaki arkadaşlarımız çok başarılı olduğu için çok kısa sürede başka makamlara gidiyorlar, biz yeni birileriyle çalışmak durumunda kalıyoruz. Bu da iyi mi kötü mü, tartışılır, Korkut Bey örneğinde olduğu gibi, diğer arkadaşlarımızda olduğu gibi. Tabii, bu espri. Her zaman daha iyiyi bulmak için hep birlikte çalışacağız. Ben, hepinize tekrar teşekkür ediyorum.

Denetim faaliyeti yapan birkaç kurum var, vatandaşın direkt müracaat edebildiği birkaç kurum var, hepimiz aynı dilekçeler üzerinde çalışıp kararlar verebiliyoruz, emek sarf ediyoruz, kurum kuruluşlara yazılar yazabiliyoruz. Orada bir birliktelik ve yeknesaklık olsun veya aynı dilekçeler üzerinde hepimiz çalışmayalım. Bununla ilgili bir formül üretebilir miyiz? Nasıl yapmalıyız? Bir ağ mı kuralmalıyız? Teknolojinin ve bilişimin bu kadar ilerlediği bir dönemde bizim uğraştığımız bir dilekçeyle benzer şekilde Kamu Denetçiliği Kurumu, benzer şekilde BİMER, CİMER gibi kurumlar da ilgileniyor. Bu konuda neler yapabiliriz? Bunlar hakkında kafa yoralım diye düşünüyorum.

İkinci önerim ise kamu kurumlarına yazdığımız yazıların cevaplarının geç geldiğini görüyorum, tekit yapmak zorunda kaldığımızı görüyorum. Bunun da bir sıkıntı olduğunu düşünüyorum. Dediğim gibi teknoloji çok ilerledi, bürokratların eğitim seviyeleri ve standartları çok yükseldi. Bütün kamu kurumları e-devlet sistemine geçti, daha kısa sürede doğru cevapları verebilirler diye düşünüyorum. Bu konuda bir duyarlılık yaratmamız gerektiğini düşünüyorum.

Bir de Dilekçe Komisyonu adına söyleyeyim, tanınırlığımız var, daha fazla olması için, Kamu Denetçiliği Kurumunun belki bu anlamda daha çok çalışma yapması gerekebilir ama biz ne yapabiliriz, belki bunu da biraz çalışmamız lazım.

Diğer konuları, sizlerden gelecek sonuç bildirgesi üzerine çalışıp biz de neticelendiririz diye düşünüyorum. Tekrar hepinize çok teşekkür ediyor, başarılar diliyorum. Toplantının netice notlarını da beklediğimizi ayrıca ifade etmek isterim. İzninizle başkanlarımıza söz verelim, onlar da bize hem geçmişteki çalışmalarını hem de önerilerini anlatsınlar, faydalı olacağı kanaatindeyim. Hepinize kolaylıklar diliyorum. Teşekkür ederim. Başkanım, buyurun.

YAHYA AKMAN

Kamu Denetçiliği Kurumu

Kamu Denetçisi

Dilekçe Komisyonu Eski Başkanı

YAHYAAKMAN, Dilekçe Komisyonu Eski Başkanı – Sayın Başkanım, Sayın Bakanım, değerli uzmanlarımız, arkadaşlar ben de hepinize çok teşekkür ediyorum.

Dilekçe Komisyonunun kıdemli eski bir başkanı olarak, uzun yıllar başkanlık yapmış bir arkadaşınız olarak ben de sürem elverdiği ölçüde birkaç hususu sizinle paylaşmak arzusundayım.

Malumunuz olduğu üzere; Dilekçe Komisyonunu enine boyuna, masaya yatıracaksınız ama bunu insanların bir başvuru yolu olarak, hak arama yolu olarak düşündüğümüzde daha önce söylediğimiz üzere, insanlık tarihi kadar bunun tarihinin eski olduğunu düşünmemiz gerekiyor. Türkiye’deki yasama geleneği içerisinde Osmanlı zamanından başlayarak Cumhuriyet Dönemi’nde, birkaç defa farklı kanunlarla ve İttüzüklerle düzenlenen Dilekçe Komisyonları olmuş, ismi “Arzuhâl Encümeni” olmuş, “Dilekçe Komisyonu” olmuş. Şu anda 12 Eylül’den sonra çıkarılan 1984 tarihli 3071 sayılı Kanunla işlemler görülüyor. 2003’de, benim Başkanlığım döneminde ve biraz da uğraşlarımız neticesinde bu Kanunda esaslı bazı değişiklikler yapıldı. Daha sonra, Mehmet DANIŞ Bey’in Başkan olduğu dönemde yine bana göre çok esaslı, önemli, bizim çok uğraşıp yaptıramadığımız bir kanun değişikliği yapıldı. 3071 sayılı Yasa’da ve bu yasayla beraber, bana göre Dilekçe Komisyonu en azından bizim arzuladığımız anlamda yarı yarıya sahip olması gereken yetkilere sahip olmuş oldu ve etkinliğini biraz daha artırma imkânına sahip oldu. Malum, İttüzüğün 116 ila 120’nci maddeleri de Dilekçe Komisyonunun çalışma usul ve esaslarını belirleyen esas kuruluş hükümlerini teşkil ediyor.

Dilekçe Komisyonu, tabii, bir tarafıyla baktığınız zaman bir sosyal laboratuvardır. Yani, toplumun ne yaptığını, ne düşündüğünü, nelerden muzdarip olduğunu dönemsel olarak görmenizin mümkün olduğu bir Komisyon. Bu anlamda Dilekçe Komisyonunun arşivine gittiğimiz zaman, 12 Eylül’den önceki arşivin (dilekçe ve ilgili yazışmaların) imha edildiğini o tarihlerde medyayla paylaşmıştık. Bu dilekçelerle ilgili kayıt defterlerine ulaşabilmiştik. Yine Osmanlıdan günümüze dilekçelerin başvuran, adres, konu, yazışma ve verilen kararların yer aldığı karar cetvellerine de Meclis arşivinden ulaşılabilenekte. O defterlerden ve kararlardan edindiğimiz izlenime göre, örneğin; bir tarihte diyelim Dersim olayı yaşanmış, bir bakıyorsunuz o tarihte yoğun bir şekilde Dersim olayıyla ilgili mağduriyetler neticesi gelen

başvurulara rastlıyorsunuz veya farklı dönemlerdeki siyasi atmosfere göre, gelişen olaylara göre orada Türkiye'nin bir özetini görme imkânına sahip oluyorsunuz. Bu anlamda, belki araştırmacılar için, belki Türkiye'yi tanımak isteyenler için de ciddi bir çalışma alanı olduğunu düşünüyoruz.

Yasama meclisinin bir parçası olarak Komisyona baktığımız zaman, malumunuz olduğu üzere, bu bir denetim komisyonu. Bu denetim komisyonunun diğer bazı denetim komisyonlarına göre, örneğin İnsan Hakları Komisyonuna göre biraz daha az popüler olmasının, geri kalmasının temel nedeni, aslında spesifik görev alanı olmakla beraber, kendisine özel Kanunda tanınmış olan yetkilerden kaynaklanıyor. Yani, bu komisyon, olayları yerinde inceleme, raporlar hazırlama, ulusal ve uluslararası anlamdaki yaptığı faaliyetler neticesi ele aldığı konuların popülaritesi neticesi kavuştuğu bir şöhrete sahip. Ama Dilekçe Komisyonu genel bir başvuru ve görev alanı olmakla ve yıllarca atıl bırakılmakla –birçok kanunumuzda olduğu gibi bu kanunumuz da yani 3071 sayılı Yasa da darbe yasalarından bir tanesi– o tarihten sonra, tedricen âdeta bizim geldiğimiz 2002 dönemine kadar Komisyon âdeta uykuya bırakılmış, anormal derecede bir rutine sahip olmuş. Öyle ki biz yeni göreve başladığımız zaman –Başkanım biraz önce tekitlerden bahsetti, cevap gelmemesinden bahsetti– biz şöyle ufak bir araştırmayla hangi dilekçelere neden kurumlar cevap vermemiş diye baktığımızda 17 defa tekit edildiği hâlde cevap verilmeyen dilekçelere rastladık. Bu da çok çarpıcı bir dilekçeydi. Mesela, diyelim ki 15 defa, 10 defa, 9 defa, artık oradaki memur arkadaşlar alışmış; dört ay, beş ay, altı ay geçtikten sonra ufak bir iki satırlık bir tekit, yazı standart, her şey standart. “Böyle olmaz, bu iş böyle yürümez.” dedik yani hukukçu kimliğimizle durumun aciliyetini ve vahametini anlatan hemen farklı yazılar yazdık kurumlara. Özetle dedik ki: “İşte şu kadar defa cevap vermediğiniz anlaşılmıştır, cevap vermediğiniz takdirde hakkınızda Türk Ceza Kanununun ilgili hükümleri gereğince işlem yapılacaktır”. Bunu bir de medyayla paylaştık. Bir baktık, birkaç gün sonra medyada bu hususu manşetine aldı, birkaç haber patladı, bakanlarımızı, ilgili üst bürokratlarımızı bir telaş aldı. Ondan sonra Dilekçe Komisyonu ciddi şekilde gündeme oturmaya başladı, yazılarına süresinde cevap verilmeye başlandı. Hiçbir kanun değişikliği yapmadan bu işi gerçekleştirdik. Nitekim, o zaman, manşet yapılan dilekçe dönemin Başbakan Yardımcısı Beşir Bey’le ilgiliydi. Sabahleyin arıyor beni. Meclis Başkanı Bülent Arınç Bey komisyon başkanlarıyla yaptığı toplantıya katıldığım için öğleden sonra kendisine döndük. “Sayın Başkan, bizi geçmiş dönemin yaptıkları nedeniyle muaheze edemezsiniz.” dedi, Biz de “Sakin olun Sayın Bakanım, mesele sizin şahsınızla ilgili değil, böyle böyle bir konu var, bunu da oturtacağız Allah’ın izniyle, böyle bir şey var...” dedik.

Hakikaten önemli ölçüde istatistiklere de bakıldığı zaman görülecektir; medyayla paylaşım ve kamu kurumları nezdinde üst düzeyde takiple o yıllarda Dilekçe Komisyonuna başvurularda ciddi bir artış meydana geldi. Ama, dediğim gibi, hâlâ aşılması gereken bazı temel şeyler olduğunu düşünüyorum.

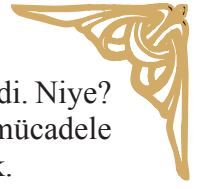
Sayın Başkanım, ben, Dilekçe Komisyonunun etkinliğinin artmasının yollarının birinin –biraz da farklı bir görüş olarak– Başkanlık sisteminin gelmesiyle gerçekleşeceğini düşünüyorum. Çünkü Meclis, o zaman tam anlamıyla bir yasama ve denetim Meclisi hâline dönüşeceği için icrayla, idareyle ilişkilerinde ister istemez zaman içerisinde belli bir mesafe almış olacak. Bugün, diyebiliriz ki Dilekçe Komisyonu toplantılarına Komisyon üyelerini –gelenekseldir– toplamakta zorlanıyoruz. Muhalefet milletvekilleri, bazen iktidar milletvekilleri, tabiri caizse, işte nedir? “Dilekçe Komisyonunda toplantı var. Mala, davara bir zararı var mı? Yok. Tamam, o hâlde gelmem de olur.” diyor. Yani, böyle bakılıyor. Diğer taraftan, işte, kamuoyunun çok üzerinde durduğu bir kanun teklifinin görüşüldüğü veya tasarısının görüşüldüğü bir yasama komisyonunda, bakıyorsunuz, işte, herkes görev bölümünde bulunuyor, sen şunu yapacaksın, sen şöyle oy kullanacaksın, şunu şöyle yapacaksın, şu saat duracaksın. Çok ciddi bir takip olduğunu, hatta bazen, işte, malum anayasa değişikliklerinde, diğer kritik kanunlarda bütün komisyonların üyelerinin onlara desteğe gittiğine şahit oluyoruz. Dilekçe Komisyonu bir denetim komisyonu. Nedir? İşte, filan yerdeki bir çevre konusunu, filan yerdeki başka bir şikâyet konusunu ele almış, milletvekilleri çok rutin bir iş, gelmem de olur gibi bakıyor. Toplantılar bile arzulanan çoğunlukla yapılamıyor ve kamuoyu ilgisi de yoğunlaşmadığı için Komisyon çalışmaları bir miktar etkinlikten uzak kalıyor. Ama milletvekilleri, işte, Genel Kurula geldi şu bakan beye bir not ulaştırayım, seçmenlerin işlerini şöyle takip edeyim derdinden uzaklaştığı zaman yani bana göre gerçekten Meclis biraz daha asli fonksiyonuna döndüğü zaman bu konuda ciddi şekilde ses getirci bir durum olacak. “Niye?” diyeceksiniz. Şimdi bugün ister istemez bakanlar kendi aramızdan çıkıyor. Bu bakan arkadaşlarımız, diyelim ki bugün bakıyorsunuz, iki dönem, üç dönem beraber milletvekilliği yapmışsınız yarın bakan oluyor. Onun bir ziyaretine katılıyorsun, beraber insani hukuk oluşuyor, başka bir şey oluşuyor. Bu durum zaman kaybına neden oluyor. Ama şimdi milletvekiliyiz, bir bakıyoruz 25 kişilik bir Bakanlar Kurulu ilan edilmiş, tümü bürokratlardan, teknokratlardan ilan edilmiş, onları tanıyalım, edelim, bir şey götürelim, şu bu diyene kadar bile ciddi bir zaman geçer ve tabii, orada bakanların, oradaki icraatta görev alacak olan bürokratların daha fazla kendini doğrudan bakana, başkana bağlı hissetmesi nedeniyle doğal olarak Meclis ile onlar arasında bir mesafe girecek. Bu mesafeyle beraber yine işin doğası gereği, “ben burada ne iş yapıyorum?” deme fırsatı olacak milletvekillerinin. Şimdi, Dilekçe Komisyonu ile alakalı durup dururken hiçbir milletvekili ilgi duymuyor, ama şu masanın etrafına oturmaya başladıktan

sonra, bu ne Komisyonuymuş, ne yapar, ben burada ne iş görebilirim yani nasıl fonksiyonel olabilirim. deniliyor. Bakıyorsun, bu farkındalığa ulaşan üye bir öneri getirmeye başlıyor, bu yapıya ben nasıl bir katkı sağlarımın çabası içerisine giriyor.

Ben, bu anlamda dediğim gibi başkanlık sisteminin bu konuyla ilgili hem Dilekçe Komisyonunun, Başkanının şikâyet ettiği o bilinilirliğiyle ilgili daha yüksek miktarda fayda sağlayacağını düşünüyorum. Yine aynı şekilde yürütme ile yasamanın birbirinden ayrılmasından sonra bakanlıkların, ilgili kurumların daha seri hâlde buna cevap vereceğini, gerçekten bunlar üzerinde bir denetim oluşturacağı noktasında da fayda sağlayacağını düşünüyorum.

Şimdi, Ombudsmanlık ile Dilekçe Komisyonu ilişkisine girildi. Malumunuz olduğu üzere, çok uzun bir zaman sürecinde bendeniz bu konuyla alakadar oldum. Yani, ilk defa 1999 sonrası kurulan koalisyon hükûmeti döneminde Ombudsmanlık Tasarısı Meclise sevk edilmişti. O tarihte, Hikmet Sami TÜRK'ün Adalet Bakanı olduğu dönemde biz de Adalet Komisyonu üyesiydik. Tasarı Meclis gündemine geldi ama kadük kaldı. Tasarı Genel Kurul aşamasına gelemeyi, görüşülemedi. Daha sonra biz gelir gelmez AB müktesebatı çerçevesinde bu kanun hep gündemde oldu. Anayasal dayanağı olmadığı için hazırladığımız yasa malumunuz olduğu üzere önce Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer'den, daha sonra Anayasa Mahkemesinden döndü. “İçeriğinde şu mu olmalı, bu mu olmalı ?” diye çok uzun uzadıya tartışmalar yaşandı. Şahsen bana sorarsanız tabii ki hiçbir kanunu hazırladığınız zaman “Bu ideal şekliyle olmuş.” diyemiyoruz. Son anda yapılan müdahaleler ve kırpma neticesinde bizim arzulamadığımız noktalara geldi. Hatta, o tarihte şimdiki Cumhurbaşkanımız olan dönemin Başbakanıyla da birkaç kritik konuda görüşmemiz olmuştu. Yani “Şu şu hususlar olsun, olmasın.” gibilerden. Fakat her hâlükârda yine bir müessese şöyle veya böyle ortaya çıkmış oldu.

O gün tartışılan konulardan bir tanesi “Kamu denetçiliği nereyle ilişkilendirilmeli?” idi. Yani, bazı ülkelerde devlet başkanlığıyla, bazen böyle yargıya eş değer bir üst yargı kurumu gibi algılanabilen yerler var. Biz bunun parlamenter ombudsmanlık olması noktasında yani Türkiye Büyük Millet Meclisinin görevi kapsamında bir denetim yolu olmasını hedefledik. Yasama, yürütme, yargı denkleminde seçimle gelen bu üst kurumun Meclisle ilişkilendirilmesinin doğru olacağını düşündük. Bu anlamda da Meclis içinde ombudsmanlıkla ilgili komisyonun Dilekçe Komisyonu olduğunu varsaydık. Biraz önce de ifade ettiğim üzere, Dilekçe Komisyonu algısı, uluslararası ilişkilere çok açık olamaması gibi birtakım nedenlerle bir müddet sonra İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu için içine girmeye başladı. Daha sonra bu kurumun yasamayla ilişkilerini yürütmek üzere bu iki komisyondan müteşekkil bir karma komisyon fikri gelişti. Şu an karma komisyon fikri üç dört sene boyunca tartışıldı. Hatta bir ara alt komisyonda “Bu komisyon

başkanı İnsan Haklarını İnceleme Komisyonunun Başkanı olur.” dendi. Niye? İşte, üye sayısı fazla, şöyledir, böyledir falan. Sonra biz ciddi bir mücadele verdik, tekrar tersine döndürdük, değiştirdik, şimdiki hâline çevirdik.

Netice itibarıyla, şunu ifade etmek istiyorum arkadaşlar: bu müessesenin (Dilekçe Komisyonunun) etkinliği şuradan kaynaklanıyor. Tavsiyelerde bulunuyor ama bu tavsiyelerin esas etkinliği bir, medyayla paylaşılması; iki, bu raporların Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunda gündeme alınıp, görüşülmesi. Sayın Başkanım, şimdi, şöyle bir misal vereceğim affınıza sığınarak: Şimdi, bir imam atanıyor bir köye, meğerse o köyde de hiç namazla, ibadetle insanların ilgisi olmazmış yani öyle bir şeyi olmazmış. “Yahu, ne yapıp edip bu insanların ilgisini camiye çekerim, bir şekilde bu işi bir noktaya taşıyım?” diye düşünürken işte futbol vasıtasıyla işin içine girmeye başlamış, bir futbol takımı kurmuş, oyunlarını oynamışlar, oyun bitince “Hadi, gidelim namaz kılalım.” şeklinde camiye götürmeye başlamış. Derken neredeyse herkes cami cemaati olmuş. İmam değişikliği olduktan sonra ikinci bir imam gelince bakmış herkes geliyor ama bir bakmış herkes abdestsiz geliyor. “Yahu, bu ne iştir falan?” diye önceki arkadaşına sorunca “Kusura bakma, ben ancak abdestsiz getirebildim, sen de bundan sonra abdestli olarak getirip namaz kılmayı öğretirsin.” demiş.

Şimdi, bizim Dilekçe Komisyonu serüveni de birazcık böyle cereyan ediyor. 1984 yasasından sonraki deneyimde örneğin Genel Kurula hiç Dilekçe Komisyonu kararı gönderilemedi. Canhıraş bir mücadele neticesinde iki tane kararımızı bir şekilde Genel Kurul gündemine soktuk. Ama tabii görüşülemeden yasama dönemi bitti vesaire.

Şimdi, Sayın Başkanım sizden beklentimiz, bizden farklı olarak –bir de grup başkanvekilliği yaparak geldiğiniz için iktidar milletvekilleri üzerinde, genel olarak Meclis üzerinde ciddi bir ağırlığa da sahipsiniz– Dilekçe Komisyonu İçtüzüğü’nün 119 ve 120 nci maddesine göre sunduğu raporlarının, kararlarının bir şekilde Genel Kurulda görüşülmesini temin etmek gerekiyor. Bunu yaptığınız zaman Kamu Denetçiliğinin yıllık raporlarının da belli bir etkinliğe kavuşması buna paralel olarak mümkün olur. Bu şunu da beraberinde getirir. Yani, benim iddiamdır, malumunuz, eğer Dilekçe Komisyonu kararları Genel Kurulda görüşülüp oylandığı zaman –hani, hep deniyor ya “Komisyonun kararlarının bağlayıcılığı var mıdır, yok mudur vesaire.” o anlamda bağlayıcı olur artık. Bana göre, bu şekilde alınmış kararların bağlayıcılığını tartışmak bile abestir. Çünkü Meclis bir, kanun çıkarır; iki, karar çıkarır. Yani, diyelim ki bir kararla gidip falan yere savaş ilan ediyorsunuz, tezkere çıkarıyorsunuz, bu da bir karardır. Dilekçe Komisyonunun kararlarının da Genel Kurulda oylanıp kabul edilmesi yine bir Meclis karardır. Bu çok ciddi bir etkinlik meydana getirir. Siz bu anlamda Dilekçe Komisyonunun İçtüzüğü’nün 119 ve 120 nci maddelerine göre Genel Kurula sevk edilen raporlarını görüştürebilirseniz,

Türkiye'nin başkanlık sistemine doğru hızlı adımlarla yürüdüğü bir dönemde bana göre önemli bir fonksiyon icra etmiş olursunuz. Çünkü bir sonraki dönemde olması gereken hadise budur.

Bu anlamda, ben, Kamu Denetçisi olarak seçilen 6 kişiden biriyim. Orada tek başıma ne kadar etkin olurum, olmam bilmiyorum, inşallah güzel, uyumlu bir çalışma sergileriz. Benim bütün arzum, Kamu Denetçiliği Kurumunun Dilekçe Komisyonu'yla, tamamen organize hâlde işbirliği içinde iş yürütmesi. Bazen her türlü konu kanunlarda tatad edilemez. Nihayetinde 3071'e bakıyorsunuz, birkaç maddeden ibaret bir kanun. Ama fiilen, örneğin toplu gelen dilekçeler, manipüle edilen konular, demin gündeme getirilen meselelerle ilgili rahatlıkla bazı formüller üretilebilir. Yani, konu benzerliği gibi nedenlerle dilekçeler genelleştirilerek veya toplu olarak ele alınır. Bazı farklı çözümler, Kamu Denetçiliği Kurumuyla işbirliği hususunda rahatlıkla üretilip, hani biraz da komisyonları meşgul etme amacına yönelik, kamuoyunu farklı, yanlış yönlendirmelere yönelik işlerle ilgili de tedbir alınıp, enerji doğru noktalara sarf edilir diye düşünüyorum. Teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI – Kısa bir açıklama yapayım. Kamu Denetçiliği Kurumu raporunun Genel Kurulda görüşülmesi, bugüne kadar hiç olmamış. Biz 3 tane raporu bir araya getirerek tek bir rapor hâlinde yayımladık. Bu raporların görüşülmesini Genel Kurulun gündeminde, takip ediyoruz. Ama Türkiye gündemi ve Meclis gündemi o kadar yoğun ki her gün bir şey çıkıyor, bizi hep öteliyorlar. İnanın, grup başkanvekilleriyle, sayın bürokratlarla hep görüşüyorum. İnşallah, bir şekilde, sizler de takip edin, biz de takip edelim, bir an evvel görüşelim.

YAHYA AKMAN, Dilekçe Komisyonu Eski Başkanı – Bu arada Başkanım, raporları da okuduk. İnşallah, nasip olur etkin olursak o (KDK) raporları da daha anlaşılır, daha düzgün yazmayı da söylüyorum. Lüzumsuz bir şekilde, çok uzun bir şekilde yazımlar istifadeye engel olabiliyor. Yani, bakıyorsunuz, şu kadar sayfa mı okunacak, şu kadar şey mi yapılacak, ona da bir düzen getirmek lazım diye düşünüyorum.

Söylenebilecek tabii çok şey var, siz bu işin çalıştayını yapacaksınız. Bizim belki söyleyebileceğimiz çok sayıda hatıra da var, yaşanmış hadise de var. Dilekçe Komisyonu'yla ilgili şeyler de var ama fazla zamanınızı almak istemiyorum ve sözü Başkana bırakıyorum. Eğer bir sorunuz olursa onu da cevaplarız. Teşekkür ediyorum Başkanım.

OTURUM BAŞKANI –Teşekkür ederim.

Sayın Bakanım buyurun.

MEHMET DANIŞ

Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı

Bakan Yardımcısı

Dilekçe Komisyonu Eski Başkanı

Sayın Başkanım, ben de çok teşekkür ediyorum. Öncelikle halef selef olduğumuz Sayın AKMAN'la beraber böyle bir çalıştayda olmak gerçekten çok güzel. Onun şu anda kamu denetçisi olması da bir o kadar daha güzel. Çünkü Başkanım kamu denetçiliği ilk seçimini, organizasyonunu burada da bulunan bazı arkadaşlarımızla beraber Komisyonda yapma imkânımız olmuştu, İnsan Hakları Komisyonuyla beraber. Tabii, yeni bir müesseseydi, tartışıldı, bununla ilgili o zaman da böyle akademik toplantılar oldu, biz yaptık, davet edildiğimiz toplantılar oldu. Yurt dışından bazı ombudsmanlar geldi, onlarla fikir alışverişinde bulunduk. Netice itibarıyla şu anda bir komisyon başkanının kamu denetçisi olması gerçekten artık bu müessesenin daha işlerlik kazanabileceği adına beni daha da ümitvar etti. Gönlüm arzu eder ki Dilekçe Komisyonunda çalışan birkaç uzman arkadaşımız da bu kuruma kazandırılırsa bürokrat anlamında, işlerlik anlamında Kurumun daha çok kabiliyet kazanabileceğini düşünüyorum.

Tabii, Sayın AKMAN'ın da ifade ettiği gibi Dilekçe Komisyonu gerçekte bir sosyal laboratuvar. Toplumda iyiye gitmeyen bir şeyler varsa, idarenin eylem ve işlemlerinden kamuoyu, hizmet alanlar, toplum rahatsızsa bunun ilk alarımını Dilekçe Komisyonunda görebiliyorsunuz, orada yakalayabiliyorsunuz. Tabii, bazı mevcut sistemden kaynaklanan çelişkileri var. Nedir? Dilekçe Komisyonu bir denetim komisyonu, komisyonun çoğunluğu iktidar partisinden, başkanı da iktidar partisinden dolayısıyla siz işlem yaptığınızda zaman zaman o idari birimin bağlı olduğu bakanla aynı partidensiniz, aslında aynı hedefleriniz var. Dolayısıyla, kendi içinde bir çelişkiyi barındırıyor.

Ben de Sayın AKMAN'ın ifadesine katılıyorum. Yani, Başkanlık sistemi aslında Dilekçe Komisyonunun tam bir denetim görevi yapmasının önünü açacak bir sistemdir diye düşünüyorum, Dilekçe Komisyonu geçmişı olan bir siyasetçi açısından. Ben bunun yolunu şöyle bulmuştum. Bir kere, muhalefet partisinden arkadaşlarımız var, onlarla beraber bu işlemleri yapıyoruz. Ancak konu medyaya mal olduğu zaman işte bakanlar rahatsız oluyor. Dolayısıyla, biz aramızda şöyle bir kültür geliştirdik o dönemde, dedik ki: Bizim derdimiz ne? İnsanların derdine derman olmak. O zaman biz işimizi yapalım, insanları rahatlatalım, sorunlarının çözümüne faydalı olalım ama bu konuları medyaya taşımaktan biraz imtina edelim ve gerçekten de muhalefetten olan arkadaşlarımız da büyük ölçüde buna riayet ettiler ve bu sayede inanıyorum ki

birçok konuda mesafe aldık. Alt komisyonlarımızı kurduk, onlar çalışmalarını tamamladı, raporlarımızı yayınladık, idarelerde birçok konuda adım atıldığını gördük. Özellikle bu 3071 sayılı Yasa'daki değişiklikte ben Komisyon Başkanıydım ama yine Sayın AKMAN'ın daha önceki çalışmaları, çabaları bu konuda çok etkili oldu, mevcut metni beraber hazırladık, o zaman da kabul gördü, işte yasalaştı, o da biraz daha kabiliyet kazandırdı. Sayın Başkanım, siz de onu gerçekten daha da geliştirdiniz Yahya Bey zamanında başlamıştı.

E-dilekçenin kabulü; bizim zamanımızda bitirildi, dilekçeleri almaya başladık. O bize dilekçelere çok çabuk karşılık vermemizi sağladı askerî makamlarda dahi. Çünkü askerlik yapan, bir ifadeyi hatırlıyorum, “Sadece size ulaşabiliyorum.” diyor ve elektronik ortamda, telefon etme şansı da yok. Biz e-posta üzerinden birlik komutanına, askerî savcıya anında ulaşarak aynı gün içerisinde bir mağduriyeti, ciddi bir mağduriyeti çözmüştük. Yani, bir kişinin mağduriyetini ama travma anlamındaki ve hayati önemdeki bir mağduriyetini gidermiştik. Bunun gibi örnekler yaşadık.

Bir de ben siyasi hayatımda şunu tecrübe ettim. Bir konu medyaya mal oluyor, maalesef mağdur olan var, onun beklentisi artıyor. Bunun üzerinden âdeta piar yapmak isteyen var, onlar çıkıyor, konuşuyor, konuştuğu zaman piarını yapıyor. Ama, daha sonra şöyle ortalık sakinleştiği zaman geriye ne kalıyor dediğimizde, birçok sorunun belki de giderilemediği, sadece o biriken tepkinin eridiğini tecrübe ettim. Mesela, Efe Boz olayı bunlardan bir tanesidir, bir çocuğumuz ki birçok örneği vardı belki. Okullarda herkesin başına gelebilecek bir olay. Maalesef bizim imar yönetmeliklerimiz gibi birçok yönetmeliğimizi idareler çok sıkı bir şekilde uygular ama her neyse idare üçüncü kişilere uygular. Okullar açılmadan okul yöneticileri iyi bir şey yapmak için zeminleri değiştirir, onları değiştirir, bunları değiştirir, lavaboları değiştirir bu üç beş kuruşla ama yaptığı zeminde ıslak zemine uygun olmayan yer döşemelerinden dolayı birçok çocuğumuzu maalesef kaybettik. Bununla ilgili o dönemde hatırlıyorum, bakanlarımız değişti, bazı bakanlarımız belki duyarsız kalırken bazı bakanlarımızın da gerçekten ilgisini gördük, o da bence çok insani bir durumdur.

Kendimize şöyle de bir ilke edinmiştik: Yani, neticede biz denetim görevi yapıyoruz, Parlamentonun denetimle ilgili iki komisyonundan bir tanesiyiz. Dolayısıyla, bize gelen her türlü şikâyetin, toplu şikâyetlerin arkasında olmalıyız, buralardaki beklentileri karşılamalıyız dedik ve mesela askerî okullarla ilgili bir denetimimiz vardı, âdeta tabuydu belki bunların incelenememesi. Ama biz askerî okul olmuş, tapu kadastrodan gelmiş, nasıl otoparklarla ilgili sıkıntılar varsa, nasıl farklı idarelerden kaynaklanan sıkıntılar varsa bunlar da öyledir dedik ve inceledik.

Şu da var, bütün başkanlar bunu yaşadı: En fazla 8 uzmanla bir ara çalıştık ki bu müthiş bir şeydi tarihinde Dilekçe Komisyonunun. Yani, çoğu zaman 6 arkadaşımızla, 5 arkadaşımızla, 4 arkadaşımızla çalışmak durumundaydık gelen on binlerce dilekçeye rağmen. Buna rağmen mesela askerî okullarda

yaptığımız denetim, şimdi düşünüyorum, ciddi bir rapor hazırladık her şeye rağmen, alt komisyonumuz belki bu daha da iyi tetkik edilebilirdi. İşte darbeye gündeme gelen o yapıyı biz orada ortaya çıkaramamıştık. Bir şeylerin varlığından haberdardık ama ismini koyamamıştık. Şimdi, düşünüyorum, zamanla bu komisyon çalışmalarında belki nihai o içindeki yapıyı bulabilecek bir kabiliyeti barındırıyor aslında ama bunun için belki biraz daha zaman lazımdı diye düşünüyorum.

Yine, çok problem olduğu için müdahil olduğumuz ama raporlarının sonunda çok sonuç alamadığımız, aslında sonuç alamadığımız değil yine bugünkü ortaya çıkan yapının müdahalesi var mı yok mu, bunun araştırılması gereken bir OYAK raporumuz var. Orada biz uzman arkadaşımızla, alt komisyon başkanı arkadaşımız ve üyelerimizle şunu tarttık: Biz dengeli kararlar vermek durumundayız. Çünkü diğer bazı kurumlardan istediğimiz raporların yanlı olabileceğini düşündük, en nihayetinde verilen raporlar her ne kadar uzman raporu da olsa bu bizim raporumuzdur dedik ve o raporda kafamıza, gönlümüze, komisyonun tecrübesine yatmayan yönleri olduğu için de o raporun açıklanmasını geciktirdik. Yine, orada muhalefetle beraber oluşan bu ortak aklın, ortak duygunun bir sonucu olarak bu yaklaşım çok isabetli oldu hem kurum açısından hem de mağdurlar açısından. Orta yolu en azından ortak akıl olarak yakalayabildiğimizi düşünüyorum. Tabii, niye pratiklerden gidiyorum? Hem Sayın Başkanımız hem de Sayın AKMAN zaten ortak söyleyebileceğimiz birçok şeyi söyledi.

Yine, bence Dersim alt komisyonu çok önemliydi. Bir de biraz böyle bir misyonumuz oldu sanki. Yani, konuşuluyor ama bir şey yapılamıyor, dokunulamıyor. O zamanki Cumhurbaşkanımızın Başbakanlığı dönemindeki Dersim’le ilgili çıkışı bizi cesaretlendirdi, çalışmalarımıza başladık. Gerçekten uzman arkadaşlarımızın sayısı ve imkanlarımız yetersiz olmasına rağmen onların fedakârlıklarıyla işi bir noktaya getirdik. 150 bine yakın belge bugün Meclis çatısı altında Dersim’le ilgili. Ama, tabii ki Dilekçe Komisyonunun her zamanki gibi sorunları devam ediyor. Biliyorum orada bir bütçe lazım. Ama, biz şunu dedik Başkanım: Yani, biz bu belgeleri getirelim de elbet bir gün bu belgelerin derlenip toparlanıp rapor hâle gelebileceği günler de gelecektir. Tabii, bunlar belki medyaya konu oldu ama medyada çok az yer aldı. Bunun da hep doğru olduğunu düşündüm çünkü medyaya malzeme olabilecek çok ciddi konular bunlar. Hep şundan korktum. Medya bunu tartışacak başka bir gündem gelene kadar, başka bir gündem geldiğinde bu tüketilmiş olacak diye bir çekincem oldu işin gerçeği. Özellikle Dersim’le ilgili ciddi bir kaynak elimizde duruyor diye düşünüyorum.

Tabii, yine ifade etmek istiyorum, o zaman kamu denetçiliği kurumu kurulurken şöyle bir ortak akıl gelişmişti. Bize gelen bireysel müracaatlar kamu denetçiliğine yönlendirilebilir ama alt komisyon kurulmasını gerektiren konular Dilekçe Komisyonunun yetkisinde, görevinde, sorumluluğunda olabilir diye. Daha sonraki pratikler neyi gerektirir bilemiyorum, o zaman

bunun olabileceğini düşünmüştük. Ancak kamu denetçiliği kurulduktan sonra o bütün hazırlığı, genel sekreteryasını yapan heyet Meclis Dilekçe Komisyonu olmasına rağmen çok kopuk bir kamu denetçiliği kurumu olduğunu ben şahsen tecrübe ettim. Bu da aslında kuruluş amacına çok da uygun değildi. Çünkü bu Komisyonda ciddi bir bilgi birikimi var, arkadaşlarımız var, müktesebat var, bundan faydalanılmalı, bu içimde hep bir uhdeydi, artık çok rahatım çünkü Sayın AKMAN aramızda ve kamu denetçisi bizim Başkanımız. Ben de gerçekten o zaman görev yaptığımız, Kadir, Haluk, Turgut, Soner, birçok arkadaşımızla o dönem beraber çalıştık, onlar da ciddi katkılarda bulundular, çok ciddi tecrübeleri var. Ben onlara da burada hepsini bir arada bulmuşken bir kere daha teşekkür etmek istiyorum.

Çok önemli bir husus da komisyonun manipüle edilmesi. Çünkü örgütlü bir müracaat bizi kendi amaçları doğrultusunda kullana da bilir. Şimdi, ben Dilekçe Komisyonundan gelen tecrübemle Bakanlıkta şöyle bir uygulamayla geçen karşılaştım. Vatandaş bir ticari müessesesinin, gıda satışı müessesesinin bir şubesine gidiyor, orada tezgâhtarla bir sorun yaşıyor. Sonra gidiyor, oturduğu yerden alıyor telefonu bütün şubelerini şikâyet ediyor. Biz de Bakanlık olarak bu bütün şikâyetleri dikkate alıyoruz sadece TC kimlik numarasını verdi diye ama düşündüğünüz zaman bu bir ticari yapı. Gidiliyor, 18 yerde denetleme yapılıyor gıdayla ilgili. Şimdi, bir kere bu adamın personelinin morali çöküyor, verimleri düşüyor, ticari anlamda markası zedeleniyor. Şimdi, ben dedim ki: Hani, böyle bir şey olmaz, biz buna da müsaade etmemeliyiz, alet olmamalıyız. Hem askerî okullarda hem de OYAK'ta biz günlerce bunu düşündük "Acaba, manipüle mi ediliyoruz, yönlendiriliyor muyuz, gerçekten de bir şeyler var mı?" diye. Yine, Başkanım, bu denetlemeler yapılırken hep bunu düşündük "Acaba yönlendiriliyor muyuz?" diye. Çünkü medyatik bir konu, bir de tabu, iş yıllardan beri konuşulamıyor, bakılamıyor, edilemiyor falan. Dilekçe hakkının kötüye kullanılması gerçekten önemli bir konu. Çünkü biz bir mağduriyeti önleyelim derken çok daha büyük toplumsal, hatta hukuki sonuçları olan yeni mağduriyetleri ortaya çıkarabiliriz.

Sayın Başkanım, size de bu organizasyona davet edilip, Dilekçe Komisyonu eski Başkanı ve üyesi olarak burada bulunmaktan mutlu olduğumu ifade etmek istiyorum. Çok teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI – Teşekkür ederim. Şimdi sözü Sayın Genel Sekretere veriyorum.

MEHMET ALİ KUMBUZOğLU

Türkiye Büyük Millet Meclisi

Genel Sekreter

Çok teşekkür ederim. Gerçekten çok değerli ve güzel bir çalıştay, çok anlamlı. Ben bu çalışmaların devamını diliyorum. Bu birlikteliği de çok değerli ve anlamlı görüyorum. Bu arada Kamu Denetçiliğine yeni seçilen Yahya AKMAN Başkanımızı da tebrik ediyorum. Özellikle, Dilekçe Komisyonu Başkanlığı yapmış biri olarak kamu denetçiliğine adım atmaları ve orada görev almalarını Meclis adına büyük bir şans ve değer olarak görüyorum. Kendilerine başarılar diliyorum.

Gerçekten dilekçe hakkı çok önemli, ben Devlet Personel Başkanlığı yaptığım dört yıl içerisinde Dilekçe Komisyonunun halkın üzerinde ne derece bir emniyet supabı görevi yaptığına yakinen şahit oldum. Vatandaşın devletle yüz yüze belki diyalog kurma noktasında birtakım eksiklikler olabilir ama dilekçe hakkı bu boşluğu dolduruyor. Devletle sıcak diyalog kurma noktası olarak görüyorum dilekçe hakkını. Bilgi Edinme Yasası son on üç yıl içerisinde atılan en önemli adımlardan biri ve kurumlarda oluşturulan elektronik sistemler gerçekten bu ülke adına çok büyük bir şans.

Tabii, sistemleri ne kadar güzel kurarsak kuralım onu yönetecek, harekete geçirecek elemanlar çok önemli. Bizlere büyük görevler düşüyor. Öncelikle vatandaşı sevmemiz lazım, insanı sevmemiz lazım, insanı sevmedikçe içeriden, gönülden adım atmamız mümkün değil. Özellikle bu 15 Temmuz darbe sonrasında şahsen bende çok büyük değişiklikler oluştu. Bu vatandaş çok değerli, çok kıymetli, çok kutsal. Dolayısıyla, her bir vatandaşımızın apayrı bir değeri var. Ben şahsen beni arayan herkese dönme noktasında çok daha büyük bir hassasiyetim oluştu. Önceden de oluyordu ama şimdi çok daha farklı düşünüyorum. Yani, bu insanımızın her biri çok değerli. O yüzden, bu dilekçe hakkı kutsaldır. Evet, her hakkın karşı tarafta oluşturduğu mağduriyetler olabiliyor, özgürlükler bazen ne kadar fazla veriliyorsa ötekiler üzerinde olumsuzluklar oluşturuyor. Ben sayın başkanlarımı, bakanımızı, denetçimizi dinlemedim gerçi ama daha çok bu toplantının özünde diğer taraftaki olumsuzlukları nasıl ortadan kaldırabiliriz, çok

önemli bir konu üzerinde tartışıyorsunuz. Ben buradaki bütün katılımcılara, başta Sayın Başkanımıza ve Sayın Bakanımıza, denetçimize ve sivil toplum kuruluşlarımıza bu etkinlikten dolayı başarılar diliyorum. Çok güzel bir organizasyon, emeği geçenleri de tebrik ediyorum. Saygılarımı sunuyorum.

Birinci Oturum / Soru- Cevap ve Tartışma

(OTURUM BAŞKANI – MİHRİMAH BELMA SATIR, Dilekçe Komisyonu Başkanı)

OTURUM BAŞKANI – Çok teşekkür ediyorum iki eski başkanımıza, Sayın Bakanımıza ve Genel Sekreterimize.

Şimdi, bilmiyorum katılır mısınız bizim iki konuda zafiyetimiz var. Birincisi sürdürülebilirlik bizde çok olan bir şey değil. Yani, bir eski başkanlığın çalışmalarından, birikimlerinden, tecrübelerinden faydalanmak veya eski bürokratların diyelim. Sürdürülebilirlik bizde olmuyor. Bir makama birisi geldiği zaman sanki sıfırdan başlıyormuş gibi işe başlıyor. Dolayısıyla, biz hem insan kaynağında çok zarar görüyoruz hem zamandan çok şey kaybediyoruz hem de maddi kayıplarımız oluyor. Bugün geldiğimiz noktada şunu görüyoruz ki buradaki davetlilerin listesine baktığım zaman çok doğru seçimler var, Barodan, BİMER'den, KEFEK'ten, İnsan Hakları Komisyonundan, Kamu Denetçiliği Kurumundan arkadaşlarımız var. Doğru bir liste yapılmış, inşallah doğru neticelere de ulaşacağız.

Ben de bu konuşulanların üzerine, iki şeyi tekrar söylemek istiyorum. Demin söyledim, teknolojinin kullanımını biraz daha dikkate almalıyız. Benzer kurumlar arasındaki çalışmalarda teknolojiyi kullanmamız gerekir diye düşünüyorum. İşbirliği yapmalıyız, ondan asla kaçınmamalıyız. Benzer kurumlar arasındaki çalışmaların paylaşılması gerekir ve ortak neler yapılabilir, bir de aynı mahiyetteki dilekçelerle ilgili ne yapabiliriz, onu çalışmamız lazım.

Biz bu dönem, ben geldikten sonra Başkanım, bütün dilekçeleri tek tek birlikte inceliyoruz. Ben bu anlamda uzmanlarıma çok teşekkür ediyorum. Aslında kendilerini kontrol etmek anlamında değil, ben kendimi yenilemek ve bilgi almak adına kendilerini davet ediyorum. Bütün dilekçelerin üzerinden geçiyoruz. Ben hem vatandaşın hangi konuda hangi kurumdan veya hangi olaydan şikâyet ettiğini birebir öğreniyorum, bir siyasetçi olarak ve Komisyon Başkanı olarak bunu öğrenmek istiyorum hem de arkadaşlarımla belli periyotlarda bir araya gelip sohbet etme imkânı buluyorum. Bu anlamda ben asla uzman arkadaşları kontrol etmek, doğru mu yapıyorlar, yanlış mı yapıyorlar gibi değil ama birlikte ne yapabiliriz, orijinal dilekçe var mı, bir de ona bakıyoruz. Bazen aynı mahiyette, aynı mahalleden, aynı apartmandan aynı dilekçelerin geldiğini görüyoruz. Bunu da teknik olarak engelleyebilir miyiz diye düşünüyorum. Yani, bununla ilgili de bir çalışma yapmak gerektiği kanaatindeyim. Bütün kurumların müşterek ve kolektif çalışmasından yanayım ama her şeyden önce Kamu Denetçiliği Kurumu ve Dilekçe Komisyonu birlikte daha verimli çalışmalar yapmalıyız. Geçtiğimiz dönemde çok değerli üyelerimiz vardı, güzel çalışmalar yaptılar ama bir kopukluk olduğu da aşikâr. Dolayısıyla, yeni dönemde yeni bir başlangıç

olacak, yeni üyeler gelecek. Sayın Başkanım sizin de katkınızla inşallah ilk günden itibaren kolektif neler yapabiliriz, birlikte nasıl halledebiliriz, onu çalışmakta fayda var. Biz size gerekli desteği verelim, siz de bizi biraz daha dikkate alın diyelim. Böyle bir çalışma yapalım. Komisyonumuzun uzmanları muhakkak katılacaktır. Şimdi, bu Komisyona, Dilekçe Komisyonuna zaman zaman toplu dilekçeler geliyor. Bunların bir kısmı gerçekten haklı ve o günkü olayla ilgili veya o dönemle ilgili, bir kısmı da bir organizasyon içerisinde geliyor. Geçtiğimiz dönemde dershanelerin kapatılmasında böyle bir organizasyonla karşılaşmışız. Bu elektronik müracaattan sonra tabii insanlar oturduğu yerde birbirleriyle de haberleşerek, bir ağ kurarak aynı mahiyette dilekçeleri gönderebiliyorlar. Şimdi de bu 15 Temmuz olayından sonra mağduriyet üzerinden böyle dilekçeler gelmeye başladı. Bu konuda da bir akıl, bir fikir yürütün diye düşünürüm. Bu da önemli.

Başkanımızın söylediği iki rapor çok çok önemli. Özellikle şunu da tartışmamız lazım arkadaşlar. Bu askerî okullarla ilgili rapor geçen dönem Bursa Milletvekilimiz İsmail Bey'in Başkanlığında kurulan alt komisyonun raporu çok doğru bir rapor ve bakanlıklara, Başbakanlığa, Genelkurmay Başkanlığına çok güzel öneriler var. Bugün askerî liselerdeki atılan çocuklarla ilgili teftiş sistemi, onlara verilen kararlarla ilgili arada bir başka kurumun olması, incelemelerin yapılması, sadece personel dairesine bu çocukların teslim edilmemesiyle ilgili çok güzel maddeler var ama bunların uygulanıp uygulanmadığı büyük bir sorun ve bugün geldiğim noktada görüyoruz ki hiçbirisi uygulanmamış. Yani, bu Komisyonun kararlarının uygulanabilirliğiyle ilgili de bir sorunumuz var, bunu da çalışmamız lazım. O rapor bugün bizim elimizde büyük bir belge ama önerilerimizin hiçbirisinin de yerine getirilmediğini görüyoruz arkadaşlar, o da çok önemli, aynı şekilde OYAK Raporu. İşte, bakın hep deniyor ya “Siyasetçiler ne yaptı, Meclis ne yaptı?” diye ben de her yaptığım açıklamada, Darbe Komisyonunun da sözcüsüyüm, Meclisteki hem tutanaklara geçiriyorum hem de her yerde söylüyorum. Türkiye Büyük Millet Meclisi yasal sınırları içerisinde kendi üzerine düşeni, özellikle Dilekçe Komisyonu üzerinde yapmıştır, elimizde böyle bir rapor var, önerilerimizi göndermişiz ama uygulamamışlar. Yani, bunu da kullanmakta fayda var.

Kamu Denetçiliği Kurumu Yıllık Faaliyet Raporu ve buna dair Karma Komisyonunun Raporu aslında, çok kısa yani iki saatte Genel Kurulda görüşmesi bitecek bir iş. Sayın Başkanımız Yahya AKMAN Bey'in belirttiği gibi bu raporların görüşülmesi hem kamuoyunun dikkatini çekecek hem Meclisteki milletvekili arkadaşlarımızın –bazıları bilmiyorlar bile– dikkatini çekecek. Yasanın bize verdiği bir görevi de yerine getirmiş olacağız. Genel Kurulda bekliyor. 3 raporu birleştirdik, hani ayrı ayrı üç görüşme ayarlayamazlar diye tek rapor hâline getirdik, bastırdık, Genel Kurula

gönderdik. Yani, biz üzerimize düşen her görevi yaptık, Genel Kuruldan gün bekliyoruz. Ama gündemde maalesef yer alamıyoruz. İnşallah, yakın zamanda görüşülmesini hedefliyoruz, takip edeceğiz.

ABDULHALUK KURNAZ, Yasama Uzmanı – Türkiye’de şöyle bir uygulama var. Eğer kesin hüküm yoksa veya emredici bir hüküm yoksa o hep göz ardı ediliyor. Kanun “Okunur.” diyor ama “Şu tarihte okunur.” demediği için KDK raporlarının görüşülmesi sürekli arka plana atılmış. Kanunda KDK ve Karma Komisyon Raporunun yılda bir görüşülmesinde “ivedi” kelimesi kullanılmış. Esasen yasa koyucu bir an önce görüşülsün arzusu içerisinde ama uygulayıcılar bu tür durumlarda söz konusu amacın gerçekleşmesi için sayılı gün görmek ister. Başkanım, “ivedi” kelimesi Meclisten kalan bir kelime olduğu için bizim anladığımız anlamda görüşülmesi öncelikli bir konu anlamında anlaşılmıyor. Bir kanunun 2 kez görüşülmemesi gerektiğinde “İvedilikle görüşür, 1 kez görüşür.” anlamında kullanıldığı için literatürde karışıklık çıkıyor.

OTURUM BAŞKANI – Şimdi soru-cevap kısmına başlıyoruz.

KADİR AKTAŞ, Kanunlar ve Kararlar Başkan Yardımcısı – Efendim, iki değerli Başkanımızla birlikte size ben teşekkür ederim. Burada tecrübelerinizi paylaşmanız bizler için de çok ciddi bir kazanım oldu.

Aramızda birçok genç uzman arkadaşımız var. Birçoğu bu Komisyon çalışmalarına yeni yeni katılıyorlar. Komisyon uzmanlarımızın katkısı ne olmalı Dilekçe Komisyonu çalışmalarına, özellikle Komisyon Başkanlığı nezdinde veya Komisyon nezdinde yürütülen hizmetlere? Belki burada geçmişte akılda kalan iyi örneklerle ilişkide birtakım paylaşımlar olabilir. Başkanlarımız Komisyon uzmanlarından öncelikli olarak ne bekler? Klasik, işte bazı dilekçelerin havalesini mi? Yoksa dosyaların tekemmülü, kendilerinin bilgilendirilmesi yahut da raporların hazırlanması bağlamında beklentileri ne olabilir? Mesela, gerçekten ülke gündemine getirilmesi gereken şeyleri Komisyon Başkanlarımız kendilerine gerekli hazırlıklar yapılarak arz edilmesini mi arzu ederler? Bazen şöyle kaygılar olabiliyor uzmanlarımızda “Komisyon Başkanımız nezdinde şikayet edilen idarelerin politikalarıyla örtüşmeyen, hoşuna gitmeyecek bir dilekçeyi, konuyu gündeme getirirsek, birtakım kaygılar oluşabilir, yanlış anlaşılabiliriz”. Ama bu neticede bir atalete yol açıyor. Baştan çalışmalara olumsuz bir motivasyonla hiç başlanamaması, gündeme getirilmemesi gibi Dilekçe Komisyonunun da işlev kaybına yol açan neticeler doğurabilir.

Komisyonun işlevlerini yerine getirdiği çerçevede saygınlığı artırdığı muhakkak. Komisyon Başkanlığı makamının da birtakım çalışmalar yürütmesi çerçevesinde saygınlığının, etkinliğinin arttığı muhakkak. İşte, efendim, yapılacak işin belki bir siyasi takdire konu yönü varsa resen işten el çekmek yerine önce ilgili idarenin temsilcisinin arayıp Komisyon Başkanından arzda bulunması, bu çerçevede Komisyon Başkanlık makamının değerlendirmede

bulunmasının Başkanlık makamının kredisinin, saygınlığının yükselmesi açısından düşünülebilecek bir şey midir? Bu yaklaşıma katılır mısınız? Buradaki uzmanlarımızda oluşan kaygının giderilmesi veyahut da buradaki kaygının ne yönde yürütülmesi gerektiği noktasında tecrübeleriniz neler? 3 Başkanımıza da soruyorum, ne dersiniz? Çünkü, bu ciddi bir motivasyon eksikliği olarak da karşımıza çıkabiliyor maalesef.

Korkut TÜRKİYARAR, TBMM Genel Sekreter Yardımcısı Vekili – Öncelikle, hepinize tekrar tekrar teşekkür ediyorum. Böyle kıymetli bir çalışmaya ev sahipliği yaptığınız için ayrıca da, size teşekkür ediyorum. Benim sorum çok daha kısa olacak. Sizin gibi tecrübeli bir siyasetçi mutlaka daha önceden de Dilekçe Komisyonunu gözlemlemiştir. Dışarıdan bakılan Dilekçe Komisyonu ile içeriden bakılan Dilekçe Komisyonu farklı mı?

İkinci olarak da Dilekçe Komisyonunun etkinliğinde, Yahya Bey bahsetti, medyaya intikal eden konuların daha hızlı bir şekilde sonuçlandığını söyledi. Medyayla mutat toplantılar yapmak Dilekçe Komisyonunun işlevliğini artırır mı diye sormak isterim.

ABDULHALUK KURNAZ, Yasama Uzmanı – Ben de teşekkür ediyorum sizlere. Özellikle bu Komisyon Başkanlığı döneminden sonra yani sizin parlamenter yaşamınıza ne tür bir etki yaratıyor. Yasama faaliyeti ile seçmen ilişkilerini nasıl dengelemek gerekir bir Başkan için? Bu da komisyonun motivasyonu açısından önem arz ediyor. Çok seçmenli bir başkan ile yaşamaya ağırlık veren bir başkanın yaptığı katkı çok farklı oluyor. Biz bunu da gözlemledik bu çalışma dönemimizde. Eğer seçmen çok fazla geliyorsa, seçmenle çok fazla ilgileniyorsa işlerin belli bir süre sonra rutine döndüğünü tespit ediyoruz. Bu konuya nasıl bakıyorsunuz?

OTURUM BAŞKANI – Bana olan sorulara ben cevap vereyim.

Peki, ben büyükşehir milletvekiliyim, İstanbul milletvekiliyim. Dolayısıyla, bize bir Anadolu milletvekili gibi çok gelen giden yok. Dolayısıyla, bilemiyorum arkadaşlar nasıl değerlendirir, daha evvel Anadolu milletvekilleriyle çalıştılar. Hani, ben Komisyona mümkün olduğu kadar vakit ayırmaya çalışıyorum. Fakat son haftalarda darbe komisyonu dolayısıyla, son bir aydır FETÖ komisyonuna ağırlık vermeye başladım. Benim açımdan bir sıkıntı yok. Bir de hukukçu kimliğinin bu Komisyonda önemli olduğunu düşünüyorum. Yani, dilekçeyi gördüğünüz zaman ilk cümleden talebin ne olacağını anlayabiliyorsunuz. Belki yıllarca avukatlık yapmanın da getirdiği bir şey. Bir de yıllarca masanın hep diğer tarafında bulunan, serbest avukatlık yaptığım için, hep hâkimlerin, icra memurlarının karşısında, dilekçeyi bir an evvel imzalaması, bir an evvel cevap vermesi, bir an evvel karar vermesiyle mücadele etmiş bir insanım. Dolayısıyla, bürokrasideki bu gecikme beni çok rahatsız ediyor. Verilen cevapların çok yüzeysel olması, neticeye etkili

olmaması, vermiş olmak için cevap vermeleri veya geç vermiş olmaları beni rahatsız ediyor; birinci konu bu. Yani ben vakit ayırabiliyorum diye düşünüyorum.

Bir de ben geldiğimde zaten bir sistem vardı, o sistem üzerine biz arkadaşlarla daha verimli ne yapabilirizi kurgulamaya çalıştık ve bazı ortak metinler hazırladık. Gelen dilekçelere, benzer dilekçelere aynı mahiyette cevaplar veriyoruz. Bu anlamda, ben kendi Komisyonumda başta Akif Bey olmak üzere tüm arkadaşlara teşekkür ediyorum, bizde bir problem yok bu anlamda.

Dilekçenin mahiyeti, sayısı ile ilgili. Dilekçe hakkı Anayasa’da verilen bir hak. Her şeyden önce, hak arama hakkı önemli, dilekçe hakkı da öyle. Bunun suistimal edildiği alanlar, bölümler, zamanlar var mı? Var ama her dilekçenin önemli ve değerli olduğuna ve her dilekçeye işlem yapılması gerektiği kanaatindeyim, yasa gereği, mevzuat gereği bütün işlemlerin yapılması gerektiğini düşünüyorum ve yapıyoruz da. Ama bazı dilekçelerin çok tekrar olduğu, bazı dilekçelerin kamuyu ve bizim Komisyonumuzu meşgul ettiğini de düşünüyoruz ama evraka girdikten sonra ona işlem yapıyoruz ve cevabını gönderiyoruz, bunu belirtmek istiyorum.

Medyayla ilgili mutlak toplantı. Şimdi, bunu arkadaşlarla kendi aramızda konuştuk, geçen dönemlerde bu yapılmış. Gelen dilekçelerle ilgili, işte, şunlar, şunlar, geldi, şunlar önemli, şunlar tekrar gibi toplantılar yapılmış. Benim dönemimde biz yapmadık ama grup başkanvekilliğimden dolayı basın mensuplarıyla, Mecliste görevli basın mensuplarıyla zaten bir diyalogumuz var. Önemli bulduğumuz, gündeme düşmesi gerektiğini düşündüğümüz dilekçeleri gönderiyoruz, söylüyoruz. Fakat Türkiye gündemi o kadar yoğun ki arkadaşlar yani birkaç kere bununla ilgili toplantı yapalım, basını çağıralım diye düşündük, o gün bir olay patladı, bir şey oldu. Yani ortada kaybolmak da mümkün. Dolayısıyla, biz sadece işimizi yapmaya odaklandık, öyle görüyorum. Bizim hiç dahlimiz olmadan netice aldığımız bazı kararların da medyada yer aldığını görüyoruz, o bizi daha çok memnun ediyor. Yani biz servis yapıp bak, biz bunu başardık, kamudan şöyle bir karar çıkardık demektense basında böyle bir haberin çıkması beni ve arkadaşlarımı daha çok memnun etti.

OTURUM BAŞKANI – Diğer sorularınıza başkanlarımız cevap versin, aklıma geldikçe ben de katkı sunayım.

YAHYA AKMAN, Dilekçe Komisyonu Eski Başkanı – Ben de Kadir Bey’in uzmanların katkısı ne olmalı anlamında bir soru sormuştu. Arkadaşlar, geçmişten yine ufak bir misalle biz Komisyonun Başkanlığını devraldığımız zaman uzman kimlikli hiçbir arkadaş yoktu burada, sadece Meclisin memurlarından iki hizmetli arkadaş –yanlış hatırlamıyorsam– vardı, üç kadar da memur, bir sekreter yani Başkanın oturduğu yerde bir sekreter; o şekilde bir yapıyla karşılaştık. Baktık, hani, biraz da hukukçu olarak gelen

dilekçelere bakılıyor mu, okunuyor mu filan diye; sadece şuna bakıldığını gördük: Şöyle bir okunuyor, tahminen, orada arkadaşlar birbirleriyle istişare ediyorlar, “Bu filan Bakanlıkla ilgili olabilir.” diyorlar, mesela, “Bu Sosyal Güvenlik Bakanlığıyla ilgili olabilir.”, “Tarımla ilgili olabilir.” diyorlar, rutin, matbu bir şeyle Tarım Bakanlığına gönderiliyor. Yazı zaten matbu bir şekilde yazılıyor, isimler vesaireler doldurulmak suretiyle dilekçelerin bir gidiş geliş yaşadığını gördük. Daha sonra, o tarihte Meclise bildiğimiz anlamda “uzman yardımcısı” kimlikli arkadaşlar alınmamıştı, yeni yeni alınmaya başlamıştı. İşte, bir tanesi aramızda, mesela, Gürsel Bey gibi, daha önce Mecliste tecrübe yaşamış, grup müdürlüğü yapmış filan, üniversite mezunu, etkin, yetkin arkadaşlardan birkaç kişiyi uzman olarak almaya başladık yani o kimlikle çalıştırmaya başladık, öyle diyelim, teknik anlamda uzman değil ve biraz daha bu işleri inceleyerek, okuyarak, bazı özetler çıkararak, işte onu geliştirdik, o sistemi geliştirdik derken bir şeyler oturdu. Benim kanaatim, Sayın Başkanımız da, Belma Başkanım da ifade etti, kurumlardaki devamlılığın olmaması Türkiye’nin en büyük kayıplarından bir tanesi. Türkiye’de bu misaller anlatılırken sadece askeriye için çok kurumsal, acayip kurumsal, işte, yüz elli yıllık, iki yüz yıllık, bazı görüşlere göre iki bin yıllık bir geleneği olan bir kurum denirdi, maalesef, onun da öyle bir kurum olmadığı bu son gelişmelerden sonra anlaşıldı veya her darbe sonrası çok farklı bir kimliğe büründüğü görüldü. Türkiye’nin genel anlamda bu şekilde ciddi bir eksikliği var. Darbe döneminde bir yüzbaşı arkadaş atanmış Dilekçe Komisyonuna bakmak üzere. Bir gelmiş, şöyle bir bakmış, orada çuvalarla bazı yerlerde arşivler olduğunu öğrenmiş, bilgi edinmiş. “Bunlar ne işe yarıyor?”, “Bunlar eski arşivler.”, “Yakın bunları, götürün.” demiş. Böyle bu şekilde, askerî şeyle, o an için onun mantığına uymayan tarzda. Şu anda şükrediyoruz, çok yetişmiş, Türkiye’de KPSS’de, çeşitli yerlerde iyi puanlar almış arkadaşlarımız artık uzman kimliğiyle buralarda çalışıyorlar. Bana göre Sayın Başkanım, uzman arkadaşlarla ilgili bir işi oturtmak gerek yani bir sistem hani diyelim ki siyasetler hep öyle oluyor, bugün varız, yarın yokuz, geliyoruz iki sene dolduktan sonra bir başka arkadaş geliyor, o arkadaşın öğrenme süreci bazen altı ay sürüyor, bir yıl sürüyor. Şimdi, onu yaşamaktansa kurum içerisinde yani komisyon içerisinde doğru bir yapı oluşturup başkanın da oradaki işte önde gelen uzman ve uzmanlarla iyi bir iletişim sağlaması ve tabii ki bunun siyasi bir karar niteliğinde olduğunu düşünmek gerekiyor.

Şimdi, getirdiğiniz her dilekçeyi yani bildiğiniz anlamda medyayla paylaşmak vesaire uzmanın görevi değil doğal olarak, bunu getirip başkanla paylaşması, başkanın bunu komisyon üyeleri ve siyasi kişilerden oluştukları için gerekirse belki kendi başkanlık divanı veya istişare edeceği insanlarla görüşüp gündem belirlemesi çok daha doğrudur diye düşünüyorum. O anlamda uzmanlara çok görev düşüyor yani bu ara dönemlerde, geçiş dönemlerinde bu kurumun çalışmasında bana göre de ciddi bir şekilde fayda var. Bu medyayla paylaşmak meselesine ben deminki sunumum sırasında

bir misal vermiştim. Bunu yapmak lazım ama medyanın şöyle bir durumu oluyor. İşte Dilekçe Komisyonu, sizde ilginç dilekçeler var mı, evlenmek için başvuran kişiler var mı, efendim yani magazin tarafına biraz daha ağırlık veriyorlar. Magazin tarafının da zararı yok esasında yani hani gündem olduğu takdirde isim zikredildiği takdirde insanlar bu konuyla ilgili biraz daha fazla ilgi duyuyorlar, bir hak arama yeri olduğunu düşünüyorlar, başvuruyorlar vesaire ediyorlar, bir zararı yok ama gündeme getirdiğiniz hele şu inceleme yetkisi de filan da alındıktan sonra Komisyon böyle bugünkü gibi olağanüstü darbe vesaire dönemleri haricindeki sair dönemlerde çok ses getirici işler yapabilir, medya da bunu rahatlıkla takip edip haber konusu yapabilir diye ben şahsen düşünüyorum.

Teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI – Hep aynı şeyleri söyledik yani ben de Başkanın söylediğine şunu eklemek istiyorum. Bu gibi kurumlarda hafızanın önemli olduğunu düşünüyorum. Şimdi bazı dilekçeler geliyor, uzman arkadaşlar direkt geliyor diyorlar ki: Bu soyadını ben hatırlıyorum, geçmişte de zaten şöyle şöyle yapmıştı, daha evvel de dilekçe vermişti, hafıza, tecrübe ve sistem çok önemli. Bir de bunun sürdürülebilir yapabilirsek bu işler yoluna girecek. Yani ben hayatım boyunca popülist olmaktan ziyade iş yapmak üzerine odaklanmış birisiyim, görünür olmayayım ama iş yapayım, Komisyon iyi gidiyor, daha da iyi gidebilir. Zaten biz sistem üzerine geldim ben yani sizlerin getirdiği sistem vardı, onu daha verimli nasıl yapabiliriz ve benzer kurumlarla nasıl koordineli çalışabiliriz diye bu çalıştay yapıldı. Bu da bunun bir örneği, daha iyiyi bulmak için bir aradayız, inşallah buradan çıkacak sonuçları daha sonra, ilerleyen haftalarda tekrar bir raporu incelemek üzere başkanların da müsait olduğu bir gün davet ederiz, onun üzerinde tekrar konuşuruz diye düşünüyorum birlikte.

ABDULHALUK KURNAZ, Yasama Uzmanı – Çok kısa detaylı bir görüş almak istiyorum da. Dilekçe Komisyonunun resen hareket etme gibi bir yetkisi yok, bunun başlamasına sebep olan dilekçilere komisyon kararlarına itiraz hakkı tanınmalı mı? Dilekçelerin kararlarına itiraz, şu anda sadece milletvekili itiraz edebiliyor, dilekçiler de itiraz etsin mi? Verilen karara itiraz etme noktasına nasıl bakıyorsunuz?

OTURUM BAŞKANI – Bizim verdiğimiz zaten bir mahkeme kararı değil ki yani onu düşünmek lazım. Doğru mudur, bence çok doğru değil yani.

KADİR AKTAŞ, Kanunlar ve Kararlar Başkan Yardımcısı – Başkanım, geçmiş dönemlerde gözlemlediğimiz üzere dilekçiler alınan kararları takip edip, itiraz haklarını kullanmaları için milletvekillerine ulaşıyorlardı. Yani milletvekilleri üzerinden dilekçe sahipleri dolaylı olarak itiraz edebilmektedirler.

OTURUM BAŞKANI – Şimdi, sosyal medyanın –bilmiyorum katılır mı bürokrat arkadaşlar– gelişmesiyle birlikte insanlar itirazlarını, şikâyetlerini zaten sosyal medyadan kamuoyuyla paylaşıyorlar. Bu anlamda bize gelen dilekçelerin nitelik açısından ben beklediğim düzeyde olmadığını söylemek istiyorum yani belediyeyle işte bilmem yol yapılmamış vesaire, bunu bize gönderiyor, biz bunun gereğini yapıyoruz ama belediyenin AKİM’leri var, ne bileyim işte beyaz masaları var, her belediyenin bu anlamda makamları var, kurumları var, oraya müracaat edince de netice alabiliyor ama bize de gönderiyor. Ben arkadaşlarla her hafta yaptığımız toplantıda da ilk kullandığım cümle, ilginç dilekçe var mı? Ben hakikaten daha ilginç yani vatandaşın çözemediği, kuruma müracaat edip netice alamadığı veya bizden muradının çok yüksek seviyede olduğu dilekçeler bekliyorum, böyle dilekçe de çok gördüğümü söyleyemem çok nadir geliyor böyle dilekçeler. Bu tabii Türkiye’deki aslında birazcık şöyle belki yani kamuyla vatandaş arasındaki ilişkinin arttığı, insan hakları ihlallerinin azaldığı anlamına da gelebilir, ihtiyacını çezebiliyor, netice alabiliyor anlamına da gelebilir.

Ben hepinize çok teşekkür ediyorum, kolaylıklar diliyorum. Çalıştay yeni oturumlarla devam edecek. Netice de raporunuzu okuyup değerlendireceğiz. Çalıştaydan güzel sonuçlar çıkacağını ümit ediyoruz.

İyi çalışmalar...

İKİNCİ OTURUM

Dilekçe Komisyonunun Hukuktaki Yeri ve Çalışma Usulü

İKİNCİ OTURUM

DİLEKÇE KOMİSYONUNUN HUKUKTAKİ YERİ VE ÇALIŞMA USULÜ

(OTURUM BAŞKANI – Korkut TÜRKYARAR)

Korkut TÜRKYARAR

TBMM Genel Sekreter Yardımcısı Vekili

Çalıştayımızın konusu Dilekçe Komisyonu. Dilekçeyi bilmeyen, Dilekçe Komisyonunu bilmeyen yok, zaten hepiniz bu konu üzerinde uzmanlarsınız. Burada aslında gelip düğümlenen yer Dilekçe Komisyonu hukukilik ve yerindelik denetimi yapabilir mi, her ikisini de yapabilir mi? Yaparsa etkinliği için bir yaptırım gerekir mi, bu yıllardır aslında bilinen bir şey yani burada bunu tekrar gündeme getireceğiz, çalıştayın sonuç bölümüne de mutlaka yazılacaktır.

Dilekçelerin manipüle etmek amacıyla yani yönlendirmek amacıyla kullanılması durumunda ne yapılabilir veyahut da böyle bir şey kabul edilecek midir? Vatandaşın dilekçesi ne olursa olsun kabul edilsin ve işleme alınsın mı diyeceğiz yoksa Komisyonu veyahut da gündemi yönlendirmek amaçlı toplu dilekçe verilirse bunlar işleme alınmayacak veyahut da bunlar görmezden gelinebilir diyebilir miyiz?

Son günlerde tabii 15 Temmuzdan sonra açığa alınan, görevden atılan kişilerin mağduriyet iddiaları var, bir kısmı haklı olarak bir kısmı da haksız olarak bunların durumları nedir, bunların dilekçeleri nasıl incelenmeli veya incelenmeli mi?

Askerî öğrencilerle ilgili rapor gündeme geldi, bu raporda arkadaşlar öğrencilere yapılan işkenceye varan uygulamalardan bahsediliyor, daha sonra anlaşıldı ki bunu yapanlar aslında FETÖ'cülermiş, çocukları bezdirip işte disiplin notlarını sıfıra indirip askeriyeden atılmaları için çalışıyorlarmış. Demek ki paratoner vazifesi de görmüş Dilekçe Komisyonu. Bu şekilde raporlar nasıl daha dikkatle sunulabilir? Rapor yazılmış ama bu raporlar daha dikkatli kamuoyunun, Hükûmetin, yetkililerin dikkatine daha etkin bir şekilde nasıl sunulabilir?

Vatandaşa psikolojik destek sağlamak, vatandaşın durumunu düzeltmek, vatandaşın muhatap olarak kabul edilmesi de önemli bir nokta.

Sayın Genel Sekreterimiz az önce başka bir noktaya değindi, insanı sevmek, Dilekçe Komisyonunda insanla uğraşıyorsunuz ve insanı severseniz insanlara karşı şekliniz, davranışınız mutlaka değişecektir, onlar da sevgiye herhâlde sevgiyle karşılık verecektir.

Son olarak da kurumsallaşma. Mecliste bu konuda epey bir yol aldık, rehberler bu konuda zannediyorum bilgi birikiminin aktarılması noktasında faydalı oldu. Dilekçe Komisyonuna rehberler hazırlandıktan sonra giden var mı? Yani Rabia Hanım kısmen, daha sonra gitti herhâlde. Rehberler faydalı oldu, değil mi?

RABİA BARITCI, Yasama Uzmanı – Çok faydalı oldu, ihtiyaç duyduğumuzda açıp bakıyoruz.

OTURUM BAŞKANI – Evet artık gidenle birlikte bilgi de gitmiyor. İnşallah bu rehberler güncellenmeye devam edilecek. Şimdi ikinci oturuma başlıyoruz. İlk sunum Siyasi Başvuru Hakkının Türk Hukukundaki Yeri. İki arkadaşımız bu başlık altında sunum yapacak. Öncelikle buyurun Kadir Bey, süreniz beş dakika.

SIYASİ BAŞVURU HAKKININ TÜRK HUKUKUNDAKİ YERİ-1

KADİR AKTAŞ

TBMM Kanunlar ve Kararlar Başkanlığı

Başkan Yardımcısı

Teşekkür ederim ve katılımcılara selamlarımı sunarım.

Siyasi başvuru hakkı şeklinde ilk defa Anayasa Mahkemesi kararlarında böyle bir tanımlamayı görüyoruz. Anayasa Mahkemesi birtakım kararlarında siyasi başvuru olarak değerlendirmiş Parlamentoya yapılan başvuruyu. Pek çoğumuz hukukçu olarak eğitimler gördük, Anayasa hukuku kitaplarında anayasa hukukçuları tarafından nedense Dilekçe Komisyonunun yaptığı faaliyet tam tanımlanmış değil. Dilekçe hakkı çerçevesinde birtakım tanımlamalar var ama gerçek anlamda Dilekçe Komisyonu ne yapar, Türk hukukundaki yeri nedir, bu betimlenmemiş.

Anayasa'nın 74'üncü maddesinde yer almış bir haktan bahsediyoruz. İşte, bu, "Siyasi Haklar ve Ödevler" başlığı altında temel haklar arasında bir hak. Ama burada -diğer siyasi haklarda olduğu üzere- gerçek anlamda yürütmeye veyahut da yasama faaliyetine vatandaşın katılımından bahsedemeyiz. Demek ki bu terimi (siyasi başvuru hakkı) siyasi bir hak anlamında söylemek de belki bu anlamda sorunlu bir tanımlama olur. Siyasi başvuru hakkını dilekçe hakkı çerçevesinde -yasama organına yapılan, O'nu haksızlığın giderilmesi için göreve çağıran- tanımlamak daha doğru sonuca ulaştırabilir.

Siyasi başvuru idari ve kazai başvurudan bağımsız bir usul olarak Anayasa'da yer almıştır. Anayasanın 74 üncü maddesinde yetkili makamlara başvuru hakkı belirtildikten sonra ayrıca TBMM'ye başvuru hakkı gözetilmiştir. Kamu denetçisine başvuru da TBMM'ye başvuru hakkı kapsamında, Meclise niyabeten görev üstlenen bir Kuruma yapılan başvuru niteliğinde olduğunu söylenebilir.

Dilekçe Komisyonunun Türk hukukundaki yerine Meclisin işlevi, konumu çerçevesinde bakmak lazım. Meclis yasama görevini yürüten mekanizma. Yani, en başlıca görevi, toplumlar için, kişiler için bağlayıcı olan yasaları, kuralları vazediyor, aynı zamanda bu teşrii faaliyetin doğal bir parçası olarak kendi yaptığı kuralların, kendi koyduğu kuralların bizatihi kontrolünü, denetimini de kendisi yapıyor. Biz bunu yer yer, yasama faaliyeti-denetim faaliyeti olarak ayırmlaştırıyoruz ama esasen ikisi bütünsel bir faaliyet. İşte, Dilekçe Komisyonunun yaptığı faaliyet de bu yasama faaliyetinin bir parçası. Yani, yasama, meclis birtakım kurallar vazetmiş, vatandaştan gelen başvurular çerçevesinde bu kurallarının doğru uygulanıp uygulanmadığını bizatihi kendisi denetlemiş oluyor. Burada bir yasa yapım süreci söz konusu değil. 3071 sayılı Kanunda ve İçtüzük hükümlerinde Dilekçe Komisyonunun yasa

yapma faaliyetine katkısı istenmemiş, yasa gerektiren hususlarda sadece ilgili makamların dikkatini çekme görevi verilmiş. Komisyonun esas görevi idare üzerinde idari işlemlerin yasalara ve hukuka uygunluğunun ve yerindeliliğinin denetimi. Yasalar çerçevesinde idari işlemin denetlendiğinden bahsedebiliriz.

Yine, pratik, teamül uygulamalarıyla birlikte bakarsak, vatandaşın idareyle sorunlarının, çakışmalarının yani uyuşmazlığın bir çözüm merci olarak değerlendirebiliriz Dilekçe Komisyonunu.

Şu karıştırılıyor: İşte, kuvvetler ayrılığı çerçevesinde Dilekçe Komisyonunun kararları bir idari karar niteliğinde sonuç doğurabilir, bu da kuvvetler ayrılığına aykırı olur. Bence komisyonun kararlarını ve yaptığı işi bununla bağlantılı yorumlama yanlış olur. Dilekçe Komisyonu hiçbir zaman idare adına karar vermez, idari işlem tesis etmez. Nasıl yargı organları yargısal denetim çerçevesinde idare adına işlem tesis etmezse, birtakım denetimle sınırlı kalırsa; Dilekçe Komisyonu da meclislerin doğal denetim yetkisi çerçevesinde idarenin işlemlerinin kendi vazettiği kurallar/yasalar çerçevesinde olup olmadığını denetler, tespitlerini muhatabına aktarır. Bu hiçbir zaman idare adına işlem yapıldığı anlamına gelmez. İdari işlem sonucunu doğurmaz.

Anayasada idare başvuru hakkı, dava hakkında ayrı bağımsız bir hak olarak yasama organına (siyasi) başvuru hakkı gözetilmiştir. İdari başvuru yolunu kullanmış olması, siyasi başvuru hakkını engellemez. Yasama başvurusu ayrıca sonuçlarını doğurur.

Devlet memurlarının kurumlarıyla ilgili idari başvurusunda gözetilen silsile yolu ile başvuru gibi idari başvuru için gözetilen şekli ve usuli kısıtlar Dilekçe Komisyonuna yapılan (siyasi) başvuru için geçerli değildir. Söz konusu kural idarenin iç işleyişine ilişkin olup hiyerarşik düzeni korumak içindir. Silsile yolu ile başvuru idari başvuru için gözetilen bir usuldür. Mevzuatta yasama organına yapılan başvuru için üçüncü kişilere yönelik böyle bir kısıt söz konusu değildir. Nasıl bir memur kendisi hakkında yapılan bir özlük işlemine ilişkin bir şikâyeti idari başvuruya konu etmeden doğrudan kazaî başvuruya konu edebiliyorsa; aynı şekilde siyasi başvuru hakkına da konu edebilir. İçtüzüğün 116 ncı maddesinde belirtilen “yetkili idari makamlarca verilen kesin cevap suretini ihtiva etmediğinden” kuralı komisyonun dilekçelere ilişkin incelerken karar verirken gözeteceği bir ilke karardır. Şikayet edilen idari işlemin hazırlayıcı işlem değil de kesin sonuç doğuran mahiyette olması halinde esastan incelenebileceği kuralını içerir. Bu karar üçüncü kişiler lehine bir görev veya salahiyet doğurmadığı gibi idare lehine silsile yolu ile başvuru kısıtını gözetme gibi bir sonuç ta doğurmaz. Anayasa mahkemesi de (E.1986/15) bir kararında buna işaret etmiştir. Araştırmalarım sırasında Danıştayın ve Askeri yargının içtihatlarına rastlamıştım. Memur Komisyona başvurmuş. Silsileye uymadan başvurmuşsun diye idare memura disiplin

cezası vermiş. Mahkemede, Meclise başvuru idari başvuru için gözetilen usule tabi değil, bağımsız bir başvuru merciidir diye idarenin işlemini iptal etmiş.

Yapılan iş yargısal bir faaliyet de değildir. Yargının kararlarının bağlayıcılığı ilkesini de zedelemeyiz. Yargının, Dilekçe Komisyonu karar vermiş bile olsa o konular üzerindeki kazaî tasarruf yetkisi her zaman mahfuz olarak kalmaktadır. Dilekçe Komisyonu farklı bir karar verse bile o konuya ilişkin önce veya sonra yargının vereceği karar kesin ve bağlayıcıdır. Kaldı ki Komisyon 3071 sayılı Kanuna (m.6) ve İçtüzüğe (m.116) göre yargıya intikal etmemiş bir konuyu incelemesine alabilir. Dolayısıyla Komisyon incelemeleri kural olarak Anayasanın 138 nci maddesinin yargı yetkisinin kullanılmasıyla ilgili görüşme yapılamaz ilkesiyle ters düşmez.

Anayasa'nın 74'üncü maddesi çerçevesinde yapılan bir anayasal görevden bahsetmek gerekir. Yapılan faaliyetin/işin, vatandaşlara yönelik birtakım sonuçları olduğu için, idareye karşı sonuçlar doğurduğu için İçtüzük düzenlemesiyle yetinilmemiştir. Çünkü yapılan iş sadece Meclisin iç işleyişle sınırlı bir faaliyet değildir, bir çalışma değildir. Muhatapları idareler nezdinde birtakım görevler, yükümlülükler yüklenmektedir, vatandaşlara yönelik birtakım görevler, sorumluluklar vardır. Bundan dolayı da Komisyonun çalışma usul ve esasları göreve ve yetkileri 3071 sayılı Kanun'la evveliyatında 140 sayılı Kanun'la düzenlenmiştir.

Bu çerçevede, Komisyonunun çalışmalarının Türk hukukundaki yerini Meclisin denetim fonksiyonunun yani geniş anlamda yasama faaliyetinin bir parçası olarak tanımlamak ve algılamak da doğru olur.

Teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI – Günel Bey, buyurun.

SİYASİ BAŞVURU HAKKININ TÜRK HUKUKUNDAKİ YERİ-2

GÜNAL SEYİT

Kanunlar ve Kararlar Başkanlığı

Yasama Uzmanı

Tüm katılımcıları saygı ile selamlıyorum.

Kısa sunumumda Dilekçe Komisyonuna yapılan siyasi başvuruyla ilgili birkaç sorun alanına işaret etmek istiyorum. Sunumumu temelde bu çerçevede yapılandıracağım. İlk olarak siyasi başvuruyla idari başvuru arasındaki ilişki sorununa değinmek istiyorum, sonra da siyasi başvuru sürecinde diğer bir deyişle Türkiye Büyük Millet Meclisine ve Dilekçe Komisyonuna yapılan başvuru sürecinde incelenmeyecek dilekçelere ya da incelenmeyecek başvurulara ilişkin ölçütlerin Anayasa, kanun ve İç Tüzük sistematığı içerisinde nasıl düzenlendiğini tartışmak istiyorum. Birinci konuyla ilgili somut bir sorun alanını tanımlamak isterim: Bir kamu görevlisi kendi kurumu ile ilgili bir siyasi başvuru gerçekleştirecekse 657 sayılı Kanunun 21’inci maddesi ile bağlı mıdır? Bağlıysa hangi bağlamda, bağlı değilse hangi bağlamda?

657 sayılı Kanunun 21’inci maddesinin birinci ve ikinci fıkraları, “Devlet memurları kurumlarıyla ilgili resmi ve şahsi işlerinden dolayı müracaat; amirleri veya kurumları tarafından kendilerine uygulanan idari eylem ve işlemlerden dolayı şikâyet ve dava açma hakkına sahiptirler. Müracaat ve şikâyetler söz veya yazı ile en yakın amirden başlayarak silsile yolu ile şikâyet edilen amirler atlanarak yapılır.” hükmünü içermektedir.

Dilekçe Komisyonunun İnternet sitesinde Dilekçe Komisyonu Başkanlığı imzalı “Siyasi Başvuru Hakkının Kullanılması Üzerine Kamu Kurumlarının Sorumluluğu” başlıklı bir metin var. Bu metnin 5’inci maddesinde TBMM’ye yapılan dilekçe hakkı çerçevesindeki başvurularda Devlet Memurları Kanunu’nun 21’inci maddesinin ikinci fıkrasının uygulanmayacağına ilişkin bir belirleme var. 657 sayılı Kanunun söz konusu hükmü, idare hakkında yapılan başvuru ya da şikâyetin belli bir silsile içerisinde yapılmasını öngörüyor. Bu, aynı zamanda Devlet Memurları Kanunu’nun 125’inci maddesiyle de ilgili; çünkü eğer bu yol izlenmezse, bu silsile izlenmezse devlet memuru uyarma cezasıyla karşı karşıya kalıyor.

Şimdi, anladığım kadarıyla Dilekçe Komisyonu Başkanlığının buradaki tasarrufu büyük ölçüde Anayasa Mahkemesinin bir kararına dayanıyor. Anayasa Mahkemesinin 6/1/1987 tarihli ve E.1986/15, K.1987/1 sayılı kararında şu ifadelerle yer veriliyor:

“657 sayılı Kanun’da memurun müracaat, şikâyet ve dava açma hakkını düzenleyen 21. maddesi, devlet memurlarının kurumları ile ilgili resmi ve şahsi işlerinden dolayı müracaat; amirleri ve kurumları tarafından kendilerine

uygulanan idari işlemler nedeniyle şikayet ve dava hakkına ilişkindir. Bu yönden, Anayasa'nın 36. maddesiyle güvenceye bağlanmış bulunan hak arama özgürlüğü ile alakası tartışma götürmez. Anayasa'nın 74. maddesiyle vatandaşlara tanınmış olan siyasal hak, 10/11/1984 günlü, 3071 sayılı 'Dilekçe Hakkının Kullanılmasına Dair Kanun' ile düzenlenmiştir. 657 sayılı Kanunun müracaat, şikayet ve dava açma hakkını düzenleyen 21. maddesi siyasal bir hak olan dilekçe hakkından farklı özelliklere sahiptir. 21. madde yukarıda da değinildiği üzere Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenmiş bulunan hakla ilgilidir.”

Sorun şu noktada düğümleniyor: Anayasa'nın 36'ncı ve 74'üncü maddelerinde düzenlenen hakların içerik itibarıyla farklı oluşu, onlara ilişkin başvuru yollarının ayrıştırılmasını gerektirir mi? Bir başka deyişle, Anayasa Mahkemesinin 657 sayılı Kanun kapsamındaki başvuru hakkı ile dilekçe hakkı kapsamındaki başvuru yolu arasında belirlediği ayrım, siyasi başvuruya giden yolda 657 sayılı Kanunun 21'inci maddesi hükmünün uygulanmayacağı anlamına gelebilir mi? Buna göre, eğer bir kamu görevlisi kendi kurumuyla ilgili olarak siyasi başvuruda bulunmak istiyorsa nasıl bir süreç izleyecektir, 21'inci maddenin ikinci fıkrasına tabi olacak mıdır, olmayacak mıdır?

Dilekçe Komisyonu Başkanlığının tutumu, söz konusu hükme tabi olmama yönünde görünüyor. Anayasa Mahkemesi de söz konusu kararında 657 sayılı Kanun'un 21'inci maddesi kapsamında yapılan başvuruları Anayasa'nın 36'ncı maddesiyle ilişkilendiriyor. Dilekçe hakkı kapsamında Anayasa'nın 74'üncü maddesinde düzenlenen başvuruları ise idari nitelikli başvurudan ayrı siyasi nitelikli bir başvuru olarak görüyor. Fakat Anayasa'nın 36'ncı maddesine baktığımızda, bu hükmü, Devlet Memurları Kanunu'nun 21'inci maddesi hükmünün sadece yargı mercilerine başvuru bağlamıyla ilişkilendirmemiz olanaklı gibi görünüyor. Bu anlamda, bir kamu görevlisinin kendi kurumuyla ilgili yapmış olduğu başvuruda siyasal başvuruyla idari başvuru arasında kesin bir ayrım çizemeyeceğimizi düşünüyorum. Anayasa'nın 36'ncı maddesinde düzenlenen hak arama hürriyeti ile 74'üncü maddesinde düzenlenen dilekçe hakkı arasında bir ayrıma gitmemiz; bunlara ilişkin başvuru usulleri bağlamında mutlak bir ayrım getirmemizi gerektirmez. Anayasa Mahkemesinin kararında da buna ilişkin bir belirleme bulunmuyor. Bizim sistemimizde İçtüzüğü'nün 116'ncı maddesinde düzenlendiği üzere siyasal başvuru aşamasına geçebilmek için idareye başvurulması zorunludur. İçtüzüğü'nün 116'ncı maddesine göre, Dilekçe Komisyonu Başkanlık Divanı, yetkili idari makamlarca verilen kesin cevap suretini ihtiva etmeyen dilekçelerin görüşülemeyeceğini karara bağlamaktadır. Öyleyse, bizim sistemimiz, bir kamu görevlisinin kendi kurumuyla ilgili yapmış olduğu siyasi başvuruda bir ön aşama niteliğindeki idari aşamayı varsayıyor. Bu idari aşamada 657 sayılı Kanun'un 21'inci maddesinin 2'nci fıkrasının yani silsile usulünün işletilmesi gerektiğini düşünüyorum.

Fakat, bu silsile hükmünü mutlak bir düzenleme olarak mı ele alacağız, bunu da biraz düşünmek gerekiyor. Yani, bir kamu görevlisi kendi kurumuyla ilgili her türlü siyasi başvuruda bu silsile hususunu gözetmek zorunda mıdır? 657 sayılı Kanun'un 21'inci maddenin amacı, idarenin bütünlüğünü korumak, idare içindeki hiyerarşik yapılanmanın parçalanmasını ya da zaafa uğramasını engellemektir. Belli durumlarda idari yapılanmanın kendi içinde beliren ve hiyerarşik silsileyi ilgilendiren sorunların ya da başvuranın kamu görevlisi sıfatıyla görevini ya da şahsını ilgilendiren durumların dışında olmak üzere, kamusal nitelikli sorunlar hakkında yetkili idarenin dikkatinin çekilmesi gereksinimi söz konusu olabilmektedir. Dolayısıyla, söz konusu durumlarda yapılan başvurular, bir devlet memurunun kurumuyla ilgili resmi ve şahsi işlerine dayalı bir başvurudan çok kamusal nitelikli bir yurttaş isteminin idareye veya siyasi başvuru makamına bildirilmesi niteliği taşımaktadır.

Bizce, bu türden bir durumda, idari silsile atlanarak yapılan başvurunun usulsüz başvuru olarak değerlendirilebilmesi için kamu görevlisinin içinde bulunduğu idari birimin görev alanı ile ilgili bir konuda en yakın amirin atlanması suretiyle gerçekleştirilmiş olması gerekmektedir. Tokat İdare Mahkemesinin E.2012/258 ve K.2012/857 sayılı kararında "(...) yapılan bir müracaatın usulsüz müracaat olarak kabul edilebilmesi için en yakın amirin atlanması suretiyle yapılmış olması gerekir. En yakın amir ifadesinden anlaşılması gereken ise, en yakın disiplin amiri ya da sicil amiridir. (...) ilgili bölümün görev alanında olan eğitim-öğretim ve araştırma faaliyetleri ile ilgisi olmayan bir konuda bölüm başkanlığı atlanmak suretiyle yapılan bir müracaatı usulsüz müracaat olarak nitelendirmeye hukuken olanak bulunmamaktadır." denilmektedir. Bu karar, Sivas Bölge İdare Mahkemesinin 20.9.2013 tarihli E.2013/223 ve K.2013/331 sayılı kararı ile onanmıştır.

Özetlersek; kamu görevlilerinin kendi kurumlarına ilişkin siyasi başvuruları sürecinde, ilk aşamada TBMM İçtüzüğü'nün 116'ncı maddesi uyarınca siyasi başvurunun ön koşulu olarak düzenlenen idari başvuru aşamasında, bu kamu görevlileri yönünden 657 sayılı Kanunun 21'inci maddesi hükmünün geçerli olduğu düşünülmektedir. Ancak, kamu görevlisinin kendi kurumu ile ilgili başvurularında 657 sayılı Kanunun 21'inci maddesini mutlak bir ilke olarak gözetmemek, durumun özelliğini dikkate almak gerekir. Kamu görevlisinin içinde bulunduğu idari birimin görev alanı ile ilgili bir konu dışındaki başvurularında silsile gözetilmesi gerekli olmamalıdır; çünkü buradaki ilişki, artık idari hiyerarşi düzleminin dışına taşmakta, kamu görevlisi – kamu idaresi ilişkisinin dışına çıkılmakta, vatandaş – kamu idaresi ilişkisi gündeme gelmektedir.

Dilekçehakkı, Anayasa'nın 74'üncü maddesinde, Dilekçe Komisyonunca hangi dilekçelerin işleme alınacağı ise iki farklı yerde düzenlenmiştir. Birincisi, 3071 sayılı Dilekçe Hakkının Kullanılmasına Dair Kanun'un 6'ncı maddesinde incelenmeyecek dilekçeler var, bir de TBMM İçtüzüğü'nün 116'ncı maddesinde bu konuyla ilgili husus düzenlenmiştir. Şimdi, ilgili idareye

başvuru hususu, 3071 sayılı Kanun'un 6'ncı maddesinde düzenlenmemiş, başvuru usulü bağlamında bir zorunluluk olarak öngörülmemiştir. Anayasa'nın 74'üncü maddesinde dilekçe hakkının kullanımıyla ilgili usul ve esasların doğrudan kanunla düzenleneceği belirtiliyor. Fakat, TBMM İctüzüğü'nün 116'ncı maddesine baktığımızda, incelenmeyecek dilekçelere ilişkin ölçütler arasında bu idareye başvuru hususunun getirildiğini görüyoruz. Daha açık bir deyişle, kanunda düzenlenmeyen bir boyut TBMM İctüzüğünde düzenlenmiş. İctüzük, yapısı itibarıyla TBMM'nin iç düzenine yönelik hükümler içerir; bu bakımdan bir temel hakkın nasıl kullanılacağına ilişkin hususun kanunla düzenlenmesinde yarar olduğunu düşünüyorum. Anayasa'nın 74'üncü maddesinin sözü de aynı doğrultudadır. Özetle, siyasi başvuru usulü bağlamında, dilekçe hakkının kullanılması usulü çerçevesinde kısıtlayıcı bir ölçüt getiren düzenlemenin, kanunda yer almamasına karşın TBMM İctüzüğü'nde düzenlenmesinin mevzuat sistematığına ve Anayasa'ya uygunluğunun tartışmalı olduğunu düşünüyorum. Bu çerçevede 1961 Anayasası döneminde 1962 tarihli 140 sayılı Türk Vatandaşlarının Türkiye Büyük Millet Meclisine Dilekçeyle Başvurmaları Ve Dilekçelerin İncelenmesi İle Karara Bağlanmasının Düzenlenmesine Dair Kanun'da bu hususun doğrudan düzenlenmiş olduğunu; yani düzenlemenin yasal düzlemde gerçekleştirilmiş olduğunu anımsatmak isterim.

Beni dinlediğiniz için teşekkür ediyorum, saygılar sunarım.

OTURUM BAŞKANI – Teşekkür ediyoruz.

Şimdi, ikinci konuşmacımız Kadir Candan Bey. Karşılaştırmalı ülke uygulamalarında dilekçe komisyonları konusundan bahsedecek.

Buyurun Kadir Bey.

KARŞILAŞTIRMALI ÜLKE UYGULAMALARINDA DİLEKÇE KOMİSYONLARI

KADİR CANDAN

TBMM Araştırma Hizmetleri Başkanlığı

Yasama Uzmanı

Sayın Başkan, değerli katılımcılar; bana ayrılan süre içerisinde Avrupa perspektifinde parlamentoların dilekçe sistemleri ve dilekçe komisyonları hakkında bazı hususlara değinmek istiyorum.

Günümüz itibarıyla çoğu Avrupa ülkesinde ulusal düzeyde anayasa, yasa veya iç tüzüklerle parlamentolara dilekçe hakkı çerçevesinde başvuru imkânı sağlanmaktadır. Bunun dışında, İskoçya ve Galler gibi özerk parlamentolara, eyalet parlamentoları ile uluslararası kurum olarak Avrupa Birliği Parlamentosuna da dilekçe sunulduğu görülmektedir. Danimarka, Estonya, Finlandiya, Polonya, İsviçre ve Güney Kıbrıs Rum Yönetiminde ise birinci meclisler düzeyinde bir dilekçe sistemi bulunmamaktadır. Bununla birlikte, Polonya’da sadece ikinci mecliste, Belçika, Hollanda ve İspanya gibi bazı ülkelerde de her iki mecliste dilekçe sistemlerine rastlamak mümkündür. Birinci veya ikinci meclisler düzeyinde bir dilekçe sistemine sahip olmayan ülkelerin hepsinde ombudsmanlık kurumları bulunmaktadır.

Yasal çerçeve temelli aktörler olarak vatandaş, hükûmet ve parlamento bağlamında çeşitli kriterlere göre dilekçe sistemleri oluşmaktadır. Ülkelerin farklı uygulamaları neticesinde baskın bir modelden söz etmek mümkün değildir. Dilekçe hakkının kullanımına dair vatandaşların doğrudan veya bir milletvekili aracılığıyla dilekçe verebilmesi, parlamentonun veya denetim faaliyeti çerçevesinde hükûmetlerin bir dilekçe hakkına nihai yanıt verme süresine dair bağlayıcı hükümler olup olmaması, dilekçe verebilecekler hakkındaki çeşitli kriterler, kişisel ve kamusal dilekçe ayrımı ve elektronik dilekçe imkânını çeşitli boyutlarda sunan ülkelere göre farklı dilekçe sistemlerinden bahsetmek mümkündür.

Çalıştayın temel konu başlığı olarak Dilekçe Komisyonu çerçevesinde Avrupa ülkelerine bakıldığında, bir dilekçe sistemini benimseyen çoğu ülkenin dilekçelere dair ihtisaslaşmış bir komisyona sahip olduğu görülmektedir. Örnek vermek gerekirse, Almanya’da anayasa göre; Çek Cumhuriyeti, İskoçya ve Hollanda’da iç tüzüğe göre kurulması zorunlu komisyonlar arasında yer almaktadır.

Bununla birlikte, Fransa, Portekiz, Macaristan, İtalya ve Letonya gibi bazı ülkelerde dilekçe komisyonu bulunmamaktadır. Mesela, Fransız Devrimi’nden beri dilekçe hakkının var olduğu Fransa’da parlamentoya gelen dilekçeler “Anayasal Kanunlar, Yasama ve Genel İdare” adlı daimi komisyona

havale edilir. Komisyon dilekçeyi bir başka daimi komisyona, bir bakana veya ombudsmana iletebilmektedir. Letonya’da da benzer şekilde dilekçeler, “Milletvekilliği, Etik ve Kabul Komisyonuna” havale edilmektedir. Portekiz ve İtalya parlamentosuna gelen dilekçeleri ise konu ile ilgili komisyon ele almaktadır.

Dilekçe sahibinin dilekçe hakkını kullanma sürecinde parlamentoya davet edilerek aktif katılımının sağlanması olarak nitelendirilebilecek dinleme mekanizması dilekçe komisyonları açısından önemli başlık olarak karşımıza çıkmaktadır. Dilekçe sahibinin komisyona davet edilmesinin yanı sıra, özellikle İskoçya, Avrupa Parlamentosu ve son yıllarda Portekiz’de olduğu gibi bu toplantının İnternet üzerinden yayınlanması dilekçe hakkının etkin kullanımına doğrudan katkıda bulunmaktadır. Ayrıca, Avrupa Parlamentosu örneğinde, Avrupa Birliği komisyon üyeleri veya temsilcilerinin ekseriyetle komisyon toplantılarına katıldığı ve dilekçe sahiplerinin de bu toplantılara davet edildiği, dolayısıyla kişilere doğrudan dilekçeye dair konu hakkında yetkili kişilerin soru sorma inisiyatifinin tanındığı görülmektedir. Bu imkân az olmakla birlikte Lüksemburg’ta da görülmektedir.

Çoğu parlamento dilekçe komisyonlarında dinleme veya müzakere ve nadiren parlamento genel kurullarında müzakere süreci işletilebilmekle beraber, ülkelere göre bu konuda çeşitli sayılarda kotalar da karşımıza çıkmaktadır. Mesela, Portekiz’de en az bin imzalı bir dilekçe hakkında komisyonda dinleme ve 4 bin imzalı bir dilekçe hakkında genel kurulda müzakere söz konusu olabilmekteyken, bu sayı Almanya’da komisyon çerçevesinde dinleme ve müzakere için 50 bin imza gerektirmektedir. Slovakya’da ise bir dilekçenin Genel kurulda ele alınabilmesi için yüz bin imzalı olması gerekmektedir. İngiltere Avam Kamarasında elektronik dilekçelerin Genel Kurulda müzakere edilebilmesi için yüz bin imza taşıması gereklidir ve tek başına bu sayı yeterli olmamaktadır. Parlamenter denetim faaliyetinden sorumlu özel bir komisyon herhangi bir milletvekilinin bu dilekçeyi Genel Kurula taşımak isteyip istemediğini saptamaktadır. Bir milletvekili dilekçeyi bu şekilde Genel Kurula taşımak isterse ancak dilekçe müzakere edilebilmektedir. Günümüze kadar da 39 dilekçe Genel Kurulda bu şekilde müzakere edilmiştir.

Ayrıca, 2012 yılında İngiltere dilekçe sistemine Parlamento-Hükûmet iş birliği doğrultusunda yeni bir inisiyatif daha eklenmiştir. Buna göre, on bin imzaya ulaşan elektronik dilekçelere Hükûmet doğrudan cevap vermektedir. Bu sistem doğrultusunda da şimdiye kadar 317 dilekçeye Hükûmet doğrudan cevap vermiştir.

Buradan, elektronik dilekçeye ilişkin sistemlere bakacak olursak, elektronik posta veya form şeklinde verildiği, İnternet’te yayınlandığı veya dilekçeye dair bilgilerin verildiği, dilekçe sürecinde ortaya çıkan dokümanların yayınlanabildiğini görüyoruz.

İlk kez 1999 yılında İskoçya'nın uygulamaya başladığı dilekçe sistemi zaman içerisinde çoğu Avrupa ülkesi tarafından benimsenmiştir. Fakat günümüzde Fransa, Malta, Yunanistan ve Avusturya'da elektronik dilekçe sistemi bulunmamaktadır. Bazı ülkelerde de kamuya açık, on-line tartışma platformları bulunmaktadır. Mesela Almanya'da kamusal dilekçeler hakkında siteye kayıtlı kullanıcılar dört hafta boyunca dilekçeyi tartışabilmektedirler. Böyle bir uygulama ile dilekçe sistemine, geniş hak kitlelerinin bilgi ve görüşlerini ortaya koyarak dahil edilmesi sağlanmaktadır. Kamuya açık online tartışma platformları ayrıca İskoçya ve Lüksemburg'ta da bulunmaktadır.

Elektronik dilekçeler hakkında birkaç konuya bu şekilde değindikten sonra Dilekçe Komisyonunun Genel Kurula rapor sunup sunmadıklarına baktığımızda; Hırvatistan ve Almanya'da yılda 1, Çek Cumhuriyeti ve Romanya'da yılda 2, Avusturya'da yılda 4 kez rapor sunulduğu görülmektedir.

Dilekçe komisyonlarının yasa teklif etme yetkisinin olup olmadığına bakıldığında; Hırvatistan hariç olmak üzere böyle bir yetki bulunmamaktadır.

Dilekçe komisyonlarının veya dilekçe hakkında Genel Kurulun aldığı kararlar Hükûmet ve idari birimler için bağlayıcı olmamakla birlikte parlamentolar genel kural olarak, alınan kararın idare tarafından uygulanmaması durumunda bunun nedenini sorabilmektedir.

Siyasi parti gruplarının parlamentoyu temsil gücüne göre komisyon üyelikleri dağıtılmakla beraber, komisyon başkanının seçiminde farklı yöntemler göze çarpmaktadır. Almanya'da Parlamento teamüllerine göre komisyon başkan ve başkan yardımcısı farklı partilerden seçilmektedir. İçinde bulunulan yasama dönemi itibarıyla komisyon başkanı muhalefette bulunan Sol Parti'den, komisyon başkan yardımcısı ise iktidar ortaklarından olan Hristiyan demokratlardan seçilmiştir. Şu ana kadar 16 yasama dönemi boyunca Almanya'da sadece 9 başkanın çalıştığı ve 2005'ten beri aynı komisyon başkanının görev aldığı görülmektedir. Bu da komisyon faaliyetleri açısından istikrar göstergesi olarak değerlendirilmektedir. Aynı şekilde, İngiltere'de de şu an muhalefet partisi üyeleri arasından bir milletvekili komisyon başkanlığını yürütmektedir, İngiltere'de 1974'te kaldırılan Dilekçe Komisyonu 2015'te tekrar kurulmuştur.

Bunlardan başka Slovenya'da Dilekçe, İnsan Hakları ve Fırsat Eşitliği Komisyonu başkanı iktidar partisinden olduğunda başkan yardımcısı muhalefet partisinden, tersi durumda, yani komisyon başkanı muhalefet partisinden olduğunda başkan yardımcısı iktidar partisinden olmak zorundadır. Günümüzde dilekçe komisyonu başkanı muhalefette yer alan Demokratik Parti, başkan yardımcısı ise iktidarda bulunan Modern Merkez Partisinden gelmektedir.

Son olarak, Ombudsmanlık kurumunun ve parlamentoya dilekçe sunmanın bir arada olduğu ülke sistemlerine bakıldığında açık bir şekilde dilekçe sayısı bakımından ombudsmanlık kurumuna başvurunun daha yüksek olduğu görülmektedir.

Parlamentolara gelen dilekçe sayılarının görece az veya çok olmasının en önemli nedenlerinden birisi olarak ombudsmanlık kurumunun varlığı gösterilebilir. Mesela Almanya Federal Meclisi'ne 2006-2009 yılları arası yılda ortalama 17.500 dilekçe sunulmasının en önemli sebeplerinden birisi olarak ulusal bir ombudsmanlık kurumunun olmayışı gösterilmektedir. Komisyon üye sayısının 26 olduğu Almanya'da bu şekilde yüksek dilekçe sayısının ortaya çıkardığı iş yükü sebebiyle Komisyonunda yaklaşık 80 kişi çalışmaktadır. Bu sayı diğer komisyonlara göre oldukça yüksektir.

Süre kısıtından dolayı sunumuma burada son veriyorum. Teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI – Teşekkür ederiz Kadir Bey'e. Hilmi Soner Bey, Türk Parlamento tarihindeki yeri ve geçmiş komisyonun çalışmaları hakkında bilgi verecek. Buyurun Hilmi Bey.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİNDEKİ YERİ VE GEÇMİŞ KOMİSYON ÇALIŞMALARI

HİLMİ SONER ERDOĞAN

Kanunlar ve Kararlar Başkanlığı

Yasama Uzmanı

1876 Anayasası Öncesi Dönem; Türklerin İslamiyet ile tanışmalarıyla birlikte devlet yönetiminde İslam hukuk sisteminin ve siyaset prensiplerinin egemen olduğunu görmekteyiz. Bu etki dilekçe hakkı uygulamasında da görülmektedir. Gerçekten de İslam hukuk sisteminde özgürlük kavramından daha çok adalet kavramına vurgu yapılmış, adaleti sağlamakta Halifeliğin en temel şartı ve vazifesi olarak tanımlanmıştır. Bu bağlamda İslam bilginleri de halkın doğrudan yöneticiye ulaşarak dilek ve şikâyetlerini arz etmesinin zalimler açısından çok caydırıcı etkilerinin olacağı düşüncesi ile belirli zamanlarda bu başvuruların dinlenmesini tavsiye etmişlerdir. Yöneticilerde bu önerileri dikkate alarak mağdurları ve şikâyetçileri dinlemek için divan adı verilen özel toplantılar düzenlemişlerdir.

Bu çerçevede Osmanlı Devleti'ndeki uygulamalara kuruluştan itibaren rastlamak mümkündür. Osmanlı döneminde “arz-ı hal” hakkı (dilekçe hakkı) padişahтан başlayarak taşradaki küçük idareci ve makamlara kadar yetkili her makama karşı kullanılmıştır. Padişaha arz-ı hal etmek için genellikle padişahın cuma selamlığı, bayram namazı, türbe ziyareti, ava çıkması, dinlenmek için civardaki bahçe ve köşklere gitmesi vb. özel durum ve zamanlar en uygun vesileler olarak kabul edilmiştir. Ayrıca padişah halkın şikâyetlerini almak üzere bu gibi fırsatları ne kadar çok oluştursa o kadar adil sayılmıştır. Kimi zaman padişahın dikkatini çekmek amacıyla şikâyeti olanların saraya yakın yerde ateş yaktıkları da görülmüştür. Arz-ı hallerle padişah başta olmak üzere, sadrazam ve diğer yetkililer yakından ilgilenmişlerdir. Divan-ı Hümayun, ikinci divanı, cuma divanı ve taşrada eyalet divanı gibi en yetkili idari organların görevleri arasında, arz-ı halleri kabul etmek ve değerlendirmek de vardır.

Meşrutiyet öncesi dönemde dilekçe hakkı uygulamasını batı toplumlarından ayıran en temel özellik idare edilenlerin bir davranışı şeklinden ziyade idare edenlerin dini bir görevi olarak algılarına gelişmiş ve uygulanmış olmasıdır.

1876 Anayasası Dönemi; tarihimizde dilekçe hakkını düzenleyen ilk anayasal metin 23 Aralık 1876 tarihli Kanunu Esasi'dir. Kanunu Esasi'nin Osmanlı tebaasının temel hak ve özgürlüklerini saydığı 8. ila 26. maddeleri içerisinde dilekçe hakkı da yer almıştır.

Kanunu Esasi'nin 14. maddesinde;

“Tebai Osmaniye’den bir veya birkaç kişinin gerek şahıslarına ve gerek umuma müteallik olan kavanin ve nizamata muhalif gördükleri bir maddeden dolayı işin merciine arzuhal verdikleri gibi Meclisi Umumiye dahi müddei sıfatı ile imzalı arzuhal vermeğe ve memurinin ef’alinden iştiyake salahiyetleri vardır.” hükmü yer almıştır.

Burada dilekçe hakkının sadece vatandaşlara tanınması yanında, dilekçelerin yazılı ve imzalı olma zorunluluğunun getirildiğini görmekteyiz. Ayrıca toplu dilekçe verilebileceği açıkça ifade edilmiştir. Maddede geçen “müddei” ifadesinin ise usul hukukunda kullanılan “davacı” ibaresini değil “dilekçiyi” kastettiği kabul edilmektedir. Göze çarpan bir diğer husus da vatandaşların yapmış oldukları başvurulara verilecek cevapların yazılı olacağı Anayasada yer almamasına karşın İçtüzükte düzenlenmiş olmasıdır.

Gerçekten de 13 Mayıs 1877 tarihli Heyeti Mebusan Nizamname-i Dâhilîsi’nin 44. ve 50. maddeleri arasında dilekçelerin ele alınış usulleri belirlenmiştir. Cumhuriyet sonrası dönemde TBMM’nin çalışmalarına da temel teşkil edecek olması nedeniyle Meclisi Mebusan İçtüzüğü’nün “dilekçe hakkı” ve “Dilekçe Komisyonu”na ilişkin hükümlerine burada değinmek yerinde olacaktır.

Heyeti Mebusan Nizamname-i Dâhilîsine göre vatandaşların hem tek başına hem de topluca Meclisi Mebusan Başkanlığı’na imzalı olmak şartıyla dilekçe verebileceği, eğer milletvekillerinden birinin aracılığı ile veriliyorsa bu durumda milletvekilinin vereceği dilekçenin üzerine kendi aracılığı ile verildiğini not ederek altını imzalaması gerekeceği (m.44), verilen bu dilekçelerin ise özel bir deftere kaydı yapıldıktan sonra (m.45) Arzuhal Encümeni’ne havale edileceği (m.46), Komisyonun ise dilekçeyi ya ilgili gördüğü bakanlığa, ya ilgili bakanlığa havalesi ile birlikte Heyeti Umumiye’ye arz edeceği ya da hiçbir işlem yapmadan iptal edeceği ve bu işlemlerden dilekçenin yazılı olarak haberdar edileceği; eğer dilekçenin, dilekçe ile ilgili olduğu devlet memuruna veya o memurun çalıştığı kuruma önceden başvurmadığı ortaya çıkarsa, dilekçenin kendisine iade edileceği (m.47), Arzuhal Encümeni’nin vermiş olduğu kararlarla ilgili olarak haftalık cetvellerin hazırlanacağı (m.48; m.49), Bakanlıklardan birine gönderilen dilekçeye on beş gün içerisinde cevap verilmez ise, ilgili bakanın tekid edileceği (m.50) hüküm altına alınmıştır.

Meşrutiyet öncesi dönemde yöneticilerin vicdani ve dini bir görevi olarak gelişen ve uygulama alanı bulan dilekçe hakkı, bu dönemde Anayasal bir güvenceye bağlanarak vatandaşların en temel hakları arasında yerini almış, anılan hükümler 1909 ve 1914 yıllarında yapılan değişikliklerde de aynen muhafaza edilmiştir.

1921 Anayasası Dönemi; 20 Ocak 1921 tarih ve 85 sayılı yasayla kabul edilen Teşkilatı Esasiye Kanunu (TEK) 23 maddeden oluşan kısa bir anayasadır. 1921 Anayasası hazırlanış şekli ve kabul usulü açısından Osmanlı–Türk anayasacılığının en demokratik örneği olmasına karşın olağanüstü bir dönemde hazırlandığı için temel hak ve özgürlüklere ilişkin hükümler içermemekteydi. Ancak Kanunu Esasi’yi de açıkça yürürlükten kaldırmamıştır. Böylece Kanunu Esasi’nin dilekçe hakkı ile ilgili hükümleri Cumhuriyetin ilk yıllarında da mevcudiyetini korumuştur.

23 Nisan 1920’de Büyük Millet Meclisi ilk toplantısını yapmış ve çalışmalarına başlamıştır. Ancak parlamentonun nasıl çalışacağına tespit edilmesi gerekiyordu. Millet Meclisi kurulduktan hemen sonra 26 Nisan 1920’de Çorum milletvekili Sıddık Bey Meclisi Mebusan’da uygulanan Nizamnamei Dâhili’nin bu Mecliste de aynen kabul edilerek uygulanmasını önermiştir. Yapılan tartışmalar sonrasında uygulanabilir hükümlerin yürürlükte kalması diğerlerinin ise değiştirilmek üzere ilgili komisyona gönderilmesi yönünde karar alınmıştır. Söz konusu “Nizamname–i Dâhilinin Tadil Edilmek Sureti ile Tatbiki” hakkındaki 7 numaralı karar çerçevesinde dilekçe hakkı ile ilgili hükümler mevcudiyetini korumuştur. Böylece hem Kanunu Esasi’nin hem de Dâhili Nizamname’nin dilekçelerle ilgili hükümleri Cumhuriyetin ilk yıllarında da uygulama alanı bulmuştur.

1924 Anayasası Dönemi; İkinci dönem TBMM oluştuğundan hemen sonra yeni bir anayasa yapma gereğini hissetmiştir. Çünkü hem 1876 Kanunu Esasi’si resmen ilga edilmemişti hem de 1921 Anayasası yeni bir devletin ihtiyaçlarını karşılayacak derecede ayrıntılı değildi. Ayrıca bir önceki dönemde yaşanan ikili anayasal düzenin de son bulması gerekiyordu.

Bu nedenlerle 20 Nisan 1924 tarih ve 491 sayılı Teşkilat–ı Esasiye Kanunu (TEK) kabul edilmiştir. 1876 ve 1921 Anayasaları da açıkça yürürlükten kaldırılmıştır. TEK’in madde başlığı “ihbar ve şikâyet hakkı” olan 82. maddesinde dilekçe hakkı şöyle düzenlenmiştir;

“Türkler gerek şahıslarına gerek ammeye müteallik olarak kavanin ve nizamata muhalif gördükleri hususatta merciine ve Türkiye Büyük Millet Meclisine münferiden veya müctemian ihbar ve şikâyetle bulunabilir. Şahsa ait olarak vukubulan müracaatın neticesi müstediye tahriren tebliğ olunmak mecburidir.”

Bu düzenleme ile geçmiş dönemde olduğu gibi dilekçe hakkı sadece Türk vatandaşlarına tanınmıştır. Bir önceki dönemden farklı olarak Dâhili Nizamname’de yer alan yazılı cevap verme zorunluluğu Anayasa maddesine girmiştir. 2 Mayıs 1927 tarihli TBMM Dâhili Nizamnamesi’nin 22. maddesinde de, Meclis’in görevleri ile ilgili encümenler arasında Arzuhal Encümeni açıkça sayılmıştır. 50. ve 59. maddeleri arasında ise Komisyonun çalışma usul ve esasları gösterilmiştir.

Bu kapsamda Meclis Başkanı'nın, TEK'in 82. maddesi gereğince gönderilen dilekçeleri numaralandırıp özel bir deftere kaydettirdikten sonra geciktirmeksizin Komisyona havale edeceği, bununla beraber diğer bir Komisyonda görüşülen bir yasa teklifini ilgilendiren dilekçelerin doğrudan doğruya ilgili Komisyona havale olunacağı (m.50), dilekçelerde dilekçinin imzasının ve adresinin bulunması gerektiği (m.51), dilekçelerin bir milletvekili aracılığıyla da takdiminin izin verilebilir olduğu (m.52), Komisyonun Hükümete, Şurayı Devlete, mahkemelere ve Divanı Muhasebata verilmeleri gereken dilekçeleri öncelikle ilgili makamlara göndereceği, idare tarafından verilmiş son kararı içeren dilekçeleri ise gündemine alacağı, eğer Meclis'teki başka bir komisyonu ilgili görürse oraya havale edeceği, herhangi bir yere havalesi gerekmeyenleri ise doğrudan sonuçlandıracağı (m.54), mahkûmların veya yakın akrabalarının af talebi içeren dilekçelerinin Adliye Vekili'nin ya da temsilcisinin hazır bulunduğu bir toplantıda ele alınabileceği, affa layık görülenlerin Adliye Encümeni'ne havale edileceği, bu Komisyonun hazırlayacağı kanun teklifini Genel Kurula arz edeceği (m.54), TEK'in 82. maddesinin son fıkrası gereğince bütün dilekçelerin neticesinin yazılı olarak bildirileceği (m.55), Meclis'e takdim edilen dilekçeler hakkında verilen kararlar hakkında her hafta bir cetvel tanzim edilerek bütün milletvekillerine ve Bakanlara dağıtılacağı (m.56), bu kararlardan 1 ay içerisinde itiraz edilmeyenlerin kesinleşeceği, ayrıca milletvekillerinin herhangi bir karar üzerine Genel Kurulda müzakere talebinde bulunulabileceği (m.57) Komisyonun verdiği kararlar hakkında ilgili Bakanın yaptığı işlemler hakkında iki ay içerisinde Meclise bilgi vereceği düzenlenmiştir.

Yapılan bu düzenlemeler ile bir önceki İhtüzük hükümlerinden farklı olarak özel af talebi içeren dilekçelerin Komisyonda görüşülebileceği, Komisyonun almış olduğu kararlar hakkında ilgili Bakanın yapmış olduğu işlemlerle ilgili olarak Meclisi bilgilendireceği düzenlenmiştir.

1961 Anayasası Dönemi; 1961 Anayasası'nda dilekçe hakkı, "Temel Haklar ve Ödevler" ana başlıklı ikinci kısmın "Siyasi Haklar ve Ödevler" başlıklı 4. bölümünde yer almıştır.

Anayasa'nın "Dilekçe Hakkı" kenar başlıklı 62. maddesi;

"Vatandaşlar, kendileriyle veya kamu ile ilgili dilek ve şikâyetleri hakkında, tek başlarına veya topluca, yetkili makamlara ve Türkiye Büyük Millet Meclisine yazı ile başvurma hakkına sahiptir. Kendileriyle ilgili başvuruların sonucu, dilekçe sahiplerine yazılı olarak bildirir." şeklindedir.

ARMAĞAN'a göre bu maddenin yabancı kaynağı Bonn Anayasası'nın 17. maddesi, yerli kaynağı ise Ankara Tasarısı'nın 36. maddesidir. 1961 Anayasası, 1924 Anayasasından farklı olarak "çift-meclis sistemini" kabul etmiştir:

“Türkiye Büyük Millet Meclisi, Millet Meclisi ve Cumhuriyet Senatosundan kuruludur” (m.63). Bu bağlamda TBMM’nin, Millet Meclisi’nin ve Cumhuriyet Senatosu’nun toplantı ve çalışmaları için, kendi içtüzükleri yapılmıncaya kadar, TBMM’nin 27 Ekim 1957 tarihinden önce yürürlükte olan içtüzüğü hükümlerini uygulayacağı belirtilmiştir (geçici m.3). Bu kapsamda Dilekçe Komisyonu da geçici bir süre için çalışmalarını 1927 tarihli Dâhili Nizamname’nin ilgili maddeleri çerçevesinde yürütmüş ve TBMM’ye gelen dilekçeler, bu hükümlere göre incelenmiştir. Ancak daha sonra vatandaşların TBMM’ye dilekçe ile başvurabilmelerine ilişkin unsurlar 26.12.1962 tarihli ve 140 sayılı “Türk Vatandaşlarının TBMM’ye Dilekçe ile Başvurmaları ve Dilekçelerin İncelenmesi ve Karara Bağlanması ve Düzenlenmesine Dair Kanun” ile düzenlenmiştir. Kanunun geçici 15. maddesi ile 1956 tarihli Dâhili Nizamname’nin Dilekçe Komisyonu’nun çalışmalarına ilişkin maddelerinin yürürlüğüne son verilmiştir. Burada dikkat çeken nokta, ülkemizde bugüne kadar dilekçe hakkının kullanımının içtüzüklerde yer almış olmasına rağmen bu dönemde kanuni bir düzenlemeye ihtiyaç duyulmuş olmasıdır.

Aslında çift meclis sisteminin getirdiği zorluklar nedeniyle kanuni düzenleme yapılması uygun görülmüştür. 140 Sayılı Kanunla getirilen yenilikler ise;

Kabul edilen çift meclis sistemine uygun olarak Cumhuriyet Senatosu ve Millet Meclisi üyelerinden oluşan Dilekçe Karma Komisyonu kurulmuştur (m.1). Böylece her iki Mecliste de dilekçelerin ayrı ayrı incelenmesi gerekmeyecektir.

Dilekçe Bürosunda çalışan personelin görüş ve önerileri doğrultusunda Başkanlık Divanı uygulaması getirilerek Komisyonun işleyişine hız kazandırılmak istenmiştir. Şöyle ki dilekçelerin ilk incelemesi Dilekçe Karma Komisyonu Başkanlık Divanıca yapılmakta ve adeta süzgeçten geçirilmektedir. İncelenemeyecek dilekçeler belirlendikten sonra Komisyon’un yetki alanı içindekiler Karma Komisyon Genel Kurulu’nda sonuca bağlanmaktadır. Böylece yapılan başvuruların çokluğu nedeniyle 1950–1960 yılları arasındaki geçici Komisyonlar uygulamasına ihtiyaç duyulmayacaktır.

Yine bu Kanunla adli, idari veya askeri yargıyı ilgilendiren dilekçeler, ilgili mercilerden birinde inceleniyorsa veya adı geçen yargı mercilerine müracaatı, ya da kanun teklif veya tasarısına konu olmayı gerektiriyorsa, bu dilekçenin görüşülemeyeceği ve Komisyon, görevi içinde kabul ettiği ve görüşmekte olduğu sırada konunun yargı makamlarından birine intikal etmesi ya da bu makamlardan birinde karara bağlanması halinde herhangi bir karar veremeyecektir (m.5). Bu düzenlemenin temelini; Komisyonun geçmişte bazen yargı organlarının görev alanına giren konuları da incelemeye almış olması oluşturmaktadır.

Yine bu dönemde de özel af talebi içeren dilekçelerin Dilekçe Karma Komisyonu'na dikkate alınacak değerde görülmesi halinde, Karma Komisyon bir özel af kanunu tasarısı hazırlayarak Millet Meclisi Başkanlığına sunabileceği hükmü yer almıştır (m.13).

ARMAĞAN'a göre bu Kanun'un bir diğer özelliği ise 1961 Anayasasının 4. maddesine göre, kanunları yürütme görevi ve yetkisi Cumhurbaşkanı ve Başbakan'a verilmesine rağmen 140 sayılı Kanun'un yürütmesinin TBMM tarafından yapılacak olmasıdır. Ancak ARMAĞAN bu durumun, parlamentonun görevlerine ilişkin bir kanun olması sebebiyle onu yürütme işinin, TBMM tarafından yüklenilmesini normal kabul etmektedir.

1982 Anayasası Dönemi; 1982 Anayasası'nın "Siyasi Haklar ve Ödevler" başlıklı ikinci kısmında yer alan 74. maddesinin ilk hali "Dilekçe Hakkı" başlığını taşımaktaydı ve *"Vatandaşlar, kendileriyle veya kamu ile ilgili dilek ve şikâyetleri hakkında, yetkili makamlara ve Türkiye Büyük Millet Meclisine yazı ile başvurma hakkına sahiptir. Kendileriyle ilgili başvurularının sonucu, dilekçe sahiplerine yazılı olarak bildirilir. Bu hakkın kullanılma biçimi kanunla düzenlenir"* hükmünü içermekteydi.

1982 Anayasası dilekçe hakkı konusunda yeni bir şey getirmemiştir. Burada 1961 Anayasasından farklı olarak, bu hakkın kullanılma biçiminin kanunla düzenleneceğine ilişkin hüküm ilave edilmiştir. Ayrıca, 1961 Anayasasının 62. maddesinde yer alan "tek başına veya topluca" ifadesi de yeni Anayasaya alınmamıştır.

Anayasanın bu hakkın kullanılma biçiminin kanunla düzenleneceğine ilişkin hükmü doğrultusunda 10.11.1984 tarih ve 3071 sayılı "Dilekçe Hakkının Kullanılmasına Dair Kanun" çıkarılmıştır. Adı geçen bu Kanunun özelliği, dilekçe hakkını sadece TBMM açısından değil, genel olarak düzenlemesidir. TBMM'ye gönderilen dilekçeleri inceleme ve karara bağlamanın esas ve usullerinin ise TBMM İçtüzüğü'nde gösterileceği düzenlenmiştir (m.8). Ayrıca 3071 sayılı Kanunla, 140 sayılı Kanun yürürlükten kaldırmıştır (m.9). Dilekçe hakkı ile ilgili genel hususların kanunla düzenlenmesi ve dilekçelerin TBMM Dilekçe Komisyonu'nda incelenme usul ve esaslarının İçtüzüğe bırakılması şeklindeki mevcut düzenleme yerinde olmuştur.

Ancak 3071 sayılı Kanun'a bir geçici madde eklenerek bu Kanun'un yürürlüğe girdiği tarihten sonra da TBMM İçtüzüğü'nde gerekli değişiklikler yapıncaya kadar 140 sayılı Kanun'un Dilekçe Komisyonu'nun çalışma esas ve usullerine ilişkin hükümlerinin uygulanmasına devam edilmesi düzenlenmiş ve bu düzenlemeye uygun olarak, TBMM İçtüzüğü'nde Dilekçe Komisyonu ile ilgili düzenlemelerin yapılarak yürürlüğe girdiği 01 Haziran 1996 tarihine kadar 140 Sayılı Kanun'un ilgili bölümleri Dilekçe Komisyonu açısından yürürlükte kalmaya devam etmiştir.

05.03.1973 tarihli TBMM İçtüzüğü'ne, 1996 yılında yapılan değişiklikler sırasında TBMM'ye gönderilen dilekçelerin incelenmesi ve karara ba lanması esas ve usullerini gösteren 115.-120. maddeler eklenmiştir. Anayasanın 74. maddesinde 03.10.2001 tarihinde 4709 sayılı Kanun'la yapılan değişikliklerle birinci fıkraya "Vatandaşlar" ibaresinden sonra gelmek üzere "ve karşılıklılık esası gözetilmek kaydıyla Türkiye'de ikamet eden yabancılar", ikinci fıkraya "sonucu" ibaresinden sonra gelmek üzere "gecikmeksizin" ibaresi eklenmiştir (m.26.).

Bu değişime paralel olarak, 2003 yılında 3071 sayılı Kanun'un bazı maddelerinde de düzenlemeye gidilmiştir. Bu değişikliklerle, karşılıklılık esası gözetilmek suretiyle Türkiye'de ikamet eden yabancılar da dilekçe hakkından yararlanma imkânı getirilmiştir. Ayrıca TBMM'ye yapılan başvuruların 60 gün içinde sonu landıraca ı ve ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının TBMM Dilekçe Komisyonu'na gönderilen dilekçeleri 30 gün içinde cevaplandıracakları hüküm altına alınmıştır.

1982 Anayasasında 2010 yılında yapılan değişiklik ile dilekçe hakkını düzenleyen 74. madde bugünkü halini almıştır. Ayrıca 3071 sayılı Kanunun 8 inci maddesine 2011 yılında eklenen fıkraya ile Dilekçe Komisyonunun yetkileri genişletilmiştir.

"Dilekçe Komisyonu, görevleri ile ilgili olarak, kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ile özel kuruluşlardan her türlü bilgi ve belgeyi almak, ilgilileri  a ırıp bilgi almak, idari denetimin yapılmasını istemek, bilirkişi görevlendirmek ve yerinde inceleme yapmak yetkisine sahiptir. Bu yetkinin kullanılması durumunda kamu kurum ve kuruluşları ile kamu personeli, talep edilen bilgi ve belgeyi vermek, idari denetimi yapmak ve yerinde inceleme için gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür."

OTURUM BAşKANI – Hilmi Soner Bey'e de teşekkür ediyoruz. şimdi, Komisyonun görevleri konusunu Akif Celal KOCAOĞLU Bey sunacak.

KOMİSYONUN GÖREVLERİ VE ÜSTLENECEĞİ MİSYONLAR

AKİF CELAL KOCAOĞLU

TBMM Dilekçe Komisyonu

Yasama Uzmanı

Bildiğiniz üzere, Anayasa’da, 3071 sayılı Kanun’da ve tabii ki TBMM İçtüzüğü’nde dilekçe hakkının kullanılmasına dair düzenlemeler mevcut. Bunlardan, İçtüzük’teki hükümler doğrudan Dilekçe Komisyonu’nu adres gösteriyor, “Dilekçe Komisyonu şikâyetleri inceler.” şeklinde ifade bulunmaktadır.

Dilekçe hakkını kimler kullanabilir? Bu bizim için önemli. Biraz önce Günel Arkadaşımızın sunumunda yer alan kısma ben de değinme ihtiyacı hissedeceğim, sunumumun sonunda tartışılmaya ihtiyaç duyduğum noktalardan birisi de budur. Her şeyden önce vatandaşlar gerçek ve tüzel kişi olarak bize başvuruyorlar. Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, STK’lar veya sendikalar bir kısım taleplerini bize iletiyorlar. Yalnız, özel kanunlarında müracaat ve şikâyetlerine ilişkin düzenlemeler yer alan çalışanlar var, özellikle kamu çalışanları; bunların başında memurlar geliyor. Memurlara ilişkin 1982 tarihli bir Bakanlar Kurulu kararıyla bir yönetmelik çıkarılıyor. Bu yönetmelikte silsile esasları netleştiriliyor. Biz, şu an 2016 yılındayız. 2016 yılı da hâlâ bu sorunun tartışıldığı günler. Sonuç değişmedi. Askerler, hâkimler, savcılar ilgili mevzuatında nasıl başvuru yapabileceği, şikâyetin nasıl iletebileceği düzenlenmiş şahıslar.

Biz şunlarla karşılaşyoruz. Özellikle mobbing iddiaları belki de iş hayatının kaçınılmaz parçası. Mobbinge maruz kaldığını iddia eden çalışanlar, bunu doğrudan bize taşıyabiliyorlar. Bunu, biz, ilgili kurumlar nezdinde soruşturmaya kalktığımızda da kişi disiplin cezasına maruz kalabiliyor. Tabii, bunu, ümit ederim bu çalıştayda değerlendirme fırsatımız olur.

Tabii ki mahkûmlar, öğretim elemanları, bunların hepsi haklarında şikâyetin konusu veya yaptıkları işlemlerin niteliği itibarıyla değişik yöntemlere tabi tutulmuş. Özellikle mahkûmlardan bize gelen başvurular var. Biz, bu başvuruları, örneğin ilgili kuruma savcılık kanalıyla gelmiş olsa bile gönderdiğimizde aldığımız cevaplardan genelde Adalet Bakanlığı şu parafı zikretmekten kaçınmıyor. Mahkûmların şikâyet etme usulleri ilgili kanunda öngörülmüştür, işte, oradaki Adalet Komisyonuna ya da mahkemelere mi hâkimliğe başvuruyorlar, bu yol kullanılmalıdır, sizin işleviniz sorgulanmalıdır şeklinde yargı bağımsızlığına da vurgu yapan bir cümleyle bitiriyorlar.

Yabancılar, karşılık usulü çerçevesinde bize başvuru yapabilir. Bunun örneği çok yok, yalnız yurt dışı ikametgâhlı Türk vatandaşlarının Komisyonumuza başvuruda bulunduklarını görüyoruz.

Ben, tabii, burada, Anayasa'daki metin ve diğer ilgili mevzuatta, hani dilekçe hakkına yer veren mevzuat, ifade itibarıyla dikkate alındığında iki husus dikkatimi çekiyor:

Bunlardan birincisi dilekçenin konusu. Dilekçeye ilgisi yönünden bakıldığında, “Kişi, kendisini ilgilendiren bir konu hakkında ya da kamuyu ilgilendiren bir konu hakkında dilekçe ve şikâyetle bulunabilir.” diyor. Burada, bazen bu mahiyetteki dilekçeler gündemimize geliyor, kişi kendisini ilgilendirmeyen bir kısım olayları şikâyetle konu yapıyor. Bu olaylar başka birisinin özeline girebiliyor. Biz, burada, Komisyonun fonksiyonu ne olmalıdır, bu noktada bazen ciddi tereddütler yaşıyoruz.

Burada, ben kanunun metnine bu noktada saygı duyulması gerektiğini düşünüyorum. Anayasa ve ilgili mevzuat, “Başvuranın kendisi veya kamuyu ilgilendiren” ifadesini kullanıyor veya hukuk yorumu açısından her ikisini de kapsar nitelikte kabul edilebilecek bir sonucu beraberinde getirdiği için, kişinin vermiş olduğu dilekçeler her türlü kabul edilmeli ve gerekli işlemler kaçınılmaksızın yapılmalıdır kanaatindeyim.

Dilekçe hakkına yer veren mevzuat çerçevesinde ikinci husus Dilekçe Komisyonunun yetkisi: Benden sonraki arkadaş bunu anlatacak ama ben görevin bir parçası olması itibarıyla bu konuya da kısaca değineceğim.

İnceleme konusu: İlk inceleme aşamasında konusu olmayan, biraz önce Günel arkadaşımızın bahsettiği dilekçeler reddediliyor, Komisyon inceleme yapabiliyor, daha sonra almış olduğu kararların uygulanmasını gözetebiliyor ve mevzu daha da büyüdüğü zaman Genel Kurulda görüşme fırsatı buluyor.

Son olarak, Dilekçe Komisyonunun misyonu, sabahki toplantının başlangıcından beri gelen bir konu. Eski başkanlarımız da bu konulara çokça değindi.

Öncelikle “idarenin denetimi, hukukilik ve yerindelik denetimi” olarak kendisini gösteriyor. Ben, bunu şu yönüyle önemsiyorum: Kanun yapıcının kanunun uygulanması noktasındaki iradesinin test edilmesi ve incelenmesi açısından önemli.

İkinci olarak, “Anayasa'daki hakların güvence altına alınması.”

Üçüncü olarak, “kamu yönetiminde şeffaflık ve hesap verilebilirlik” belki de en önemli işlevlerden bir tanesi bu. Özellikle 2001 yılında yapılan Komisyonun yetkilerine eklemelerle birlikte bu yön daha da ön plana çıktı.

Dördüncü olarak “Yasama faaliyetlerini desteklemesi.” Kanun değişikliği talepleri geliyor, bunları Başkanlık Divanı kararları şeklinde milletvekilleriyle biz paylaşıyoruz. Parlamenter denetime dolaylı yönden katkısı var. Tabii ki sabahleyin de geçti, halkın doğrudan taleplerini en tepeye taşıyabileceği bir yol olarak dilekçe hakkı kendisini Dilekçe Komisyonunda gösteriyor.

Ben slaytında yer almayan Yahya AKMAN Bey’in vurgusunu da buraya eklemek istiyorum. Son olarak sabahleyin bahsedilen “sosyal bir laboratuvar olması”.

Slaytıma son vermeden önce, son olarak üç konuyu gündeminize taşımak istiyorum.

Bunlardan birisi biraz önce bahsetmiş olduğum kamu görevlilerinin özel müracaat yöntemlerine tabi tutulmuş olması ve bunun sonrasındaki yaptırımlar.

İkincisi, özellikle bize gelen tüketici hakları temelli şikâyetleri biz bazen yargıya konu olması nedeniyle reddediyoruz, bazen “İlgili şirketten talepte bulunun.” diyoruz. Tabii, bunlar, acaba kanun koyucu Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunu ve Anayasa’daki bunu güvence altına alan düzenlemeyi dikkate aldığımızda Dilekçe Komisyonunun buradaki işlevi daha da ileri seviyede olmalı mıdır olmamalı mıdır? onu dikkate sunmak isterim.

Biraz önce Günal Bey’in değindiği Anayasa’ya aykırılık noktasında gündeme getirilebilecek olan yetkili idari merciden karar alınmamış olması, bu konu da tekrar gündeme alınırsa mutlu olurum.

Beni dinlediğiniz için teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI – Evet, Akif Bey teşekkür ediyoruz. Şimdi, Komisyonun yetkileri ve etkin kullanımı konusunda Harun KAYNAK Bey sunum yapacaktır. Buyurun Harun Bey.

KOMİSYONUN YETKİLERİ VE ETKİN KULLANIMI

HARUN KAYNAK

TBMM Dilekçe Komisyonu

Yasama Uzmanı

Sayın Başkanım, teşekkür ederim. Komisyonumuzun yetkilerinden bahsetmek istiyorum. Dilekçe Komisyonunun görevleriyle ilgili olarak:

Kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarıyla, özel kuruluşlardan her türlü bilgi ve belgeyi almak.

İlgilileri, uzmanları, kurum ve kuruluş temsilcilerini çağırıp bilgi almak.

Kamu görevlileri ve ilgilileri toplantıya çağırarak.

İdari denetimin yapılmasını istemek.

Sayıştay denetimine başvurmak.

Bilirkişi görevlendirmek.

Geçici olarak uzman görevlendirmek.

Yerinde inceleme yapmak.

Şikâyet konularını alt komisyonlar kurarak derinlemesine incelemek.

Komisyon Genel Kurulu kararının Meclis Genel Kurulunda görüşülmesini ve karara bağlanmasını istemek.

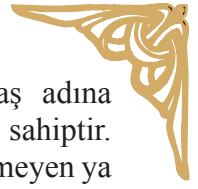
Komisyon Başkanlık Divanının görüşülemeyeceğini karara bağladığı dilekçelerden kanuni olarak düzenlenmesinde toplumsal yarar görülenlerin birer örneğini Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına ve Başbakanlığa bilgi olarak göndermek.

Kamu Denetçiliği Kurumunun yıllık raporlarını görüşmek ve bu konuda hazırlayacağı raporu Meclis Genel Kuruluna sunmak.

Karma Komisyon sıfatıyla kamu başdenetçiliği için 3 adayı belirleyerek Meclis Genel Kuruluna sunmak ve 5 kamu denetçisini seçmek.

Başdenetçinin veya denetçilerin kanunda sayılan nitelikleri taşımadıklarının sonradan anlaşılması veya bu nitelikleri seçildikten sonra kaybetmeleri hâlinde, durumun Karma Komisyon tarafından tespit edilmesini takiben başdenetçinin görevinin sona ermesine Genel Kurul, denetçilerin görevinin sona ermesine ise Karma Komisyon karar verme yetkisine sahiptir. Sayın Başkanım, maddeler hâlinde bizim Komisyonumuzun yetkileri bu.

Komisyonumuzun etkin kullanımı konusunda da şunları söylemek istiyorum: Dilekçe hakkı çok önemli bir haktır ve bu bağlamda Anayasa'mızda düzenlenmiştir. İdare, devletin gücü ve yetkisini kullanması itibarıyla vatandaş karşısında güçlüdür. İdare karşısında mağdur olduğunu düşünen vatandaş Dilekçe Komisyonuna müracaat ederek hakkını aramaya çalışmaktadır.

Dilekçe Komisyonu, herhangi bir mağduriyet iddiasını vatandaş adına takip ederek, sorunu kısa zamanda çözebilme imkânı ve gücüne sahiptir. Uygulamada vatandaşın herhangi bir başvurusuna aylarca cevap vermeyen ya da cevap verse dahi tatmin edici bir cevap vermeyen idare, Komisyonumuzun yazışma ve taleplerine kısa sürede karşılık verebilmektedir.

Dilekçe Komisyonu yukarıda saydığımız yetkilere sahiptir ve bu yetkileri kullandığı ölçüde etkinliği artmaktadır.

Bu bağlamda, özellikle 2011 yılında 3071 sayılı Dilekçe Hakkının Kullanılmasına Dair Kanun'un 8'inci maddesine eklenen ikinci fıkradaki yetkiler, Komisyonumuzun etkinliğini oldukça artırmıştır.

Bu yetkilerden özellikle idari denetimin yapılmasını istemek, Sayıştay denetimine başvurmak, bilirkişi görevlendirmek, geçici uzman görevlendirmek ve yerinde inceleme yapmak gibi yetkiler kullanıldığı zaman, Komisyonun etkinliğini önemli oranda artırmaktadır.

Etkinliğimizi artırma potansiyeli taşıyan bir diğer husus da alt komisyonların hazırladığı raporlar birer başvuru kaynağı olmaktadır. Zira, kurumlar herhangi bir çalışmada komisyon raporlarımıza müracaat etmektedirler.

Bu bağlamda, benim bizzat çalıştığım OYAK Komisyonundan bahsetmek istiyorum Sayın Başkanım.

OTURUM BAŞKANI – Ne oldu OYAK Komisyonu?

HARUN KAYNAK, Yasama Uzmanı – Alt komisyon raporunu hazırladı, üst komisyona sundu, fakat üst komisyonda daha görüşülmedi ama şöyle bir husus var: Toplumdan, çeşitli kurumlardan o kadar çok başvuru aldık ki “Siz bu konuda bir ciddi rapor hazırlamışsınız, biz bundan faydalanmak istiyoruz, bize gönderebilir misiniz?” diye.

OTURUM BAŞKANI – Verdi mi Başkanlık raporunu?

HARUN KAYNAK, Yasama Uzmanı – Verilmedi ama bunun dillendirilmesi bile toplumda çok yankı uyandırdı. Yine başka bir örnek vermek istiyorum. Bu gelir uzmanlarının maaş ve bu 666 sayılı KHK'dan kaynaklanan bazı mağduriyetleriyle ilgili kurulan alt komisyonumuzun hazırladığı rapor Maliye Bakanlığı nezdinde çok ses getirdi. Gelir uzmanları da bizim bu hazırladığımız rapordaki tespitlere dayanarak haklarını savunma noktasında önemli bir güç kazandılar efendim. Dolayısıyla, bu, bizim alt komisyonlar kurarak ve rapor hazırlayarak yaptığımız çalışma etkinliğimizi önemli ölçüde artırmaktadır.

Benim bu konuda önerim, hazırladığımız bu raporları, sadece mesela Maliye Bakanlığıyla ilgili diye Maliye Bakanlığına göndermeyelim, bu konuyla ilgili olduğunu düşündüğümüz STK, kamu kurum ve kuruluşuna da gönderebiliriz.

Yine, basında Komisyonumuzun yer alması etkinliğini artıracaktır. Kararların uygulanıp uygulanmadığının Komisyonumuz tarafından takibi de etkinliğimizi artıracaktır. Yahya Bey'in de bahsettiği Komisyon kararlarının Meclis Genel Kurulunda görüşülmesi sağlanırsa etkinliğimiz artacaktır efendim.

Teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI – Ben teşekkür ederim süreye uyduğunuz için. Şimdi, Dilekçe Komisyonu Başkanlığı Başkanlık Divanıyla ilgili sunumu için Rabia Barıtcı Hanımefendiye mikrofonu teslim ediyoruz. Buyurun Rabia Hanım.

BAŞKANLIK /BAŞKANLIK DİVANİ İŞLEMLERİ (USULE İLİŞKİN İNCELEME SÜRECİ)

RABİA BARITCI

TBMM Dilekçe Komisyonu

Yasama Uzmanı

Sayın Başkanım, değerli arkadaşlar; ben de çalıştayın verimli geçmesi dileğiyle sunumuma başlıyorum. Komisyon Başkanlık Divanı işlemleri hakkında size bir sunum yapacağım.

Kimler Dilekçe Komisyonuna başvurabilir? Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları, karşılıklılık esası gözetilmek ve dilekçelerin Türkçe yazılması kaydıyla yabancılar Komisyonumuza başvurabilmektedir.

Komisyonumuza başvuru yolları: Posta yoluyla, faks yoluyla, elektronik ortamda, dilekçelerini şahsen, bizzat gelerek Komisyonumuza başvurmaları suretiyle, milletvekilleri vasıtasıyla, TBMM Başkanı tarafından havale edilerek ve diğer komisyonlar aracılığıyla dilekçe sahipleri Komisyonumuza başvuru yapabilmektedir. Tabii, günümüz şartlarında başvuruların büyük çoğunluğunu elektronik ortamda aldığımız dilekçeler oluşturmakta olup Dilekçe Komisyonu e–dilekçe sistemine 24’üncü Yasama Döneminde geçmiştir.

Dilekçede bulunması gereken unsurlar: Dilekçe sahibinin adı ve soyadı, dilekçe sahibinin imzası, dilekçe sahibinin iş veya ikametgâh adresi dilekçede bulunması gereken unsurlardır.

İncelenemeyecek dilekçeler: Komisyonumuzca belli bir konuyu ihtiva etmeyen, yargı mercilerinin görevine giren konularla ilgili olan ve biraz önce sıraladığım, 3071 sayılı Kanun’un 4’üncü maddesindeki dilekçenin taşıması gereken şartları taşımayan dilekçeler incelenemezler.

Komisyon Başkanlık Divanı: Dilekçe Komisyonu Başkanlık Divanı Dilekçe Komisyonu Başkanı, Başkanvekili, Sözcü ve Kâtibinden oluşmaktadır.

Komisyon Başkanlık Divanı; Komisyona gelen dilekçeleri görüşerek belli bir konuyu ihtiva etmeyen, yeni bir kanunu veya kanun değişikliğini gerektiren, yargı mercilerinin görevine giren konularla ilgili olan veya haklarında bu merciler tarafından verilmiş bir karar bulunan, yetkili idari makamlarca verilen kesin cevap suretini ihtiva etmeyen ve kanunun dilekçede bulunmasını zorunlu gördüğü şartlardan herhangi birini taşımayan dilekçelerin görüşülemeyeceğini karara bağlamaktadır.

Başkanlık Divanının görüşülemeyeceğini karara bağladığı dilekçeler bastırılmakta, milletvekillerine dağıtılmakta, on beş gün içerisinde itiraz olunmayan bu kararlar kesinleşmekte ve bununla ilgili olarak durum da dilekçe sahiplerine yazılı olarak bildirilmektedir.

Bilgilendirme havalesi işlemimiz var. Yine, Başkanlık Divanının görüşülemeyeceğini karara bağladığı dilekçelerden, kanun olarak düzenlenmesinde fayda gördüğümüz dilekçelerin birer örneği TBMM Başkanlığı ve ilgili komisyonlarına, ayrıca Başbakanlığa ve ilgili bakanlığa da bilgi olarak gönderilmektedir.

Hıfzedilen dilekçeler var. Belli bir konuyu ihtiva etmeyen, mükerrer olan, salt temenni ve teşekkür içeren, ayrıca içeriğinde kaba söz ve hakaret içeren dilekçeler de Komisyon Başkanımızın tek imzasıyla hıfzedilmektedir.

Komisyonumuzca dilekçe üzerinde yürütülen işlemler nelerdir? Dilekçeler öncelikle Komisyonumuzda çalışan yasama uzmanlarınca incelenmektedir. Dilekçeye özet mahiyetinde kısa bir bilgi notu yazılmaktadır. Talep veya şikâyet konusuyla ilgili olarak bilgi alma ihtiyacı duyuyorsak ilgili idareye havale yapılmaktadır. Muhatap idarelerin cevap verme süresi otuz gün olup, cevap gelmez veya gelen cevap yeterli görülmezse muhatap idarelere tekit yazısı gönderilmektedir. Ancak gelen cevap yine de yeterli görülmezse bu durumda başka bir kuruma da havale yapılabilir. Yapılan tekitlere rağmen idarelerden cevap alamıyorsak ilk oturumda eski Başkanımızın, Sayın Yahya Akman'ın da belirttiği gibi, ilgililer hakkında cumhuriyet savcılığına suç duyurusunda bulunabilme gibi bir durum da söz konusudur.

Dilekçelerin incelenmesi ve karara bağlanmasında süre: Şimdi, havale edilen dilekçenin sahibine bir bilgilendirme yazısı yazılmakta. Dilekçenin hangi tarih ve sayıyla kayda alındığı, hangi kurumdan dilekçe hakkında bilgi istendiği dilekçiye yazıyla bildirilmektedir. Başvuruların sonucu veya işlemin safahatı hakkında yine dilekçe sahiplerine otuz gün içerisinde bilgi verilmektedir. Eğer işlemin safahatını duyuruyorsak sonucunun ayrıca bildirileceğini de dilekçiye bildiriyoruz.

Dilekçelerin Komisyonunda incelenmesi ve karara bağlanması için öngörülen süre altmış gün, ancak uygulamada muhatap idarelerden gelen cevapların gecikmesi ya da Başkanlık Divanı cetvelimizin hazırlanma sürecinin uzun sürmesi bazen bu sürenin aşılmasına da sebep olmaktadır.

Son olarak karar cetveli. Muhatap idarelerden gelen cevaplara göre oluşturduğumuz kararlar veya doğrudan karar taslağı hazırlanarak hazırladığımız kararlar Başkanlık Divanına sunulmaktadır. Komisyon Başkanlık Divanınca karara bağlanan dilekçeler cetvel olarak bastırılmakta ve intranette PDF formatında yayınlanmaktadır. Karar cetvelinin basıldığı, cetvele nereden ulaşılacağı ve itiraz süresi bir üst yazıyla tüm milletvekillerine duyurulmaktadır.

Dağıtım tarihinden itibaren on beş gün içerisinde itiraz olunmayan Başkanlık Divanı kararları kesinleşmektedir. Bu kararlar hakkında dilekçe sahipleri de yazılı olarak bilgilendirilmektedir. Beni dinlediğiniz için çok teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI – Biz de Rabia Hanım’a çok teşekkür ediyoruz süresine uyduğu için. Buyurun Soner Bey, sizi dinliyoruz.

Komisyon Genel Kurulu ve Meclis Genel Kurulu süreci konusunda bilgi verecek Soner Çakar, buyurun.

KOMİSYON GENEL KURULU VE MECLİS GENEL KURULU SÜRECİ

SONER ÇAKAR

TBMM Kanunlar ve Kararlar Başkanlığı

Yasama Uzmanı

Sayın Başkanım, değerli katılımcılar öncelikle hepinizi saygıyla selamlıyorum. Ben de çalıştayın verimli geçmesini ve sonuçları bakımından Dilekçe Komisyonu çalışmalarına ve Komisyonunda hâlihazırda görev yapan veya ileride görev alacak olan yasama uzmanlarına katkı sağlamasını temenni ediyorum.

Sunumum iki kısımdan oluşmaktadır. İlk kısım dilekçelerin Komisyon Genel Kurulu sürecini, ikinci kısım ise Meclis Genel Kurulu sürecini kapsamaktadır. Sunumda Komisyon Genel Kurulu ve Meclis Genel Kurulu süreci hakkında bilgiler vermenin yanında her iki süreçle ilgili sorun alanlarını ve çözüm önerilerini öne çıkarmaya çalışacağım.

Malûmunuz olduğu üzere; Dilekçe Komisyonunun, Komisyon Başkanlık Divanı¹ ve Komisyon Genel Kurulu şeklinde iki karar organı bulunmaktadır. İçtüzüğün 117'nci maddesine göre Komisyon Genel Kuruluna dilekçeler iki şekilde intikal etmektedir. İlk olarak; Komisyon Başkanlık Divanının İçtüzüğün 116'ncı maddesinin dışında gördüğü, yani belli bir konuyu ihtiva etmeyen, yasal düzenleme gerektiren, yargı mercilerinin görev alanına giren, yetkili idari mercilerce verilmiş kesin cevap suretini ihtiva etmeyen ve 3071 sayılı Dilekçe Hakkının Kullanılmasına Dair Kanun'un dilekçede bulunması zorunlu şartları² taşımayanlar haricindeki dilekçeler, Komisyon Genel Kuruluna sevk edilmekte/sevk edilmesi gerekmektedir. İkinci olarak; Komisyon Başkanlık Divanının 116'ncı madde gereğince Komisyonda görüşülemeyeceğine karar verdiği dilekçelerden on beş gün içerisinde itiraza uğrayanlar yine Komisyon Genel Kuruluna sevk edilmektedir.

Ancak, uygulamada dilekçelerin Komisyon Genel Kuruluna intikaline ilişkin ilk yol, İçtüzükte öngörülen usulden farklı şekilde tatbik edilmektedir. Komisyonda uygulanmakta olan bu yöntemin İçtüzüğün 116'ncı maddesine

¹ TBMM İçtüzüğünde daimi komisyonlardan sadece Dilekçe Komisyonu için Başkanlık Divanı ibaresi kullanılmıştır. Bu bakımdan diğer daimi komisyonlar için Başkanlık Divanı nitelemesinin TBMM İçtüzüğünde bir karşılığı olmayıp Meclis uygulamasında gelişen bir durumdur. İçtüzüğün 116'ncı maddesinde Dilekçe Komisyonu Başkanlık Divanına dilekçelerin Komisyonda görüşülüp görüşülemeyeceğini karara bağlama yetkisi verilmiştir.

² Türkiye Büyük Millet Meclisine veya yetkili makamlara verilen dilekçelerde 3071 sayılı Kanun'un 4'üncü maddesi gereğince; dilekçe sahibinin adı-soyadı ve imzası ile iş veya ikametgâh adresinin bulunması zorunludur.

aykırı olduğu değerlendirilmektedir. Şöyle ki, Komisyon Başkanlık Divanının, İçtüzüğü'nün 116'ncı maddesi kapsamında yaptığı inceleme sonucunda Komisyonda görüşülemeyeceğini karara bağladığı dilekçeler haricindeki bütün dilekçelerin Komisyon Genel Kuruluna sevk edilmesi ve burada karara bağlanması gerekmektedir. 116'ncı maddede Komisyon Başkanlık Divanına sadece “*dilekçelerin komisyonda görüşülemeyeceğine*” dair karar alma yetkisi tanınmıştır. Komisyon Başkanlık Divanının dilekçeler hakkında bunun haricinde bir karar alma yetkisi bulunmamaktadır. Ancak, Komisyonun mevcut uygulamasında İçtüzüğü'nün 116'ncı maddesi dışında kalan ve Komisyon Genel Kurulunda görüşülmesi gereken dilekçelerin nerdeyse tamamının da Komisyon Başkanlık Divanınca karara bağlandığı görülmektedir.

Dilekçe Komisyonu çalışmaları tarihsel olarak incelendiğinde; dilekçelerin bu şekilde karara bağlanması yönteminin 1982 Anayasası döneminde yoğun bir şekilde uygulandığı, hatta 17'nci ilâ 22'nci Yasama Dönemlerinde dilekçelerin tamamının Komisyon Başkanlık Divanınca karara bağlandığı, dolayısıyla bu dönemde Komisyon Genel Kurulunun dilekçelere ilişkin hiçbir karar almadığı tespit edilebilmektedir. 1924 ve 1961 Anayasası dönemleri ile kıyaslandığında 1982 Anayasası döneminde Komisyonun etkinliğini önemli ölçüde kaybettiği söylenebilir. Komisyon Genel Kurulu kararının olmaması ve bunun sonucunda çalışmalarının Meclis Genel Kurulu gündemine getirilememesi bu durumun en somut göstergesidir. 1982 Anayasası dönemindeki Komisyon Genel Kurulu kararları ile ilgili istatistiki verilere sunumun ilerleyen kısmında ayrıca değineceğim için şimdilik bu bahsi kapatıyorum.

Komisyon Genel Kurulunda görüşülmesi ve karara bağlanması gereken dilekçelerin Komisyon Başkanlık Divanınca sonuçlandırılmasının ortaya çıkardığı bazı sakıncalardan da kısaca bahsetmek istiyorum:

İlk olarak; biraz önce belirttiğim gibi bu uygulama, İçtüzükte öngörülen dilekçelerin incelenmesi ve karar bağlanması esas ve usullerine aykırılık oluşturmaktadır. İçtüzüğü'nün 116'ncı maddesinde Komisyon Başkanlık Divanınca Komisyonda görüşülemeyeceği karara bağlanacak dilekçelerin nitelikleri açıkça düzenlenmiştir. Bunlar; dilekçenin belli bir konuyu ihtiva etmemesi, yasal düzenleme gerektirmesi, yargı mercilerinin görev alanına girmesi veya haklarında yargı mercilerince verilmiş karar bulunması, idari başvuru yollarının tüketilmemiş olması ve 3071 sayılı Dilekçe Hakkının Kullanılmasına Dair Kanun'un dilekçede bulunması zorunlu şartları taşımamasıdır. Bu dilekçeler haricindeki dilekçelerin Komisyon Başkanlık Divanı tarafından karara bağlanmasının İçtüzüğe aykırılık teşkil edeceği açıktır.

İkinci olarak; bu uygulama, dilekçelerin incelenerek karara bağlanacağı asıl mercii olan Komisyon Genel Kurulunun önüne gelmesini engellemektedir. Komisyon Başkanlık Divanınca İçtüzüğü'nün 116'ncı maddesi gereğince karara bağlanan dilekçelerin bile on beş gün içinde itiraz edilmesi halinde Komisyon

Genel Kuruluna sevk edileceği göz önüne alındığında bu kapsamda olmayan dilekçelerin Komisyon Genel Kuruluna sevk edilmeyerek Komisyon Başkanlık Divanınca karara bağlanması İçtüzük koyucunun iradesi ile açıkça çelişmektedir.

Üçüncü olarak; Komisyon Başkanlık Divanı üyeleri dışındaki Komisyon üyelerinin dilekçeleri doğrudan inceleyebilme ve dilekçeler hakkında alınacak kararlara katılma olanakları ortadan kalkmaktadır. Başkanlık Divanı üyeleri dışındaki Komisyon üyelerinin Başkanlık Divanı kararlarına itiraz etmek suretiyle dilekçeleri Komisyon Genel Kuruluna getirmek ve böylece kararlara katılabilme imkânları bulunmakta ancak bu yöntem aslında İçtüzükteki usullerin izlenmesi halinde meydana gelmeyecek bir hatanın telafi edilmesinden başka bir şey değildir. İçtüzüğün öngördüğü yöntem bu dilekçelerin doğrudan Komisyon Genel Kuruluna sevk edilmesi ve burada görüşülerek karara bağlanmasıdır.

Dördüncü olarak; İçtüzüğün 116'ncı maddesi kapsamı dışında olan dilekçelerin Komisyon Başkanlık Divanınca karara bağlanması uygulaması bu kararlara genellikle itiraz olmadığından dilekçeler hakkındaki kararların kesinleşmesi sonucunu ortaya çıkarmakta ve bu dilekçeler bakımında süreç nihayete ermektedir. Bu durum Komisyon Genel Kuruluna kıyasla dilekçelerin çok sınırlı bir inceleme neticesinde karara bağlanması sonucunu doğurmaktadır. Böylelikle dilekçelerin Meclis Genel Kuruluna taşınmasının yolunun da kapatılması gibi olumsuz bir başka sonuç daha ortaya çıkmaktadır. Ayrıca, Komisyon Başkanlık Divanı kararlarının muhatap idareler nezdinde takip edilmesi imkânı olmadığından dilekçelere konu talep ve şikâyetler karşılanamamakta ve ilgili idarelerin açıklamaları ile yetinilmektedir.

Son olarak; dilekçelerin Komisyon Genel Kurulunda görüşülerek karara bağlanmasına kıyasla bu uygulamanın dilekçelerin daha seri bir şekilde sonuçlandırılmasına hizmet ettiği öne sürülebilir. Çünkü Komisyon Genel Kurulunun Komisyon üyesi bütün milletvekillerinden oluştuğu düşünüldüğünde, üyelerin diğer yasama çalışmalarından zaman ayırıp Komisyon Genel Kurulu toplantılarına katılmalarının bazı zorlukları da beraberinde getirmektedir. Ancak, İçtüzüğün 21'inci maddesinde³ bu durum göz önünde bulundurularak Dilekçe Komisyonu üyelerinin diğer Meclis komisyonlarında görev almaları yasaklanmıştır. Dolayısıyla bu hüküm Komisyon Genel Kurulunun iş yükü fazla olacağı düşünülerek ön görülmüş ve böylece dilekçelerin incelenmesine Komisyon üyelerinin olabildiğince fazla zaman ayırması hedeflenmiştir.

³ İçtüzüğün 21'inci maddesinin son fıkrasında, “Plan ve Bütçe Komisyonu ve Dilekçe Komisyonu üyeliğine seçilen milletvekilleri, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlık Divanı ve Bakanlar Kurulu üyeleri, Meclis komisyonlarında görev alamazlar.” hükmü yer almaktadır.

Dilekçe Komisyonunun yukarıda sakıncaları izah edilen mevcut uygulaması çerçevesinde, Komisyon Genel Kurulunda görüşülecek dilekçeler belirlenirken toplumun önemli bir kısmını ilgilendiren ve genellikle arz eden dilekçeler seçilmekte, bireysel nitelikteki talep ve şikâyetleri içeren dilekçelerin ise Komisyon Başkanlık Divanı tarafından incelenerek karara bağlanması yoluna gidilmektedir. Komisyon Başkanlık Divanının kararlarından on beş gün içinde itiraza uğrayanlar da Komisyon Genel Kuruluna sevk edilmektedir. Komisyon Genel Kurulunun gündemi Komisyon Başkanı tarafından belirlenmektedir. Komisyon Genel Kurulu İçtüzüğü'nün 117'nci maddesi uyarınca kendisine sevk edilen dilekçeleri öncelikle 116'ncı madde bağlamında inceleyerek karar konusu olup olamayacakları hususunu kararlaştırmaktadır. Karar konusu olabileceğine karar verilen dilekçeler esastan incelenerek karara bağlanmaktadır.

Komisyon Genel Kurulu gündemine aldığı dilekçelerle ilgili olarak, alt komisyon kurulmasına, alt komisyon çalışmalarına katkı sunmak üzere dışarıdan uzman görevlendirilmesine, bilirkişi görevlendirilmesine, yerinde inceleme yapılmasına, komisyon uzmanları vasıtasıyla inceleme yaptırılmasına, Sayıştay'dan inceleme yapılmasının istenmesine ve idari denetim yaptırılmasına karar verebilmektedir. Dilekçelere ilişkin karar verilmeden önce ilgili kamu kurum ve kuruluşlarından ve sivil toplum örgütlerinden bilgi alınmaktadır. Örneğin; gündeme alınan dilekçe tüketicileri ilgilendiriyorsa konuyla ilgili tüketici derneklerinden görüşler alınmaktadır.

Komisyon Genel Kurulu toplantılarına dilekçe konusu ile ilgili kamu kurum/kuruluşları ile sivil toplum örgütleri temsilcileri davet edilmektedir. Ayrıca, dilekçe sahipleri de toplantılara davet edilebilmekte ve böylelikle talep veya şikâyetlerini Komisyon Genel Kurulunda bizzat dile getirmelerine imkân sağlanmaktadır. Toplantılarda dilekçe konusu hakkında ilgili kamu kurumlarından ve sivil toplum örgütlerinden bilgiler alınmakta, dilekçe sahipleri dinlenilmekte ve Komisyon üyeleri tarafından konu ile ilgili katılımcılara sorular yöneltilmektedir. Toplantılarda edinilen bilgiler çerçevesinde milletvekilleri konu ile ilgili görüş ve değerlendirmelerini aktarıp, toplantıya katılanların salt çoğunluğuyla dilekçe konusu hakkında karar verilmektedir.

Komisyon raporunun ve kararının tümüne veya belli bir kısmına çekimser veya muhalif kalan komisyon üyeleri, rapora çekimserlik ve karşı görüşlerini eklemeyebilmektedir. Komisyon üyeleri, komisyon raporuna katılmakla birlikte, raporda yer almayan görüşlerini de rapora ekleme hakkına sahiptirler. Ancak, bu hakların Komisyon Başkanının belirleyeceği uygun süre içinde kullanılması gerekir. Komisyon Genel Kurulu bu şekilde gündeminde yer alan dilekçeleri karara bağlamaktadır.

İçtüzüğü'nün 118'inci maddesi gereğince Komisyon Başkanlık Divanı, Komisyon Genel Kurulunca alınan kararları bastırmakta, bütün milletvekillerine ve bakanlara dağıtmaktadır. İçtüzüğü'nün 119'uncu maddesinin ilk fıkrası uyarınca Türkiye Büyük Millet Meclisinin her üyesi Komisyonun Genel

Kurul kararına, kararın dağıtım gününden itibaren otuz gün içinde gerekçeli bir yazıyla itiraz edebilmektedir. Komisyon Genel Kurul kararlarına bu süre içinde itiraz olmaması halinde, dilekçeler hakkındaki karar kesinleşmektedir.

Komisyon Genel Kurulu, itiraz edilen dilekçeler için, itiraz tarihinden itibaren otuz gün içinde bir rapor düzenleyerek TBMM Başkanlığına sunar. Bu durumda Türkiye Büyük Millet Meclisinin alacağı karar kesindir. Komisyon Genel Kurulunun kesinleşen kararları, dilekçe sahiplerine ve ilgili bakanlıklara bildirilir.⁴ Bakanlar İçtüzüğü'nün 119'uncu maddesi gereğince kesinleşen kararlar hakkında yaptıkları işlemi, aynı maddenin son fıkrası uyarınca kendilerine yapılan bildirim tarihinden itibaren otuz gün içinde, Komisyon Başkanlığına yazıyla bildirirler. Komisyon Genel Kurulu, bunlardan gerekli gördüklerinin Meclis Genel Kurulunda görüşülmesini isteyebilmektedir. Bu takdirde, Komisyon kendi görüşünü belirten bir rapor hazırlayarak TBMM Başkanlığına sunar. Komisyonun bu istekte bulunması halinde 119'uncu maddenin ikinci ve üçüncü fıkraları hükümleri uygulanır. İlgili bakanlık yapması gereken bildirim yapılmadığı takdirde de, aynı hüküm uygulanır.

4 3071 sayılı Dilekçe Hakkının Kullanılmasına Dair Kanun'un 8'inci maddesinde dilekçelerin, Dilekçe Komisyonunda incelenmesi ve karara bağlanmasının altmış gün içinde sonuçlandırılacağı hükmüne bağlanmıştır. Ancak, uygulamada Komisyon Genel Kurulu gündemine alınan dilekçeler bakımından bu süre aşılabilmektedir. Özellikle Komisyon Genel Kurul kararlarına itiraz üzerine konunun Meclis Genel Kuruluna intikali halinde Genel Kurulda görüşülme olasılığının düşük olduğu göz önünde bulundurulduğunda yasama dönemi içerisinde bu dilekçelere ilişkin kararların kesinleşememesi gibi sonuçlar ortaya çıkabilmektedir.

1982 Anayasası Döneminde Yasama Dönemleri İtibarıyla Dilekçe Komisyonu Genel Kurul Kararları

Yasama Dönemi ⁽¹⁾	Toplam Karar Adedi ⁽²⁾	Dilekçelerin Sonuçlandırılmasına İlişkin Karar Adedi (Meclis Genel Kuruluna Sevk Kararları Hariç)	Meclis Genel Kuruluna Sevk Kararı Adedi	Komisyon Genel Kurulu Kararına İtiraz Üzerine Meclis Genel Kuruluna Sevk Kararı	Önceki Dönemden İntikal Eden Meclis Genel Kuruluna Sevk Kararlarına İlişkin Yeniden Sevk Kararı	Önceki Dönemden İntikal Eden Meclis Genel Kuruluna Sevk Kararlarına İlişkin Sevk Etmeme Kararı
22	32	25	2	0	0	0
23	55	46	2	1	1	1
24	24	13	2	1	1	0
26 ⁽³⁾	11	0	0	0	0	1

⁽¹⁾ Tabloda 17. ilâ 21. Yasama Dönemleri ile 25. Yasama Dönemi'ne bu dönemlerde dilekçelerin sonuçlandırılmasına ilişkin alınmış Komisyon Genel Kurul kararı olmadığından yer verilmemiştir.

⁽²⁾ Toplam karar adedi içerisinde dilekçelerin karara bağlanması ve Meclis Genel Kuruluna sevk edilmesine dair kararların haricinde Komisyon Başkanlık Divanı seçimi, Komisyon Başkanı seçimi, Meclis Genel Kurulunun toplantı saatlerinde Komisyonun çalışabilmesine ilişkin kararlar, Meclisin tatilde olduğu dönemde çalışma kararı, alı komisyon kurulması kararları gibi Komisyonun çalışmalarına ilişkin bütün kararlar yer almaktadır.

⁽³⁾ 26'ncı Yasama Dönemi verileri 04.11.2016 tarihi itibarıyla:

Komisyon Genel Kurul sürecinin ardından sunumunun ikinci kısmında Meclis Genel Kurul sürecini anlatmaya çalışacağım. İkinci kısma 1982 Anayasası dönemindeki Komisyon Genel Kurul kararlarına ilişkin istatistiki veriler sunarak başlamak istiyorum. Bilindiği gibi, bu dönem 17'nci Yasama Döneminden günümüze kadar olan dönemi kapsamaktadır. Yansıda gösterilen tabloda 22'nci ilâ 26'ncı Yasama Dönemlerinde Komisyon Genel Kurulu kararlarına ilişkin veriler yer almaktadır.

Komisyon Genel Kurulu kararlarına ilişkin tabloda görüldüğü üzere; 1982 Anayasası döneminde 22'nci Yasama Dönemi'ne kadar Komisyon Genel Kurulunda dilekçelere ilişkin herhangi bir karar alınmamıştır. Dolayısıyla bu dönemlerde Dilekçe Komisyonunun Meclis Genel Kuruluna sevk kararı da bulunmamaktadır. Komisyon Genel Kurulu gündemine aldığı dilekçelerin karara bağlanmasına yönelik 22'nci Yasama Dönemi'nde 25, 23'üncü Yasama Dönemi'nde 46 ve 24'üncü Yasama Dönemi'nde 13 karar almıştır. Yine, bu dönemlerde Meclis Genel Kuruluna sevke dair 2'şer karar alınmıştır. Ancak, 23'üncü ve 24'üncü Yasama Dönemlerinde Meclis Genel Kuruluna sevke dair alınan kararlardan biri 22'nci Yasama Dönemindeki bir kararın yeniden Meclis Genel Kuruluna sevkinden kaynaklanmıştır.

1982 Anayasası dönemindeki Komisyon Genel Kurul kararlarına ilişkin istatistiki verilerin ardından Meclis Genel Kurul süreci hakkında bilgiler vermek istiyorum. Komisyon Genel Kurul kararına, kararın dağıtım gününden itibaren otuz gün içinde milletvekillerce yapılacak itiraz üzerine veya Bakanların kesinleşen Komisyon Genel Kurul kararları hakkında yaptıkları işlemelere ilişkin bildirimlerinden gerekli gördüklerine ilişkin Komisyon Genel Kurulu tarafından rapor düzenlenerek TBMM Başkanlığına sunulmaktadır. TBMM Başkanlığınca (5/...) esas numarası verilerek bastırılıp dağıtılan Komisyon Genel Kurulu raporları ve kararları İçtüzüğü'nün 52'nci maddesi uyarınca 48 saat sonra TBMM Gündemine alınmaktadır. Bu raporlar TBMM Gündeminin "*Kanun Tasarı ve Teklifleri ile Komisyonlardan Gelen Diğer İşler*" başlıklı 8'inci Kısımına alınmaktadır.

Komisyon Genel Kurul raporunun görüşmeleri Gündemin 8'inci Kısımında yapılmaktadır. Raporların görüşülme usulüne ilişkin İçtüzükte özel bir düzenleme bulunmamaktadır. Ayrıca, 1982 Anayasası döneminde Komisyon Genel Kurulu raporlarının Meclis Genel Kurulunda görüşülmesine ilişkin bir örnek de bulunmamaktadır. Bu nedenle Meclis Genel Kurul sürecinin açıklığa kavuşturulmasına ihtiyaç vardır.

Bu durum karşısında Komisyon Genel Kurul raporlarının genel hükümler çerçevesinde görüşüleceği söylenebilir. Buna göre, raporlar üzerinde İçtüzüğü'nün 72'nci maddesi uyarınca siyasi parti gruplarının ve şahısları adına iki milletvekilinin konuşma hakları vardır. Yine, talepleri halinde hükümete ve komisyona söz verilmesi gerekir. Başkaca bir karar alınmamışsa İçtüzüğü'nün

60'ıncı maddesinin son fıkrası gereğince siyasi parti grupları, hükümet ve komisyon adına yapılacak konuşmaların süresi 20 dakika, üyeler tarafından yapılacak konuşmaların süresi ise 10 dakika ile sınırlı olacaktır.

Komisyon Genel Kurul raporu üzerinde yapılan görüşmelerde raporun değiştirilmesine yönelik önergelerin verilebileceği düşünülmektedir. Meclis Genel Kurulu, Komisyon Genel Kurul kararı ve raporunun nihai görüşme mercii olduğundan alacağı kararlar kesindir. Bu bağlamda raporda yapılabilecek değişikliğe ilişkin özel bir hüküm olmadığından (yani sınırlayıcı veya düzenleyici bir İçtüzük hükmü bulunmadığından) İçtüzüğün değişiklik önergelerine ilişkin 87'nci maddesi emsal alınarak bu noktada uygulanabilecektir. Bu doğrultuda Genel Kurulda milletvekilleri tarafından toplam 7 değişiklik önergesi verilebileceği ve siyasi parti gruplarına mensup milletvekillerinin birer önerge verme hakkının saklı olacağı düşünülmektedir. Önerge işleminin (önergelerin önce verilip sonra aykırılık sırasına göre okunması ve işleme alınması, komisyon ve hükümet önergelere katılıp katılmama durumunun sorulması, önergenin sahibinin 5 dakika konuşması ya da önergenin gerekçesinin okunması, önergelerin işaret oyuyla ayrı ayrı oylanması) tamamlanmasından sonra rapor üzerinde son oylama yapılacaktır.

Komisyon Genel Kurulu raporunun Meclis Genel Kurulundaki oylaması İçtüzüğün 140'nci maddesine istinaden işaret oyuyla yapılacaktır. İçtüzüğün 140'nci maddesinde, Anayasada, kanunlarda ve İçtüzükte açık veya gizli oylama yapılmasının zorunlu olduğu belirtilmeyen bütün hususlarda, kaide olarak işaret oyuna başvurulacağı düzenlenmiştir. Bundan dolayı, Genel Kuruldaki oylama "işaretle oylama" şeklinde olacaktır.

Meclis Genel Kurulunda raporun oylamasında karar yeter sayısı toplantıya katılanların salt çoğunluğudur. Çünkü Anayasa ve İçtüzükte karar yeter sayısına ilişkin özel bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu nedenle genel hükümler çerçevesinde karar yeter sayısı tespit edilmelidir. Anayasa'nın "Toplantı ve karar yeter sayısı" kenar başlıklı 96'nci maddesine göre TBMM, yapacağı seçimler dahil bütün işlerinde üye tamsayısının en az üçte biri ile toplanır. Türkiye Büyük Millet Meclisi, Anayasada başkaca bir hüküm yoksa toplantıya katılanların salt çoğunluğu ile karar verir; ancak karar yeter sayısı hiçbir şekilde üye tamsayısının dörtte birinin bir fazlasından az olamaz. Yine İçtüzüğün 146'nci maddesi uyarınca oya sunulan bütün hususlar, Anayasada, kanunlarda veya İçtüzükte ayrıca hüküm yoksa, toplantıya katılan milletvekillerinin salt çoğunluğuyla kararlaştırılır. Dolayısıyla karar yeter sayısı toplantıya katılanların salt çoğunluğu olacaktır.

Son olarak; Komisyon Genel Kurul kararları ile raporlarının Meclis Genel Kurulunda görüşülmesi veya görüşülememesine değinerek sunumu tamamlamak istiyorum. Meclis Genel Kurul gündeminin yoğun olması nedeniyle Dilekçe Komisyonu Genel Kurul raporları görüşülememektedir. Nitekim 1982 Anayasası döneminde Dilekçe Komisyonun Meclis Genel Kurulunda bir raporunun görüşülmesinin örneği olmamıştır. Bu dönemde daha

önce belirttiğim gibi toplamda 6 adet (ancak 4 farklı rapor) Dilekçe Komisyonu Genel Kurul karar/raporu Meclis Genel Kuruluna sevk edilmiş, ancak bu kararların görüşülmesi söz konusu olmamıştır. Bu duruma çarpıcı örnek olarak 22'nci Yasama Dönemi'nde Dilekçe Komisyonu Genel Kurulunun "Belediye İmar Planlarında Okul Alanı Olarak Ayrılan Gayrimenkuller Hakkında, İlgili İdari Makamlar Tarafından Yasal Süresinde Kamulaştırma veya İmar Planında Revizyon İşlemleri Yapılmadığı İçin Mülkiyet Haklarının Anayasaya Aykırı Olarak Sınırlandığı İddiasını İçeren Dilekçelere" ilişkin 29/09/2005 tarihli ve 16 numaralı Kararı verilebilir. Bu karar, ilgili idari makamlarca uygulamaya tam olarak geçirilmediği gerekçesiyle İçtüzüğü'nün 120'inci maddesine istinaden Dilekçe Komisyonu Genel Kurulunun 29/12/2005 tarihli ve 19 numaralı kararı ile Meclis Genel Kuruluna sevk edilmiştir. Konu, 22'nci Yasama Dönemi'nde Meclis Genel Kurulunda görüşülememiştir. Dilekçe Komisyonu Genel Kurul karar/raporları İçtüzüğü'nün 77'nci maddesi gereğince yasama döneminin sona ermesiyle hükümsüz kalmadıklarından söz konusu karar Meclis Başkanlığınca 23'üncü Yasama Dönemi'nin başında Dilekçe Komisyonuna gönderilmiş ve Komisyon yaptığı değerlendirme sonucunda konunun yeniden Meclis Genel Kuruluna sevkine karar vermiş, ancak raporun görüşülmesi yine mümkün olmamıştır. Bu durum 24'üncü Yasama Dönemi'nde de aynen tekrarlanmış ve rapor yine Meclis Genel Kurulunda görüşülmemiştir. 26'ncı Yasama Dönemi'nde Dilekçe Komisyonu Genel Kurulu 3 yasama döneminde görüşülemeyen bu raporunun tekrar Meclis Genel Kuruluna sevkine yer olmadığına karar vermiştir.

Görüldüğü gibi, Meclis Genel Kurulunda görüşülememesi nedeniyle Komisyon Genel Kurulu raporlarının Komisyon ile Meclis Genel Kurulu arasında sürekli gidip gelmesi gibi olumsuz bir durum meydana gelmektedir. Komisyon Genel Kurulu kararlarından İçtüzüğü'nün 119'uncu maddesinin ilk fıkrası uyarınca milletvekilleri otuz gün içinde itiraz edilmesi nedeniyle Meclis Genel Kuruluna sevk edilenler açısından kararların kesinleşmemesi gibi bir başka olumsuz sonuç daha ortaya çıkmaktadır. Bu kararlar kesinleşmediği için ilgili idareler nezdinde takipleri yapılamamakta ve dilekçe sahiplerine başvurularının sonucu bildirilmemektedir. Bu durum, 3071 sayılı Kanun'un her ne kadar düzenleyici nitelikte olsa da "*Dilekçe Komisyonunda dilekçelerin incelenmesi ve karara bağlanması altmış gün içinde sonuçlandırılır.*" hükmünün uygulanması imkânsız kılmaktadır. Dilekçe Komisyonu Genel Kurul karar/raporlarının dilekçe hakkının anayasal niteliği ve 3071 sayılı Kanun'un dilekçelerin sonuçlandırılması konusunda öngördüğü süre dikkate alınarak siyasi parti gruplarının uzlaşısıyla dağıtım tarihinden itibaren belli bir süre içinde Meclis Genel Kurulunda görülmesi temin edilebilir. Böylelikle Komisyon Genel Kurulu raporlarının sürüncemede kalması önlenmiş ve dilekçe hakkı gereğince işlem tesis edilmiş olacaktır.

Dinlediğiniz için teşekkür ediyorum. Saygılarımla.

OTURUM BAŞKANI – Soner Bey, tam on dakikanın sonunda sözlerine son verdi, süreyi iktisatlı kullandığı için kendisine teşekkür ediyoruz.

Şimdi, sırada Dilekçe Komisyonu kararlarının niteliği, kararlarının takibiyle ilgili Abdulhaluk KURNAZ Bey'in sunumunda.

DİLEKÇE KOMİSYONU KARARLARININ NİTELİĞİ, KARARLARININ TAKİBİ

ABDULHALUK KURNAZ

TBMM Anayasa Komisyonu

Yasama Uzmanı

Öncelikle herkese saygılar. Umarım başarılı bir çalışma olur. Ben bir benzetmeyle kendi konumu anlatmak istiyorum: 2011 yılında yapılan Teşkilat Yasası’ndaki değişiklikle aslında 4x4 çeken, araziye çıkmaya hazır ancak otobanda hazır bekleyen bir araba konumunda Komisyon. Yani güç, yetki, görev açısından hiçbir sıkıntısı yok. Diğer bütün sıkıntılar Komisyonun kendiliğinden, siyasi iradesinden meydana gelen aksaklıklar. Dolayısıyla Komisyonun meydana gelen ürünleri nasıl değerlendireceği, bunun takibinin nasıl yapılacağı ve bu kararlarının, işlemlerin hukuki niteliği, bağlayıcılığı nedir? Temel sorunumuz bu. Eğer buna doğru dürüst bir cevap bulabilirsek Komisyon çok daha etkin bir hâle gelecek, yok bunu yapamazsak, sadece bürokratik usuli işlemleri tamamlayan 1927’den bugüne nasılsa aynı şekilde devam edecek bir Komisyon niteliğinde. Çünkü İç Tüzük’e baktığımızda, 1927 tarihli Dahilî Nizamname’sinden günümüze çok ufak tefek değişiklikler olduğunu görüyoruz. O da kayda değer değişiklikler değil, sadece Karma Komisyon olmuş, tekrar normal bir Komisyon hürriyeti de kazanmış, yani ufak tefek değişiklikler olmuş. Dolayısıyla Komisyonun tarihsel geçmişi, pratiği, uygulamaları bize yeterince yol göstermektedir.

Ben Komisyona başladıktan sonra benim dikkatimi ilk çeken şey “Gereği düşünüldü:” diye başlaması.(*). Yani sabah Kadir Bey de dedi ki, ”Bu bir yargı organı değil, bir yürütme organı değil, doğrudan kararlarını icra ettirmez.” gibi bir şey söyledi. Peki, madem bir yargı organı değil, niçin “Gereği düşünüldü...” diye başlayıp “...karar verildi.” diye bitiriyor? Bu soruya bir cevap bulmamız gerekiyor bu bağlayıcılığını anlayabilmemiz için. Çünkü hepimiz biliyoruz, çoğumuz burada hukukçu, “Gereği düşünüldü...” ve “... karar verildi.” mahkemelere ilişkin bir husus, bunun bir arka planı olması gerekiyor. Onun için benim bundan sonraki konuyu anlatabilmem için birkaç şeye kısa kısa değinmek istiyorum:

Birincisi, yasama organının temel işlevi nedir? Yasa çıkarma, denetim yapma, kanun kabul etme, değiştirme, kaldırma, karar alma, değiştirme, kaldırma. İkincisi, denetim faaliyetinde bulunma.

(*) Dilekçe/İstida/Arzuhal Komisyonunun 1923 ila 2010 tarihli karar cetvelleri için erişim:
<http://acikerisim.tbmm.gov.tr:8080/xmlui/>

Peki, denetim faaliyetini nasıl yapıyor? Birisi Parlamentonun klasik denetim araçları olan yazılı ve sözlü soru, gensoru, Meclis araştırması, Meclis soruşturması, genel görüşme, bildiğimiz klasik yöntemler. İkincisi ne? Daimi Komisyonları vasıtasıyla yaptığı denetim. Bu da nedir? Bu denetimleri esası Dilekçe Komisyonudur. Diğer komisyonlar, İnsan Hakları Komisyonu olsun, İnsan Hakları İnceleme Komisyonu olsun, KEFEK olsun, KİT olsun bunlar daha çok çok sonradan hukuk sistemimize giren esaslar, dolayısıyla bu denetim komisyonlarının atası Dilekçe Komisyonu. Dolayısıyla Dilekçe Komisyonunun tarihsel gelişiminin hafızasının bizim için bir önem arz etmesi gerekiyor. Öyle ki, bunu ilk kurgulayanlar, düşünenler demişler ki: “Dilekçe Komisyonuna üye olan bir milletvekili başka bir komisyona üye olamaz.” Herhâlde bu kendi kendine üretilmiş bir husus değil. Yani niye İnsan Haklarına üye olan bir kişi başka bir komisyona üye oluyor da Dilekçe Komisyonuna üye olan bir kişi başka bir komisyona üye olamıyor? Onun için, bu ve buna benzer hususları daha sonraki kısımda açıklayabilmem için yasama komisyonlarının –özelde de Dilekçe Komisyonunun– bazı özelliklerini bilmemiz gerekiyor yani klasik denetim araçlarından ayrı olduğunu ortaya koyabilmek için.

Bir: Bir kere Komisyon Genel Kurula niyabeten çalışır yani dolayısıyla, Genel Kurulun ve siyasi parti grubu kurma hakkına sahip olan bütün partilerin prototipi yani küçük bir organı gibi.

İki: Gündemine hâkim olma. Yani Komisyon her zaman gündemine gelen bir şeye hâkimdir, temel ilkemiz o.

Üçüncüsü: Önüne gelen konuda uzman yani bu uzmanlık, mutlak anlamda her işi kendisi yapar anlamında değil. İhtiyaç duyuyorsa bilirkişi görevlendirir, o, sabah anlatılan bütün yetkileri kullanabilir ama esas uzman Komisyondur, bu özellikle önemli.

Bizim için diğer önemli bir husus: Tarihî referansı yani tarihî geçmiş, istikrarlı teamül ve uygulamaları. Bu uygulamaların da bizim için bir özelliği var.

Diğeri de Dilekçe Komisyonu için Danıştay benzeri karar alma geleneği var. Bunun örnekleri var, eğer soru olursa daha da ayrıntılandırabilirim.

Belki de en önemli husus: Herhangi bir süreye tabi olmama yani kendi ürünleri için bir süre kısıtı olmaması ve zamanaşımı işlememesi ilkesi. Yani siz 1920’de de başınıza gelen bir olayı Komisyona taşıma imkânınız var. Yargı olsun, diğer başka, yeni kurulan Kamu Denetçiliği Kurumu gibi olsun, bilgi edinme birimleri olsun veya bireysel başvuru olsun, hepsi kendine bir milat seçmiş ve o öngörülen süre içerisinde siz o mekanizmaları harekete geçirmeniz lazım. Ancak Dilekçe Komisyonu için bunu bizim söyleme şeyimiz yok çünkü herhangi bir süre kısıtı yok, olmaması da gerekir. Diğeri de karar hükmünün sürekli icra edilme esası. Diyelim ki siz 1983’te verdiğiniz bir kararın hesabını bugün sorabiliyorsunuz. Bu, diğer hiçbir birimde veya mahkemede olan bir husus da değil.

Bir önemli diğer hususu da kurulu bir sekreteryaya ve personelinin olması. Bu da çok önemli. Niye önemli? Diyelim ki Meclis, bir araştırma komisyonu olsun, bir soruşturma komisyonu olsun veya bilgi edinmeyi gerektiren diğer mekanizmalar oluşturulduğunda ilgili bilgiyi toplar, bunu derler, ürünü ortaya koyar, öbür, ölümüne terk eder. Yani bu daha sonra takip edebilecek bir mekanizma yok. Ancak, Komisyon için bu söz konusu değil, kurulu bir sekreteryası var ve az da olsa sürekli personeli var. Bunun gibi de olsa bir diğer önemli husus: Ara verme ve tatil dönemlerinde yani Meclisin çalışmadığı dönemlerde de istikrarlı uygulanan teamül gereği sürekli çalışma esası var. Yani yirmi dört saat çalışma esası gibi, Parlamentoda sürekli çalışan bir komisyon var mı diye sorarsanız, o karşınıza Dilekçe Komisyonu olarak çıkar.

En son husus da, Komisyonun sahip olduğu mevzuat yani sahip olunan mevzuatın gücü. Bu güç Anayasa'dan, İçtüzük'ten ve kanundan. Yani her üç mekanizmaya baktığınızda da Dilekçe Komisyonuna ilişkin size yeteri kadar verinin var olduğunu görebiliyorsunuz.

Dolayısıyla, bütün bu yetki ve şeylerden sonra Komisyonun kararları bağlayıcı mı, bu hususa geldik. Sabah eski komisyon başkanlarına da sormaya çalıştım. Orada siz bunu parlamenter denetimin bir vasıtası ve bir devamı olarak düşündüğünüz için süreci başlatan Komisyon olmamasına rağmen, Komisyon bütün aşamalarında yer alıyor ancak asıl işi başlatan vatandaşa itiraz etme hakkı tanımıyorsunuz. Bunu niye tanımıyorsunuz? Arka plana baktığınızda, bu, parlamenter denetimin gereği olarak düşünüldüğü için bu itiraz hakkı yok. Diyelim ki Hükûmet bir tezkere getiriyor Meclise, Meclis Genel Kuruluna, bu karar olduğunda da herhangi bir siyasi partinin buna itiraz edebilme durumu ortadan kalkıyor. Burada da böyle bir husus var. Siz Dilekçe Komisyonu olarak gerek Başkanlık Divanı kararı olsun gerekse Genel Kurul kararı olsun siz bütün kararlarınızı milletvekili sıfatını haiz bütün üyelere göndermek zorundasınız, ona o hakkı tanıyorsunuz. Yani siz vekâlet aldınız vatandaştan, şu kadar oy aldınız, bu karara onun adına itiraz edebilirsiniz anlamında bir durumdur. Eğer ilgili milletvekili bu hakkını kullanmak istemiyorsa dolayısıyla, bu, Parlamentonun biraz önce söz etmeye çalıştım, Parlamentonun küçük prototipi ve bütün partilerin –bağımsızları hariç tutuyorum veya grubu olmayan milletvekillerini hariç tutuyorum– hepsinin temsil edildiği bir organa siz onun üzerine onlara da sorduğunuzda eğer buna itiraz etmiyorlarsa bu aslında zımnen Genel Kurul kararı, bütün milletvekillerinin kararı hâline gelmiş gibi değerlendirilebilir.

Diğeri: Eğer Dilekçe Komisyonu Genel Kurul kararı hâline gelmişse –bunun da yöntemlerini biraz önce arkadaşlar bahsetti, ayrıntılı olarak girmiyorum– orada da yine aynı şekilde bir Bakanlar Kurulu, milletvekili olmayan bir Bakanlar Kurulu üyesine siz bu hakkı tanımıyorsunuz çünkü vekâlet ilişkisi olmadığı için. Dolayısıyla, bunlar Parlamento kararı hâline geliyor. Şimdi, Parlamento kararının bağlayıcılığı konusunda tartışma

olmaması lazım, kanun neyse Parlamento kararı da kiminle ilgiliyse, hangi kurumla ilgiliyse doğrudan onu etkilemesi ve bağlayıcılığıyla yürürlüğe girmesi gerekiyor. Ancak, burada eğer Dilekçe Komisyonu Genel Kurul kararı değil veya itiraz üzerine Meclis Genel Kurulu kararı hâline gelmemişse Meclis Başkanlık Divanının kurumları bağlamamasının sebebi yine İçtüzükte “Sadece bu karar ilgisine gönderilir.” diyor yani dilekçeye gönderiliyor, ilgili kuruma gönderilmiyor. Kararın kurumlara, ilgililere gönderilebilmesi için en az o karar seviyesinin Komisyon Genel Kurulu seviyesine çıkarılması gerekiyor. Oraya çıktığında etkileyeceği yer ve kurumlar fazlalaşıyor. Bağlayıcılık konusunda, Dilekçe Komisyonu Genel Kurulu kararı hâline gelen bütün kararların her ne kadar bir bağlayıcılığı yok dense bile ben bu görüşte değilim, bütün milletvekillerinin zımni de olsa onayını aldığı için bu karar artık bağlayıcıdır ve kurumlar bunu yerine getirmek durumunda.

OTURUM BAŞKANI – Evet, Komisyonun kararlarının bağlayıcı olduğu noktasında herhâlde bayağı bir görüş sadredilecektir, Haluk Bey’e bu noktada teşekkür ediyoruz.

Şimdi, Komisyonun hiç bilinmeyen bir yüzü, hiç bilinmeyen bir karar şekli af ve atıfet kararları geleneği diye bir şey var. 1960’lara dayanan bir şey, Kadir Bey bu konuyla ilgili kısa bir sunum yapacak. Kadir Bey kusura bakma, buna geçmeden bir şey var. Yürürlüğüyle ilgili olarak hem 140 sayılı Kanun, biraz sonra anlatacağınız kanun olsun hem 3071 sayılı Kanun’un yürürlük maddesinde aslında bu mantık ortaya konulmuş. 140 sayılı Kanun’un yürürlüğü tamamen Meclis Başkanlığına bırakılırken daha sonraki kanun bu yetkiyi ikiye bölmüş, hem Bakanlar Kurulu hem Meclise vermiş. Birincisinde tamamen Meclisi esas alarak kurumu yerine getirmek gibi görevlendirmiş, burada bir iş bölümü yani bir ortaklaşma, paylaşma var burada.

Kadir Bey, buyurun.

AF VE ATIFET KARARLARI GELENEĞİ

KADİR AKTAŞ

TBMM

Kanunlar ve Kararlar Başkan Yardımcısı

Af ve atıfet kararları, (*) Meclis-i Mebusan'dan itibaren Türk parlamentolarında kullanılan bir karar türüdür. Hükümlerlik yetkisinin doğal bir parçası da affetmektir. Bunu yasama yetkisinin de bir parçası olarak değerlendirebiliriz. Yani ceza kuralını tayin eden kimdir? Kraldır. Hükümlerlik yetkisinin devriyle çağımızda ceza kuralını tayin eden kimdir? Meclistir. Ceza verme yetkisinin içerisinde olarak da bu ceza kuralının istisnasını da koyacak, geneli düzenlemeye yetkili olanın istisnasını da öngörebilir (Çoğu Yapmaya Yetkili Olan Azı Yapmaya da Yetkilidir) anayasal ilkesi çerçevesinde değerlendirirsek yine Parlamentodur, eskiden olduğu üzere de kraldır. Şimdi, bunun bir yansıması olarak parlamentolar geleneksel olarak af yetkilerini kendilerinde toplamışlardır. Şu anda Anayasa'mıza göre asli affetme görevi Cumhurbaşkanında değil, Türkiye Büyük Millet Meclisindedir. Cumhurbaşkanında olan yetki sınırlı yetkidir, kayıtlı yetkidir, Anayasanın tayin ettiği sınırlar çerçevesinde bir yetkidir.

Meclisin bu görevinin işlerlik kazandırılması konusunda Dilekçe Komisyonu önemli bir rol ve fonksiyon ifa ediyor. Nasıl? Cumhurbaşkanı, kişilerin sağlık vesaire noktasında kısmi affetme yetkisini nasıl kullanabiliyor? Adalet Bakanlığı dosyayı hazırlıyor, içeriğini rapor vs. ile tevsik ediyor. Cumhurbaşkanına bir arz noktasında sunuluyor. Yani yürütmenin başı olan Cumhurbaşkanı sınırlı af yetkisini yürütme makamlarının hazırladığı dosya üzerinden kullanıyor.

Meclisler de bu yetkisini kullanabilmek için Dilekçe Komisyonunun ön çalışmasına ihtiyaç duymuşlar. Meclis-i Mebusandan itibaren önce istida encümeni, sonra arzuhâl ve dilekçe komisyonları bu yetkiyi haiz olmuşlar. Dâhili Nizamname'de buna ilişkin özel hükümler var. En son, 1960 döneminde yürürlük kazanan 140 sayılı Kanunda bu konuda özel hüküm konulmuş. Kısaca okuyorum:

“Madde 13– Kesinleşmiş cezaların hafifletilmesi veya kaldırılması hakkında dilekçeler ancak hükümlülerin kendileri, dördüncü dereceye kadar kan ve sıhri hısımları, kanuni mümessilleri veya vekilleri tarafından verilebilir. Vekilin avukat olması şart değildir. Bir özel af dilekçesinin Karma Komisyonca dikkate alınacak değerde görülmesi takdirinde, Karma Komisyon, bir özel af kanunu tasarısı hazırlayarak Millet Meclisi Başkanlığına sunar. Bu tasarı Anayasanın 92'nci maddesi gereğince muamele görür.”

(*) Dilekçe/İstida/Arzuhal Komisyonunun 1923 ila 2010 tarihli karar cetvelleri için erişim: <http://acikerisim.tbmm.gov.tr:8080/xmlui/>

Dediğim gibi, meclisler (genel kurullar) doğrudan bir vatandaşın başvurusunu, bu anlamda, af başvurusunu değerlendiremezler. İşte, bu başvuruları Dilekçe Komisyonu alıyor, ilgili idarelerle gerçekten affa mahal/kabil bir durum var mı? diye içerik noktasında bunun ön tespitini yapıyor, eğer burada bir gereklilik görürse de hazırlayacağı dosyayla, kanun teklifiyle ilgili usulü işletiyor.

Peki, bu usul ne zaman kalkmış, unutulmuş? Bu yetki ve usul 140 sayılı Kanun'da açıkça belirtilmiş, daha önceki Dâhilî Nizamnamelerde de var. 1984 yılında yürürlüğe giren 3071 sayılı Kanun 140 sayılı Kanun'u kaldırıyor. Ancak özel bir hükmü var, bu Kanunun geçici 1 nci maddesinde deniliyor ki:

“Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğünde gerekli değişiklikler yapılıncaya kadar, 140 sayılı Türk Vatandaşlarının Türkiye Büyük Millet Meclisine Dilekçe ile Başvurmaları ve Dilekçelerin İncelenmesi ile Karara Bağlanması ve Düzenlenmesine Dair Kanunun Dilekçe Komisyonunun çalışma esas ve usullerine ilişkin hükümlerinin uygulanmasına devam olunur.”

Bu hükme göre 140 sayılı Kanun'daki hükümler İç Tüzük'e aktarılıncaya kadar veyahut da bu konuda bir düzenleme yapılıncaya kadar 140 sayılı Kanun'un hükümleri geçerlidir. Daha sonra 1996 yılında İçtüzük'te düzenleme yapılıyor, ancak 140 sayılı Kanunda bulunan affa ilişkin bir özel hüküm düzenlemeler arasında yok. Bence 140 sayılı Kanunun affa dair hükmünün geçerliliği devam ediyor. Çünkü henüz daha affa ilişkin bir düzenleme yapılmış değil. En son, 2007 yılında bir torba kanun çıkarılıyor, işte, “Hükmü kalmayan kanunların ortadan kaldırılması” mealinde (26/04/2007 tarih ve 5637 sayılı Kanun) bir kanun, 140 sayılı Kanun'u da orada kaldırıyorlar. Yani Meclisin asli yetkilerinden bir tanesine işlerlik kazandıran bir usul bu düzenlemeyle sessiz sedasız, maalesef, farkında da olmadan kalkmış oluyor.

Atıfet kararları nedir? Affa benzeyen kararlardır. Bir kural konmuş, mesela, “emeklilik hakkı yirmi beş yıllık çalışmayla doğar”. Bunu koyan kim? Meclis. Bunun uygulamasını yapan yürütme. Vatandaş başvurmuş, emektarlığı yirmi dört yıl 9 ay iken eşim vefat etti, yetimine maaş bağlansın. Hakkaniyete göre bir şekilde maaşa bağlanması lazım, ancak Kanuna göre maaş hakkı doğmamış. Vatandaş, ilgili idareye başvuruyor. İdare kanunu uyguluyor, yirmi beş yıllık emeklilik hakkı doğmadığı için yetim maaşı bağlayamıyorum diyor. Çünkü kanunu uygulamak durumunda. İşte, burada Meclis “vazettiğim kuralın istisnasını ben oluşturabilirim.” diyerek vatandaşın özel şartlarını dikkate alarak, kendi koymuş olduğu kuralın kendi istisnasını tayin ediyor yani bir nevi, lütfediyor. Eskiden de krallar, biliyorsunuz, lütfederlerdi. Hükümlerlik hakkı çerçevesinde bu fermanlarına yansırı.

TBMM'nin 1980'li yıllara kadar buna benzer pek çok atıfet kararı var. İşte, yeni sınav hakkıdır, emeklilik hakkıdır veyahut da buna benzer haklar çerçevesinde pek çok kararları var. Bu kararların da pek çoğunun

uygulandığını anlıyoruz. Özellikle, 1970’li yılların ortalarına kadar. Çünkü buna ilişkin birtakım geri bildirimler de var. Hatta, önümde bir karar var. Buna göre, atıfet kararlarının da içinde olduğu kararları dönemin Maliye Bakanı uygulamadığı için veyahut da kısmen uyguladığı için –ben rapora baktım, pek çoğunu uygulamış– Cumhuriyet Senatosundaki Karma Komisyon üyeleri Meclis soruşturma önergesi vermişler ve iki bakan hakkında 7.4.1976 tarihli Birleşimde Meclis soruşturması açılmış. Soruşturmanın gerekçesi; “hep uygulana geldiği halde iki bakan bir süredir Dilekçe Komisyonunun atıfet kararlarını uygulamadı dolayısıyla görevini kötüye kullandı.”⁵ (Ek-1) Yani bu usul zannedildiği gibi uygulanmayan bir mekanizma değil.

Meclisi Mebusan ve tek parti döneminde atıfet kararları verilmiş. Özellikle, 1950’li yıllarda demokrat parti iktidarında bu usul çok iyi uygulanmış. 1970’li yıllarda çok iyi uygulanmış. Af – atıfet kararları da dâhil olmak üzere Dilekçe Komisyonu kararı şeklinde Meclisin çok etkin uygulamaları var. Birçok kişi hakkaniyet, cezadaki sosyal fayda bulunmaması gerekçe gösterilerek bu usul işletilerek Meclisin asli af yetkisi çerçevesinde affa mazhar olmuşlar, çok isabetli kararlar olmuş.

Bu kararlar aynı zamanda hukuk sistemin de yaşanan tıkanıklığın da bazen çıkış noktası. Bazen adli mekanizma hakkaniyet çerçevesinde çözüm üretilmiyor. Bir az önce belirttiğim üzere eğer sağlık durumu vesaire yerindeyse de Cumhurbaşkanı’nın affetme yetkisi söz konusu değil. Ama bakıyorsunuz ki kanunun hükmü gereği verilen cezanın uygulanmasında, ceza politikası bağlamında bir fayda bulunmamakta veyahut yargılama sonucunda verilen ceza, kurala uygun ama hakkaniyete uygun değil. Hakimin kuralın dışına çıkma yetkisi yok. İşte burada yasamanın, anayasal kişisel af yetkisini kullanmasında büyük kamusal yarar oluyor. Bu kullanılmadığı zaman ne oluyor? Bu sefer de yargı kendi içinde usule aykırı kararlar almak durumunda kalıyor. Kesinleşmiş yargı kararları dikkate alınmadan yargı tarafından cezalar kaldırılmak durumunda kalıyor. Anayasal sistemin öngörmediği, ceza muhakeme sisteminin öngörmediği sonuçlar çıkıyor. Sistem zorlanarak çözüm üretilmeye çalışılıyor. Veya genel düzenleme şeklinde af kanunları çıkıyor. Hak eden etmeyen herkes faydalaniyor. Neticede Türk Parlamento hukukuna böyle bir usulün (kişiye özgü af ve atıfet) işletilebilirliğinin hatırlanarak kazandırılmasında çok büyük fayda var.

⁵ C. Senatosu Ordu Üyesi Selâhattin Acar’ın, Dilekçe Karma Komisyonu kararlarının tatbikinde fertlere eşit muamele yapmamaları suretiyle Anayasanın 12 nci maddesini ihlâl ettikleri ve bu eylemlerinin Türk Ceza Kanununun 240 nci maddesine uyduğu iddiasıyla, Maliye eski Bakanları Mesut Erez, Sait Naci Ergin ve Ziya Müezzinoğlu haklarında Anayasanın 90, T.B.M.M. Birleşik Toplantısı İçtüzüğü’nün 12 nci maddesi uyarınca bir Meclis Soruşturması açılmasına dair önergesi ve 29 numaralı T.B.M.M. Soruşturma Hazırlık Komisyonu raporu. (9/29) (S. Sayısı : 100) 7.4.1976 tarihli TBMM Tutanağı. Erişim: <https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/t15/c015/tbmm15015005.pdf>

Özetle Meclis çıkardığı kanunun istisnasını koyuyor. Af zaten odur yani bir kural vardır. Örneğin Kanun, müessir fiil işleyen on yıla kadar hapis cezası yatar, der. Ama bakarsınız ki adam öyle bir müessir fiil işlemiştir ki bunun affedilmesi gerekir. Çok haksız tahrikler vardır. Cezanın verilmesi başta suçun mağduruna zarar vermektedir. Yargıç burada ceza vermekten sarfinazar edemez. İşte Meclis o affi lütfedebilir. Çünkü kural koyma asli yetkisi kendisindedir. Bunun yerine göre de uygulanması gerekir.

OTURUM BAŞKANI – Peki Dilekçe Komisyonu ne yapıyor?

KADİR AKTAŞ, Kanunlar ve Kararlar Başkan Yardımcısı – Dilekçe Komisyonu işin dosyasını oluşturuyor çünkü dosyanın oluşturulması lazım, vatandaşın talebinin, affi gerektirip gerektirmediği tespit edilmesi gerekir. Nasıl Cumhurbaşkanı keyfine göre birisini affedemez, onun dosyasını kim oluşturuyor? Adalet Bakanlığı oluşturuyor, icabında kişinin raporlarını tevsik ediyor, belgeliyor, buna ilişkin bilirkişilerin raporlarını alıyor. Bunları olgunlaştırıp Cumhurbaşkanıya teklif ediyor. Parlamento adına af işlevini işlerlik kazandıran olgunlaştıran mekanizmayı bu şekilde geliştirmiş TBMM. Gel gör ki 1980’li yıllara kadar çok etkin kullanılan af ve atıfet usulü –belki de darbe sonrası parlamenter kesinti nedeniyle– birden unutulmuş.

Af ceza hukuku bağlamında, atıfet ise daha çok idare hukuku çerçevesinde uygulanan tasarruftur. Meclis hakkaniyet çerçevesinde kendi kuralına istisna koyuyor. Genel kuralı koyma yetkisi kendisinde, istisnasını da kendisi gözetiyor.

Beni dinlediğiniz için teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI – Kadir Bey de zamana riayet ettiği için teşekkür ediyoruz. Şimdi, ikinci tura geçmeden önce Başbakanlık İletişim Merkezinden (BİMER) Çalıştaya katılan Durmuş Ersoy Beyefendiye sözü tevdi ediyorum. Buyurun Durmuş Bey.

BİMER BAŞVURU YOLU

DURMUŞ ERSOY

Başbakanlık Uzmanı

Başbakanlık İletişim Merkezi (BİMER)

Teşekkürler Sayın Başkan. Yaklaşık iki yıldır BİMER’de görev yapıyorum, bir yıldır Bilgi Edinme ve Değerlendirme Kurulunda raportörlük görevi yaptım. Hâli hazırda BİMER’e gelen bilgi edinme ve ihbar başvurularının koordinatörlüğü ve eğitim koordinatörlüğü görevini yürütüyorum. Sayın Başkanım bu arada ben de bir on dakika isteyeceğim.

Bildiğiniz gibi Başbakanlık İletişim Merkezi kısa adıyla BİMER, 2006 yılında o dönem Başbakanlık görevini yürüten Sayın Recep Tayyip Erdoğan tarafından 2006/3 sayılı Başbakanlık Genelgesi ile oluşturulmuştur. Hizmetin yürütülmesinden ve koordinasyonundan sorumlu Başbakanlık birimi Halkla İlişkiler Daire Başkanlığıdır.

Peki BİMER nasıl çalışıyor? BİMER’e aynı Dilekçe Komisyonunda olduğu gibi birçok başvuru yolu ile başvuru yapılabilir. Tek farkı “ALO 150” kısa telefon hattı ile de başvuru alınabilmektedir. Kişi hangi il sınırları içerisinde ALO 150’yi arıyorsa o ilin Valiliğinde çalışan BİMER personeli tarafından başvuru kayıt altına alınmaktadır. 2015 yılında yaklaşık 150 bin civarında telefon başvurusu alınmıştır. Yine, aynı şekilde bimer.gov.tr ve e-devlet üzerinden yani internet ortamından başvuru alıyoruz. Bunun dışında Başbakanlığa gelen vatandaşların başvurularının alınabilmesi için müracaat büromuz bulunmaktadır. Bunların dışında faks ve mektup yolu ile de başvuru kabul ediyoruz. Bu başvuru yolları ile 2015 yılı içerisinde yaklaşık 1 milyon 250 bin başvuru alınmıştır. 2016 yılında bu sayının bir hayli aşılacağı tahmin edilmektedir.

OTURUM BAŞKANI – Sayının yükselmesi mağdurların arttığını gösterir, çözüm alamadıklarını gösterir. Sayının artması iyi bir şey olmasa gerek.

DURMUŞ ERSOY, Başbakanlık Uzmanı – Sayının artmasının nedeni, Sayın Başkanım, başta 15 Temmuz süreci olmak üzere 2016 yılı içerisinde yaşadığımız yoğun ülke gündeminden dolayıdır. Genel olarak 2006 yılından beri başvuru sayısının devamlı arttığını görüyoruz.

OTURUM BAŞKANI – Yıllık başvuru ortalaması nedir?

DURMUŞ ERSOY, Başbakanlık Uzmanı – Yani o ortalamayı söylemek biraz yanlış olabilir çünkü inişli çıkışlı bir seyir yok, başvuru sayısı sürekli artmaktadır.

OTURUM BAŞKANI – Ortalama?

DURMUŞ ERSOY, Başbakanlık Uzmanı – Bu yıl devamlı artıyor ve 2 milyona yaklaşacaktır.

OTURUM BAŞKANI – Şimdi, Kamu Denetçiliği Kurumu temsilcisi konuşacak, Kamu Denetçiliği Kurumu yılda 7–8 bin başvurudan, 4 bin başvuruya düştü. Demek ki insanların sorunlarını çözüyorlar.

DURMUŞ ERSOY, Başbakanlık Uzmanı – Şöyle bir algı oluyor: BİMER’e her yerden başvuru gelebiliyor yani ülkenin ücra bir köşesinden dahi bir vatandaş evinin önündeki kazı çalışmasını şikâyet edebiliyor

OTURUM BAŞKANI – CİMER’le ilişkiniz nasıl peki?

DURMUŞ ERSOY, Başbakanlık Uzmanı – CİMER’le doğrudan bir bağımız bulunmamaktadır. Sadece Cumhurbaşkanlığı makamına yönelik başvuruları CİMER’e gönderiyoruz. Vatandaşın en çok kullandığı yol şu an itibarıyla BİMER’dir.

OTURUM BAŞKANI – BİMER çok hızlı arkadaşlar, bugün atıyorsunuz mailinizi, siz attıktan on dakika sonra valiliğe gidiyor, valilikte onun irtibat noktası var, bir kişi var görevli, o hemen kaymakamlığa gönderiyor, kaymakamlık il millî eğitim müdürüne gönderiyor, iki saat sonra eşimi aradılar, sizin tayininizle ilgili durum budur, şudur, neyse artık yani iki saatte ilgili kişiye ulaştık.

DURMUŞ ERSOY, Başbakanlık Uzmanı – Bizim sorumluluğumuz bu yüzden fazla. Belki biraz dışarıdan baktığımız zaman göz ardı edilen bir yer gibi gözüküyor ama 68 bin şu an hâlihazırda kullanıcımız var. 68 bin kişinin birçoğu her gün BİMER’e gelen başvuruları okumakta, cevap vermekte veya sevk etmektedir.

OTURUM BAŞKANI – Başvuruları teker teker okuyor musunuz?

DURMUŞ ERSOY, Başbakanlık Uzmanı – Ben hemen kısaca anlatayım efendim onu da.

Şimdi, bunun 2 aşaması var, aynı sizde olduğu gibi. Bir başvuru ekranı var vatandaşın gördüğü bir de bizim gördüğümüz ekran var. Bilgi İşlem Başkanlığıyla birlikte yürüttüğümüz çalışmalar sonucunda 23 Ağustos itibarıyla yeni Sistemimiz hizmete girdi. Kimlik bilgileri ve cep telefonu doğrulamasıyla başvuru alıyoruz. Örneğin bu başvuru ekranında vatandaşın ihbar başvurusunda kimlik bilgilerini gizleme hakkı var, dosya ekleme seçeneği var, konum paylaşma seçeneği var. Ayrıca başvuru türünü kendisi belirleyebiliyor. Benim başvuru türüm nedir? İhbar, istek, şikâyet, bilgi edinme veya görüş–öneri. Vatandaş bu tasnifi yaptıktan sonra biz tabi ki bunun yüzde 100 doğru olduğunu düşünmüyoruz. Bizim arkadaşlarımız her gün o başvuruları başından sonuna kadar okumakla ve dosyaları varsa dosyaları incelemekle yükümlü. Başvurular okunduktan sonra türü değiştirilebilir. Bu bizim açımızdan şu açıdan önemli: Yılsonu raporlama yapılırken kaç tane bilgi edinme başvurusu gelmiş, kaç tane ihbar gelmiş, şikâyet gelmiş değerlendirebiliyoruz.

Ayrıca, bizim arkadaşlarımız bu başvuruyu okuduktan sonra kurumuna sevk edecektir. Bize günde yaklaşık ortalama 5 bin tane başvuru geliyor. Bu, dönem dönem azalıyor ya da artıyor. Bu başvurular okunduktan sonra bunların yaklaşık 150–200 tanesi hiçbir kuruma sevk edilmeden bizden cevaplanıyor. Örneğin 3071 sayılı Kanun kapsamında belli bir konuyu ihtiva etmiyordur, yargı organının görev alanına giriyordur ya da hiçbir kurumu ilgilendirmiyor ya da görüş, öneridir, teşekkür yazısıdır vesaire biz bunların hepsine cevap veriyoruz, cevapsız kapatma diye bir seçeneğimiz yok. Bir de her kurumda cevap onaycı personeli var. Bu personel de verilen cevabı okuyarak son bir değerlendirme yapıyor vatandaşa herhangi bir yanlış bir şey gitmesin, bizi hukuki bakımdan bir sıkıntıya düşürmesin diye son bir inceleme merciimiz var. Biz cevaplamak durumunda değilsek de kurumuna sevk ediyoruz.

Her bakanlıkta her valilikte bir koordinatörümüz var yani bizim muhatap olacağımız üst yönetici diyelim. Bu koordinatörün altında kurumun büyüklüğüne göre onlarca kullanıcı olabilir.

Bir de ayrıca cevap onaycı var, aynı Başbakanlıkta olduğu gibi her kurumda vatandaşa verilen cevabın kontrol noktasında o kurumun cevap onaycısı var yani vatandaşa gitmeden önce son bir kontrol mercii olarak, mesela Ankara Valiliğinden bir cevap gidecekse vatandaşa Ankara Valiliğinde bir cevap onaycımız var, yine son kontrolü sağlaması açısından.

OTURUM BAŞKANI – Valilik personeli mi yoksa sizin personeliniz mi?

DURMUŞ ERSOY, Başbakanlık Uzmanı – Hepsi kendi kurumlarının personeli.

OTURUM BAŞKANI – Yazılıma internetle ulaşan kişilerden bahsediyoruz, bu kişiler bütün bilgileri görebiliyorlar mı kendi konularıyla ilgili?

DURMUŞ ERSOY, Başbakanlık Uzmanı – Hayır, sadece kendi alanı içerisinde, sadece yönetici vasfında olan kişiler bütün başvuruları, bütün kurumların o anki kutularını, gelen kutularını cevaplama kutularını her şeyi görebilir, performans takibini vesaire ama diğer kişiler sadece kendine gelen başvuruları görebiliyor. Sürem kısıtlı hemen iki dakikada şunu anlatmaya çalışayım: 23 Ağustos'tan sonra kurduğumuz sistemde şöyle yenilikler getirdik: Birincisi: Bu cevap onay. İkincisi: Bu kamudan ihraç edilen, atılan kişilerin ya da görevden uzaklaştırılan kişiler itiraz başvuruları yapabiliyor yine bimer.gov.tr'ye girdiğiniz zaman bir pop – up açılır, oradan gerekli yönlendirmeyi sağlayarak itiraz başvurusu yapılabilir, bu geçici bir şey gerçi. Üçüncüsü: Maskeleme, bununla çok karşılaşıyoruz: Vatandaş ihbar başvurusunu yapıyor ama biz bunu sevk edersek sıkıntı yaşayacağımız belli ki oluyor. “Ben şikâyet ediyorum.” diyor, adam diyor ki: “Ben şikâyet edilmişim.” Bundan dolayı

biz maskeleye yetkisi getirdik ihbarcı arkadaşlarımıza. İsmi kapatabilir, telefonu kapatabilir mesela. Onun dışında, vatandaş gizleyebilir aynı zamanda biz de gizleyebiliyoruz. Yani öyle bir inisiyatif alabiliyoruz.

Üçüncüsü: Şikâyet edilen yere göndermiyoruz yani bunun için buradaki arkadaşlarımız, Başbakanlık BİMER'deki arkadaşlarımıza büyük bir sorumluluk düşüyor, mesela falanca kaymakam şikâyet ediliyorsa biz o kaymakamlığı, sistem üzerinden ama o valiliğe ya da İçişleri Bakanlığına gidecektir, İçişleri Bakanlığı... Kişi çıktısını alıp da o kaymakama şikâyet ulaştıysa ona yapacak bir şey yok ama elektronik olarak sistem üzerinden o kaymakama gitmemesi için biz o kutuyu işaretlediğimiz zaman o kaymakama ulaşmıyor.

KADİR AKTAŞ, Kanunlar ve Kararlar Başkan Yardımcısı – Cevap gelmedi veyahut da yetersiz cevap geldi, ona müdahale edebiliyor musunuz?

DURMUŞ ERSOY, Başbakanlık Uzmanı – Edebiliyoruz ama bu konuda net bir yetkimiz yok. Günlük 10 bin tane başvuru geldiğini düşünürsek, hangisi yeterliydi, hangisi yetersizdi, bunu kontrol etmek bile mümkün değil. Onun için binlerce istihdam etmek gerekiyor.

OTURUM BAŞKANI – Burada, bu merkezde kaç kişi var?

DURMUŞ ERSOY, Başbakanlık Uzmanı – Yaklaşık 80 kişi. Süresi geçmeye yakın, yirmi günden fazla olmuşsa mesela kahverengi, otuz gün geçtiyse kırmızı, biz onu görüyoruz. Bilgi edinme için on beş iş gününü, yine aynı şekilde, kırmızı renklere görüyoruz ve gerektiği zaman arkadaşlarımızı arıyoruz. Yani, Ankara Valiliğini arıyoruz, diyoruz ki: Bak, senin 10 tane yasal süresi geçmiş başvurun var.

İkinci Oturum / Soru, Cevap ve Tartışma

(OTURUM BAŞKANI –Korkut TÜRKYARAR, TBMM Genel Sekreter Yardımcısı Vekili)

OTURUM BAŞKANI – İkinci Oturumun Soru-Cevap kısmına şimdi geçiyoruz. Sırayla soruları alıyoruz.

NAZLI DİDEM MOĞULKOÇ, Ankara Barosu Yasa İzleme Enstitüsü Başkanı – Ben, şimdi, Kadir Bey anlatırken önceden olmadığım için konuya da çok vakıf olmadığım için yanlış bir soru da soruyor olabilirim. Bu, atıfet kararlarıyla ilgili olarak, bu Dilekçe Komisyonunun kararlarının bağlayıcılığı konusunda bahsedildi tam girdiğimde. Şimdi, burada ise uygulanmadığına yönelik yani en son hangi tarihte böyle bir karar verildi? Bir tane uygulanmadığına yönelik bir şeyden bahsedildi bir maliye bakanı tarafından. Yani, bunun bir yaptırımı var mı ya da nasıl uygulanmayabilir? Yani, idari bir yaptırımı mı var, cezai bir yaptırımı mı? Nasıl oluyor, bu karar nasıl alınıyor? Bu atıfet kararı, bu Dilekçe Komisyonunun çalışmasıyla milletvekillerinin oylarına mı sunulan bir şey? O kısmı ben algılayamadım, bir bu var.

Bir BİMER konusunda bir şey söylemek istiyorum. Şimdi, BİMER halk tarafından çok fazla kullanılan bir şey ve benim müvekkillerim dahi ben bu sistemi bilmezken işte “Biz BİMER’e şu şekilde şikâyetlerde bulunduk.” diye. Ben kötüye kullandıklarını da tespit ettim. Yani, haksız yere birisine bir gıcıklık besliyor ve “Ben onu şikâyet ettim.” falan gibi bu o kadar sık kullanılmaya başladı ki. Burada, BİMER’de acaba bu işin başındaki görevli kişi, şikâyet konusu olan şeyin aynı zamanda bir suç teşkil edip etmediğini nasıl tespit ediyor ve onu savcılığa yansıtabiliyor ya da savcılığa yansıtıyor mu bunlar eğer bir suç içeriyorsa, sorularım bunlar.

SEÇİL TUTKUN ODABAŞI, Gümrük ve Ticaret Uzmanı – Gerek Dilekçe Komisyonu kararlarının direkt Kamu Denetçiliği Kurumu kararları hakkında başvuru sahibinin herhangi bir itiraz mercisi yok yani bir karar veriliyor ama o kararı beğenmezse yapabileceği herhangi bir şey yok. Doğru mu anlıyorum?

ESİN ÖZBEK, Yasama Uzmanı – Ben BİMER konusunda bir soru sormak istiyorum. Özellikle son onay merciinin yine aynı birim olduğunu söylemişsiniz, hani o konuda herhangi bir sıkıntı oluyor mu yani sizin son denetiminizden geçmeden cevap verilmesi konusunda? Hani şikâyeti hem o birime yapıyorsunuz hem onay olarak da o birimin son şeklini kabul edip gönderiyorsunuz. Bununla ilgili bir eksiklik görüyor musunuz?

HARUN KAYNAK, Yasama Uzmanı – Başkanım, ben Kadir Bey’e bir soru soracaktım. Şimdi, atıfet kararlarının hazırlık dosyasını Dilekçe Komisyonu hazırlıyordu. Af kararlarının da mı dosyasını acaba Dilekçe Komisyonu hazırlıyordu 1980’den önce?

HİLMİ SONER ERDOĞAN, Yasama Uzmanı – Yani, şöyle benim tezde bir sayfalık bir yer var. Haluk Bey, Komisyonun kararlarının bağlayıcı olup olmadığıyla ilgili tartışmadan sonra ben şu tezde bir iki isim zikrettik. Yani, belki faydalı olur diye kısa, bir sayfalık yeri okumak istiyorum:

“Yozgat Milletvekili Sırrı Üçöz 1927 tarihli İçtüzüğün 57’nci maddesine göre bir ay içerisinde itiraz olmayan Dilekçe Komisyonu kararlarının kesinlik kazanarak Meclis kararı sayılması lazım gelirken bazı bakanlıkların bu kararları istişari mahiyette telakki ederek infaz edilmediklerinden bahisle ilgili maddenin tefsirini istemiştir. – Yani, Anayasa Komisyonundan İçtüzüğün 57’nci maddesinin tefsirini talep ediyor – Konuyu inceleyen Anayasa Komisyonu hazırlamış olduğu raporda kesinleşen komisyon kararlarının uygulanmaması hâlinde milletvekillerinin İçtüzükte yer alan diğer denetim araçlarını kullanarak – yani, bunlar soru, Meclis araştırması, genel görüşme, gensoru, Meclis soruşturması – kanun hükümlerinin takibini, tatbikini aramalara mümkün ve tabi olmasından bahisle tereddüde mahal bırakmayacak bir açıklıkta olan İçtüzüğün 57’nci maddesinin tefsirine gerek duymuyor.”⁶

Genel Kurulda okunan bu rapor kabul edilmiş ve 1132 numaralı Meclis Kararı olarak yayınlanmıştır. Bilgilerinize sunuyorum.

OTURUM BAŞKANI – Teşekkür ediyoruz. Kadir Aktaş Bey, size soru soruldu mu? O zaman cevaplayın.

KADİR AKTAŞ, Kanunlar ve Kararlar Başkan Yardımcısı – Yöneltilen soru şu: Dilekçe Komisyonu kararlarının bağlayıcılığını ne sağlar veyahut da kararlarının uygulanmasını ne sağlar?

Yani, bir kararın bağlayıcı olarak uygulanma kabiliyeti kazanabilmesi için yaptırım bağlamanız lazım. Kanunda böyle bir yaptırım yok. Ama, bir örnek vereyim: İşte, İngiltere Ombudsmanı için derler, İsveç Ombudsmanı için derler, katıldığım bir çalıştayda sorulmuştu “Sizin kararlarınızın uygulanma kabiliyeti nedir?” diye. Bu soruyu sorulduğu zaman ilgili ülke uzmanları, ombudsmanları birazda yadırgayarak “Uygulanmaması diye bir şey olmaz.” derler. Kararlarının uygulanmasını veya işi olması gereken şekilde sonuçlandırılmasını yüzde 95’in üzerinde tutarlar.

İşte, bu durum 1980’li yıllara kadar Dilekçe Komisyonunun kararları için de geçerli olan atmosfer. Yani, Dilekçe Komisyonun kararlarının arkasındaki güç ne? Meclisin saygınlığı ve kararlarının arkasında durması. Neticede yürütme Meclisin içerisinden doğmuş ve sorumluluğu var. Meclis bir şekilde saygınlığını oluşturmuş. Ben bunu 1980’den önce Komisyon Başkanlığı yapan Mersin Milletvekili Süleyman Şimşek beyle 8 – 9 yıl önce telefonla görüşmemde sormuştum. Şansımıza yaşıyordu, yaşlı birisiydi. Bu soruyu tevcih ettim. Neden tevcih ettim? Çünkü Komisyonun 1980 öncesi

⁶ TBMM Zabıt Ceridesi, Dönem: 6, Cilt: 3, Birleşim: 32, 28/6/1939, Sayfa: 377.

çok nitelikli kararları var. İşte, şurada karar cetvellerinden örnek kararlar çıkardım. Ciddi ciddi gerekçeli kararlar vermişler. Dedim “Ya, siz bu kararları nasıl verdiniz nasıl kaleme aldınız?” “Hukukçularımız vardı...” dedi. Atıfet kararları var, af kararları var, nitelikli kararları var. Peki, dedim “Bu kararları siz mahkeme kararları gibi ciddi ciddi verdiniz, bunların uygulanma kabiliyeti var mıydı, uygulatıyor muydunuz? Çünkü kararların yazılımında böyle bir hava var, üslup var, iddia var. “Evet, çok büyük bir oranda uygulanıyordu, uygulanmama diye bir şey yoktu. Olursa da biz gereğini yapıyorduk.” dedi. “Nasıl yapıyordunuz?” dedim. “İşte, bakanı veya ilgili bürokrati nezdinde takip edip uygulatıyorduk.” dedi.

Yani, sorunun cevabını bulmak için Avrupa’daki ombudsman örneklerini düşünebilirsiniz. Yani, orada olan iş, 1980’e kadar bizim Parlamentomuzun Dilekçe Komisyonu kararları için de geçerli olan bir şeydi. Bundan sonra niye olmasın!

OTURUM BAŞKANI – Bunun bir örneği var mı?

KADİR AKTAŞ, Kanunlar ve Kararlar Başkan Yardımcısı – Pek çok örneği var. Örneğin elimdeki kararda denilmiş “Başvuranın, Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığına 24 yıl 7 ay olarak kabul edilen fiilî hizmetinin zikredilen sebeplerden 25 yıl ad ve itibar edilip emeklilik ikramiyesinin kendisine mevzuat hükümleri dairesince tediyesi lüzumuna ittifakla karar verildi.” Klasik bir atıfet kararı. Maliye Bakanlığı...

OTURUM BAŞKANI – Kaç yılı?

KADİR AKTAŞ, Kanunlar ve Kararlar Başkan Yardımcısı – 1961. Maliye Bakanlığı reddetmiş, “Mevzuatına göre 25 yıl.” demiş, Dilekçe Komisyonu “Ben atıfet ediyorum.” demiş ama tabii, dosyaya bakıyor, vatandaşın durumuna bakıyor yani böyle hakkaniyet çerçevesinde.

OTURUM BAŞKANI – Bu karar bu şekilde uygulanmış mı?

KADİR AKTAŞ, Kanunlar ve Kararlar Başkan Yardımcısı – Bu kararlar uygulanmış. Yani, idare mahkeme kararı gibi bunu değerlendirmiş. Uygulanmasa ne olur? Bir şey olmaz ama uygulanmış. Biraz önce belirttiğim gibi şu olmuş: Maliye Bakanlığında, 1975’li yıllarda zannedersem, yetim aylığı bağlanmasına ilişkin atıfet kararları çok olmaya başlamış. Maliye Bakanlığı itiraz etmiş “Benim bütçemi zorluyor bu kararlar uygulayamıyorum.” Ama Komisyon takip etmiş, Maliye Bakanı hakkında Meclis soruşturması açılmış (Ek-1); görevini kötüye kullanıyor, görevini ihmal ediyor şeklinde bir yaklaşımla. Ama kanunlardan kaynaklı – hani mahkeme kararları vardır ya, otomatikman cezai hükümler doğurur – bağlayıcı böyle bir hüküm yok. Bu kararlar daha çok tavsiye yollu. Ama klasik anlamda tamamen takdire sunan bir tavsiye de değil. Eğer bir idare bir işlem yapmış, ombudsman veyahut da işte kamu denetçisi veya Dilekçe Komisyonu bunu incelemiş, vatandaşın haklılığı yolunda bir tespitte bulunmuş, idari işlemin yanlışlığı yolunda bir tespitte bulunmuş ve idare hâlâ daha bir işlem tesis etmiyorsa ceza hukuku anlamında, görevi ihmal

sorumluluğu doğabilir. Çünkü, haklı olmadığına ilişkin ciddi, saygın bir kurum tarafından tespit var, üstün bir bilirkişilik makamı tarafından tespit var, buna rağmen idare gereğini yapmıyor. Karşılaşacağı durumu o zaman değerlendirmek lazım. Bu biraz “At sahibine göre kişner.” sözüyle ifade edilebilecek bir şey. Yani bu mekanizma belki 1960’lı, 1970’li yıllarda olduğu gibi işletilebilse kararlarının etkinliği de o çerçevede gündeme gelebilecek.

OTURUM BAŞKANI – Durmuş Bey’e de zannediyorum soru geldi, ekleyeceği birkaç şey de herhâlde vardır.

DURMUŞ ERSOY, Başbakanlık Uzmanı – Hanımefendi şeyi sormuştu: “Bu suç teşkil eden başvuru olduğu zaman ne yapıyorsunuz?” diye. Doğru anladım herhâlde.

Şimdi şöyle: İnternet sitesinden bir alışveriş yaparken karşılaşmışsınızdır; bir sözleşme imzalanır, bir bilgilendirme formu çıkar karşınıza. Öyle bir formumuz var, 15 – 16 maddelik bir formumuz var. Orada, Türk Ceza Kanunu’nun yanılmıyorsa 121’inci maddesiydi, haksız fiil isnat edilen ya da iftira niteliğinde cezayı düzenleyen madde. Bu kapsamda başvuru yapıyorsunuz ama herhangi bir haksız suç isnadı içermesin ya da bir suç teşkil etmesin diyoruz. Küfür de olabilir mesela, oluyor. Ama sizin hakkınızda bir şey vardır, falanca “hırsız” dedi mesela. Biz şimdi onu bilemediğimiz için mecburen kolluk makamına gönderiyoruz. Şöyle bir uyarımız var ama: Eğer ihbarda bulunuyorsanız dikkat edin diyoruz başvuru yaparken. Şu hatırlatmayı yapıyoruz: Bazen vatandaş şunu suistimal ediyor, kimlik bilgilerini gizliyor. Bunu biz görüyoruz ama sevk ettiğimiz kurum görmüyor. Ama diyoruz ki: “Bakın, mahkeme istediği zaman, yargı makamı, savcılık ya da muhakkik istediği zaman biz senin kimlik bilgilerini paylaşıyoruz.”

Şu da çok oluyor, vatandaş diyor ki: “Beni birisi şikâyet etmiş.” diyor, başvuru yapıyor. Kim şikâyet etti, “İP bilgisi nedir?” diye istiyor bizden. Biz de diyoruz ki: “Hayır, özel hayatın gizliliği bu, Bilgi Edinme Hakkı Kanunu’nun 21’inci maddesi” diyoruz. Kurumun da zaten tavrı bu yönde. Yarın savcılık bizden istiyor: “Şu sayılı BİMER başvurusunu kim yapmış?” Kimlik ve adres bilgileri. Biz zaten MERNİS’le çalışıyoruz. Siz başvuru yaparken BİMER üzerinden, e – devlet üzerinden MERNİS’ten direkt sizin bütün bilgileriniz bize geliyor. Dolayısıyla, bizim onu görme yetkimiz de var.

İkinci soru da şeydi: Bu cevap onayda kurum içinde bir mekanizma var. Hani şöyle bir yanlış anlaşılma olmasın: Bakanlığın vereceği cevabı bizim onaylamamız hiyerarşik olarak da zaten uygun olmayacaktır yani Başbakanlıktaki bir mercinin onaylaması uygun olmayacaktır. Buradaki amaç: Yazım kurallarına dikkat edilmiş mi? Aynı başvuruya ilişkin mesela 10 tane farklı cevap mı veriliyor? En azından bir kontrol mekanizması olsun. En azından aynı başvuruya 10 farklı cevap gitmesindense bir tek cevabın gitmesi yani noktası virgülüne kadar aynı olan bir başvurunun cevabının gitmesi daha uygundur diye düşündük, o yüzden böyle bir mekanizma getirdik.

OTURUM BAŞKANI – Komisyonun yapısıyla ilgili, Komisyonun işleyişiyle ilgili, Dilekçe Komisyonunun yapısıyla ilgili, Komisyonun çalışmalarıyla ilgili bilgi edinmiş olduk. Bu arada fazladan bir de BİMER’in yapısını, çalışma şeklini öğrenmiş olduk.

Burada ikinci oturumumuz sona ermiş oldu.

ÜÇÜNCÜ OTURUM

Dilekçe Komisyonunun Görevleri /
Yetkileri / Lojistiği

ÜÇÜNCÜ OTURUM
DİLEKÇE KOMİSYONUNUN GÖREVLERİ/
YETKİLERİ/ LOJİSTİĞİ

(OTURUM BAŞKANI – KADİR AKTAŞ, Kanunlar ve Kararlar Başkan Yardımcısı)

Ben fazla araya girmeyeyim, tempomuzu devam ettirelim. Vakti tasarruflu kullanma adına arkadaşlar burada tanınan süreye riayet ederlerse sevinirim.

Bu oturumda daha çok Komisyonun lojistik noktasında birtakım hizmetlerden yararlanması, sivil toplum gibi muhataplarıyla ilişkiler bağlamında sunumların yer aldığı bir oturum olacak. Öncelikle Komisyonun kamu kurumlarıyla ilişkileri, idare nezdinde algısı ve etkileri noktasında bir sunuş olacak. Kamu kurumu temsilcisi arkadaşımız var, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Uzmanı Seçil Hanım. Buyurun Seçil Hanım.

KOMİSYONUN KAMU KURUMLARIYLA İLİŞKİLERİ, İDARE NEZDİNDEKİ ALGISI VE ETKİLERİ

SEÇİL TUTKUN ODABAŞI

Tüketicinin Korunması ve Piyasa Gözetimi

Genel Müdürlüğü

Gümrük ve Ticaret Uzmanı

Teşekkür ederim Sayın Başkan.

“Dilekçe Komisyonunun Kamu Kurumlarıyla İlişkileri, İdare Nezdindeki Algısı ve Etkileri” konusunda konuşmacı olarak bizi seçtiğiniz için teşekkür ediyorum. Ben ilk önce başka kamu kurumları da olur diye bekledim, yokmuş. Neden sadece bizim olduğumuzu da merak ettim açıkçası. Beyhan Hanım’la ve Kadir Bey’le görüştüğümde şunu söylediler: “Sizinle uyumlu çalışıyoruz.” Yani uyumlu çalışma anlamında teşekkür ediyoruz bizi seçtiğiniz için.

Ben Tüketicinin Korunması Genel Müdürlüğünde on senedir görev yapıyorum. Elimden kaç tane Dilekçe Komisyonu’na yapılmış, ilgisi nedeniyle görüş verilmek üzere Bakanlığımıza gönderilmiş başvuru geçti bilmiyorum.

Bu bağlamda Genel Müdürlüğümüz açısından şunu söyleyebilirim ki biz Dilekçe Komisyonu’ndan gelen başvuruları diğer kurum ve kanallardan gelen başvurular gibi son derece detaylı şekilde inceliyor ve süresi içerisinde cevap verilmesi hususunda azami dikkat gösteriyoruz.

Verdiğimiz görüşlerin Dilekçe Komisyonu Genel Kurul kararlarında dikkate alındığı görmek de bizi son derece mutlu ve motive ediyor. Bu konuda çok teşekkür ediyoruz.

Dilekçe Komisyonundan gelen başvurular bizim için son derece önemli çünkü gelen başvuruya verilecek cevabın ve Dilekçe Komisyonu’nca yapılacak çalışmaların yeni bir yasal veya idari düzenlemeye zemin hazırlayabileceğinin farkındayız ki bunun örneklerini de yaşadık son on yıllık süreç içerisinde. Elektronik haberleşme sektöründe yaşadık, bankacılık sektöründe yaşadık, enerji ve konut sektöründe yaşadık.

OTURUM BAŞKANI – Ben bir örnek hatırlıyorum. Mesela TOKİ’yle ilgili çalışma yaparken Komisyonun talebi üzerine zannedersen Tüketicini Koruma Genel Müdürlüğü birtakım tavsiye içerikli kararlar vermişti.

SEÇİL TUTKUN ODABAŞI, Gümrük ve Ticaret Uzmanı – Kesinlikle o oldu. Onun dışında Dilekçe Komisyonu bir konu hakkında bir kurumdan aldığı bir görüşün diğer ilgili kurumca da değerlendirilmesini isteyebiliyor.

Bu uygulamanın, kurumların hem oto kontrolü hem çapraz kontrolü hem de Dilekçe Komisyonu tarafından objektif karar alınabilmesi açısından son derece önemli olduğunu düşünüyoruz.

Örneğin, üst kurulların hemen hemen hepsinin düzenledikleri sektörde tüketicilerin korunmasına ilişkin mevzuatları, tüketicileri koruma birimleri veya daire başkanlıkları var. Dilekçe Komisyonu, üst kurulların ilk kurulduğu dönemlerde, onların tüketicinin korunmasına ilişkin birimlerinden aldıkları görüş yazılarını Genel Müdürlüğümüze de gönderdiler ve bizim de bu konu hakkındaki değerlendirmemizi istediler. Bu bizim için son derece önemliydi çünkü on yedi senelik, yirmi senelik bir tecrübeyi yeni kurulmuş bir kuruma aktarabilme şansını yakalamış olduk.

Benim Dilekçe Komisyonu ile ilgili eklemek istediğim son bir şey var, o da şu: Bize bir başvuru geliyor, başvuruyu ilgili görüşlerimizi bildiriyoruz, varsa bir mahkeme kararı onu bildiriyoruz ama bu eğer Dilekçe Komisyonu Genel Kurulu'na yansımayacaksa bizim görüşlerimiz havada kalıyor, görüşlerimize ilişkin herhangi bir geri dönüş gelmiyor. Evet başvurulara ilişkin kararlar yayınlanıyor ancak ilgili kurumlara resmi bir dönüş yapılmıyor.

Bu anlamda Dilekçe Komisyonuna yapılan başvurular hakkında ilgili kurumun görüşü alındıktan sonra, görüş hakkında Dilekçe Komisyonu'nun görüşlerinin ne olduğuna veya sürecin nasıl sonuçlandığına ilişkin olarak ilgili kuruma resmi olarak geri dönüş yapılmasının kurumların iş ve işleyişlerini geliştirmeleri, gözden geçirmeleri ve hatta düzeltmeleri açısından son derece önemli olduğunu düşünüyoruz.

Çalışmalarınız ve bize göstermiş olduğunuz hassasiyet için de teşekkür ediyoruz.

OTURUM BAŞKANI – Biz de teşekkür ederiz Seçil Hanım. Hem süreye uymuş oldunuz hem de pratik uygulamalar çerçevesinde ışıktutacak bilgiler vermiş oldunuz, teşekkür ederiz.

Diğer bir başlığımız: “Komisyonun diğer Meclis komisyonlarıyla ilişkileri.” Bu başlıkta sunum yapacak arkadaşımız Kamil Bey. Buyurun.

KOMİSYONUN DİĞER MECLİS KOMİSYONLARI İLE İLİŞKİLERİ

KAMİL ATLAY

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu

Yasama Uzmanı

Türkiye Büyük Millet Meclisinde bireysel başvuru yapılabilen komisyonlar olarak Dilekçe Komisyonu, İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu ile Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu olduğunu göz önüne aldığımızda, bu 3 komisyonun ortak kesişim noktasının bireysel başvurular olduğunu görürüz.

Bir diğer kesişim alanı ise Dilekçe Komisyonu ile İHİK açısından: Kamu başdenetçisi ile denetçilerinin seçimi ve Kamu Denetçiliği Kurumunun yıllık faaliyet raporlarının görüşülmesidir. Dolayısıyla. Dilekçe Komisyonu ile İHİK ve KEFEK'in ilişkilerini bu iki başlık altında inceleme gerekir.

Bireysel başvurular açısından, Dilekçe Hakkının Kullanılmasına Dair Kanun'un 3'üncü maddesi, İHİK Kanunu'nun 4/e maddesi, KEFEK Kanunu'nun 3/e maddesiyle vatandaşlara bireysel başvuru yapabilme hakkı sağlanmıştır. Bu anlamda İHİK insan hakları alanında ihtisaslaşmış, KEFEK ise kadın erkek fırsat eşitliği alanında ihtisaslaşmış küçük birer dilekçe komisyonu olarak kabul edilebilir.

İnsan hakları alanında yaşanan gelişmeler, mevzuattaki iyileşmeler ile iletişim ve teknolojik altyapıda sağlanan ilerlemeler vatandaşların bireysel başvuru yapabileceği yeni kurumları da beraberinde getirmiştir. BİMER, Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, Kamu Denetçiliği Kurumu, İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu bu meyanda sayılabilir. Başvuru yapılabilecek çok sayıda kurumun mevcudiyeti, başvurucuları aynı nitelikteki başvuruyu ulaşabildiği tüm kurumlara göndermeye yöneltmektedir. Hatta bir örnek, çok sayıda başvuru hem Dilekçe Komisyonuna hem de İHİK'e gönderilmektedir. Güncel bir örnek bu noktada zikredilebilir.

FETÖ'yle mücadele kapsamında kamudan ihraç edilen on binlerce kamu görevlisi mağdur olduklarını ve haklarının geri verilmesini talep eden dilekçelerini her iki komisyona birden göndermektedir. Komisyonların işleyişinin ve uygulamalarının farklılığı aynı başvurulara farklı işlem yapılmasına ve başvuruculara farklı cevaplar verilmesine yol açmaktadır. Bu sorunu çözmek adına düzgün işleyen bir yazılım aracılığıyla başvuruların takip edilmesi gerekmektedir.

Bir başvuruçunun aynı konuda, aynı zamanda iki başvuru yapması engellenmelidir. TC kimlik numarasıyla yapılan başvurunun altmış gün geçmeden bir başka komisyona yapılması hâlinde, başvuruçuya “Başvuru süreciniz devam etmektedir.” benzeri bir uyarı gönderilmelidir. Hatta ilerleyen dönemde diğer başvuru yapılan – BİMER gibi – kamu kurumlarıyla ortak bir çalışma yapılarak aynı başvurunun bütün kurumlara yapılmasıyla ortaya çıkan emek israfının önüne geçilmelidir. Bu öneriyi sabahleyin Mihrimah Hanım da yapmıştı. Demek ki ortada bir sorun olduğu görülüyor ve farklı kaynaklardan bu soruna yönelik ortak bir çözüm önerisi sunulabiliyor.

Değnilmesi gereken bir diğer husus, komisyonların kendi çalışma alanlarına giren ya da hâlihazırda alt komisyon kurmak suretiyle takip ettikleri konulardaki dilekçeleri birbirlerine havale etmelerinin uygun olacağıdır. Çok geniş bir alanı kapsayan insan hakları alanının sınırlarının kesin olarak çizilememesi, bireysel başvuru yapanların bilgi eksikliği gibi hususlar başvuruların diğer komisyonlara yapılmasına neden olmaktadır. Uygulamada Dilekçe Komisyonuna gönderilen kadın erkek fırsat eşitliği konulu başvuruların KEFEK’e, cezaevlerinde yaşanan hak ihlalleri konulu başvuruların İHİK’e gönderildiğine nadiren de olsa rastlanabilmektedir. Çalışma konularının paylaşım kurulan alt komisyonların çalışma alanlarının komisyonlarca birbirine bildirilmesi gibi komisyonlar arası irtibatın sürekliliğini ve başvuruların daha hızlı, daha etkin cevaplandırılmasını sağlayacak ortak bir çalışma yapılması uygun olacaktır.

Kamu Denetçiliği Kurumu açısından: 6328 sayılı Kamu Denetçiliği Kurumu Kanunu’nun karma komisyon başkanını Dilekçe Komisyonunun Başkanı olarak belirlemesi nedeniyle Kamu Denetçiliği Kurumu ile ilgili iş ve işlemler Dilekçe Komisyonunca yapılmaktadır. Karma Komisyonun ve alt komisyonun toplantı hazırlıkları, yazışmalar, sekreteryâ hizmeti, arşiv işlemleri gibi iş ve işlemler Dilekçe Komisyonu uzman ve memurlarınca takip edilmekte, İHİK uzmanları destek olmaktadır. İkinci kez seçimlerin yapıldığını geçtiğimiz hafta, göz önüne alındığında sahip olunan tecrübe ve birikim nedeniyle işleyişin bu şekilde sürdürülmesinde yarar olduğu düşünülmektedir. Bir de öneri var ayrıca, bunu da zikretmem gerekiyor.

Yukarıda yer verilen, uygulamada karşılaşılan bazı sorunları gidermeye yönelik önerilerin yanı sıra çalıştayda dile getirilmesinin uygun olduğunu düşündüğüm yapısal bir öneriyi dile getirmek istiyorum.

İHİK’e kuruluş kanunu gereği hak ihlalleri iddialarını içeren, büyük çoğunluğunu ceza infaz kurumlarında bulunan tutuklu ve yükümlülerin hak ihlali iddialarını konu alan bireysel başvurular yapılabilir. İHİK’in kurulduğu 1990 tarihinde bireysel başvuru alması etkili bir yol olarak görülmüş olsa da bugün yeni kurulan insan haklarını koruma mekanizmaları karşısında

Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru hakkı var, Kamu Denetçiliği kurumu var, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu var biliyorsunuz, İHİK'in bu yetkisi etkili olmaktan uzak kalmaktadır. Avrupa Birliği ülkelerinde kurulmuş olan muadil komisyonların da bireysel başvuru inceleme görevlerinin bulunmadığı görülmektedir.

Komisyonun kanunla verilen pek çok görevi vardır. Uluslararası gelişmeleri takip etmek, ülkedeki mevzuatın uluslararası gelişmelere uygunluğunu kontrol etmek gibi. İnsan Hakları İnceleme Komisyonunun 5 milyon yurt dışında yaşayan gurbetçi vatandaşımız, Kırım Türkleri, Ahıska Türkleri gibi akraba topluluklarımız, Bulgaristan ve Yunanistan'daki Türk azınlıklar gibi vatandaşlarımız düşünüldüğünde insan hakları alanını bütüncül bir bakış açısıyla ele alması ve raporlar yayınlaması varlık sebebine daha uygun olacaktır. Bunun için komisyon kuruluş kanunda değişiklik yapılarak bireysel başvuru alma yetkisinin kaldırılması, başvuruların doğrudan ve sadece Dilekçe Komisyonuna yapılması düşünülmelidir. Bu noktada, Mehmet Daniş Bey'in sabahki önerisini hatırlatmak istiyorum, deki ki: "Kamu Denetçiliği Kurumu kurulurken biz bireysel olarak yapılan başvuruların Kamu Denetçiliği Kurumuna gönderilmesini, Dilekçe Komisyonunun alt komisyonlar vasıtasıyla ele aldığı konuyu takip etmesi gerektiğini tartıştık." Kuruluş amacı dilekçelerin takibi olan, bireysel başvuruların takibi olan bir komisyon bile bireysel başvuruları Kamu Denetçiliği Kurumuna havale edip kendi çalışma alanını alt komisyonlar üzerinden belirlemeye çalışırken insan hakları gibi bir alanda çalışan bizim komisyonumuzun da Mehmet Daniş Bey'in önerisine uygun olarak bireysel başvuru konusunda biraz bireysel başvurudan ziyade makro bakış açısıyla ele alacağı konuları incelemesinde yarar olacağını düşünüyoruz. Teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI – Bundan sonra İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu ile ilgili çalıştay yapmayı planlıyorduk, bu sunum o işin bir öncülü gibi olmuş oldu. Başvuruların alınmasıyla ilgili, biz bu öneriyi bir görevden kaçma değil de görevin daha etkin yapılması bağlamında bir şey olarak telakki ediyoruz.

Tabii, bu başlık altında söylenebilecek bir uygulama örneği olmuştu 24'üncü Dönemde, bunu uygulayıcı arkadaşlara bir incelemelerini tavsiye ederim. Madencilik Araştırma Komisyonu çalışmaları sonucunda yapmış olduğu önerilerini Dilekçe Komisyonunun gündemine getirmişti. Çünkü Dilekçe Komisyonunda bir üstün özellik var, tespitlerini karara dönüştürebilme ve aldığı kararları takip edebilme işlevi var. Bu, araştırma komisyonunda maalesef, geçici olduğu için, olmayan bir işlev. İcabında bir konuyu Dilekçe Komisyonu, Genel Kurula da indirebiliyor ve Genel Kuruldan karar da çıkartabiliyor. Madencilik Araştırma Komisyonu yaptığı başvuruyla bu işlevi

harekete geçirdi. Dilekçe Komisyonu da onun gereklerini yerine getirmeye çalıştı. Bu uygulama örneğinden yola çıkarak, bir KEFEK, bir İnsan Hakları Komisyonu için de bu iş birliği olabilir. Bu örneği ben incelemelerini tavsiye ederim uygulayıcı arkadaşlara, belki komisyon başkanlarına da bunu tavsiye edebilirler. Başvuruların alınması noktasında belki sizin dediğiniz gibi birtakım iş birlikleri de olabilir. İşlerin yürütülmesi ve etkin olarak sonuçlandırılması bağlamında da böyle bir iş ortaklığına gidilebilir.

Sıradaki başlığımız, Karma Komisyon çalışmaları ve Kamu Denetçiliği Kurumuyla ilişkiler konusunda Kamu Denetçiliği Kurumu temsilcisi Muhammet Akif SÜSLÜ Bey bir sunum yapacaktır. Buyurun.

KARMA KOMİSYON ÇALIŞMALARI VE KAMU DENETÇİLİĞİ KURUMU İLE İLİŞKİLER

MUHAMMET AKİF SÜSLÜ

Kamu Denetçiliği Kurumu

Kamu Denetçiliği Uzmanı

Teşekkür ediyorum. Aslında, Karma Komisyonla ilgili aktarmak istediğim pek çok şeye değinildi, tekrara girmeden kısaca, süreyi de aşmadan toparlamaya çalışacağım.

Kamu Denetçiliği Kurumuyla ilgili çok kısa bilgi vereyim: 12 Eylül 2010 referandumundan sonra anayasal bir dayanak elde ederek kuruldu. 2012 yılında Kamu Denetçiliği Kurumu Kanunu çıktı. TBMM Başkanlığına bağlı, kamu tüzel kişiliğini haiz, özel bütçeli bir kamu kurumu. 2013 Mart ayından itibaren de dilekçeleri almaya başladı. Kurum ne iş yapar, onunla ilgili kısaca bilgi vereyim: İdarenin işleyişiyle ilgili şikâyet üzerine idarenin her türlü eylem, işlem, tutum ve davranışlarını hem hukukilik yönünden hem hakkaniyet yönünden, yerindelik yönünden inceleyebiliyor kurumumuz. Menfaati ihlal edilen gerçek ve tüzel kişiler başvurabiliyor.

6328 sayılı Kamu Denetçiliği Kurumu Kanunu'nun «Tanımlar» başlıklı 3 üncü maddesinin (f) bendinde; Komisyon: Türkiye Büyük Millet Meclisi Dilekçe Komisyonu ile İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu üyelerinden oluşan Karma Komisyonu ifade eder. Komisyonun Başkanı, Başkanvekili, Sözcüsü ve Kâtibi; Dilekçe Komisyonunun Başkanı, Başkanvekili, Sözcüsü ve Kâtibidir.

Karma Komisyona Kamu Denetçiliği Kurumuyla ilgili verilen yetkiler 6328 sayılı Kamu Denetçiliği Kurumu Kanununa üç ana başlıkta toplanıyor. Kamu Başdenetçisinin ve kamu denetçilerinin seçimi, daha sonra görevden alma ve görevin son bulmasıyla ilgili yetkisi var, bir de yıllık raporun Karma Komisyonunda görüşülmesi.

Karma Komisyon, Başdenetçi seçiminde başvuruda bulunan aday adayları arasından üç aday, başvuru süresinin bittiği tarihten itibaren onbeş gün içinde belirleyerek Genel Kurula sunulmak üzere Başkanlığa bildirir.

Genel Kurul, bildirim tarihinden itibaren onbeş gün içinde, Başdenetçi seçimlerine başlar. Gizli oyla, üye tamsayısının üçte iki çoğunluğu ile seçilir, Genel Kurulda andıçer, 4 yıl süreyle görev yapar.

Karma Komisyon tarafından oluşturulacak alt komisyon, başvuruda bulunan aday adayları arasından, seçilecek denetçi sayısının üç katı kadar aday, başvuru süresinin bittiği tarihten itibaren onbeş gün içinde belirler

ve Karma Komisyona sunar. Komisyon sonraki onbeş gün içinde denetçi seçimlerini yapar. 5 adet Kamu Denetçisi seçilir, 4 yıl süreyle görev yaparlar. Üye tamsayısının üçte iki çoğunluğu ile seçilir. Komisyonda andiçerler.

Başdenetçinin veya denetçilerin 6328 sayılı Kamu Denetçiliği Kurumu Kanunu'nun 10 uncu maddesinde sayılan nitelikleri taşımadıklarının sonradan anlaşılması veya bu nitelikleri seçildikten sonra kaybetmeleri hâlinde, durumun Komisyon tarafından tespit edilmesini takiben Başdenetçinin görevinin sona ermesine Genel Kurul tarafından; Denetçilerin görevinin sona ermesine ise Komisyon tarafından karar verilir.

Kurum, her takvim yılı sonunda yürütülen faaliyetleri ve önerileri kapsayan bir rapor hazırlayarak Komisyona sunar. Komisyon, bu raporu iki ay içinde görüşüp kendi kanaat ve görüşlerini de içerecek şekilde özetleyerek Genel Kurula sunulmak üzere hazırladığı raporu Başkanlığa gönderir. Komisyonun raporu Genel Kurulda ivedilikle görüşülür. Kurumun yıllık raporu, ayrıca Resmî Gazetede yayımlanmak suretiyle kamuoyuna duyurulur.

Daha önce bahsedilen bir konu var. Mükerrerlikten kurtulmak adına, Dilekçe Komisyonuna gelen dilekçelerin Kamu Denetçiliği kurumuna yönlendirilmesi konusu. Bu konu Dilekçe Komisyonunda, Karma Komisyonda görevli milletvekillerimiz tarafından da dile getirilen bir konu. Kurumumuz tarafından da esasen benimsenen, istenen bir konu. Çok azımsanacak ölçüde de olsa örnekleri de var. Dilekçe Komisyonu Başkanı imzasıyla kurumumuza gönderilen örnekler var. Ancak bu devam ettirilememiş, geliştirilememiş, biz de esasen buna karşı değiliz. Bize gelen pek çok şikâyetle ilgili, pek çok kamu kurumuna yine başvuruda bulunulduğunu biliyoruz, hatta pek çok dilekçede de görüyoruz dağıtımli olarak gönderildiğini. Mükerrerliğin giderilmesi adına önemli. Aslında bunu sağlayabilirsek Komisyonlar bizim tarafımızdan verilen ve kendileri tarafından bize yönlendirilen dilekçeler neticesinde verdiğimiz kararların takibini de yapmaya yönelirse bizim için de avantajlı bir husus olur. Yani verdiğimiz tavsiye kararlarının takibi noktasında daha çok görev alması bizim de istediğimiz bir husus esasen.

Yıllık raporu görüşmeleri bizim için önemli. Ancak, Genel Kurulun gündemine yeni alınmış üç yılın özeti. Son iki yıl bir yöntem geliştirdi Karma Komisyon alt komisyonu: Kararlarımıza uymayan idareleri davet etti. Bu kararlara neden uyulmadığını üst yöneticilere sordular bizim de olduğumuz bir ortamda. Bu son derece etkili bir yöntem. Bunu son iki yıl yapma fırsatı oldu.

Yahya Bey sabah oturumunda bahsetti. Yıllık raporlarımız 300 – 400 sayfayı bulabilen raporlar, okunması ve oradan bir şey çıkarılması zor. Kısaltılması gerekiyor kesinlikle. Kararlarımız yine oldukça uzun, onun da farkındayız, yeni dönemde muhtemelen kısılacağını tahmin ediyorum. Kurumun yaptırım yetkisi yok malumunuz. Kamuoyu baskısı, medyayla paylaşım ve Türkiye Büyük Millet Meclisinin kurumun arkasında durması

çok önemli. Bunu yine bahsettiğim yıllık rapor haricinde çok geliştiremedik. Meclis arkasında duracak ama diğer kamu kurumlarıyla da kurumun yaptırım yetkisinin olmamasının neticesinde iyi ilişkilerle sürdürülebilir yol kurumun kararlarına uyma oranının artırılması.

Teşekkür ediyorum, sağolun.

OTURUM BAŞKANI – Teşekkür ediyorum süreye de riayet ettiğiniz için. Diğer bir konumuz, “Basın ve STK’larla İlişkiler, Sivil Toplum Katılımı”. Gökalp Bey bu konuda takdimde bulunacak. Buyurun Gökalp Bey.

GÖKALP İZMİR

TBMM Kadın Erkek Fırsat Eşitliği

Komisyonu, Yasama Uzmanı

Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu olarak kurulduğu yıldan bu yana sivil toplumla çok sıkı iş birliği içerisindeyiz, belki de en çok iş birliği içerisinde olan komisyon bizizdir. Yaptığımız bütün çalışmalarda, projelerde kanun teklif ve tasarıları görüşülürken, alt komisyonda yürütürken sürekli sivil toplumla iş birliği içerisindeyiz. Bununla ilgili, sivil toplumla çalışmayla ilgili kendimize aslında bir yol haritası çizmiş durumdayız Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyon olarak, belki de bu diğer komisyonlara da örnek olur diye bunu paylaşmak istedim.

Öncelikle, sivil toplumla iş birliği siyasal katılımın önemli bir sacayağı, bunu hepimiz kabul ediyoruz, demokrasinin de ülke içerisinde yerleşmesi için önemli bir unsur sivil toplumun, vatandaşların görüşlerin dinlenmesi. Avrupa'da bu hem yürütme hem de yasama alanında sivil toplumun katılımı olarak iki aşamada değerlendiriliyor. Biz de yasama organı olduğumuz için sadece yasama organıyla ilgili birkaç şey söylemek istiyorum.

Öncelikle, KEFEK olarak her dört senede bir Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığıyla beraber SEDAV'a rapor hazırlıyoruz. Ülkedeki kadın konusunda yapılan çalışmalarla ilgili. Bu raporu hazırlarken eş zamanlı bir şekilde kadın sivil toplum örgütleri de gölge raporlar hazırlıyorlar. Bu gölge raporlar da hükûmetin ve komisyonun yaptığı çalışmaların hangilerinin daha tam olarak yerine getirilemediğine ilişkin onlar da kendileri rapor hazırlıyorlar. Dolayısıyla, sivil toplumu, yaptığımız her çalışmaya dâhil ediyoruz. Yaptığımız çalışmaları anlatıyoruz ki gölge raporlarında çok farklı hususlara değinilmesin düşüncesiyle.

Bununla beraber, biz komisyona gelen bütün stajyer arkadaşlarımızdan komisyonun çalışmasına başladıklarında ilk talep ettiğimiz çalışma şu oluyor: Her bir kadın STK'sının Türkiye genelinde, internet sitesi olanların tabii, hangi konuda neler yaptığını, son altı ay içerisinde güncellemelerini talep ediyoruz. Her sene stajyerlerimiz geldiği için sivil toplumun, doğru sivil toplum örgütlerinin Komisyon çalışmalarına çağrılabilmesi için Komisyonun hangi sivil toplum örgütlerinin ne iş yaptığını çok iyi bilmesi gerekiyor. Bununla ilgili son çalışmaların güncellenmesi anlamında bütün stajyer arkadaşlar bunun takibini yapıyorlar ve bize doğru bir bilgi bankası oluşturuyorlar. Dolayısıyla, diğer komisyonlarımızın da sivil toplumun yaptığı çalışmaları yakından takip etmesi anlamında bu sistemin yararlı olacağını düşünüyorum.

Bununla beraber, komisyonların STK'larla ilişkisini sadece STK'larla sınırlı değil, uluslararası kuruluşlarla da bağlı olarak yürütmesi gerektiğini düşünüyoruz. Biz Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu olarak UNDP, UN Women ve Dünya Bankasıyla sıkı iş birliği içerisindeyiz. Onlarla projeler yürütüyoruz ve uluslararası kuruluşların yaptığı çalışmaların yakından takibini yapıyoruz. Bunların da İngilizce metinleri varsa Türkçeye çevirip milletvekillerine dağıtıyoruz. Çünkü Komisyon kuruluş kanunumuz bizi aynı zamanda TBMM'yi bilgilendirmeye de yükümlü kılmış. TBMM'yi bilgilendirme yükümlülüğü doğrultusunda, STK çalışmaları, artı uluslararası kuruluşların çalışmaları hakkında Komisyona ve milletvekillerine bilgiler sunuyoruz. Bu da bence Dilekçenin olmayabilir ama İnsan Haklarının önemli bir görevi olsa gerek.

Bununla beraber, STK'ların yaptığı çalışmalar konusunda komisyonlarımızın az bilgi sahibi olduğunu söylemiştim. Biz de bundan yola çıkarak bir platform kurduk STK'larla beraber. Daha doğrusu, STK'ların kurmuş olduğu platforma biz de üye olduk. Dolayısıyla, şu anda Ankara'daki bütün kadın STK'ları, Türkiye'deki birçok kadın STK'nın üye olduğu bu platformda biz de var olarak bütün STK'ların yürüttüğü çalışmalar hakkında kısa sürede ehil bilgiye sahip olabiliyoruz. Bunu da diğer komisyonların yürütebileceği, takip edebileceği bir sistem olarak görüyorum. Yani her bir STK'yla bire bir irtibatla olma yerine, platformdan takibi, hangi STK'nın neyle ilgili çalıştığını bulmak anlamında önemli bir kazanç oluyor komisyonlar için.

Basınla ilişkilere gelecek olursak, basın hem Komisyon çalışmalarının ve toplantılarının topluma duyurulması hem de basındaki haberlerin komisyonlar tarafından takip edilerek yerinde düzenlemeler yapılması anlamında iki önemli işlevi oluyor. Biz, Komisyon olarak tanınırlığımız az olduğu için bu konuya çok fazla kafa yoruyoruz. Komisyonun raporlarına, birçok uluslararası rapora Komisyon İnternet sitesinde yer veriyoruz ve basında sürekli yer almaya çalışıyoruz. Çünkü bize yılda gelen dilekçe sayısı 50 ile 100 arasında değişiyor. Bu anlamda İnsan Hakları Komisyonuna ve Dilekçe Komisyonuna gelen, kadına kadın olması sebebiyle uygulanan ayrımcılık ve mağduriyetlerin dilekçelerinin Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonuna gelmesi gerektiğini düşünüyoruz. Çünkü bu bizim özel ihtisas ve uzmanlık alanımız. Yani kadına kadın olması sebebiyle yapılacak şikâyetlerle ilgili bize havale edilirse dilekçeler çok daha memnun olacağız.

Biz kendi basınıımızı yaratma yani kendi yaptığımız çalışmanın duyurulması anlamında Twitter'ı aktif olarak kullanmaya çalışıyoruz ama Twitter'ın kim tarafından, nasıl kullanılacağı konusunda ehil bir uzman ekibimiz olmadığı için bu konuda sıkıntılar çekiyoruz. Diğer komisyonlarımızın da bu konuda sıkıntılar çektiğini düşünüyorum. Dediğim gibi, bizim kanunla kurulmuş komisyon olmamız bize ayrı yetkiler veriyor. Ankara içinde ve dışında yaptığımız çalışmalarda basınla ve STK'yla sürekli iş birliği içerisindeyiz.

Son olarak da basınla ilişkilerimizde sadece basını takip etmek anlamında değil, Komisyon çalışmalarımızı duyurmak anlamında değil, bireysel röportajlarla da sürekli gündemde olmaya çalışan, kamuoyundaki son gelişmeler hakkında basına demeçler veren ve bunu takip ettiğini kamuoyuna anlatmaya çalışan bir komisyon durumundayız. Ama en zayıf olduğumuz noktanın basınla ilişkiler olduğunu söyleyebilirim. Şimdilik bu kadar.

OTURUM BAŞKANI – Tabii, böyle özel bir vurguyla başlık oluşturmuşuz. Gökalp bey KEFEK’in sivil toplum ve basınla ilişkisini anlattı. İşin özünde Dilekçe Komisyonu mevzuatı sivil toplumun katılımını düzenliyor. Bu kurumsal bir statüdür. Yani Parlamente’ye kurumsal olarak vatandaşın katılımı, -vatandaş da sivil toplumun bir parçası biliyorsunuz veya da bu tüzel kişilikler de olabilir birtakım sivil toplum örgütleri de olabilir- en başta Dilekçe Komisyonu mevzuatıyla tasarlanmış. Bu biraz kafalardan silinen bir şey. Vatandaşların, Meclis çalışmalarına katılımı denince herkes kendince usul geliştirmeye ve tanımlaya yapmaya çalışıyor. Esasen bu yasalarla Dilekçe Komisyonu üzerinden tanımlanmış bir mekanizma.

Çalışmaya katılımda bir sivil toplum ayağı biraz eksik kaldı gibi, sembolik de olsa bize sivil toplumdan bir katılım talebi de var doğrusu. Tüketici Hukuku Enstitüsü nitelikli bir sivil toplum kuruluşu. Davet ettik, “Mümkünse biz telekonferans yoluyla katılım sağlayalım.” dediler. Ben şimdi arıyorum, eğer telefona çıkarlarsa söz vereceğim. Bu şekilde katılım belki bizim sonraki çalışmalarımıza örnek olur. Yani şöyle: Vatandaşın, ilgililerin illa gelip komisyona bilgi vermesini düşünüyoruz. Hâlbuki çağın gelişen şartları bize birçok imkân sunabiliyor. Bir denemesini bu şekilde yapmayı düşünüyoruz. Çünkü daha önce yapılan araştırma komisyonları çalıştayında da bu yol önerilmişti. İnsanlar niye uzak yerlerden gelsin komisyona, telefonla katılma imkânı varken?

Hakan bey, eğer sunum yapabilirim derseniz sesinizi açıp sunum yapma imkânı sağlayacağım. Şimdi sesinizi açıyorum. Çalıştaydaki arkadaşlarımız sizi dinliyor. Buyurun.

BASIN VE STK'LARLA İLİŞKİLER, SİVİL TOPLUM KATILIMI-2

HAKAN TOKBAŞ

Tüketici Hukuku Enstitüsü Başkanı

Avukat

Merhabalar herkese. Şimdi, daha önce benzer bir toplantıyı İstanbul'da Dolmabahçe Sarayı'nda yapmıştık. Oradaki çalıştay neticesinde de bir kitap oluşturulmuştu ve kitabın sonuç kısmında da bazı önerilere yer verilmişti. Ancak, o önerilerden ne kadarı şu anda pratik olarak hayata geçti, bunu çok fazla bilmiyorum. O sebeple, tekrardan kısaca ben önerilerimden ve düşüncelerimden bahsetmek istiyorum.

Öncelikle, interaktif görüşme sağlanması demiştik, şu anda yaptığım interaktif görüşme olduğuna göre demek ki bu kısımda bir hayli ilerleme var. Bu memnuniyet verici. Türkiye'nin her tarafından da insanların – zaten bu şekilde, olması gerektiği gibi – Ankara'ya gelmesi beklenmeden, Kars'taki, Van'daki, İstanbul'daki herkese rahat bir şekilde ulaşım sağlanabilmeli. Hatta bunun belki ilerleyen senelerde, ilerleyen zamanlarda görüntülü hâlini de yaparak çok daha bire bir bir ortam sağlanması düşünülebilir.

Bunların haricinde, bilirkişilik mevzusunu önemli buluyorum. Mesela bürokratların, kamu kurumlarının özellikle bugüne kadar yaptığı şey, diğer kamu kurumlarına yazı yazarak oralardan çeşitli uzmanların konu hakkında görüş bildirmesini sağlamak ve toplantılara katılmasını sağlamaktı. Hâlbuki TMK'da, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda da usulümüze girmiş olan özel mütalaa, uzman görüşü denilen bir mevzu vardır. Dolayısıyla, her konu hakkında, her görüş hakkında Türkiye'nin her tarafından uzman mütalaaları talep edilebilir. Hele Meclis komisyonları böyle bir şey talep ettiğinde insanlar canla başla bu iş için uğraşacaklardır.

Peki, bu nasıl yapılabilir? Bu şu şekilde yapılabilir: Bir konuyu bir uzman, oradaki bir uzman 5-6 farklı dala böldüğü zaman. Mesela kadına şiddet örneğini vermiştik daha önce. Kadına şiddetin cezai yönü, kadına şiddetin hukuki yönü, kadına şiddetin sosyolojik yönü, kadına şiddetin psikolojik yönü şeklinde bölündüğü ve bunlar ayrı uzmanlara dağıtıldığı zaman herkes canla başla beşer, onar sayfalık bir rapor oluşturacak ve komisyona sunacaktır. Komisyonun bu raporlardan her zaman, hem o komisyon toplantısında hem daha sonraki ilerleyen komisyon toplantılarında faydalanması mümkün olmuş olacaktır.

Bunların haricinde, bir diğer görüş olarak, AR-GE merkezinin kurulması. Bu, daha önceki çalıştay kitabına basın ve halka ilişkiler personeli atanması veya böyle bir bölümün kurulması olarak da geçmiş. Bir kişinin aslında Türkiye'deki uzmanlar hakkında bir veri toplaması lazım. Meclisteki

uzmanlara ulaşım rahat olsun ve kimin hangi konuda uzmanlaştığı tam olarak, daha komisyon kurulurken hemen belirlenebilsin. Bir kişinin devamlı veri toplaması yoluyla, hem basından hem sivil toplum çalışmalarından böyle bir liste toplama yoluyla çok daha spesifik konularda özel uzmanlara ulaşım çok daha rahat sağlanabilmiş olacaktır.

Bir diğer önemli husus, gene konuştuğumuz, komisyon raporlarını bir ürün olarak ele almak lazım. Yani bir ticari satışla pazarlanması gereken bir mal, bir hizmet, bir ürün olarak bakılması lazım. “Bu şekilde bakarsak ne gibi bir faydamız olur? Bunun reklam ve pazarlamasını nasıl daha doğru yapabiliriz? Nasıl daha iyi yapabiliriz?” şeklinde sonuçlar üretebiliriz. Bu da şu şekilde olabilir: O ürünün reklam ve pazarlanması için – yani ürün dediğim şey – komisyon raporunun kamuoyuna olabildiğince iyi tanıtılabilmesi için çeşitli yollar aramak lazım. Bu yollardan bir tanesi, mesela sivil toplum örgütleriyle daha iyi iletişim. Yani “Sivil toplum örgütleriyle, komisyon raporlarının özetleri veya tamamı – yani hangi şekli kamuoyuna yansıtılmak isteniyorsa bu şekliyle – doğrudan iletişim kurarak bunu web sitende yayınlar mısın veya onun hakkında kamuoyuna sen de bilgilendirme yapar mısın?” diyerek o ürünün daha geniş bir alana yayılması, daha çok bilinirlik sağlanması, hatta bu görünürlük vasıtasıyla da – aynı zamanda görünürlük de sağlanacağı için – bu raporların bilimsel atıflar alınması da bu yolla sağlanmış olacaktır. Dolayısıyla, ben amiyane tabirle buna reklam ve pazarlama diyorum. Aslında bu iş, işin en önemli kısmı çünkü orada onlarca kişinin emeği var ve günlerce bir çalışma var.

OTURUM BAŞKANI – Hakan Bey, mesela örnek vermek gerekirse; Dilekçe Komisyonu bir karar aldı veyahut da KEFEK Komisyonu bir rapor yayımladı. Bunu Tüketici Hukuku Enstitüsüne gönderse web sayfalarında bunun takdimini yapar mı? Siz mesela böyle bir şeyi yerine getirir misiniz?

HAKAN TOKBAŞ, Tüketici Hukuku Enstitüsü Başkanı, Avukat – Evet, seve seve yapar ve bütün sivil toplum kuruluşları da bunu bir vatani hizmet olarak algılar ve bunu muhakkak yapar emin olun çünkü daha önce Rekabet Kurumu benzer şeyler yaptı ve herkes seve seve o bilginin yayılması için çalıştı. Zaten sivil toplum örgütlerinin var oluş amacı budur. Yapmıyorsa çok da iletişim kurmaya gerek yok zaten yani alanıyla ilgili bir sivil toplum örgütü bunu yapmak zorundadır, bunun için kurulmuştur. Hatta onun üstüne o raporu yayımladıktan sonra çalışma da talep edilebilir. Bu nasıl yapılır? İşte, komisyon başkanının yarım sayfalık bir istirhamıyla bunu herkes emir olarak algılar emin olun ve o iş için elinden geleni fazlasıyla yapar. Şu anda notlarım yanımda değil, sabah notlarımı almıştım ama aklıma geldikçe böyle söylemeye çalışıyorum.

OTURUM BAŞKANI – Ben hatırlatmak bağlamında söyleyeyim, sizin birkaç çalışmanız oldu Dilekçe Komisyonu nezdinde. Muhtemelen o tecrübeler bağlamında da bir şeyler söyleme durumu olabilir. O tecrübelerinizde nasıl

bir deneyim elde etmiş oldunuz yani anlamlı sonuçlar elde edebildiniz mi? Zannedersem sizinle TOKİ ve BDDK konusunda birtakım çalışmalar yapılmış olabilir. Ne tür bir intibanız oldu bu çalışmalarda?

HAKAN TOKBAŞ, Tüketici Hukuku Enstitüsü Başkanı, Avukat – Şurası çok önemli bir nokta: Ben Türkiye’de özellikle çalışan ve hakikaten raporları işe yarayan kuruluşlar olarak her zaman üç kuruluşu gösteriyorum. Bunlardan bir tanesi Türkiye Büyük Millet Meclisi Dilekçe Komisyonu ve Dilekçe Komisyonu aslında sivil toplum örgütleri ve toplum tarafından çok bilinmediği için belki de çok fazla işlerlik kazandırılmıyor. Ancak, daha önce katıldığımız toplantılardan Dilekçe Komisyonunun ehemmiyetini bildiğim için ve yazdığı tavsiyelerin, yazdığı görüşlerin diğer kamu kurumları üzerindeki etkisini de bildiğim için ne kadar önemli olduğunu bizzat biliyorum ve hatta hem uzman olarak katılarak hem bizzat kendim dilekçeler vererek çeşitli toplantılar açılmasına da vesile olmuşumdur Dilekçe Komisyonunda. Bu yönüyle aslında Dilekçe Komisyonuna olabildiğince çok fazla ihbarın gelmesini, şikâyetin gelmesini sağlamak lazım. Eğer daha fazla bilinirlik ve görünürlük olursa zaten Dilekçe Komisyonuna çokça fazla başvuru gelecektir.

Bu noktada dikkat edilmesi gereken bir şey şu: Yine Rekabet Kurumu gibi başvuruların ve ihbarların isimsiz olarak alınabilmesi meselesi... Çünkü, başvurular ve ihbarlar T.C. kimlik numarasıyla ve doğrudan şahısla, şahsın ismiyle alındığı taktirde insanlar şikâyet etmekten çekinir. Şiddete maruz kalan veya toplumsal baskıya maruz kalan insanlar zaten pasif insanlar oldukları için bu şikâyetleri yapamayacaklardır. Keza, diğer kamu kurumlarının içerisinde de hiçbir memur, hiçbir bürokrat kendi kamu kurumunu kendi kimlik numarasıyla ve ismiyle şikâyet edemeyecektir. Dolayısıyla, Rekabet Kurulunun yaptığı gibi, böyle isimsiz şeylerle ihbarlar alarak, o konuda veriler oluşturarak, istatistikler, çalışmalar oluşturarak bir toplantı dizaynı yapılabilirse – bunun yolu – emin olun, gelen konular ve gündemler çok çok daha fazla olmuş olacaktır.

Ayrıyeten, bir diğeri de şu: Aslında sadece olağan sorunlarla değil de olması muhtemel sorunlarla da, sadece Dilekçe Komisyonunun değil; ben bütün komisyonların, olması muhtemel, yani gelecekte gelmesi muhtemel sorunlarla da ilgili toplantılar yapması gerektiğini düşünüyorum. Çünkü, TBMM komisyonları dediğimiz şey yani toplumdaki algısı kanun koyucunun bizzat kendisi, onun ruhu, kanun koyucunun ruhu. Dolayısıyla, hem diğer kamu kurumlarında hem toplum nezdinde her ne kadar bağlayıcı olmasa da tavsiye niteliğindeki kararları çok çok önem arz ediyor. İş eğer böyle düşünürsek muhtemel sorunlar hakkında da önceden toplantı yapılması ve altı ay sonra çıkabilecek, bir yıl sonra çıkabilecek sorunlar hakkında diğer kamu kurumları ve kamuoyuna bir rota belirleyici vazifesinde olması aslında komisyonların çok daha hoş olur. Hem de böylelikle kamuoyunu yönlendirmiş ve uzman görüşlerle doğru yönetmiş olunur diye düşünüyorum. Ayrıyeten, Dilekçe Komisyonunun toplantılarında mesela diğer sektör temsilcileriyle

katıldığımız zaman etkisinin ne kadar büyük olduğunu oralarda da gördük zaten, direkt kendilerine çekidüzen verdiler veya var olan şeyleri... Otopark harçlarıyla ilgili de bir çalışma yapmıştık. Orada da diğer bakanlıkların temsilcileri vardı. Mesela, bakanlıklar dahi çalışma şekillerini değiştirdiler yani toplantıdan daha henüz sonuç çıkmadan.

OTURUM BAŞKANI – Hakan Bey, bu kısa zamanda çok pratik, güzel bilgiler verdiniz. Bir önceki çalıştayda söylediğimiz bu interaktif görüşmenin de bir çerçevede uygulamasını yapmış olduk. Yaptıklarımız belki yapacaklarımızın da beklentisini doğurabilir. Daha böyle telekonferans dediğimiz usulle bu çalışmalar, bu uygulamalar gelişebilir. Bize katkı sağladığınız için teşekkür ediyoruz.

HAKAN TOKBAŞ, Tüketici Hukuku Enstitüsü Başkanı, Avukat – Ben de teşekkür ediyorum beni dinlediğiniz için. İyi günler.

OTURUM BAŞKANI – Şimdiki, sıradaki başlığımız yerinde inceleme, bilirkişi tayini ve idari denetim. Tabii bunlar komisyonların yetkileri aynı zamanda, başvurabileceği, sorunlarını çözmek için kullanabileceği unsurlar. Bu hususta yasama uzmanı arkadaşımız Esin Özbek Hanımefendi bir sunum yapacak.

Ben şunu da bu başlık altında merak ediyorum: Sabahki oturumda Sayın Başkan söyledi, “Biz dört yıl önce bir yasal düzenleme yaptık; bilirkişi tayini, idari denetim yaptırabilme ve yerinde inceleme noktasında.” O günden bugüne Komisyon kaç defa bu işlemleri yaptı? Buna ilişkin de bir istatistik sunabilirseniz sevinirim.

YERİNDE İNCELEME, BİLİRKİŞİ TAYİNİ VE İDARİ DENETİM TALEBİ

ESİN ÖZBEK

TBMM Dilekçe Komisyonu

Yasama Uzmanı

Yerinde inceleme, bilirkişi tayini ve idari denetim talebi 1/12/2011 tarihli ve 6253 sayılı Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı İdari Teşkilatı Kanunu'nun 41'inci maddesiyle 1/11/1984 tarihli ve 3071 sayılı Dilekçe Hakkının Kullanılmasına Dair Kanun'un 8'inci maddesine ikinci fıkra olarak eklenmiştir. Fıkra Dilekçe Komisyonuna çok önemli yetkiler tanımıştır.

“Dilekçe Komisyonu, görevleriyle ilgili olarak, kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki mesleki kuruluşlar ile özel kuruluşlardan her türlü bilgi ve belgeyi almak, ilgilileri çağırıp bilgi almak, idari denetimin yapılmasını istemek, bilirkişi görevlendirmek ve yerinde inceleme yapma yetkisine sahiptir. Bu yetkinin kullanılması durumunda kamu kurum ve kuruluşları ile kamu personeli, talep edilen bilgi ve belgeyi vermek, idari denetimi yapmak ve yerinde inceleme için gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür.”

Dilekçe Komisyonu gelen dilekçeler hakkında karara esas teşkil etmesi ve sağlıklı bir kanaate ulaşması amacıyla bu 3 önemli yetkiyi etkin bir şekilde kullanmaktadır.

OTURUM BAŞKANI – Hem yetki var hem de idareye görev vermiş anladığım kadarıyla.

ESİN ÖZBEK, Yasama Uzmanı – Ben bu aşamadan sonra daha çok Dilekçe Komisyonundaki pratikler üzerinden gitmek istiyorum. Bu bağlamda, yerinde inceleme konusunda; özellikle dilekçe konusu talep ve şikâyetleri bütün boyutlarıyla ortaya koymak açısından mahallinde inceleme yapmak, tespitler yapmak bu konuda bize çok önemli bilgiler sağlamaktadır.

Bu anlamda, Dilekçe Komisyonu olarak ilk yerinde inceleme “Aksaz Deniz Üssü Komutanlığının güvenlik gerekçesi gösterilerek ikinci derece kara askerî yasak bölge kapsamında bulunan Muğla İli Köyceğiz İlçesi Sultaniye Köyü Büyükkaraağaç Mahallesi'nin boşaltılmasına ilişkin uygulamalara son verilmesi” talebini içeren dilekçe konusunda yapılmıştır. Uzmanlarımız ve Komisyon Başkanımız ve heyeti orada incelemelerde bulunmuştur, dilekçe konusunun ne durumda olduğunu görmek açısından önemlidir.

Diğer bir alt komisyon, ekmek israfının önlenmesi ve ihtiyaç fazlası ekmeklerin değerlendirilmesi talebini içeren dilekçelerde de Komisyon Başkanı ve heyet bu dilekçeyi veren şahsın yanına giderek yerinde incelemelerde bulunmuş, ekmek israfının ne boyutlarda olduğunu görmek açısından bu yerinde incelemenin de önemli olduğunu düşünüyorum.

Aynı zamanda, Ankara Ulaşım Koordinasyon Merkezinin 2012/42 Sayılı Kararı Üzerine Ankara Büyükşehir Belediyesi EGO Genel Müdürlüğünün 193 ve 195 sayılı otobüs hatlarını kaldırması ve metrobüs sistemlerine geçmesi sonucu oluşan mağduriyet olduğu ve Eski Sisteme Geri Dönülmesi talepleriyle ilgili dilekçeler nedeniyle de gidilmiş, oradaki sefer sayıları kontrol edilmiş, (komisyon uzmanlarının katkılarıyla da) yerinde incelemelerde bulunulmuştur.

Dersim Olayları (1937 – 1938) ve Sonrasında Yaşananlar Nedeniyle Oluşan Mağduriyetlerin Giderilmesi Talebini İçeren Dilekçeler ilgili Konya’da ziyaret bulunulmuş, oradaki yaşlı mağdurlarla bu konularla ilgili görüşmeler yapılmıştır.

Son dönemde Koçhisar Barajı yapımında sular altında kalan Çorum ili Alaca ilçesi Kızılyar köylüleri için yeni yerleşim yeri gösterilmemesi sebebiyle yaşanan mağduriyetin giderilmesini talep eden dilekçeler için Çorum’a gidilmiş, orada incelemelerde bulunulmuştur.

Gıda bankacılığının uygulanmasının araştırılması ve yaygınlaştırılmasını talep eden, içeren dilekçeler hakkında da Deniz Feneri Derneğine gidilmiş, derneğin lojistik merkezi incelenmiş, oradaki yapılan yardımlar yerinde incelenmiştir.

Bilirkişi tayini; Dilekçe Komisyonu, faaliyetleri çerçevesinde teknik bilgi gerektiren ya da konunun ayrıntılarıyla beraber tarafsız kişilerce incelenmesinin faydalı olacağı düşünülen konularda bilirkişi marifetiyle inceleme yaptırabilmektedir. Güvence Hesabı Kurumunca zorunlu koltuk, ferdî kaza sigortası kapsamında gerekli ödemelerin yapılmadığı ve hesabın kamu tarafından yeterince denetlenmediği iddialarını içeren dilekçeler konusunda bilirkişi görevlendirilmiştir.

Askerî okullarda ayrımcılığa uğradıklarını ve haksız olarak ilişkilerinin kesildiğini iddia ederek konunun araştırılmasını, askerî okullardan ilişkisi kesilenlerin tazminat yükümlülüğünün azaltılması/kaldırılması talebini içeren dilekçeler konusunda bilirkişi görevlendirilmiş; aynı zamanda Japon Yeni ve İsviçre Frangıyla kredi çektiklerini ancak zamanla Japon yeni ve İsviçre frangının aşırı değer kazanmasıyla kredi ödemelerinin arttığını ve geri ödeme konusunda çok zor duruma düştükleri belirtilen dilekçelerle ilgili alt komisyonda da bilirkişi görevlendirilmiştir.

İdari denetim talebi: Dilekçe Komisyonu dilekçe konusu hususların tarafsız bir incelemeye tabi tutulması ve sorunun bütün boyutlarıyla ortaya çıkması amacıyla kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurum niteliğindeki

meslek kuruluşları ile özel kuruluşlardan idari denetim yapılmasını isteme yetkisine sahiptir. İdari denetim sonunda; dilekçenin incelenmesi, ilgililerin bilgisine başvurulması, olgu ve olayların aydınlatılması yönünde veriler toplanarak Komisyona rapor sunulmaktadır. Yapılmış bir idari denetim varsa bile komisyonun çalışmalarına ve vereceği karara esas teşkil etmesi amacıyla konunun başka bir denetim elemanınca araştırılması da istenebilmektedir.

OTURUM BAŞKANI – Teşekkür ederiz efendim. Herhâlde bu uygulama örnekleri sembolik düzeyde. Bunların dışında çok da fazla örnek yok anladığım kadarıyla.

ESİN ÖZBEK, Yasama Uzmanı – Tüm örnekleri çıkarttım.

OTURUM BAŞKANI –Tabii, yetkinin kullanılması görevin ifasıyla paralel unsurlar. Çok sınırlı düzeyde bu yetkiler kullanılmış anlaşılan. Görev ne ölçüde ifa edilmiş, bu soruyu da gündeme getirebilir yetkinin sınırlı kullanılması. İdari denetim yaptırabilme yetkisi çok stratejik bir yetki. Normalde idarenin hiyerarşik kendi içerisinde kullanabileceği bir yetkidir bu. Ancak aynı zamanda idari görev yürütüldüğü için bir çelişki yok. Dilekçe Komisyonu bu alanda yürütme alanına bir çengel atmış oldu, keşke bu da etkin bir şekilde kullanılabilse. Çok stratejik bir görev. Mevzuat çerçevesinde, idare nezdinde bu yetkilerin kullanılması durumunda, idare, bu yetkinin icabını yerine getirmek üzere bir görev ve sorumluluk da almış durumda.

Yeri gelmişken belirtmeliyim ki diğer bir yetki de bütün komisyonlar için de geçerli olan Sayıştay’dan görev alanıyla sınırlı olmaksızın denetim yaptırılabilmesi. Bu yetkiye ilişkin Sayıştay Kanununda özel hüküm var. Bu hükme dayanarak Dilekçe Komisyonu 23. Dönemde Aksaz Deniz Üssü Bölgesindeki Büyükkaraağaç köylülerinin dilekçeleri ile ilgili Sayıştay’dan idari tasarruflara ilişkin denetim yaptırmıştı. Meclisin bu yetkiyi kullanması ve Sayıştayın görev üstlenmesi anayasal bağında doğal bir sonucu.

Bu bağlamda Komisyon tarafından alınacak ve sınırı tayin edilecek kararlarla; altkomisyona, Başkana veya Almanya örneğinde görüldüğü üzere bir raportör üye tayin ederek ve bunlara yerinde inceleme görevi verilerek, bu yetkiler daha yaygın ve etkin kullanımı gündeme getirilebilir.

Sıradaki başlığımız komisyonun personel, bütçe ve lojistik imkânları konusunda Beyhan Hamurcu Hanımefendi bir takdimde bulunacak. Sayın ayrıca bu sunumun akabinde rapor yazım tekniği konulu ikinci bir sunum daha yapacak. Buyurun.

KOMİSYONUN PERSONEL, BÜTÇE VE LOJİSTİK İMKÂNLARI

BEYHAN HAMURCU

TBMM Dilekçe Komisyonu

Yasama Uzmanı

Sayın Başkan, değerli arkadaşlar; biliyorum, toplantının sonuna geldik. Galiba en şanslı kişi son kişi oluyor, genelde öyle söylerler ama benim özellikle iletmek istediğim bir mevzu var. Bu konuyu karşılaştırmalı metodu kullanarak daha net bir şekilde anlatabileceğimi düşünüyorum. Kamu Denetçiliği Kurumunun 2015 yılı raporuna baktığımızda şöyle diyor: “İnsan kaynakları açısından bir genel sekreter, bir hukuk müşaviri, 62 kamu denetçisi uzmanı, 44 kamu denetçiliği uzman yardımcısı, 29 idari personel hizmet vermektedir.” (KDK’ya) 2015 yılında 6.055 başvuru yapılmış, 819 tane de devreden dilekçe var. Bu bir yıllık süreç için geçerli.

Şimdi, Meclisin bir komisyonu olan Dilekçe Komisyonundaki personel durumunu arz edeceğim: 5 yasama uzmanı, 6 memur ve 2 yardımcı personel ki bunlardan birisi sürekli olarak Komisyon Başkanına hizmet etmekte. Biz de bir yıllık süreç içerisinde 6.931 dilekçe şu ana kadar işlemde olan dilekçe ve 7.888 tane de devreden dilekçemiz var.

Takdir edersiniz ki komisyonların çalışmaları ve nitelikleri insan unsuruyla da doğru orantılı. Mesela, 10 bin de olsa biz bunları şu an işlemde yaparız diye düşünüyorum. 15 bin olsa yine Komisyon 5 kişiyle idare edebilir mi? Çok zorlarınız ama yine yaparız. Açıkçası, şu an itibarıyla personel açısından ciddi şekilde desteklenmemiz gerektiğini düşünüyorum çünkü gelen dilekçelerin hukuki analizlerinin yapılması, tüm işlemleri, takibi bizler tarafından yapılmakta.

Yine aynı şekilde memur olan personelimize de destek verilmesi gerekiyor. 2 tane... Şu an – sizler biliyorsunuz – Suat Bey’e yardımcı olan bir arkadaşımız vardı ama çok kısa bir çalışma süreci oldu, onun akabinde alındı. Tüm başvuruları şu an bir kişi alıp dağıtımını yapmakta memurlarımızdan. Dolayısıyla, Komisyonunun bu açıdan ciddi bir desteklenmeye ihtiyacı olduğunu düşünüyorum.

Yine, biz şu an e-dilekçe sistemiyle vatandaşlarımıza hizmet vermeye çalışıyoruz. Doğru, ulaşım bu şekilde kolay oluyor. Bizler açısından da çok iyi çünkü işlemlerimizi daha seri, hızlı yapabilme imkânı bulabiliyoruz. Ancak şu an sistemle ilgili Sayın Başkan, ciddi sıkıntılar var. Bu kadar işlemde olan dosyamız var ama arada bir sistemin kapanmasına bağlı olarak bazı evraklar işlemde gözükmemekte. Bence bu şu an itibarıyla sorun yok

gibi gelse bile yarın bir itiraz hâlinde, bir şikâyet hâlinde çok ciddi sıkıntılar olacağını düşünüyorum. Burada da idare olarak bizlerin kusuru olduğunu düşünüyorum. Bu konuyla ilgili iletmek istediklerim acil olarak bunlar.

Müsaade ederseniz diğer konuma da devam edeyim. Rapor yazım tekniğine ilişkin.

KARAR VE RAPOR YAZIM TEKNİĞİ

BEYHAN HAMURCU

TBMM Dilekçe Komisyonu

Yasama Uzmanı

Komisyon kararlarının ve raporların yazım tekniği hususuyla ilgili olarak da şunları söyleyebilirim: Tabii, Meclisin dışından gelen arkadaşlar açısından şunu ifade edeyim: Şu an Dilekçe Komisyonunun 13 tane milletvekilinden oluşan bir yapısı var ve bu 13 milletvekilinden oluşan komisyon 4 tane Başkanlık Divanı üyesi belirliyor. Bunlar başkan, başkan yardımcısı, sözcü ve kâtipten oluşuyor ve biz kararlarımızı, İçtüzüğün 116'ncı maddesi gereğince belli şartlar var. Mesela, Dilekçe Komisyonumuz belli bir konu ihtiva etmiyorsa, yargı alanını ilgilendiriyorsa, idarece kesin verilmiş bir cevap yoksa ve dilekçede bulunması gerekli zorunlu şartları taşımıyorsa, biz İçtüzüğün 116'ncı maddesi gereğince dilekçeyi inceliyoruz ve buna ilişkin Başkanlık Divanı kararı olarak bir karar yayınlıyoruz.

Bu kararda neler var? Dilekçenin talebine ilişkin kısa bir özet var ve devam eden süreçte de niçin Dilekçe Komisyonunun 116'ncı maddesine göre görüşülemeyeceğini açıklıyoruz. Bu şu şekilde: Sadece bunlardan birisine girdiği için, yani 116'ncı maddedeki hükümleri taşıdığı için görüşülemeyeceği kararı vermiyoruz. Kurumlarla normal yazışmalarımız var. Burada talebi aslında analiz ediyoruz. Burada bir hak ihlali var mı, idarece yapılması gereken bir husus var mı, bunu aslında tayin etmek için kurumlarla yazışmalar yapıyoruz ve bu yazışmalar neticesinde 116'ncı maddedeki şartlardan birini taşıyorsa Komisyonun görüşemeyeceğine ilişkin karar veriyoruz. Tabii, rapor yazım tekniği gereğince, hepiniz bilirsiniz, kısa, açık ve anlaşılır olması çok önemli ve hüküm cümlesinin aydınlatıcı olması, okuyan kişinin bunu özellikle vatandaş açısından anlayabileceği nitelikte olacak şekilde yazmaya çalışıyoruz. Başkanlık Divanı kararlarına ilişkin genel yazım tekniğimiz bu şekilde.

Bir de, Komisyon Genel Kurulu raporlarımız ve buna bağlı kararımız oluyor. Buradaki usul şu şekilde: Hangi konular Komisyon Genel Kuruluna gidiyor? 116'ncı maddedeki şartları taşımayan ama Genel Kurulda görüşülmesini uygun bulduğumuz hususları biz Komisyon Genel Kuruluna taşıyoruz.

Bir de, 116'ncı madde gereğince, aldığımız Komisyon kararı itiraza uğramışsa bu da yine Komisyon Genel Kuruluna taşıyıp karara bağlamamız gereken hususlardan biri.

Raporda arkadaşlar şunlar oluyor: Komisyon raporları talep edilen dilekçe konusuyla ilgili tespit ve değerlendirmeler içerecek, aynı zamanda lehte ve aleyhte görüşleri de içerecek şekilde ve görüşme aşamalarını da içerecek şekilde bir planla yazılıyor. Bununla birlikte, tüm Komisyon raporlarını incelediğinizde; talep konusu, dilekçeye ilişkin bilgiler, talepler, alt komisyon kurulmuşsa buna ilişkin bilgiler, iddialar, kurumların görüşleri, Komisyon üyelerinin görüşleri, yine yerinde inceleme yapılmışsa buna ilişkin değerlendirmeler, denetim yapılmışsa yine denetim ve bilirkişi raporlarına da yer veriyoruz.

Aslında Komisyon raporlarımız şu şekilde: Dilekçedeki talep ve iddialar, buna karşı idarece verilen cevaplar ve elde ettiğimiz tüm veriler ışığında hukukilik ve yerindelik açısından bir analiz yapılır bu raporlarda ve bunun sonucunda, Komisyonun usule ve esasa ilişkin belli tespitleri yer alır ve en sonunda Komisyon kararı yer alıyor. Komisyon kararında, raporun yazım tekniği açısından Komisyon kararları kesin hükümler içerecek şekilde, şarta bağlı olmayacak şekilde yazılıyor ve belirli şarta bağlı olmayacak şekilde ve hüküm içerecek şekilde Komisyon raporlarını karara bağlıyoruz. Hani, genel olarak rapor yazım tekniğimiz bu şekilde.

Ama onun dışında, yine arkadaşlarımız da bahsettiler, İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu ve Dilekçe Komisyonundan oluşan bir karma komisyon oluşturuyoruz ve bu karma komisyon Kamu Denetçiliği Kurumu raporlarını inceliyor. Buna ilişkin de bir rapor, karma komisyon raporu adı altında bir rapor yayınlanıyor ve bu raporu, tabii, İnsan Haklarını İnceleme Komisyonundan arkadaşlarımızın da katılımıyla hazırlıyoruz. Burada, bu karma komisyon raporunda, karma komisyonun çalışmalarına ilişkin bilgi var, Kamu Denetçiliği Kurumu raporunun bir özetine de aynı zamanda yer veriyoruz raporumuzda. Onun dışında, Komisyon toplantılarındaki tüm görüş ve önerileri de dikkate alıyoruz ve bununla birlikte, Komisyonumuz, yani karma komisyon tüm bu değerlendirmeler ışığında belli kararlar alıyor, belli önerilerde bulunuyor. Buna ilişkin de değerlendirme ve görüşlerden oluşan bir bölümümüz var. Bu şekilde de karma komisyon raporları yayınlanıyor.

Teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI – Beyhan Hanım’a çok teşekkür ediyoruz.

DÖRDÜNCÜ OTURUM

SORU - CEVAP - TARTIŞMA

DÖRDÜNCÜ OTURUM

SORU-CEVAP –TARTIŞMA

(OTURUM BAŞKANI – Korkut TÜRKYARAR – TBMM Genel Sekreter Yardımcısı Vekili)

OTURUM BAŞKANI – Sorusu olan varsa, sunum yapan arkadaşlara sorularını sorsunlar, daha sonra, sunum yapan arkadaşlar sorulara cevap versin, istiyorlarsa da bir dakika ek açıklama verelim. Ekleme yapmak isteyen veya cevap verecek olanlar versin. Yani böyle bir usul zannediyorum daha isabetli olur. GÜNAL SEYİT Bey, buyurun.

GÜNAL SEYİT Yasama Uzmanı – Esin Hanım’a sormak istiyorum. Bu Komisyonun yerinde inceleme, bilirkişi tayini ve idari denetim talebinin oluşturulması aşaması nasıl gerçekleşiyor, onu merak ediyorum. Yani, bu sadece Komisyon Başkanının takdiriyle mi, Komisyon Başkanlık Divanının takdiri mi, yoksa Komisyon bu konuda oturup bir karar mı alıyor ya da alt komisyon bazında, komisyon ölçeğinde bir kararla mı bu süreçler gerçekleşiyor? Bunu merak ediyorum. Teşekkür ederim.

KAMİLATLAY, Yasama Uzmanı – Haluk Bey’in Madencilik Komisyonu uzmanı olduğunu bildiğim için, Dilekçe Komisyonuna niye verildiğini arka planda tahmin ediyorum, onun için Haluk Bey’e sorayım.

OTURUM BAŞKANI – O, takip edilsin diye yaptı o işi.

KAMİLATLAY, Yasama Uzmanı – Muhtemelen. Tahmin edebiliyorum arka planını da bildiğim için. Ancak Meclis Araştırması Komisyonlarının rapor yazıldıktan sonra ne şekilde görüşüleceği İçtüzükte çok açık. Hani, ikinci bir genel görüşmeye tabi tutuluyor. Bu konuda Genel Kurul takdiri bir yetkiye sahip. İster görüşür, ister görüşmez. Görüşüldükten, karar olduktan sonra da ilgili kurumlara gönderiliyor. Dilekçe Komisyonu vasıtasıyla bunun bir kere daha zorlanması hem Genel Kurulun yetkilerinin hem de Dilekçe Komisyonunun yetkilerinin örselenmesi anlamı taşıyor mu? “Yani, sen bu işi yapamıyorsun, belki buradan denersek, buradan bir yol tutturabiliriz.” anlamında her iki komisyonun da hırpalanması sonucunu doğurur mu diye bir soru sormak istiyorum.

OTURUM BAŞKANI – Hırpalanma değil de burada bağcığını iki defa bağlıyor. “Benim Genel Kurulda raporum görüşülürse ne ala, görüşülmezse bu işin takibini de – çünkü benim Komisyonun süresi bitiyor, bunun sekreteryası yok – Dilekçe Komisyonu bunu takip eder.” diyor. Yani bağcığını iki defa bağlıyor.

KAMİLATLAY, Yasama Uzmanı – Ama ben vekil olsam şunu anlarım: “Siz Genel Kurul olarak buraya bir inisiyatif gösterip ele almayacaksınız, bu belli. Ben bir de buradan zorlayayım, bakayım buradan gelir mi?” anlamı çıkarırım sanki.

GÜNAL SEYİT, Yasama Uzmanı – Bizim Anayasa’ımızda Meclis araştırması komisyonunun kuruluş mantığı sadece Meclisin bilgi edinmesine dayanıyor. Biz aslında sonradan eklemeye çalışıyoruz.

KAMİL ATLAY, Yasama Uzmanı – Zaten kuvvetler ayrılığı ilkesini düşündüğümüz zaman, burada, Meclis araştırması raporlarının bir sonuç doğurmasını beklemek çok uygun değil yani, onu da antrparantez ekleyerek söylemek gerekiyor.

OTURUM BAŞKANI – Evet, bunu bir eleştirisi olarak alıyoruz yani, soru olarak değil. Evet, Haluk Bey, sorunuz var mı?

NAZLI DİDEM MOĞULKOÇ, Ankara Barosu Yasa İzleme Enstitüsü Başkanı – Ben aslında Kamu Denetçiliği Kurumuyla ilgili bir şeyi merak ediyorum. Şimdi, hani, biz dedik ya: Kurumlarla iyi ilişkiler kurarak belki bazı şeyleri uygulatma imkânımız olabilir diye. Bazen bir yasa çıkıyor, toplumun büyük bir kesimini ilgilendiren bir hak tanıyor bu yasa. Ama bu yasanın uygulanmasını gerektiren kurum da bunu herkesin tek tek müracaatını öngörüyor, yani, “Dava açan, kazanan bu haktan faydalansın.” şeklinde ama bu günden güne çığ gibi büyüyor. Örneğin otuz senenin üzerinde emekli ikramiyesi konusu var, buradakiler tarafından malum bir konudur. Sosyal Güvenlik Kurumu aleyhine açılan binlerce dava oldu.

OTURUM BAŞKANI – Çok kısa bahsedelim. Otuz yıldan fazla hizmeti olan memurların emeklilik maaşı ile maaşlarına olan oranı her yıl için 1 puan artıyor, otuz yıldan sonrasını SGK saymıyor, “Olmaz” diyor. Fakat Anayasa Mahkemesi diyor ki: “Bu adam çalışmış, sen her yılına 1 puan vermeye niye devam etmiyorsun?” O da diyor ki, “Dava açan alsın.”

NAZLI DİDEM MOĞULKOÇ, Ankara Barosu Yasa İzleme Enstitüsü Başkanı – Evet ama binlerce dava oldu. İdare mahkemesi hâkimlerinin de bu konuda bir görüşü var. Genel olarak vatandaşın lehinde neticelenen bir hâl aldı.

OTURUM BAŞKANI – Ya, onların da hemen, görür görmez karar vermesi lazım. Madem ki bu işi SGK çözmiyor. Mahkemede dosyaya baktığı anda, tak, karar vermesi lazım.

NAZLI DİDEM MOĞULKOÇ, Ankara Barosu Yasa İzleme Enstitüsü Başkanı – Muhakkak ama, o dosyaya bakabilmesi bile günler alabilir. Şimdi bunun yerine, Kamu Denetçiliği Kurumu burada acaba bir aktif rol oynayıp “Sizin kurumunuzun böyle bir sorunu var, bunu çözün.” Yani sadece bir kişinin başvurusuyla... Mesela ben avukat olarak herhangi bir dosyamda Kamu Denetçiliği Kurumuna başvursam, işte, “Ali Bey’in böyle böyle şeyi ödenmedi.” Bunu sizin kurumunuzla çözdüğüm zaman bu genel bir uygulama hâline getirilebilir mi Kamu Denetçiliği Kurumunda? Yani SGK’yla iyi ilişkiler kurarak bu sağlanabilir mi?

OTURUM BAŞKANI – Evet, Kadir Bey de yeni geldiği için o da sorusunu sorsun, ondan sonra Akif Bey’den başlayarak cevapları alalım inşallah.

KADİR AKTAŞ, Kanunlar ve Kararlar Başkan Yardımcısı – Ben de bu idarenin Komisyon çalışmalarına etkisi noktasında Seçil Hanım’a soru soracaktım. Dilekçe Komisyonu gelen başvuru üzerine idareye yazı gönderiyor. İşte, “Böyle bir başvuru vardı, bunu inceleyin, bize bilgi verin.” şeklinde. Bu idare nezdinde nasıl algılanıyor? Bazen de idareden bir araştırma yapılması isteniyor ki Tüketicinin Korunması Genel Müdürlüğü bu anlamda sıkça yönlendirme yapılabilen bir kurum. Dilekçe Komisyonu sizden böyle bir talep yaptığı zaman bunu nasıl algılıyor oranın bürokratları, oranın idaresi? Bu algı üzerine bir değerlendirme yapabilirsiniz sevinirim.

OTURUM BAŞKANI – Şimdi cevaplar ve açıklama yapmak isteyenler için açıklama turumuz. Buyurun Muhammet Bey.

MUHAMMET AKİF SÜSLÜ, Kamu Denetçiliği Uzmanı – Sıcaklığına ben başlayayım isterseniz. Aslında kurumun misyonu tam da bahsettiğiniz gibi, yani bu kurum bunun için var. Mahkeme kararları, dediğiniz gibi, bireysel sonuçlar doğuruyor. Ancak Kamu Denetçiliği Kurumunun kararlarının daha genel sonuçlar doğurması gerekiyor. Bu kurum aslında bunun için var, yani verdiği kararlar genele yönelik. Siz bir avukat olarak da müvekkiliniz adına başvurabilirsiniz. Bahsettiğiniz mevzuyla ilgili kurumumuza bir başvuru olduğunu hatırlamıyorum, bildiğim kadarıyla yok.

NAZLI DİDEM MOĞULKOÇ, Ankara Barosu Yasa İzleme Enstitüsü Başkanı – İnsanlar bilmiyor galiba yani, Kamu Denetçiliği Kurumunun niteliği hakkında çok fazla bilgi sahibi değiliz sizin de gördüğünüz gibi.

MUHAMMET AKİF SÜSLÜ, Kamu Denetçiliği Uzmanı – Tabii ki.

NAZLI DİDEM MOĞULKOÇ, Ankara Barosu Yasa İzleme Enstitüsü Başkanı – Bunu bir kişinin başvurusu da genele sirayet ediyor mu?

MUHAMMET AKİF SÜSLÜ, Kamu Denetçiliği Uzmanı – Genele sirayet edecek tarzda sonuçlar doğurabilir, mevzuat değişikliği de önerebiliyor Kamu Denetçiliği Kurumu. Tam da bunun için var dediğim gibi, misyonu bu zaten.

NAZLI DİDEM MOĞULKOÇ, Ankara Barosu Yasa İzleme Enstitüsü Başkanı – Harika. Biraz işimiz şu olabilir, yani ben başlayabilirim mesela bu otuz senenin üzerindeki konu gerçekten bütün yargıyı şu an oyalıyor, sadece bu oyalıyor.

MUHAMMET AKİF SÜSLÜ, Kamu Denetçiliği Uzmanı – Esasen Kamu Denetçiliği Kurumu da yargının yükünü hafifletmek için kurulmuş bir kurum. Yargı öncesi bir son durak mahiyetinde. Dava açma süresini de durduruyor Kamu Denetçiliği Kurumuna başvuru.

NAZLI DİDEM MOĞULKOÇ, Ankara Barosu Yasa İzleme Enstitüsü Başkanı – Ama, netice itibarıyla vermiş olduğunuz o kararı. Başkanıyla siz görüşerek yani iyi ilişkiler kurarak mı sağlatılacak. Yani, “Biz uyguluyoruz.” dediğimde “Bir şey yok.” dediniz.

MUHAMMET AKİF SÜSLÜ, Kamu Denetçiliği Uzmanı – Biz uygulamıyoruz dediğinde o noktada şu başlıyor: Bunu Meclise bildirerek, işte, yıllık raporlar vesaire, daha önce arz ettiğim gibi Meclisin gücünü arkasına alarak sağlamaya çalışıyor. Medya ile ve kamuoyuyla paylaşarak kamuoyu baskısı oluşturarak sağlamaya çalışıyor. Bir nevi, yanlış ifşa ediyor.

OTURUM BAŞKANI – Oradan sunum yapıp da açıklama yapmak isteyen var mı bu sıradan? Harun Bey, buyurun.

HARUN KAYNAK, Yasama Uzmanı – Başkanım, ben bir ekleme yapmak istiyorum.

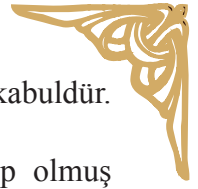
Şimdi, bir vatandaş hem Kamu Denetçiliği Kurumuna başvuruyor dedik hem de Dilekçe Komisyonuna başvuruyor. Biz bu konuda muzdaribiz. Yani, ben de Dilekçe Komisyonunda çalışan bir uzman olarak. Fakat, şimdi son zamanlarda şöyle bir görüş ortaya çıkmaya başladı: O zaman bu vatandaş sadece bir yere başvursun, başka yere başvuramasın diye bir görüş ortaya çıktı. Ben bunun da bazı sakıncaları olabileceğini düşünüyorum. Vatandaşın başvuru yollarının çeşitliliği ne kadar fazla olursa vatandaş açısından sonuç alma noktasında daha faydalı olabilir. Yani, biz sadece kişiye diyelim ki “Sen sadece Kamu Denetçiliği Kurumuna başvurabilirsin, başka bir yere başvuramazsın.” Diyelim ki Kamu Denetçiliği Kurumundan olumsuz bir cevap aldı, ondan sonra ne yapacak? Hâlbuki başvuru yolları, hak arama yolları çeşitli olduğu zaman o kişi açısından bir ümit yani bir sonuç alma durumu olabilir diye düşünüyorum. Bunun da altını çizmemiz lazım yani dikkat çekmemiz lazım diye düşünüyorum.

Zaten ülkemizde var olan mevcut anlayış da başvuru ve hak arama yollarının çeşitliliğini sağlamaya yönelik bir anlayış. Çünkü, mesela, Dilekçe Komisyonu, İnsan Hakları Komisyonu, KEFEK, Eşitlik Kurumu aslında bunların, hepimiz biliyoruz ki temelde hepsi mağduriyetleri incelemeye yönelik. Ama, yine de devletimiz ya da kamu otoritemiz vatandaşın bu başvuru yollarını çeşitlendirmeye çalışarak yardımcı olmaya çalışıyor kamu gücü karşısında diye düşünüyorum. Yani, dolayısıyla vatandaş sadece bir yere başvursun, başka bir yere başvurmasın şeklindeki bir anlayışı bizim daha dikkatli bir şekilde değerlendirmemiz lazım.

OTURUM BAŞKANI – Beyhan Hanım, buyurun.

BEYHAN HAMURCU, Yasama Uzmanı – Sayın Başkan, kurumlardan gelen arkadaşlarımız şöyle dediler: Dilekçe Komisyonu bize dilekçeyi gönderiyorlar ama biz de cevap yazıyoruz ama biz sonucunu bilmiyoruz. Şöyle arkadaşlar yani akıbetiyle ilgili şunu söyleyeyim: Eğer size dönüş yapmamışsak anlayın ki Bakanlığın ya da idarenin görüşü bizim için yeterlidir yani bizim karar yapmamız için yeterlidir. Zaten eğer yetersiz bulursak kesinlikle komisyon toplantısına davet edileceksinizdir.

OTURUM BAŞKANI – Bunu yazılı olarak yollasak diyor da.

BEYHAN HAMURCU, Yasama Uzmanı – Ama, zımnen kabuldür. Zaten takip edersiniz.

OTURUM BAŞKANI – Sizin yolladığınız yazı zaten cevap olmuş oluyor. Siz yolladıktan sonra onun itiraz süresi var, karar alınma süreci var. Yani, iki üç ay sonra ancak size en iyi ihtimalle, yazı yazılır, dört ay sonra elinize geçer o da sizin için tatmin edici bir şey olmaz, siz zaten internetten bulursunuz onu. Yani, o aradaki süre çok uzun. Hele, bir de cetvel bekliyorsa en az bir ay da orada bekler, beş altı ay sonra ancak dilekçe kararı çıkmış olur.

MUSTAFA KELEŞ, Yasama Uzmanı – Süre uzun olduğu için zaten gerekiyor benim anladığım kadarıyla. Yani, bir hafta içerisinde netleşecek olsa zaten bir hafta sonra internetten bunun görülebileceğini biliyordur belki kamu kurumları.

OTURUM BAŞKANI – Şöyle söyleyelim o zaman: İtiraz olursa zaten dilekçe Genel Kurula geliyor. Dilekçe, Genel Kurula gelince zaten ilgili kurumla tekrar yazışma yapılıyor. Yani, itiraz olmadığını da anlamış oluyorsunuz, iki üç ay içerisinde bir yazışma olmazsa demek ki itiraz edilmedi, onu da anlamış oluyorsunuz.

GÜNAL SEYİT, Yasama Uzmanı – Orada anladığım kadarıyla, işin sonuçlandırılmasından ziyade, sürecin nasıl işlediği ya da kendilerinin hazırlamış olduğu görüşün Mecliste nasıl yargılandığı hususuyla ilgili.

OTURUM BAŞKANI – Evet, itiraz olmadığı zaman pek bir yankı yok yani olduğu gibi geçmiş oluyor.

SEÇİL TUTKUN ODABAŞI, Gümrük ve Ticaret Uzmanı – En azından bunu öğrenmiş olduk, sevindim.

OTURUM BAŞKANI – Evet, Esin Hanım’a herhâlde soru sorulmuştu, Esin Hanım’ın cevabını alalım.

ESİN ÖZBEK, Yasama Uzmanı – Cevap konusunda alt komisyon toplantılarında bilirkişi görevlendirip yerinde inceleme gibi şeyleri karara sunup karar aldırıyoruz. Bu, vekillerin kararıyla oluyor ve daha çok Başkanın yönlendirmesiyle, isteğiyle ya da bizim yönlendirmemizle oluyor. Bilirkişi seçme konusunda da vekillerimiz de bize dilekçe verip önerilerde de bulunabiliyor. Ama, genellikle daha çok uzman arkadaş bu konuda araştırma yapıp bilirkişiyi seçmeye çalışıyor. Ücret konusunda da dediğim gibi, herhangi bir hüküm yok ve şimdiye kadar da herhangi bir ücret ödenmemiş. Bilirkişiler ücretsiz çalışmış.

OTURUM BAŞKANI – Kanun geçti, cuma günü geçti yani dün gece geçti.

HARUN KAYNAK, Yasama Uzmanı – Genel bir kanun olduğu için biz de dâhil olacağız.

OTURUM BAŞKANI – Dahiliz arkadaşlar, sıkıntı yok. Bilirkişiyi siz tutun, biz parasını ödeyelim. Nazlı Hanım bilirkişi, bakın, bilirkişi arıyorsanız.

KADİR AKTAŞ, Kanunlar ve Kararlar Başkan Yardımcısı – Bu hep söyleniyor, mesela, başvuru gelmiş, sosyal güvenlikle ilgili konu. Sizi bilirkişi olarak tayin ettiği zaman buradaki bilirkişi ücreti nedir? Veyahut da beklentisi nedir?

NAZLI DİDEM MOĞULKOÇ, Ankara Barosu Yasa İzleme Enstitüsü Başkanı – Şöyle: O şeyde her sene Adalet Bakanlığının yayınladığı bir tarife var. Şu anda sosyal güvenlik tespit davalarında 400 lira. Ama, bana talimatla yani başka, Giresun gibi, Gümüşhane gibi yani Anadolu’nun çeşitli yerlerinden gelenlerde ben hâlâ 250 lira falan ücret görüyorum. Onu da bu az olmuş yazamıyoruz yani olmuyor tabii mahkemenin hâkimi gönderdiğinizde.

KADİR AKTAŞ, Kanunlar ve Kararlar Başkan Yardımcısı – Vatandaş başvurdu, işte “Falan iş yerinde iş kazasına maruz kaldım. Benim zararımın tazmini için ilgili kamu kurumundan gerekli şeylerin yapılması.” dedi. Biz de o bölgedeki bilirkişiyi, müfettiş mesela, tayin ettik. Bu adam gidip orada tespit yapıp bir rapor yazması lazım. Kaç para ister? Bu mudur ücreti, 400 lira mıdır?

NAZLI DİDEM MOĞULKOÇ, Ankara Barosu Yasa İzleme Enstitüsü Başkanı – 400 liradır, evet. Ama, şöyle: Yani, o tespit nasıl olacak? İş kazası olup olmadığına yönelik bir tespit sadece Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından veriliyor.

OTURUM BAŞKANI – Haluk Bey, buyurun.

ABDULHALUK KURNAZ, Yasama Uzmanı – Ben Komisyona başladığımda 1920 ila 2015 arasındaki bütün kararlara baktım, birincisi bu. 22’nci yasama yılından 26’ncı yasama yılına kadar yani dönem dönem 32, 55, 24, 11 gibi bir karar alındı. Bu kararlardan bazıları Komisyonumuzun işleyişine, bazıları da dışarıya ilişkin kararlar olduğu tespitinden hareketle kararların takibi noktasında üç tane örnek karar seçtim.

Yaz saati uygulaması, askerî öğrencilerin mağduriyetinin giderilmesi ve kıyıların korunması. Genel Kurul Kararı bağlamında kurumlar nezdinde yapılması gereken takipler noktasında bir çalışma yaptım.

OTURUM BAŞKANI – Bir de az önceki maden komisyonuna sorulan sorunun cevabı gibi mi yapıyorsunuz açıklamayı? Az önce maden komisyonunu gönderdin sen, Dilekçe Komisyonunun takip etmesini istedin. Bu onunla ilgili, bağlantılı bir şey mi?

ABDULHALUK KURNAZ, Yasama Uzmanı – Bağlantılı bir şey çünkü Dilekçe Komisyonunun kararları, kadük olmadığı için sürekli yaşayan varlıklar olduğu için sadece takibi noktasında bazı sorunlar çıkıyor. Yani, siz şu an maden komisyonunun tespitleri, rapor tespitlerini maden araştırma birimine, Enerji Bakanlığına “Siz de o süre içerisinde neler yaptınız?” diye sorabilirsiniz. Yani, buna bir engel yok.

OTURUM BAŞKANI – Yani, yeni bir Soma faciası oldu mu “Biz daha önce size sormuştuk, ne oldu?” diye sorabilirsiniz.

ABDULHALUK KURNAZ, Yasama Uzmanı – Yani, ben bunu sordum, yaptım da. Kamu Denetçiliği Kurumuna baktığınızda onlar 8 türlü bir işlem yapıyorlar. İşte, gönderme kararı, incelenmezlik kararı, başvuru geçersiz sayma kararları, verilmesine yol olmadığına, birleştirme, ret, kısmen tavsiye, kısmen kabul, öneri, tavsiye kararları şeklinde. Ama Dilekçe Komisyonun kararları ise isteme şeklinde yani yapılmasının istenmesi şeklinde karar olduğu için bu kararlar dolayısıyla sürekli yaşayan varlıklar. Hükümü yerine getirilmedikçe takibi noktasında bir sıkıntı yok ve kararların hükümsüz sayılma noktası da olmadığı için biz de bu Komisyon çalışmalarında önem verilen hususlarda, örneğin, kıyıların korunmasıyla ilgili olarak bu kararı İçişleri Bakanlığının periyodik teftiş rehberine koyulmasını takip ettik. Yani, her yıl denizlerden yararlanmaya ilişkin bu karar takibe konu edilebilir, işlemler sorgulanabilir.

OTURUM BAŞKANI – Kıyı çizgisini işgal eden otellerle ilgili denetlemeyi söylüyorsunuz.

ABDULHALUK KURNAZ, Yasama Uzmanı – Tabii, bu kararın takibi noktasında yıllık denetim raporlarına, teftiş rehberlerine koyulması noktasında çok uğraşıldı. En son geldiğimiz nokta, “Beni çok sıkıştırıyorsun, bakan onayı gerekiyor.” “Tamam, o zaman Bakana yazalım.” “Bakana yazmayın lütfen.” deyip bu sefer de “Beni kaymakamlarla, valilerle karşı karşıya getiriyorsunuz.” noktasına geldiler.

Dolayısıyla, her yıl bir mülkiye müfettişi, herhangi bir kıyıya denetime gittiğinde inceleyeceği denetim konularından bir tanesi de kıyılar veya işte nehirlerin kenarı düzgün kullanılıyor mu, kullanılmıyor mu? Halkın zararına mı, yararına mı? Bu çok önem arz ediyordu.

İkinci husus: Kamu Denetçiliği Kurumunda kısmen başarılı olduğu bu noktada. Kararları yerine getirmeyen kurumların en üst yöneticilerini komisyona çağırıp bir nevi sorguya tabi tutma, izahat isteme. Yani, “Benim böyle bir kararım var, bu kararı siz niye yerine getir miyorsunuz?” dediğinizde eğer bunda ısrar ederse bunu tekrar raporla bağlayıp 550 milletvekilini bilgilendirdiğinizde bu kararı bir daha uygulamama şansı yok.

Kamu Denetçiliğindeki o kurumlardan gelen yöneticilerin tavrını ben orada gördüm, çok etkili olduğunu gördüm orada. Özellikle yazı yazdığımız iki cümle üzerinden bir saat, belki bir saatten fazla tartışma oldu.

OTURUM BAŞKANI – “Kamu Denetçiliği Kurumuna niye cevap ver miyorsunuz? diye kurumları Dilekçe Komisyonuna çağırdılar. Orada kurumlar cevap verirken işi çok daha ciddiye almaya başladılar. Bu vesileyle kurumları çağırıp da yüz yüze konuşma daha fazla işe yarıyor.

ABDULHALUK KURNAZ, Yasama Uzmanı – Evet, üst düzey yöneticiyi siz çağırdığınızda “Komisyonun kararını niye yerine getir miyorsunuz? diye söylediğinizde artık bu kararı uygulamama şansı ortadan kalkıyor. Yani, çok büyük bir sorumluluk gerektirmiyorsa bu karar mutlak anlamda artık uygulanacak demektir.

Bir diğerk husus: Siz bu işlemlerinizi eğer tutanak tutarak ve yeni uygulamada tutanakların da internette yayınlandığını ilgili kişiye söylerseniz zaten bu tutanaklara herkes eriştiği için Google’da tarama yapan bir kişi o kurumun, o kişinin, hangi yönetici ise onun tavrını net olarak Google’dan görebildiği için bu da çok etkin oluyor. Bunu da orada tespitini yaptım.

Diğerk bir husus: Yazışmalar bir kez yapılip tüketilmemeli. Yani, otuz gün içerisinde kurumun ne yaptığını, izahatını veriyor. Ancak, bununla yetinilmemeli, periyodik olarak kurumun görüşünün alınması noktasında tamamlayıcı inceleme ve araştırma yazıların da etkinliği artırdığını görebiliyorum. Yaz saati raporu Kadir Bey’in zamanından kalan bir şey, orada tartışılmış, şey yapılmış. Her yıl eylül ve mart aylarına işte, beş kala, on kala bir yazı çıkıyordu, ben takip ediyordum günlük olarak. “Ya, bu Dilekçe Komisyonu niye böyle bir karar aldı, ne gereği vardı, işte yirmi dört saatin uygulanmasına niye şey yapıyoruz?” diye ancak gördük ki bu karar ölmediği için, sürekli hayatta kaldığı için ancak 6’ncı yılın sonunda, şu an biz tek saat uygulamasına geçtik. Burda Dilekçe Komisyonunun kararının etkili olduğunu ben kesinlikle düşünüyorum. Ben, hatta bu konuyu biraz daha bireyselleştirmiştim, sekiz, dokuz yıldır hiç saatimi geri almıyordum. Bir örnek olarak söylüyorum yani çünkü bana da uymuyor, bünyeme de uymuyor. Ben saatimi onun için sekiz yıldır protesto ediyordum, geri almıyordum. Altını çizme ihtiyacı hissediyorum. Vatandaşa da itiraz hakkı ya tanınmalı ya bu husustan vazgeçilmeli.

OTURUM BAŞKANI – Hemen Seçil Hanım’a da uzatalım mikrofonumuzu, zannediyorum ondan sonra ekleyeceği olan, soru cevaplayacak kimse yok.

SEÇİL TUTKUN ODABAŞI, Gümrük ve Ticaret Uzmanı – Sanırım, “Dilekçe Komisyonundan gelen, başvurular, dilekçeler kurumumuzca nasıl algılanıyor, özellikle üst yönetim tarafından nasıl algılanıyor?” soru buydu. Elimde birkaç tane dosya var getirdiğim, onlara baktım “Nasıl algılanıyor?” Şunu belirtmek istiyorum: İlk önce bizim kurumumuza gelen Dilekçe Komisyonu olabilir, BİMER olabilir, CİMER olabilir, Kamu Denetçiliği Kurumu olabilir. Bizim için hepsi son derece önemlidir ve son derece detaylı bir şekilde incelenir ve süresi içerisinde cevap verilmesi için elimizden gelen her şeyi yaparız.

Elimde bir örnek var, mesela, burada bir tüketici bir elektronik haberleşme sektörüyle ilgili olarak size bir başvuruda bulunmuş, siz de bunu BTK’ya göndermişsiniz, BTK’dan bir cevap gelmiş, gelen cevabı da bize göndermişsiniz, hani “Bir de siz değerlendirin.” diye. Yıl 2010, BTK’nın yeni kurulduğu, tüketici haklarına yeni el attığı dönem. BTK’nın cevabı 2 sayfa, bizim konu hakkında yaptığımız değerlendirme 5 sayfa. Bir tüketici başvurusu geliyor, yani dilekçenin ekinde “2 dilekçe 3 sayfa.” diyor. Gelen dilekçeler 2 veya 3 sayfa, bizim konu hakkında yaptığımız değerlendirme 7 sayfa. Yani, ne kadar ciddiyetle ele alındığını buradan görebilirsiniz diye düşünüyorum.

Ciddi bir hukuki değerlendirme yapıyoruz. Bizim için şöyle çok önemli, daha önce de ifade etmişim: Sizin yaptığınız çalışmalar sonucunda gerek bizim kurumumuz gerek diğer kurumlar yönetmelik çıkarabilirler, idari düzenleme yapabilirler, hatta yeni bir yasama faaliyeti olabilir, yeni bir yasa olabilir.

O anlamda, sizin bize gönderdiğiniz dilekçeler çok önemli ve daha önce de belirttiğim gibi, sadece Dilekçe Komisyonundan gelenler değil, diğer kurum, kuruluş ve kanallardan gelenleri de biz her zaman değerlendirmeye alırız ve bir sonraki mevzuat çalışmamızda bu yasa olabilir veya ilgili yönetmelik olabilir, her zaman bunlar göz önünde bulundurulur, değerlendirmeye alınır; kabul edilir veya edilmez ama mutlaka değerlendirmeye alınır.

Teşekkür ederim.

GÜNAL SEYİT, Yasama Uzmanı – Yani bir kişinin bireysel olarak doğrudan size başvurmasıyla o isteği, aynı isteği Dilekçe Komisyonunun aracılığıyla gelmesi arasında bir fark var mı?

SEÇİL TUTKUN ODABAŞI, Gümrük ve Ticaret Uzmanı – Aslında çok değil, gerçekten çok değil. Şöyle: Dilekçe Komisyonundan gelse ne oluyor? İşte, bir süre oluyor, işte bakan yardımcısından çıkıyor oluyor, işte hani süreç daha uzuyor, işte biraz daha kendinizi sıkışmış hissediyorsun. Direkt tüketiciden gelse de Kurum olarak aynı titizlikle cevap veriyoruz, gerçekten aynı titizlikle cevap veriyoruz. Mesela, biz zaten tüketici başvurularının yoğunlaştığı alanları tespit ettiğimiz zaman teftiş kurulunu faaliyete geçiriyoruz, diyoruz ki: “Bu konuda denetim yap.” Yetki Bakanlıktaysa, denetim yapma yetkisi teftiş kurulunu faaliyete geçiriyoruz, il müdürlüğündeyse il müdürlüğünü denetime geçiriyoruz yani faaliyete geçiriyoruz. O anlamda, zaten hani belli bir alanda bir yığılma varsa nereden geldiği çok da önemli değil bizim için. Ama, tabii ki, hani bir Kamu Denetçiliği Kurumundan, bir Komisyondan gelen. Evet yani ekstra özen gösteriliyor ama hani hepsi aynı değerde.

OTURUM BAŞKANI – Şimdi arkadaşlar, Dilekçe Komisyonu yasama organı bireysel bazda hukukilik ve yerindelik denetimi yapabilir mi? Yani az önceki verdiğimiz örnek, bir kişi on iki yıl çalışmış, 65 yaşına gelmiş, emekli olamıyor, başvurmuş, Dilekçe Komisyonu kanuna bakmış, kanuna göre bu kişi emekli olamıyor. Bu kadarla yetinmesi mi gerekir? “5510 sayılı Kanuna göre şu kadar gün priminiz yatmış olmadığı için emekli olamıyorsunuz.” Bunu mu demesi gerekir? Yoksa “Bir dakika ya, adam 65 yaşına gelmiş, zaten Türkiye ortalaması 70 yani bu adam emekli olsa bile zaten Türkiye ortalamasına göre beş yıl en fazla emekli maaşı alacak.

Kadir Bey’in söylediği atıfet kararı gibi ama tam da değil. “Bir dakika, burada bir yanlışlık var, bunu düzeltmeliyiz veyahut da siz Kanunu yanlış uyguluyorsunuz. Bakın, Kanun diyor ki: “65 yaşında emekli olur.” Sizin bunu uygulamanız lazım burada. Yani, oradaki çalışma saati kuralını değil, bunu uygulamanız lazım gibi veyahut da bir öğretmenin eş durumundan dolayı

tayiniyle ilgili durum; eş durumundan dolayı tayin olacağı ümidiyle evlenmiş, Diyarbakır'daki bir hanımefendi İzmir'deki bir beyefendiyle, evlendikten bir ay sonra yönetmelik değişmiş. Sonra Millî Eğitim Bakanlığı bir geri adım attı, o yönetmeliği değiştirdi ama değiştirmeseydi, buna olan inancıyla evlenmiş olan bir hanımefendi üç yıl kadar bir süre eşiyile bir araya gelemeyecekti. Şu anda bir yıl ama o yönetmelik yürürlükte kalsaydı, üç yıl olacaktı.

Şimdi, burada bir şey var yani Dilekçe Komisyonu şunu diyebilecek miydi? “Evet, öğretmen hanımefendi evlenirken o günün mevzuatına göre hareket etmiştir ve bunu da bir beklenti olarak, haklı beklenti olarak düşünmek gerekir. Bu sebeple de bu kişiye de geçmiş dönemin yönetmeliği uygulanmalıdır.” Böyle bir karar verebilir mi? Hem hukuki hem de yerindelik kapsamında bir karar verebilir mi, vermeli midir? Evet, Harun Bey buyurun.

HARUN KAYNAK, Yasama Uzmanı – Başkanım, benim kanaatime göre, biz bir hukuk devletinde yaşıyoruz. Hukuk devletinin de kuralları yasaları, yönetmelikleri, tüzükleri vardır. Dolayısıyla, herkes, kişiler, kurumlar bu bahsettiğimiz kurallara uyarak hareket ediyorlar. Bir vatandaş da eğer mağdur olduğunu ifade ederek Dilekçe Komisyonuna başvurduğu zaman, Dilekçe Komisyonunun burada tespit etmesi gereken husus: Acaba idare bu saydığımız kuralları mevzuata aykırı olarak mı bu mağduriyeti yapmış, yoksa mevzuatı uyguladığı için mi bu mağduriyet ortaya çıkmış? Mevzuatı uyguladığı için böyle bir mağduriyet ortaya çıktıysa yapacak bir şey yok. Orada biz sadece şu tespiti yapabiliriz: “Evet, idare mevzuata uygun davranmıştır fakat bu vatandaşta mağduriyet oluşturmuştur ama idarenin bir kusuru yoktur.” deriz.

OTURUM BAŞKANI – Mağduriyeti çözemeyiz yani?

HARUN KAYNAK, Yasama Uzmanı – Çözemeyiz ama çözülmesi için. Mesela, diyelim ki Meclis Genel Kuruluna ya da iktidar partisine ya da bu noktada iradeye kim sahipse ona tavsiyede bulunabiliriz.

OTURUM BAŞKANI – Peki, ben Kadir Bey’e bir soru sormak istiyorum bu bağlamda. Dilekçe Komisyonunun Kanunu kabul edilirken, Dilekçe Hakkının Kullanması Hakkında Kanun kabul edilirken bu atıfet veyahut af hadi olmasın, bu konu hiç gündeme gelmemiş mi, bunu bir maddeyle dercetme ihtiyacı duyulmamış mı?

KADİR AKTAŞ, Kanunlar ve Kararlar Başkan Yardımcısı – Nitelik olarak af kararlarıyla atıfet kararları özdeş kararlar mahiyeti itibarıyla.

OTURUM BAŞKANI – Yani, kanun görüşülürken bu hiç gündeme gelmemiş mi, ben o konuyu merak ediyorum. Gündeme gelmiş de yasama organı “Yok, ben bunu gözdardı edeceğim” mi demiş?

KADİR AKTAŞ, Kanunlar ve Kararlar Başkan Yardımcısı – Tutanaklarda ben hiç rastlamadım, bu affa ilişkin bir madde vardı, yoktu diye bir şekilde ifade yok, es geçilmiş ya da tutanaklara yansımamış da olabilir. 96 İcütüzüğü düzenlemesi yapılırken de ben buna rastlamadım.

Ama, Dâhili Nizamnamede olsun yani 1974'e kadar uygulanan İctüzükte olsun, Meclisi Mebusan İctüzük'ünde olsun, 140 sayılı Kanun'da olsun bu affa ilişkin, affın prosedürüne ilişkin ve yapıma şekline ilişkin hükümler var. Bunu Meclis anladığım kadarıyla, geleneksel yani padişahlıktan kalma bir hükümlerlik yetkisinin parçası olarak ve yasama yetkisinin parçası olarak uygulayagelmiş, yasama yetkisinin doğal bir parçası olarak algılamış.

Buna ilişkin ise metinlerde özel bir şey yok. Mesela, işte, efendim, “Kanuna aykırı olarak istisnasını öngörecektir şekilde Meclis karar verebilir veyahut da kararlar alır.” şeklinde özel hüküm yok. Ben, bunu şöyle düşünüyorum hani Anayasa'nın yorum tekniklerinden bir tanesidir: “Genele hüküm verebilen, genele şamil işlem yapabilen, onun istisnasını da yapabilir.” şeklinde anayasal bir yorum tekniği var. Anladığım kadarıyla, bu bağlamda değerlendirilip istikrarlı olarak 1980'li yıllara kadar bu kararları vermiş. Eski kitaplarda Dilekçe Komisyonunun klasik misyonunun, olması gereken misyonunun atıfet kararları üzerinden ortaya çıktığı söylenmiş. Hukuka uygunluk denetiminden ziyade atıfet kararlarının önemsendiğini görüyoruz.

OTURUM BAŞKANI – Yani, kural uygulanan vatandaşa hakkaniyet kapsamında değerlendirilmiş. Sadece hukukun kendi lafzıyla değil, bu hakkaniyetli midir diye bakılmış, ben onu anlıyorum. Hilmi Bey'in bir açıklaması var. Buyurun Hilmi Bey.

HİLMİ SONER ERDOĞAN, Yasama Uzmanı – Hemen şimdi bu atıfet kararlarını hızlı bir şekilde tezimden bir bölüm okumak istiyorum. Çok hızlı okuyorum Başkanım: “Ön incelemeden geçerek – 1961 Anayasası sonraki dönemi anlatıyorum – Komisyon Genel Kurulunca konu olan dilekçelerle ilgili olarak 13/06/1963 tarih ve 396 sayılı Karar'da dilekçe hakkında verilen resen emeklilik işleminin iptal edilmesi, 12/03/1964 tarih ve 1309 sayılı Karar'la dilekçeye bağlanan maluliyet aylığının 100 liradan 150 liraya çıkarılması, 1960 tarih ve 1487 sayılı Karar'la dilekçinin vazife malulü sayılması” Biraz önceki bahsettiğimiz atıfet kararları, yani bunları çoğaltabilirim. Bir sınav hakkı verilmesi, biraz önce bahsedildiği gibi, yirmi dört yıl bir ay yirmi yedi gün yaş haddi dolumu nedeniyle emekliliğe sevk edilerek emeklilik ikramiyesi ödenmesi gibi.

Biraz önce bahsedildiği gibi yirmi dört yıl, bir ay, yirmi yedi gün yaş haddi dolumu nedeniyle emekliliğe sevk edilerek emeklilik ikramiyesi ödenmesi gibi biraz önce bahsedilen atıfet kararlarının komisyon tarafından verildiği ancak Metin Kazancı'nın o dönemle ilgili yazmış olduğu makalesinde bu kararların Emeklilik Sandığıyla özellikle Emeklilik Sandığıyla ilgili verilen kararların uygulanmadığını yani Komisyon bu tip kararlar vermiş, “Aylığı 100 liradan 150 liraya yükselttim, yirmi beş yıl hizmetini tamamlamadığı hâlde yirmi dört yıl bilmem kaç gün hizmetten emekli ettim” gibi kararlar vermiş ancak bu kararlar uygulanmamış.

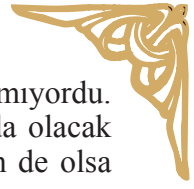
KADİR AKTAŞ, Kanunlar ve Kararlar Başkan Yardımcısı – Bir düzeltme yapmam lazım. Dilekçe Komisyonunun Emekli Sandığına ilişkin uygulanmayan kararları 1975’li yıllarda. Çok başvuru olmuş o aralar. “Suiistimal ediyor, benim bütçem kalmadı.” diye, Maliye Bakanlığı uygulamamaya kalkıyor. Onun üzerine ilgili Bakan hakkında Meclis soruşturması süreci başlıyor. Daha önce belirttiğim soruşturma raporuna (Ek-1) göre anlaşılan Komisyonun diğer sınav hakkı verilmesi gibi kararları uygulanmış. Raporda sadece Maliye Bakanı için o da belli bir tarihten sonra kararları uygulamadığı iddiaya konu ediliyor. Yani Metin Kazancı, emeklilik bağlamında Bakanlığın tutumunu belki genel bir tutummuş gibi kullanmış olabilir, bu yanlış tespit olur, düzeltilmeye ihtiyacı var.

HİLMİ SONER ERDOĞAN, Yasama Uzmanı – Yani, ben cümlemi şöyle bitiriyorum: Türkiye Büyük Millet Meclisinin denetim araçlarını yani bahsettiğimiz o soru, Meclis araştırması, genel görüşme, gensoru harekete geçirerek söz konusu kararların arkasında durmadığını ifade etmektedir. Kim? Metin Kazancı. Adı geçen yasa 144. Danıştay 3. Dairesi de yukarıda alınan kararlardan 19212 sayılı olan hakkında işte karar tarihi, esas numarasını belirtmişiz. Kaldı ki komisyonca inceleme görevi içine giren hususlarda verilen kararların Anayasa’yla yerine getirilmesi mecburi kılınan yargı organları kararları gibi infaz edileceğine dair mevzuatımıza herhangi bir hüküm de yer almamıştır demiştir. Yani benim anladığım atıfet kararlarıyla ilgili olarak Komisyon zamanında bu tip kararları vermiş.

OTURUM BAŞKANI – Kadir Bey siz ne diyorsunuz?

KADİR AKTAŞ, Kanunlar ve Kararlar Başkan Yardımcısı – Şimdi karıştırılıyor bazı şeyler. Bakın ben İngiltere ombudsmanını örnek verirken anlaşılması için özellikle altını çizdim. Bir kararın bağlayıcılığı yaptırımından belli olur. Dilekçe komisyonu kararları için böyle bir şey yok. Ama Meclis saygınlığıyla işini takip ederek bir dönem kararlarını uygulatmış. Atıfet kararları en ileri kararlardır. Hukuka aykırı, kanuna aykırı işleyiş varsa, bunların zaten peşine düşüyor ve bunlara ilişkin kararlarını uygulatıyor. Yahut da çok ciddi olarak maslahata aykırılık var bunların peşine düşüyor. Atıfet kararları zaten idarenin hukuka uygun yerinde ama yasal çerçevenin ötesinde hakkaniyete aykırı olan işlemleri için. Dilekçe Komisyonunun kararları çoğunlukla atıfet kararı değil, çoğunlukla hukuka uygunluk, yerindelik kararları. Bunlar istisnai kararlar.

Şimdi bazı istatistikler paylaşmak istiyorum. Mesela örnek vereyim, 54 ile 57 arasında 15 bini aşkın başvuru gelmiş Dilekçe Komisyonuna. 1939 – 1943 tarihlerinde, 16 bin küsur dilekçe geliyor arkadaşlar. Bunların hepsini Komisyon karara bağlamış. Bakın şurada Karar cetvellerini gönderdim, şekline baktınız, diline baktınız, kaliteyi gördünüz. Şimdi mevcut yeni kararları göndermiyorum ama bilen arkadaşlar biliyorlar. Eskiye göre en azından şeklen uzmanın yapacağı pek çok iş var. Siyasilerin falan vereceği kararlar değil bunlar. Bu noktada çok ciddi bir geriye gidiş olduğu vaki. Daha deminden

beri bahsediyoruz, işte kararları ne ölçüde uygulanıyordu, uygulanmıyordu. Bunların tabii ki pek çok kısmı karar verici siyasilerin tasarrufunda olacak şeyler ama bu bağlamda gerekli farkındalık uyandırılabilir, kısmen de olsa takibi yapılabilir.

Daha demin arkadaşımız bir örnek verdi, dilekçeyi havale et, gelen cevabı karara aktar ve matbu kararı yapıştır. Bu nitelikli iş değil. Orada yapılması gereken bir eksik varsa gelen cevapta bunun takibinin yapılabilmesi. Arkadaşımız bir örnek verdi. Dilekçenin incelenmesi için ilgili kurumdan (BTK) bilgi istemiş, gelen cevap yetersiz görülmüş. Bunun üzerine Tüketici Koruma Genel Müdürlüğünden yazıyla konunun takibi yapılıyor, irdelemesini yapıyor. Oradan alınan yanıtla birlikte BTK'ya yazılacak denilecek ki: "Senin vermiş olduğun cevapta, işlemden eksiklik var."

Bunların pek çoğu uzmana bakan işler. Bunun daha sonraki yıllarda istatistikleri de var, burada elimin altında olmadığı için paylaşamıyorum. Dilekçe Komisyonunun, Karma Komisyonun yapmış olduğu faaliyetlerin resmî olarak yer aldığı 14 Ocak 1978 tarihli bir Resmî Gazete var. 1977 yılına ilişkin bir faaliyet raporu yayınlanmış. Dilekçe Komisyonunun 42 tane dosyası Meclis Genel Kuruluna intikal ettirilmiş, Gündemde görüşülmesi bekleniyor. Ha, görüşüldü görüşülmedi ama şu anlaşılıyor, Dilekçe Komisyonu pek çok karar vermiş, belki yüzlerce esasa ilişkin karar vermiş yani incelemiş Komisyon olarak. Raporu Genel Kurul gündemine girmiş diyoruz ya demek ki Komisyon esasa ilişkin karar vermiş, bunların takibini yapmış, 42 tanesinde de yeteri kadar uygulanmadığı tespitiyle Genel Kurula indirilmiş. Görüşülmüş mü? Ben birçok görüşülen dosyaları biliyorum, ama buna ilişkin istatistik olmadığı için paylaşamıyorum.

22 inci ve 23 üncü dönemde iki, üç dosya dışında 1980 sonrası Genel Kurula indirilen dosya bulunmamakta. Bu geriye gidişte sonraki dönem bürokrasinin, uzmanlarının böyle bir iş yapılabileceğini Komisyona takdim etmemesinin arz etmemesinin payı büyük. Bunu öncelikle komisyon uzmanları olarak biz fark edeceğiz, idrak edeceğiz ki muhataplarımıza bildirelim. Dilekçe Komisyonu mevzuatına bilirkişiye tayin yetkisine ilişkin özel hüküm konulmuş uygulanması için maalesef yeteri kadar uygulayamamışız. Mahkemeler haftada yüzlerce dosyayı tekemmül ettiriyorlar. Nasıl ettiriyorlar? Bilirkişilik üzerinden tekemmül ettiriliyorlar. 1 tane hâkim haftada 100 dosyayı belki tekemmül ettiriyor. Bu yetkinin uygulanmaması demek Komisyonun mahkemeler gibi etkin çalışamaması demek. Yetki ve görevlerin, çalışma kültürünün bilinmesi ve karar verici komisyon başkan ve üyelerine somut olaylar muvacehesinde uygulanması noktasında arz edilmeli.

Komisyonun af kararlarına ilişkin misyonunu teorik olarak tartışıyoruz, ancak bunu somut olay ve başvurular nezdinde dosyasının oluşturulması lazım. Dilekçe Komisyonunu oynadığı kritik rol burada. Bir başvuru üzerine siz Mecliste bir işlem yapamazsınız. Dilekçe Komisyonu dosyanın oluşturulması ve teklif edilmesi bağlamında kritik rol oynanmış; yoksa bu rol

olmazsa mekanizma işlemez. Bir vatandaşın başvurusu üzerine kimse kanun teklifini hazırlamaz. Dolayısıyla geçmişte var olan bu misyonların Komisyon uzmanlarınca somut olaylar nezdinde ön çalışmasının yapıp Komisyonla arz edilmesi gerekir.

Kurumlar arasında başvuruların alınmasında iş bölümü olabilir ama hangi kurumlar arasında? Yasama başvurusu bağlamındaki başvurular noktasında bu mümkün. Yani Dilekçe, İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, KEFEK, hatta Kamu Denetçiliği Kurumu bağlamında iş bölümü olabilir.

Bu bağlamda iş bölümü olabilir ama bazı arkadaşların ağzından İnsan Hakları Kurumu gibi laflar çıktı. Fonksiyonel bir ayırım var. Öteki başvurular idare nezdinde idari başvuru, idarenin kendi hiyerarşisi içerisinde, idari vesayet mekanizması içerisinde takip etmesi gereken görevler. Fonksiyonlar arası iş bölümü yapılamaz. Eğer böyle laflar söylenirse bu fahiş hata olur, en azından söylenecekse belirttiğim kapsamda söylenmesi lazım. Bu kapsamda işbölümüne gidilmesi de tartışma götürür. Çünkü işbölümüne gidiyoruz diye bazı başvuruların alınmaması, komisyonun görev alanını sınırlamak şeklinde sonuç doğurur.

Diğer yandan vatandaş aynı başvuruyu birden çok Kuruma yapıyor bu engellenmeli deniliyor. Burada öncelikle vatandaş neden birden çok kuruma başvuru yapıyor? Sorusuna cevap aramak lazım. Cevap, vatandaş, başvurusuna ilişkin yeterli inceleme yapılmadığı, tatmin edici cevap alamadığı için tekrar başvuru yapıyorsa, o zaman vatandaşın haklı başvuru hakkının engellenmesi gibi bir sonuç çıkar. Eğer vatandaş KDK'na başvurmuş tatmin edici cevap alamamışsa tabi ki Dilekçe Komisyonuna başvuracaktır.

Vatandaşın başvurularına cevap almasında gecikme yaşıyor denildi. Komisyonun Kanunda belirtilen düzenleyici süreye göre zamanında cevap verme yükümlülüğü var. Çalıştaydan önce görüştüğüm bir vatandaş dedi, “Daha altı yedi ay oldu Komisyondaki başvuruma cevap alamadım, hâlbuki ilgili kurum bana cevap verdi.” Yani bu kadar maliyetli elektronik yazılımlar yapılıyor vesaire bunlar işi hızlandırmak için. Daha 10 yıl önce bu yazılımlar vs. yoktu ama o yıllarda genelde iki, üç ayda istisna olarak ta üç dört ayda yapılan başvurulara ilişkin Komisyon kararları dilekçilere gönderilirdi. Ha, istisnai olarak işin niteliğine göre iki, üç ayda cevap verilmeyenler de olurdu. Ancak bu durum da ara yazılarla dilekçiye bildirilirdi. Demek ki Dilekçe Komisyonunun cevap verme sürecinde bir aksama var.

Ben böyle bir çalıştayın yapılmasında yol açıcı emeği olduğu için Başkanımıza teşekkür ediyorum, kutluyorum. Daha önce teşebbüs etmiştik olmamıştı. Bu tür etkinliklere her zaman sıcak bakılmayabiliyor. Hayırlı olsun diyorum çalıştay.

OTURUM BAŞKANI – Evet son sözleri alalım lütfen.

ABDULHALUK KURNAZ, Yasama Uzmanı – Değişik olduğu için ve hâlâ geçerliliğini koruduğu için ben söz etmek istiyorum. Gelibolu Yarımadası'nda bir tabur komutanı albay Millî Savunma Bakanlığınca “Bu tabur komutanlığı yapamaz.” deyip emekli ediliyor. Bunun üzerine dava açıyor kendisi. Davayı kaybediyor. Danıştaya gidiyor, temyizde de kaybediyor. Konuyu Dilekçe Komisyonunun gündemine getiriyor, sene 1948. Dilekçe Komisyonunun yaklaşık sekiz dokuz aylık bir incelemeden sonra vardığı nokta Millî Savunma Bakanlığının emekliliğe ayırma işlemini iptal ediyor. Millî Savunma Bakanlığı da buna itiraz ettiği için konu Meclis Genel Kurulu gündemine geliyor. Meclis Genel Kurulu iki günlük bir görüşme yapıyor ve gizli görüşme esasıyla bunu görüşüyor ve gizliliği hâlâ devam ediyor.

OTURUM BAŞKANI – Evet, arkadaşlar, bu çalıştay aslında daha önce düzenlenecekti fakat ötelenerek bu zamana kadar geldi. Bu çalıştayın düzenlenmesini takip eden Kadir Beye, programın düzenlenmesinde özel çaba gösteren Rabia Hanıma, buranın hizmetinin aksamadan yürütülmesini sağlayan Adnan Beye, ses sistemini bu kadar mükemmel yapan Hasan Beye, Yunus Emreye ve tabii ki burada katılımcı olarak bulunan sizlere teşekkür ediyorum. İnşallah, daha güzel başka bir çalıştayda buluşmak üzere Allah'a emanet olun.

BİR PARLAMENTER DENETİM YOLU DİLEKÇE KOMİSYONU ÇALIŞTAYINDA ÖNE ÇIKAN TESPİT VE ÖNERİLER

4.11.2016 tarihinde TBMM Beştepe Eğitim ve Sosyal Tesislerinde dört oturumda gerçekleştirilen Çalıştayda yapılan sunumlar ve tartışmalar sonucunda ön plana çıkan tespit ve öneriler şunlardır:

➤ Dilekçe Komisyonu, İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu (İHİK), Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu (KEFEK) ve Kamu Denetçiliği Kurumu (KDK) gibi TBMM adına dilekçeleri inceleyen kurumlar arasında başvuruların alınması, mükerrerliklerin giderilmesi vb. hususlarda işbirliği yapılmalıdır.

➤ Kamu Denetçiliği Kurumunun önem atfettiği veya sonuç alamadığı tavsiye kararları/idarenin cevapları Dilekçe Komisyonunun gündemine taşınmalı; tavsiye kararlarının uygulanıp uygulanmadığına dair muhatap idarelerin Komisyonca denetlenmesi usulü yaygınlaştırılmalıdır.

➤ Dilekçe Komisyonu bünyesinde oluşan iş tecrübesi, pratikleri ve kültürünün KDK gibi benzeri misyonu üstlenen Kurumlara aktarılması -gerekirse Komisyon uzmanlarının geçici olarak görevlendirilmesi suretiyle- yerinde olacaktır.

➤ Başkanlık sistemi gibi Meclisle yürütmenin bağının azaldığı sistemlerde, parlamenter denetim dolayısıyla Dilekçe Komisyonu işlevini daha etkin göstereceğinden, kabul edilmesi durumunda yeni anayasal sistemin bir fırsat olarak değerlendirilerek buna uygun (yürütmeden daha bağımsız ve etkin) çalışma kültürünün tesisi için gayret gösterilmelidir.

➤ 1924 yılından günümüze Türkiye'nin sosyal, siyasal ve günlük sorunlarını görebileceğimiz aynı zamanda sosyal bir laboratuvar niteliği de taşıyan Komisyon arşivi korunarak araştırmacıların incelemesine açılmalıdır.

➤ Dilekçe Komisyonunun etkinliğini artıracakları için İçtüzüğü'nün 119 ve 120 nci maddesine göre milletvekili itirazına uğrayan veya idarenin cevabının/yaklaşımının yeterli görülmediği dosyalar TBMM Genel Kuruluna sevk edilmeli; gündemdeki Dilekçe Komisyonu raporlarının Genel Kurulda görüşülmesi sağlanmalıdır.

➤ KDK ile Dilekçe Komisyonunun etkinliğini artıracakları düşüncesiyle Kamu Denetçiliği Kurumunun yıllık faaliyet raporları ile buna ilişkin Karma Komisyon raporlarının Genel Kurulda görüşülmesi sağlanmalıdır.

➤ Parlamentonun darbelerle kesintiye uğraması, dönemlerin yenilenmesiyle birlikte Komisyon yönetimlerinin değişmesi Komisyonun çalışma kültürü ve tecrübesinin kaybına, kurumsallaşmanın kesilmesine sebep olduğundan Komisyon bünyesinde etkin ve yerleşik bir uzmanlık kurumu tesis edilmelidir.

➤ Dilekçe Komisyonunun yazılarına cevap verme konusunda kamu kurumlarının duyarlılığı (suç duyurusu, bakan nezdinde takip vb. usulle) artırılmalı, (varsa) idari atalet kırılmalı; bu bağlamda çıkarılan genelgelerin yenilenmesi ve yaygınlaştırılması sağlanmalıdır.

➤ Yazı ve cevapların daha hızlı ulaştırılması adına Komisyonun ebys'ine Bakanlıklar kullanıcı olarak paydaş yapılmalıdır.

➤ Komisyonunun tarihsel misyonu ve çalışma kültürüne uygun olarak İçtüzüğün 21 inci maddesinde anlamını bulan tarafsızlık ilkesinin, Komisyonun işleyişinde gözetilmesi gerektiği ve siyasi saiklerin bir tarafa bırakılarak insanların sorunlarına tarafsız bir şekilde çözüm bulma anlayışı gerek üyeler gerekse de diğer paydaşlar nezdinde gündeme getirilmelidir.

➤ Komisyonun tanınırlığını ve idare üzerinde etkinliğini artırmaya yönelik; Komisyona yapılan ilginç başvurular ve elde edilen olumlu sonuçlar periyodik olarak ama tarafsızlığı da gözeterek basın aracılığıyla kamuoyuyla paylaşılmalıdır.

➤ Kişi ve kuruluşların (bilirkişi, tanık, dilekçi, temsilci vs.) Komisyon çalışmalarına daha etkin ve kolay bir şekilde katılımlarını sağlamak üzere telekonferans, video konferans gibi günümüz gelişen teknolojilerinden yararlanılmalıdır.

➤ Komisyonun inceleme konusu yaptığı hususlara ilişkin, ihtisas özelliği olan sivil toplum ve meslek kuruluşlarının –her zaman toplantılara davetle değil de- bazen de yazılı mütalaa/uzman görüşü alınmak suretiyle katılımı sağlanmalı, dosyalar tekemmül ettirilmeli AR-GE anlayışıyla ülkemizdeki bilgi kaynaklarına ulaşılarak istifade edilmeli, bu bağlamda (KEFEK örneğinde olduğu üzere) sivil ve kamu bilgi kaynaklarının güncel listesi tutulmalıdır.

➤ Komisyon raporlarının geniş toplum kesimlerine ulaştırılarak etkinliğinin artırılabilmesine, referans metin olarak yayılmasına yönelik (Rekabet Kurumu örneğinde olduğu üzere) sivil toplum kuruluşları ve meslek kuruluşlarıyla iletişime geçilerek bu kuruluşların resmi internet sayfalarında yayınlamaları sağlanmalıdır.

➤ TBMM adına bireysel başvuru olan komisyonlar ile KDK bir konuyu özel incelemesine/gündemine almış ise diğer komisyonlar o konuya ilişkin ellerinde bulunan dilekçeleri birbirlerine havale etmelidir.

➤ Şiddete veya mobinge maruz kalan kişilerin kimlik bilgilerini paylaşarak başvuru yapma meyillerinin az olduğu dikkate alınarak, bu kişilerin kişisel bilgilerini vermeden (elektronik) başvuru yapmalarına imkan verilmelidir.

➤ Sayıştay Kanununun 45 inci ve 3071 sayılı Kanunun 8 inci maddesinde belirtilen bilirkişi tayini, idari denetim veya Sayıştay denetimi yaptırma yetkileri etkin ve yaygın kullanılarak, Komisyonun, dilekçeleri geniş tabanlı inceleme ve karar alma kabiliyeti artırılmalıdır.

➤ Komisyonun toplantılarına idare adına cevap vermeye ehliyetli temsilcilerin katılımı gözetilmelidir.

➤ Komisyon tarafından alınacak kararlarla; alt komisyona, Başkana veya raportör üyeye yerinde inceleme görevi verilerek, bu yetki daha yaygın ve etkin kullanılmalıdır.

➤ Komisyon karar ve raporlarının yazım sürecinde yalın ve özlü bir anlatım esas alınmalı, komisyonun geleneksel raporlama tekniğine riayet edilmeli, bu vesileyle kurumsallaşmaya katkı sağlanmalıdır.

➤ Çağdaş ombudsmanlık uygulamalarının arabuluculuk misyonlarını da yansıtabilecek şekilde; Komisyon uzmanlarının dosya takiplerini, yazışmaların yanı sıra dilekçiler ve idari muhatapları ile telefonla görüşme yoluyla da yapmaları hususu değerlendirilmelidir.

➤ Komisyon Başkanlarınca ve/veya hiyerarşik üstlerince Komisyon uzmanlarının motivasyonları ve performansları belli hedefler dahilinde gözetilmelidir.

EK-1 4.7.1976 tarihinde görüŖülen TBMM SoruŖturma Hazırlık Komisyonu Raporu

Dilekçe Karma Komisyonu kararlarının tatbikinde fertlere eŖit muamele yapmadıkları için eylemlerinin Türk Ceza Kanununun 240 ıncı maddesine uyduğu iddiasıyla dönemin Maliye Bakanları hakkında yürütülen Meclis SoruŖturmasına iliŖkin verilen nergelerin, Dilekçe Komisyonunun yaklaŖımının, Bakanlığın savunmalarının, açıklamalarının ve SoruŖturma Hazırlık Komisyonunun raporunun yer aldığı Sıra Sayısı;

alıŖtaydaki sunumlarda yer yer atıf yapılması, dönemin Komisyon faaliyetlerine iliŖkin istatistiki bilgiler sunması, dönemin karar vericileri ve uygulayıcıları nezdinde komisyon kararlarının niteliği ve bağlayıcılığının nasıl değerlendirildiğine ıŖık tutması, bu hususta somut olay bağlamında tartıŖmaları içermesinin yanında teorik analizleri de içermesi, uygulamadan kalkmıŖ atıfet kararlarına konu edinmesi dikkate alınarak alıŖtay kitabında yer verilmesi faydalı grlmŖtir.

Söz konusu rapor 7.4.1976 tarihli TBMM BirleŖik (Senato+Millet Meclisi) Toplantısında grŖlmŖ; Türk Ceza Kanununun 240 ıncı maddesinin 1803 sayılı Af Yasası kapsamına girmiŖ olmasından ve 240 ıncı maddede zikredilen suçun azamî cezasının da aynı Kanunun 1 inci maddesinin 'kapsamına girmiŖ olması nedeniyle dosyanın iŖlemden kaldırılması Ŗeklindeki komisyonun raporu kabul edilmiŖtir.

Günümüze ıŖık tutabilecek Dilekçe/İstida/Arzuhal Komisyonunun 1923'ten günümüze kararlarının yer aldığı cetvellere TBMM kütüphanesinin açık eriŖim sayfasından (E: <http://acikerisim.tbmm.gov.tr>) ulaŖılabilmektedir.

C. Senatosu Ordu Üyesi Selâhattin Acar'm, Dilekçe Karma Komisyonu Kararlarının tatbikinde fertlere eşit muamele yapmamaları suretiyle Anayasanın 12 nci maddesini ihlâl ettikleri ve bu eylemlerinin Türk Ceza Kanununun 240 ncı maddesine uyduğu iddiasıyla Maliye eski Bakanları Mesut Erez, Sait Naci Ergin ve Ziya Müezzinoğlu haklarında Anayasanın 90, T. B. M. M. Birleşik Toplantısı İçtüzüğü'nün 12 nci maddesi uyarınca bir Meclis Soruşturması açılmasına dair önergesi ve 29 numaralı T. B. M. M. Soruşturma Hazırlık Komisyonu Raporu (9/29)

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ SAYIN BAŞKANLIĞINA

Maliye eski bakanları :

1. — Sayın Mesut Erez. Kütahya Milletvekili Maliye eski Bakanı. (Bakanlıkta görev süresi 3 . 11 . 1969 tarihinden 12 . 3 . 1971 tarihine kadar).
2. — Sayın Sait Naci Ergin. (Dışardan Bakan) halen Cumhurbaşkanı Kontenjan Senatörü, eski Maliye Bakanı, (Bakanlıkta görev süresi 7 . 4 . 1971 tarihinden 17 . 4 . 1972 tarihine kadar).
3. — Sayın Ziya Müezzinoğlu. Dışardan Maliye eski Bakanı. (Görev süresi 24 . 5 . 1972 tarihinden 16 . 4 . 1973 tarihine kadar).

Dilekçe Karma Komisyonu Başkanı
Ordu Senatörü
Selâhattin Acar

KANUNU İHLÂL EDEN FİİLLER

1. — Ekli cetvelde de görüleceği gibi Sayın Mesut Erez 196 Dilekçe Karma Komisyonu ikramiye kararlarından 183 ünü ödemiş 13 ünü ödemiş bulunduğundan Anayasa'nın 12 nci maddesinde yazılı eşitlik ilkesine aykırı hareket etmek suretiyle T. C. K. nun 240 ncı maddesine mümas. görev suiistimali fiilini irtikâp etmek.
2. — İtirazsız olarak kesinleşmiş ekli cetvelde de görüleceği gibi Sayın Sait Naci Ergin 132 Dilekçe Karma Komisyonu ikramiye Kararlarından 128 ini ödemiş sadece 4 ünü ödemiş olmakla 140 sayılı Yasa gereğince kesinleşmiş T. B. M. M. Dilekçe Karma Komisyonu kararlarını yerine getirmek suretiyle 30 yıllık Meclis tatbikatı olan Yüce Meclislerin vermiş oldukları gelenek haline gelen lütuf ve atıfet kararlarına aykırı hareket etmek ve eşitlik ilkesini ihlâl suretiyle T. C. K. nun 240 ncı maddesine mümas. görev suiistimali ni irtikâp etmekten.
3. — İtirazsız olarak kesinleşmiş ekli cetvelde de görüleceği gibi Sayın Ziya Müezzinoğlu 107 Dilekçe Karma Komisyonu İkramiye Kararlarından hiçbirini ödemediğinden yukarıdaki maddelerden yazılı fiillerle birlikte her üç Bakanın Yüce Meclislerin Kuvvetinde olan teşri kararlarını yeni Anayasamızın fonksiyonlar ayrılığı esasını Âmm Hukukunda da açıkça belirtmiş olmasına rağmen fakir ve yetimlere verilen vacibülifa ikramiye vesair kararlarını yerine getirmemek suretiyle Kanuna aykırı hareketinde bulunduğundan.

SORUŞTURMA GEREKÇESİ

Anayasamızın «Dilekçe hakkı»na dair olan 62 nci maddesine göre tek veya topluca T. B. M. Meclisine yazı ile başvurma hakkına sahiptirler.

Bu hem adil hem de âmir bir hükümdür. Bu hükme istinaden Yüce Meclislerin Kanun koyucusu sıfatıyla görev ifâ ederken bu gibi dilekçe ve şikâyetler arzedilen asli görevlerini sekteye uğratacağı şüphesiz bulunduğundan Yüce Meclisler adına bu görevi ifâ etmesi için Anayasanın 62 nci maddesi uyarınca bir karma komisyon kurularak bu Komisyon tarafından incelenmesini derpiş edilmiş ve 1962 yılında 140 sayılı Yasa kabul edilerek 18'i Millet Meclisinden 7'si de Senatodan olmak üzere 25 üyeli T. B. M. M. Dilekçe Karma Komisyonu kurulmuştur. Her yıl seçimi yenilenen ve içtüzüklere göre partiler oranı gözönünde tutulup Bağımsızlarda ihtiva eden, Meclislerce seçilirler.

140 sayılı Kanunun adı (Türk vatandaşlarının T. B. M. M. Dilekçe ile başvuruları ve dilekçelerin incelenmesi ile karar bağlanmasının düzenlenmesine dair kanundur).

Bu Kanunun 2 nci maddesi Anayasanın 62 nci maddesi uyarınca vatandaşların gerek şahıslarına gerek kamuya ait olarak kanunlara ve tüzüklere aykırı gördükleri hususlar ile bir hakkın hak sahibine tanınması veya ihmale uğraması hakkındaki gönderilen dilekçeleri karara bağlar. Bendeniz 4 yıldan beri bu Komisyonun Başkanlığını yapmaktayım. İstatistik meraklısı olsaydım, rahatça 120 bin derim; ama toplu dilekçeleri teke irca etmek suretiyle Komisyon olarak 4 yılda 40 bin dilekçeyi karara bağlamış bulunuyoruz.

Bu 40 bin dilekçeden (1 tane 3 kişilik özel af istemi hariç) bütün kararlar Komisyonumuzda oybirliği ile alınmıştır.

Tekrar arz ediyorum, resmi rakam veriyorum. Bütün bu dilekçeler ittifakla karara bağlanmıştır.

Yüce Meclislerin dikkatlerine arz ediyorum. Bütün Partilerden oluşmuş Bağımsızlar da dahil ve her sene değişen, yeniden seçilen arkadaşlarımızın değişik görüş ve kanaatlerinin tabii bulunmasına rağmen Komisyonumuzun değerli mensupları her takdim edilen dosyayı her türlü müzakere ve münakaşa veya değişik görüşlere sahip olmalarına rağmen netice olarak kararlar Yüce Meclisler adına oybirliği ile sonuçlandırılmıştır.

Komisyon Resmi Gazete gibi Kanun icabı olarak neşrettiği T. B. M. Meclisi Dilekçe Karma Komisyonu Haftalık Karar cetvelleri elinizdedir. Veya her zaman temini mümkündür. Kararlar orada ilân edilir. Oybirliği ile alınan her kararın anlamı yani Yüce Meclis adına görev yapan bütün arkadaşlarımızın aynı konuda anlaşmaları, her kararda Adalet, hakkaniyet, nesafet kurallarının işlemiş olmasının delilidir.

Bu duygular Yüce Meclislerin duygularıdır. Bunun şerefi Yüce Meclislerin Yüceliğinden gelmektedir. Bu büyük yüceliktir. Geçen yıl 14 742 dilekçeyi karara bağladık, her dilekçenin masrafı 50 TL. dir. Demek oluyor ki bu işlemlerde 750 bin liraya yakın Meclis gideri olmuştur.

T. B. M. Meclisi adına verilmiş her türlü lütuf ve âtîfet kararlarının vesair bilcümle kararlar; ilgili bulunduğu bütün Bakanlıkların Bakanları tarafından yürütülmüş ve yerine getirilmiştir. Bu da adaletin bir icabıdır.

Şunu da arz edeyim ki yürüttüğümüz Kanun ve o Kanuna göre verdiğimiz kararın muhatabı sadece Bakanlardır.

Ancak, Komisyonun kararlarına karşı gelmiş tek Bakanlık Maliye Bakanlığıdır. Dolayısıyla adı geçen Bakanlar olmuştur. 20 - 30 senelik tatbikattan da görüleceği vechile 3 sene öncesine kadar Komisyon kararları saygı görmüş ve uygulanmış iken 3 Sayın Bakan bu Kanunî icabı ve teamülü yerine getirmemiştir.

Haftalık Karar cetvelinin basılmasının 2 nedeni vardır. 1 ncisi her Bakanın vaki kararlarımıza kendilerine tebliğlerinden itibaren 30 gün içinde itiraz haklarını kullanmaları içindir ki konumuzda bu yetkiler kullanılmış ve kararlar kesinleşmiştir. Hatta her parlamenterin Meclislerdeki kutularına atılır. Onların da bizatihi itiraz hakları vardır. Şayanı şükrandır ki bir veya en çok iki karar hariç hiçbir parlamenter Komisyonumuzun kararlarına itirazda bulunmamışlardır. Bunu kararlardaki isabete karşılık şükran duygusu olarak arz ediyorum.

Karma Komisyon Karar cetvellerinin basılmasını ve dağıtımının diğer sebebi de Türkiye'nin dört bucağın-
dan gelen dilek ve şikâyet dilekçelerinin her Parlamenterin görüp okuması Kanunun ve Tüzüklerin, uygulama-

masından ileri gelen ve her türlü tatbikattan doğan adaletsizliklerin, yolsuzlukların, eşitsizliklerin, haksızlıkların duyurulması ve duyanlar tarafından giderici uyarma ve kanun teklif etme imkânlarının sağlanmasıdır.

Öyle dilekçelere muhatap oluyoruzki; vahşeti, dehşeti, dert, elem ve ıstırapı kulağınızla işitiyormuşsunuz gibi seslidir ve acıklıdır.

Konumuza gelince : 140 sayılı Kanunun 5 nci maddesinde yazılı (adli, idari veya askerî mercilerden birinin veya uyuşmazlık mahkemesinin yahut Anayasa Mahkemesinin kararına konu olan ve o mercilerce incelenmekte olan, halli zikredilen kaza mercilerinden birinin kararına bağlı bulunan hususlardan şikâyeteye dair ise bu dilekçelerin görüşülemeyeceği) yazılıdır.

Bakanlık mütalaasında bu maddeye değinilerek bundan dolayı kararların infaz edilemeyeceği anlatılmaktadır. Filhakika Anayasal kuruluş olarak; Komisyonumuz bu müesseselerin görev ve yetkilerine müdahale edemez.

Ancak; mütalaanın yanlışlığına bu sebeple maddeye vuzuh getirmek gerektiğine inanıyorum. Aslında tavihe de ihtiyaç yoktur. Bir defa okumak kâfi gelir. Buna rağmen tereddüdü izale etmek için bir kere daha arz ve ifadeye fayda görüyorum. O da : Dilekçi vatandaş başvuracak merciî tüketmiştir. Halbuki «hakkin özü» olarak, bir hakkı mühtel kılınmış veya hak muallikta kalmıştır. İşte burada Kanun değil (hak) 'bahis konusudur. Bu sebeple 140 sayılı Kanunun 2 nci maddesindeki metni aynen alıyorum. «Bir hakkın hak sahibine tanınması veya ihmale uğraması hakkındaki dilekçeleri karara bağlar.» hükmüne dayanarak Yüce Meclise dilekçe ile müracaat ediliyor.

Bir misâl arz ediyorum : İtiraz edilmeksizin kesinleşen 36 sayılı Karar Cetvelinde yazılı; müteveffa Tekel Kayseri Başmüdüdü Ali Dâna Yurdatapan hizmet yılının 24 sene 11 ay 29 günü vefat ediyor. Ailesi ve bıraktığı yetimlerine ikramiye bağlanamıyor neden? Çünkü, 25 yılını dolduramamıştır. Bir gün daha yaşasaydı ikramiye ödenecekti. Son ayının maaşını alırken keseneğini yatırmış olmasına rağmen ödeme yapılmıyor. Halbuki 25 yıl kesilen keseneğini bir bankaya veya hayat sigortasına yatırmış olsaydı bir kaç yüz bin liraya sahip olacaktı. İşte burada Kanun yok «hak» vardır. Bu kimselerin gideceği son merci ismi ile müsemma Yüce Meclislerdir. Komisyonumuz Yüce Meclis adına bu ha'ttan dolayı lütuf ve atıfet olarak ikramiye ödenmesine karar vermiş fakat kesinleşen bu ikramiye kararı ailesi ve yetimlerine ödenmemiştir. Halbuki aynı karar cetvelinde daha az hizmet görmüş başka bir kimseye ikramiye ödenmiştir.

Bir kimseye tanınan hakkın diğerinden nezzi fertler arasındaki eşitlik ilkesine aykırıdır.

1924 Anayasasında arzuhal encümeni 1961 Anayasasına konan «dilekçe hakkı» ulvi bir düşüncenin mahsulü olarak hürriyet tarihinin uğruna çok şehit ve kan verdiği bir hak belgesi olarak çok pahalı bir hükümdür.

19 Haziran 1215'te İngiliz Kralına kabul ettirilen (Magna Carta Libertatum) büyük hürriyet fermanıdır. Bu ferman birkaç maddeliktir. Ama bize konu olan şöyle der: (Hiç bir kimse adaletten mahkûm kılınmaz. Ve hususi şahısların dilekçe hakkı vardır.)

İngiltere'de 758 sene önce kabul edilen dilekçe hakkı biz de Anayasaya 1924'te giriyor. Ve 1973'te de bu hak adı geçen Sayın Bakanlar tarafından ortadan kaldırılıyor. Bu fiilî bir durumdur. Vesaiki dosyasında mahfuzdur.

Devlet hükmî bir şahıstır. Hakiki şahıslar eliyle idare edilir, o halde devlet adamının vasıflarının klâsik tarifi bir tarafa adalet, eşitlik ve merhamet duygusundan mahrum olan kimselerin bu görevlere atanmaması icap ve iktiza eder.

İlişikte sunulan vesikalar ciddidir ve resmidir.

NETİCE VE TALEP

Yukarıda Kanunu ihlâl eden fiiller başlığı altında gösterilen sebepler tahtında ve fertlere eşit muamele yapılmaması sebebiyle Anayasanın 12 nci maddesinin âmir hükmüne aykırılık nedeniyle Birleşik İktidârın 12 ve müteakıp maddeleri uyarınca işlem ifasına, eylemlerine uyan T. C. Kanununun 240 ncı maddesi gereğince tecziyelerine karar verilmek üzere ait olduğu mercie sevkleri için Yüce Meclislerce soruşturma açılmasına karar verilmesini arz ve talep ederim.

En derin saygılarımla.

8 Mayıs 1973
Cumhuriyet Senatosu Üyesi
Ordu Senatörü
Selâhattin Acar

EK :

1. Komisyon infaz yazısı,
2. Maliye Bakanlığının cevabı yazısı,
3. Tasdikli ikramiye karar cetvellerinin dizi pusulası.
4. Önergede adı geçen Dâna Yurdatapan eşi Nezihe ile 36 sayılı Karar cetveli ve gördüğü işleme dair deliller.
5. 11 Haftalık Karar Cetvellerini havi zarf ve esami listeleri.

Dilekçe Karma Komisyonu

T. B. M. Meclisi
Dilekçe Karma Komisyonu
Rapon No. : 798/839 (C. S.)

15 . 6 . 1972

Maliye Bakanlığına

9 Mayıs 1972 tarih ve 12695 sayılı (Bütçe ve Mali Kontrol Gn. Md. Emeklilik Şubesi başlıklı Bakan yerine I. Muzaffer Egesoy isim ve imzalı Türkiye Büyük Millet Meclisi Dilekçe Karma Komisyonu Başkanlığına) hitaben bir yazı almış bulunmaktayız.

Bu yazı ve yazılış şekli de resmî yazışmalara ve usullere aykırıdır. İleride haklarında kovuşturma açılmasına medar vesika olarak mahfuz tutmak amacından başka ifade taşımaması nedeniyle iade etmemekteyiz.

Bilindiği gibi Umumi Heyetten geçerek bir aylık süre dolduktan sonra kesinleştiği subut bulan ve senelerce emsal tatbikat gören bu türlü lütuf ve atıfet kararlarımızın infaz edilmemesi en basit anlam ile görev suiistimalidir. Elli milyardan fazla bütçesi bulunan Devletin tutarı iki veya üçyüz bini ancak bulan bu kabil atıfetlerde gösterilen hassasiyeti başka konularda da gösterilmesi samimi arzumuzdur.

Kaldı ki kesinleşen ikramiye kararlarımızın bir kısmının istifade ettirilip diğerlerinin bundan mahrum kınması ise hakşinaslık değildir.

Gerçek budur.

Yüce Meclise izafet ve niyabetle görev ifa eden ve özel bir kanunla teşekkül eden Komisyonumuzun kararlarını kesinleşmesi halinde infazı ve icrası zaruret ve mecburiyet taşır.

Kararların bir ay içinde derhal infazı ile Komisyonumuza bilgi verilmesini rica ederim.

Dilekçe Karma Komisyonu
Başkanı
Ordu Senatörü
Selâhattin Acar

Türkiye Büyük Millet Meclisi (S. Sayısı : 100)

Konu : Dilekçe Karma Komisyonu Kararları Hk.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Dilekçe Karma Komisyonu Başkanlığına

İlgi: 1071/1280 - 6412/7549, 798/839 (C. S.) 12.4.1972, 24.6.1971 tarihli ve 115619 - 105/16742 sayılı yazımız.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Dilekçe Karma Komisyonu Genel Kurulunca, emekli ikramiyesi verilebilmesi için kanunla tayin edilen süreleri doldurmamış olanlara, yıl kesirlerinin yıla iblâğı suretiyle, lütuf ve atıfet olarak emekli ikramiyesi verilmesi hakkında ittihaz buyrulmuş olan kararlar dolayısıyla uygulamada hâsıl olan tereddütler üzerine, Bakanlığımız mütalaası, son alarak yukarıda tarih ve numarası yazılı olan yazımızla arz edilmiş idi.

Bu defa, 24 yıl 6 ay ve daha fazla sürelerin 25 yıla iblâğı suretiyle emekli ikramiyesi ödenmesi hakkındaki kararlardan başka, hizmet süreleri 24 yıl 6 ayın altında, hatta 23 - 24 yıl arasında bulunanların da bu sürelerinin 25 yıla iblâğı suretiyle ikramiye verilmesi hususunda karar ittihaz edildiği, son Haftalık Karar cetvelilerindeki kararlardan anlaşılmaktadır.

Yüksek malumları olduğu üzere, emekli ikramiyeleri, ilgililerin emekliye ayrıldıkları veya vefat ettikleri tarihlerdeki hükümlere göre fiilen 25 veya 30 yıl hizmeti olanlara verilmektedir. Bu müddetler fiilen doldurulmadıkça ikramiye ödenmesi mümkün olmamakta, bu hususta Danıştayda açılan davalar da tamamen retle sonuçlanmış bulunmaktadır.

Bu itibarla, Dilekçe Karma Komisyonunca son defa ittihaz edilen kararların, yukarıda tarih ve numarası yazılı bir örneği ekti yazımızda açıklanan sebepler dolayısıyla yerine getirilmesine imkân görülemediğini saygı ile arz ederim.

Maliye Bakanı Y.
Bakanlık Müşaviri
İ. Muzaffer Egeşoy

Dilekçe Karma Komisyonunca karara bağlanan kesinleşen ikramiye kararlarının Maliye Bakanlığınca tatbik edilen ve edilmeyenlerin

Cetveli

Cetvel No.	Tevzi tarihi	Kesinleştiği tarih	Ödenen karar Ad.	Ödenmeyen Karar Ad.	Bakanın Adı
62	11 . 2 . 1969	11 . 3 . 1969	37		Sayın Mesut Erez (Kütahya M. V.)
64	28 . 5 . 1969	28 . 6 . 1969	28	5	» » » » »
16	7 . 12 . 1970	7 . 1 . 1971	91	5	» » » » »
17	7 . 12 . 1970	7 . 1 . 1971	27	3	» » » » »
34	10 . 1 . 1972	10 . 2 . 1972	2	5	Sayın Sait Naci Ergin (Dışardan)
36	26 . 2 . 1972	26 . 3 . 1972	2	102	» » » » »
37	24 . 2 . 1972	24 . 3 . 1972	Tamamı ödenmemiştir	21	» » » » »
127	11 . 5 . 1972	11 . 6 . 1972	»	24	Sayın Ziya Müezzinoğlu (Dışardan)
128	8 . 6 . 1972	8 . 7 . 1972	»	35	» » » » »
135	29 . 11 . 1972	29 . 12 . 1972	»	17	» » » » »
144	23 . 2 . 1973	23 . 3 . 1973	»	28	» » » » »
145	24 . 2 . 1973	24 . 3 . 1973	»	3	» » » » »

Türkiye Büyük Millet Meclisi (S. Sayısı : 100)

T. B. M. M. Birleşik Toplantısı Başkanlığına

İlgi : 7.2.1975 gün ve Kanunlar Müdürlüğü ifadeli 9/29-7814/58742 sayılı yazıları.

Dilekçe Karma Komisyonu kararlarının tatbikinde fertlere eşit muamele yapmamak suretiyle Anayasanın 12 nci maddesini ihlâl ettiğim ve bu eylemin Türk Ceza Kanununun 240 ncı maddesine uyduğu iddiasıyla hakkımda Anayasanın 90 ncı ve T. B. M. M. Birleşik Toplantısı İçtüzüğü'nün 12 nci maddeleri uyarınca soruşturma açılmasına ilişkin önerge üzerine kurulan T. B. M. M. Soruşturma Hazırlık Komisyonuna bildirilmek üzere yazılı görüşüm ilişikte sunulmuştur.

Gereğini arz ederim.

Sait Naci Ergin
Cumhurbaşkanınca Seçilen Üye
(Maliye eski Bakanı)

Dilekçe Karma Komisyonu Başkanı Sayın Selâhaddin Acar tarafından, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunulan önergede;

I - Dilekçe Karma Komisyonunun ikramiye ile ilgili kesinleşmiş 132 kararından, tarafımdan sadece 4'ü ödenerek, 128'i ödenmemek suretiyle, 140 sayılı Yasa gereğince 30 yıllık Meclis tatbikatı olan ve gelenek haline gelen lütuf ve atıfet kararlarına aykırı hareket edildiği ve eşitlik ilkesinin ihlâl olduğu,

II - Anayasanın 62 nci maddesinde, Türk vatandaşlarının T. B. M. Meclisine yazı ile başvurabilecekleri hükmünün yer aldığı, bu hüküm gereğince müracaatları incelemek üzere, 140 sayılı Kanunla Dilekçe Karma Komisyonunun kurulduğu bu Kanunun 5 nci maddesi hükmüne göre, dilekçi vatandaşın başvuracak yeri kalmadığı takdirde, Dilekçe Karma Komisyonuna başvurduğu, burada kanun değil, hakkın bahis konusu olduğu, kararların 140 sayılı Kanunun 2 nci maddesindeki «Bir hakkın hak sahibine tanınması veya ihmale uğraması hakkındaki dilekçeleri karara bağlar.» hükmünün dikkate alındığı,

III - Yukarıda belirtilen hak mefhumuna misal olarak, 36 sayılı karar cetvelinde yazılı Tekel Kayseri Başmüdüğü iken vefat eden ve 24 yıl, 11 ay, 29 gün hizmeti tespit olunan, bir gün daha yaşamadığı için emekli ikramiyesi verilemeyen, Ali Danâ Yurdatapan'ın dul ve yetimlerinin de bulunduğu, burada da Kanunun değil, hakkın dikkate alındığı, lütuf ve atıfet olarak ikramiye ödemesine karar verildiği,

IV - İngiltere'de çok eski tarihlerde kabul edilen dilekçe hakkının bizde Anayasaya 1924 yılında girdiği ve fakat 1973'te tarafımızdan kaldırıldığı,

Zikredilerek, Anayasanın 12 nci maddesine aykırılık nedeniyle, Birleşik İçtüzüğü'nün 12 ve müteakip maddeleri uyarınca, Türk Ceza Kanununun 240 ncı maddesi gereğince Yüce Meclislerce soruşturma açılmasına karar verilmesi istenilmektedir.

Savunma :

1. Emekliye arılanlara ikramiye verilmesi, ilk defa 31.3.1926 tarihli ve 788 sayılı Memurin Kanunuyla kabul edilmiş olup, gerek bu kanun hükümleri ve gerek sonradan yapılan değişiklik hükümleri, tereddüde yer vermeyecek, şekilde açık ve kesin olarak sevk olunmuştur.

(Emeklilik ikramiyesi ile ilgili hükümler, bir arada tetkike değer olduğundan, sırasıyla ve kısaca ilişik notta gösterilmiştir. No. : 1)

Emeklilik hükümleri, bir sosyal güvenlik konusu olmakla beraber, aynı zamanda bir gider kanunu olduğundan, öteden beri uygulamada T. C. Emekli Sandığına veya kurumlarca hasıl olan tereddütler üzerine Maliye Bakanlığından mütalaa istenilmektedir.

Ancak, 5434 sayılı T. C. Emekli Sandığı Kanununun yürürlüğe girdiği tarihe kadar aylık bağlayan kurumlarda, sözü geçen Kanunun yürürlüğe girdiği 1.1.1950 tarihinden itibaren de Sandıkca tahakkuk ettirilerek ödenen ve faturası karşılığında kurumlarından tahsil edilen emekli ikramiyesi konusunda tereddütler genellikle Dilekçe Karma Komisyonunca alınan kararlar üzerine ortaya çıkmıştır.

Bakanlığım esnasında böyle olduğu gibi, daha öncede aynı konuda tereddüt edildiği ve halen de zihinlerde bu tereddütlerin devam ettiği müşahade olunmaktadır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi

(S. Sayısı : 100)

Genel olarak ortaya çıkan tereddütlerde ileri sürülen fikirler başlıca :

a) Dilekçe Karma Komisyonunca, 24 yıl 6 ay veya yıl kesri daha fazla olanların, bu kesirlerinin tam yıl sayılarak, bu durumda olanlara, 25 yıl üzerinden ikramiye verilmesine karar alınmasının, yıl kesirleri hakkındaki hükümlere aykırı bulunduğu, bilindiği üzere yıl kesirleri hakkındaki hükümde, 25 yıl hizmeti doldurduktan sonra 6 aydan fazla kesirlerin yıla iblağı, noksan kesirlerin tenzil edileceğinin kabul edilmiş bulunduğu, diğer taraftan yıl kesirleri hakkındaki hükmün 7.2.1969 tarihli ve 1101 sayılı Kanunla kaldırıldığı,

b) 24 yıl 6 ay veya yıl kesri daha fazla olanlar tarafından hizmet sürelerinin 25 yıl sayılması hakkında açılmış olan davaların, Kanunun kesin hükmü karşısında reddedilmekte olduğu,

c) Dilekçe Karma Komisyonu kurulması hakkındaki 140 sayılı Kanunun 5 nci maddesinin (a) fıkrasında; adli, idari veya askerî kaza mercilerinden birinin veya uyuşmazlık mahkemesinin veyahut Anayasa Mahkemesinin kararına konu olan (d) fıkrasında da; bir kanun teklif veya tasarısına konu olmayı gerektiren dilekçelerin görüşülemeyeceği hükmünün yer aldığı, bu durum karşısında, ikramiye ile ilgili dilekçelerin bir kanun konusu olması nedeniyle incelenemeyeceği ve karara bağlanamayacağı,

(Madde metni bağlıdır. No. : 2)

d) Danıştay Genel Kurulunca ittihaz edilen 30.4.1965, 27.6.1966 tarihli ve 965/33, 965/76, 1966/191-1966/203 sayılı kararlarda, Dilekçe Karma Komisyonu kararlarının, adli veya idari bir kaza kararı vassıfında olmadığı, bu nedenle idareyi bağlamadığı,

(Kararların birer örneği eklidir. No. : 3, 4)

e) 140 sayılı Kanuna esas olan tasarı üzerine, Millet Meclisi Anayasa Komisyonunca hazırlanan 5.6.1962 tarihli ve 28 sayılı raporda, dilekçeler hakkında yasama organının alacağı kararların, icra organını ve idareyi zorlayıcı bir kuvveti olmadığının belirtildiği,

Hususlarında toplanmaktadır.

Bununla beraber, Bakanlıkta bulunduğum sırada, Dilekçe Karma Komisyonu Başkanlığına yazılan 24.6.1971 günlü ve 115619-105/16742 sayılı yazı ile gerekli açıklamalar yapılarak, o güne kadar verilmiş kararların uygulanması hususunun, T. C. Emekli Sandığı Genel Müdürlüğüne yazıldığı bildirilmiştir;

(Yazının bir sureti bağlıdır No. : 6)

Bu yazımdan sonra, Kanun hükümlerine göre ikramiye verilmesi mümkün olmayanlara ikramiye verilmesi hususunda karar alınmayacağı ümit edilirken tekrar karar verilmeye devam olunduğu anlaşılmıştır.

Emekli ikramiyeleri, 50 yıla yakın bir zamandan beri, emekliye ayrılma tarihinde yürürlükte bulunan hükümlere göre, ikramiye verilmesine hak kazanılmış ise verilmiş, hak kazanılmamış ise verilmemiştir.

İkramiye hak kazanamamış olanların yıllardan sonra müracaatları üzerine, ikramiye verilmesine dair karar alınması, asıl bunlarla, müracaat edemeyenler karar ve içtihatlarla belirtildiği üzere, kaza kararları arasında 1928 yılında emekliye ayrılmış, o tarihlerdeki hükümlere göre ikramiyeden faydalanamamış olanlara da ikramiye verilmesine dair kararlar bulunmaktadır. Bu nevi kararların uygulanmasında çeşitli güçlüklerle beraber başka istek ve taleplere, istikrar bulmuş muamelelerin yeniden ele alınmasına sebep olacağı şüphesizdir.

Diğer taraftan son defa, 24 veya 23 yıl hizmetlerin 25 yıl itibar edilerek, bu müddet üzerinden ikramiye verilmesine dair alınan kararlarda dayanan lütuf ve atıfet gerekçesinin esas ve kıstasları bir kanunla tayin edilmiş değildir.

Bu sebeplerle şahsıma atfedilen iddiada hiçbir isabet yoktur.

2. Önergede, dilekçi vatandaşın başvuracağı başkaca müracaat mercii kalmadığı takdirde, Dilekçe Karma Komisyonuna müracaat ettiği, burada hakkın bahis konusu olduğu beyan buyrulmakta ise de, kanunlarımızda vatandaşla idare arasında hâsıl olan ihtilâflarda müracaat mercileri geniş şekilde tayin edilmiştir. Bütün bu itiraz kademelerinde, haklılık sübut bulmadığı takdirde, bittabi hak iddiası da kalmaz.

3. Önergede, vefat eden bir memurun bilfiil 24 yıl, 11 ay, 29 gün hizmeti tespit olunduğu, bir gün daha yaşayamadığı için dul ve yetimlerine ikramiye ödenemediği bahsedilmekte ise de, bu memurun dul ve yetimlerine ikramiye verilememesi, hizmet süresinin bir gün noksan olmasından ileri gelmiş değildir. Asıl sebep, memurun vefatı tarihinde emekli ikramiyesinin 30 yıl hizmeti dolduranlara verileceği hakkındaki hüküm-

lerin yürürlükte olmasıdır. Bu cihetin, Dilekçe Karma Komisyonuna da bildirildiği anlaşılmıştır. Bu duruma rağmen, bir gün eksik hizmetten bahsedilmesi, verilen kararın haklılığını değil, keyfiyetin iyi anlaşılmadığını göstermektedir.

4. İngiltere'de olduğu gibi memleketimizde de vatandaşların yetkili makamlara müracaatı çok eski tarihlerden beri daima açık tutulmuştur. Bu hak şimdiye kadar hiçbir kimse tarafından kaldırılmadığı gibi, tarafımızdan kaldırıldığı veya kaldırılmak istenilmesi asla düşünülemez.

Netice :

1. Yukarıdan beri izahına çalıştığım üzere, Dilekçe Karma Komisyonunca emekli ikramiyesi ile ilgili olarak alınan kararlar, Emekli Sandığı Kanunu hükümlerine aykırı olduğu gibi, Dilekçe Karma Komisyonu kurulması hakkındaki 140 sayılı Kanunun 5 nci maddesinin (a) ve (b) fıkralarının açık hükümlerine de aykırıdır.

2. Emekli ikramiyeleri, emekliye ayrılma tarihinde yürürlükte bulunan hükümlere göre hak kazanılmış ise verilmiş, hak kazanılmamış ise verilmemiştir. Yıllarca sonra Dilekçe Karma Komisyonuna yapılan müracaatlar üzerine ikramiye verilmesine dair karar alınması, müracaat edememiş olanlarla müracaat edenler arasında eşitsizliğe sebep olmakta, esas eşitsizliğin, kararların uygulanamamasından değil, bundan doğmaktadır.

3. Dilekçe Karma Komisyonu kararları, çeşitli karar ve içtihatlarla belirtildiği üzere, kazai kararlar gibi, idareyi bağlayan ve infazı zorunlu kararlardan bulunmadığına göre, bunlardan yerine getirilememiş olanlar için, idarenin veya şahısların hiçbir kastı bahis konusu olamaz.

Kararların rahatlıkla uygulanabilmesi için, evveleminde bunların mevcut kanunların açık hükümleri ile çelişki göstermemesi, ayrıca lütuf ve atıfet kararlarına esas olmak üzere, buna dair hükmün Dilekçe Karma Komisyonu Kanununda şartlarının ve kıstaslarının açık şekilde yer alması gerekir.

Bu durum karşısında, halen şahsımla ilgili olarak ileri sürülen ve tutar tarafı bulunmayan iddiaların reddine karar verilmesini arz ederim.

Saygılarımla.

C. Senatosu Kontenjan Üyesi
Maliye Eski Bakanı
Sait Naci Ergin

Emeklilik ikramiyesi ile ilgili eski ve yeni hükümler

1. 788 sayılı Memurin Kanununun 71 nci maddesinde «65 yaşını ikmal eden memur re'sen tekaüde sevk olunur. Bu suretle tekaüde sevk edilen ve lââkal 30 sene bilfiil hizmet etmiş memura son maaşının... bir seneliği defaten ikramiye olarak verilir.» denilmektedir.

2. 1 . 6 . 1970 tarihinde yürürlüğe giren 1683 sayılı Askerî ve Mülki Tekaüt Kanununun 58 nci maddesinde «bilfiil 30 sene ve daha ziyade hizmet ifa edenlere tekaüt oldukları zaman... maaşlarının emsali hasılının bir seneliği ikramiye olarak verilir...» hükmü yer almıştır.

3. 1 . 1 . 1950 tarihinde yürürlüğe giren 5434 sayılı T. C. Emekli Sandığı Kanununun 89 ncu maddesinde de «... fiili hizmet müddetleri 30 yılı doldurmuş bulunanlara emekli ikramiyesi adı ile... vazife aylık veya ücretleri tutarının bir yıllık toplamı ödenir...» denilmektedir.

4. Bilâhara, 9 . 7 . 1953 tarihli ve 6122 sayılı Kanunla, Sandık Kanununda yapılan değişiklikle, emeklilik süresi 25 yıla indirilmiş, 25 - 30 yıl arasında hizmeti bulunanlara verilecek ikramiye miktarının, 30 yılı dolduranlara verilecek ikramiyenin 25 veya daha fazla senelere isabet eden miktarı olacağı, ikramiye hesabında 6 ay ve daha fazla yıl kesirlerinin tam yıl sayılacağı 6 aydan az kesirlerin de nazara alınmayacağı kabul edilmiştir.

5. Emekli Sandığı Kanununa ek 28 . 2 . 1959 tarihli ve 7242 sayılı Kanunla da; emeklilik süresi ve emekli ikramiyesi verilmesi için tekrar 30 yıl hizmet esası kabul edilmiş, yalnız bu kanunun yürürlüğe gir-

diği tarihte 20 yıl hizmeti dolduranların 25 yılı doldurmalarında emekliye ayrılma isteğinde bulunabilecekleri ve ikramiye hükmünden yararlanacakları açıklanmıştır.

6. Emekli Sandığı Kanununa ek 7 . 2 . 1969 tarihli ve 1101 sayılı Kanunla da, 30 yılı dolduranlara verilecek ikramiye miktarı 15 aylık tutarına çıkarılmış, 25 yıl ile 30 yıl arasında hizmeti bulunanlara her tam yıl için bağlamaya esas aylıklarının yarısı nispetinde ikramiye verileceği kabul edilmiş, yıl kesirlerine ait hüküm kaldırılmıştır.

7. Son olarak, 8 . 7 . 1971 tarihli ve 1425 sayılı Kanunla da, haklarında emeklilik hükümleri uygulananların hizmet süreleri ne olursa olsun her tam fiili hizmet yılı için yarım maaş tutarında (1,5 katı gacmecek üzere) ikramiye verilmesi kabul edilmiştir.

(Bağlamaya esas aylık: İştirakçilerin görevden ayrıldıkları tarihteki kazanılmış hak derece ve kademelerinin, 1425 sayılı Kanuna ekli cetveldeki muadili derece ve kademelerin katsayı ile çarpımı sonunda bulunan tutarlarıdır.)

Not : Emeklilik ikramiyeleri, aylık bağlandığı tarihlerdeki hükümlere göre ve bir defaya mahsus olmak üzere verildiğinden, sonradan sürelerin indirilmesi veya ikramiye miktarının artırılması hakkındaki hükümlerin, eski muamelelere teğmili, düşünülmemiştir.

EK No. : 2

Türk Vatandaşlarının T. B. M. Meclisine Dilekçeyle Başvuruları ve Dilekçelerin İncelenmesi ile Karara Bağlanması Düzenlenmesine Dair Kanun

Kanun No. : 140

Kabul tarihi : 26 . 12 . 1962

Dilekçelerin Başkanlık Divanında İncelenmesi :

Madde 5. — Dilekçe Karma Komisyonu Başkanlık Divanı, Karma Komisyona gelen dilekçeleri, icabında ilgili Bakanlığın da görüşünü almak veya bir temsilcisini çağırarak suretiyle inceleyerek :

I - Dilekçe :

a) Adli, idari veya askerî kaza mercilerinden birinin veya Uyuşmazlık Mahkemesinin veya Anayasa Mahkemesinin kararına konu olan; veya,

b) Yukarda (a) fıkrasında bahis konusu kaza mercilerinden birinde incelenmekte olan; veya,

c) Halli, yukarda (a) fıkrasında zikredilen kaza mercilerinden birinin kararına bağlı bulunan hususlardan şikâyeteye dairse; veya,

d) Kanun teklif veya tasarısına konu olmayı gerektiriyorsa, dilekçenin görüşülemeyeceğini;

II - Dilekçe, son kararı almaya yetkili - Yüksek Hâkimler Kurulu dahil olmak üzere - bir idari merci tarafından henüz kesin bir karara bağlanmamış bir hususa aitse, dilekçe sahibi veya sahiplerine, Karma Komisyonca yapılabilecek bir işlem olmadığı ve yetkili idari mercie başvurusu lüzumunun bildirilmesi gerektiğini karara bağlar.

III - Karma Komisyon Başkanlık Divanı, bu maddede bahis konusu kararlarını, dilekçenin sahip ve sahiplerini, iş ve unvanlarıyla ikâmetgâhlarını, tarihini, kayıt tarihi ve sayısını ve konusunu gösteren bir cetvel geçirerek her hafta başında Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerine dağıtır. Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinden birinin, bu cetvelde gösterilen Başkanlık Divanı kararına cetvelin dağıtım tarihinden itibaren on gün içinde yazıyla itiraz etmemesi takdirinde, Başkanlık Divanı kararı kesinleşir ve dilekçe sahip veya sahiplerine yazıyla bildirilir.

EK No. : 3

Danıştay Dava Daireleri Genel Kurulunun 1965/33, 1965/76 sayılı Kararı

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Dava Daireleri Genel Kurulunca işin gereği düşünüldü.

Dava, Yüksek Hâkimler Kurulu Başkanlığının hüsumetine hasren incelendi.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Karma Dilekçe Komisyonunun dava zikredilen kararı kazai kararlar gibi idarece infazı zorunlu kararlardan değildir. Davacının celp ve tetkik edilen sicil ve şahsi dosyasına nazaran istihdamı iktiza ederken hâkimlik mesleğine alınmamasına dair Yüksek Hâkimler Genel Kurulunca verilen 8 . 11 . 1963 gün ve 33/284 sayılı kararın iptaline ancak idareye tazminatı gerektirir derece ve mahiyette hizmette kusur atfı mümkün görülmediğinden tazminat talebinin reddine 30 . 4 . 1965 tarihinde oy çokluğuyla karar verilmiştir.

Ek No. : 4

Danıştay Genel Kurulunun

1966/191, 1966/203 sayılı Kararı

Belediye Meclisleri T. B. M. M. Dilekçe Karma Komisyonunca verilen kararları uygulamakta muhtar ise de uzun yıllar Belediye Hesap İşleri Müdürlüğü yapmış olan ve bu görevdeki başarısı dosya içerisinde mevcut takdirnamelerle sabit bulunan dilekçinin önemli bir hususiyeti ve yazılı bir görev statüsü bulunmayan Belediye Müfettişliği görevini yapamayacağı mucip sebebiyle memuriyetinin tasdik edilmemesinde isabet bulunmadığı cihetle itirazın kabul edilerek itiraz konusu Zonguldak Belediye Meclisinin 14 . 10 . 1965 tarihli 11/65 sayılı kararının iptali yolundaki daire kararının bu gerekçe ile onanmasına 27 . 6 . 1966 tarihinde oy çokluğuyla karar verildi.

Ek No. : 5

140 sayılı Kanuna esas olan tasarının Millet Meclisi Anayasa Komisyonunca 5 . 6 . 1962 tarihli ve 28 sayılı raporunda aynen iştirak ettiği gerekçesinden bir kısmı

«Anayasamız, kuvvetler ayrılığı prensibine dayanmaktadır. Anayasamızın, 5. 6 ve 7 nci maddelerinde yer alan bu prensip gereğince, Anayasanın cevaz verdiği haller dışında yasama organının müşahhas ferdî ve maddî tasarruflarda bulunmasına imkân yoktur. Aksi halde, yasama organı, idarî tasarruflar yapmak yoluyla icra organının yerini almış, onun yetki alanına tecavüz etmiş olur. Dilekçe hakkının mevcut olduğu kuvvetler ayrılığı sistemine dayanan parlamenter rejimlerde de, dilekçeler hakkında yasama organının alacağı kararların, icra organını ve idareyi zorlayıcı bir kuvveti mevcut değildir. Aksi varid olsaydı, yasama organının Hükümetin ve idarenin yerine kaim olmasını kabul etmek iktiza ederdi.

Ek No. : 6

Bütçe ve Mali Kontrol

Gn. Md. Emeklilik

Sayı : 115619 - 105/6742

14 . 6 . 1971

Konu : Dilekçe Karma Komisyonu kararları Hk.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Dilekçe

Karma Komisyonu Başkanlığına

Türkiye Büyük Millet Meclisi Dilekçe Karma Komisyonu Genel Kurulunca ittihaz edilip 7 . 12 . 1970 tarihli ve 16 - 17 sayılı Haftalık Karar cetvellerinde yayınlanan bazı kararlarda, 23 yıl hizmeti bulunanlara da emekli ikramiyesi ödenmesine karar verildiğinden bahisle, T. C. Emekli Sandığı Genel Müdürlüğünden alınan yazıda, bunların emekli ikramiyelerinin ödenip ödenmemesi hakkında mütalaamız istenilmiştir.

Bundan önce 24 yıl 9 ay fiilî hizmeti bulunan Hüseyin Özşahar'a emekli ikramiyesi verilip verilmeyeceği hususunda Sandık Genel Müdürlüğünce Bakanlığımızın mütalasının istenilmesi üzerine, Bakanlığımızca Sandığa yazılan 7 . 11 . 1969 tarihli ve 115619 - 105/17449 sayılı yazıda; Dilekçe Karma Komisyonu kararları üzerinde

Türkiye Büyük Millet Meclisi (S. Sayısı : 100)

durularak, sözü geçen komisyonca 140 sayılı Kanun hükümlerine göre, bir dava veya bir kanun konusu olan müracaatların tetkik edilmemesi gerektiği, ancak komisyonca görülen lüzum üzerine ittihaz edilen ve süresi içerisinde itiraz edilmemesi dolayısıyla kesinleşen kararın uygulanmamasının muvafık olamayacağı mütalâa edilmişti.

Dilekçe Karma Komisyonunca daha önce verilen kararlarda, fiili hizmet süreleri 24 yıl 6 ay veya yıl kesirleri 6 aydan fazla olanların emekli ikramiyelerinin, hizmetleri 25 yıl itibar edilmek suretiyle, verilmesi kabul edilmekte idi.

Hernekadar, bu kararlarda emekli ikramiyelerinin ödenmesinde, 5434 sayılı T. C. Emekli Sandığı Kanununun emekli ikramiyesi hakkındaki 6122 sayılı Kanunla değişik 89 ncu maddesinde 6 aydan eksik kesirlerin nazara alınmayacağı, 6 aydan fazla kesirlerin yıla iblâğ edileceği hakkındaki hüküm dikkate alınmış ise de, son defa 7.2.1969 tarihli ve 1101 sayılı Kanunun ek 3 ncu maddesi ile, tam yıl hizmet için ikramiye verilmesi esas kabul edildiğinden, yıl kesirlerinin 25 yıldan sonra da dikkate alınması imkânı kalmamıştır.

Esasen, yıl kesirlerinin ancak 25 yıldan sonra dikkate alınması mümkün bulunduğu halde, Dilekçe Karma Komisyonunca, Meclisin lütuf ve atıfeti olarak 24 yıl 6 aydan sonraki kesirlerin yıla iblâğı suretiyle ikramiye verilmesi kabul edilmiş, Sandıkça da yukarıda işaret edilen yazımıza dayanılarak bu ikramiyelerin ödemeleri yapılmıştır.

Dilekçe Karma Komisyonunca son defa ittihaz edilen kararlarda, 24 yıl 6 ayın altında, hatta 23 yıl hizmeti olanlara da ikramiye verilmesi kabul edilmekte, bu suretle müracaatlar çoğalarak daha aşağı hizmeti olanların da talepleri ile karşılaşmaktadır.

Böylece, eski tarihlerde yaş haddi, malullük, ölüm gibi sebeplerle hakkında emeklilik işlemi uygulanmış bulunanlardan ikramiye alamamış olanların taleplerinin karşılanması, idarelerce son derece müşkül bir durum arz etmektedir.

Dilekçe Karma Komisyonu Kararlarının, adli veya idari bir kaza kararı vasfında olmadığına Danıştay Genel Kurulunca (30 . 4 . 1965, 7 . 6 . 1966 tarihli 1965/33 - 965/76, 966/191 - 966/203 sayılı kararlarla) karar verilmiş olduğundan, idareleri bağlamamaktadır.

Diğer taraftan, Dilekçe Karma Komisyonu Kurulması hakkındaki 140 sayılı Kanunun 5 nci maddesinin (a) fıkrasında; idari kaza kararına, (d) fıkrasında da; bir Kanun teklif veya tasarısına konu olmayı gerektiren dilekçelerin, Dilekçe Karma Komisyonunca görüşülmeyeceği açıklanmıştır.

Bununla beraber, Dilekçe Karma Komisyonunca genellikle yıl kesirleri tama iblâğ edilerek (25 veya 30 yıla) lütuf ve atıfet olarak ikramiye verilmesine dair kararlar ittihaz edilmiş ve bu kararlar üzerine ilgililere Sandıkça ikramiyeleri ödenerek kurumlara fatura edilmiştir.

Bu defa hazırlanarak Yüksek Meclise sunulan Emekli Sandığı Kanununa ek Kanun tasarısında; yaş haddi, malullük veya ölüm hallerinde hizmet süreleri ne olursa olsun ilgililere (hizmet sürelerinin yarısı nisbetinde) emeklilik ikramiyesi verilmesi hususunda yeni bir hüküm sevk olunmuştur.

Ancak, bu hüküm kanunun yürürlüğünden itibaren uygulanacak, eski muamelelere hiç bir suretle teşmili mevzuu bahis olmayacaktır.

Bu hüküm kanunlaştığı takdirde, Dilekçe Karma Komisyonuna müracaatlar artacak, bunların dilekçelerinin de, nazara alınması halinde ise, eski hükümlere göre istikrar bulmuş onbinlerce muamelenin yeniden ele alınması gerekecektir.

Böyle bir uygulama, gerek Emekli Sandığı Kanunu hükümlerine ve gerekse Dilekçe Karma Komisyonu kurulması hakkındaki 140 sayılı Kanun hükümlerine aykırı olacaktır.

Diğer taraftan idarelerde, bütçelere hesap edilerek konulan ödenekle karşılanması imkânı olmayan yeni külfetler doğmuş olacaktır.

Bu durum karşısında, bundan sonra Kanun hükümlerine göre emekli ikramiyesi verilmesi mümkün olmayanlara emekli ikramiyesi ödenmesine imkân görülememekle beraber, bugüne kadar Dilekçe Karma Komisyonunca ikramiye ile ilgili olarak ittihaz edilmiş olan kararların uygulanması hususu T. C. Emekli Sandığı Genel Müdürlüğüne bildirilmiştir.

Keyfiyeti saygı ile arz ederim.

S. Naci Ergin
Maliye Bakanı

9/29 No. lu Soruşturma Hazırlık Komisyonu raporu

Türkiye Büyük Millet Meclisi

9/29 No. lu Soruşturma

Hazırlık Komisyonu

Esas No. : 9/29

Karar No. : 2

6 . 6 . 1975

Türkiye Büyük Millet Meclisi Birleşik Toplantısı Başkanlığına

C. Senatosu Ordu Üyesi Selâhattin Acar'ın Dilekçe Karma Komisyon kararlarının tatbikinde fertlere eşit muamele yapmamları suretiyle Anayasanın 12 nci maddesini ihlâl ettikleri ve bu eylemlerinin Türk Ceza Kanununun 240 ncı maddesine uyduğu iddiasıyla Maliye eski bakanları Mesut Erez, Sait Naci Ergin ve Ziya Müezzinoğlu haklarında Anayasanın 90 ncı ve T. B. M. M. Birleşik Toplantısının 4 . 12 . 1974 tarihli 2 . nci birleşiminde kurulmuş bulunan Soruşturma Hazırlık Komisyonumuz 29 : 4 . 1975 tarihli toplantısında Başkanlık Divanını seçtikten sonra dosyanın müzakeresine geçilmesi kararlaştırılmıştır.

Her ne kadar T. B. M. M. Birleşik Toplantısı İçtüzüğü'nün 14 ncü maddesi gereğince kurulacak soruşturma hazırlık komisyonlarının (6) T. B. M. M. üyesinden teşekkülü derpiş edilmiş ise de Anayasanın 85 nci maddesi (Siyasî partiler komisyonlarda kuvvet oranlarına göre temsil edilirler) hükmüne uyulmuş olup bu hususun T. B. M. M. Birleşik Toplantısında da kararlaştırılmış olduğundan Komisyonumuzun sayı itibarıyla (18) T. B. M. M. üyesinden oluşmasını da kanunî bir sakınca görülmemiştir.

T. B. M. M. Birleşik Toplantı İçtüzüğü'nün 14 ncü maddesinin son fıkrası gereğince Maliye eski bakanlarına 7 . 2 . 1975 tarihinde gerekli tebligatın Başkanlıkça ifa edildiği anlaşıldığından Komisyonumuzun 29 . 4 . 1975 günkü toplantısında konu görüşülmüş ve konunun 1803 sayılı Af Kanunu gerçekten Birleşik Toplantı İçtüzüğü'nün 12 nci maddesinin son fıkrası gereğince soruşturma isteklerinde hangi eyleme, hangi kanuna ve maddeye muhalefet edildiğinin gösterilmesinin şart koşulduğu ve böylece soruşturma konularının bir noktaya inhisar ettirilerek istendiği ve bu nedenle C. Senatosu Ordu Üyesi Selâhattin Acar'ın soruşturma isteğini havi önergesinde de hadiselerin izahından sonra eski Maliye bakanlarının Anayasanın 12 nci ve Türk Ceza Kanununun 240 ncı maddesine mütas suçu işlediği iddia olunduğu;

Ancak;

Türk Ceza Kanununun 240 ncı maddesinin de 1803 sayılı Af Kanunu kapsamına girmiş olmasından 240 ncı maddede tatad edilen suçun azamî cezasının da aynı kanunun tespit ettiği af hükümleri içerisinde bulunduğu ve bu nedenle dosyanın işlemiden kaldırılmasına mevduat ittifakıyla karar vermiştir.

Bu rapor T. B. M. M. Birleşik Toplantısı Başkanlığında görüşülmek üzere Yüksek Başkanlığa saygı ile sunulur.

Başkan
Kastamonu C. S. Ü.
A. Nusret Tuna

Adana Milletvekili
M. Hulûsi Özkul
(İmzada bulunamadı)

İzmir Milletvekili
Y. Dirik

Sözcü
Sivas C. S. Ü.
H. Öztürk

Ankara Milletvekili
M. İmirzaloğlu

Kahraman Maraş C. S. Ü.
A. Karaküçük

Sivas Milletvekili
V. Bozathı
(İmzada bulunamadı)

Kâtip
Kahraman Maraş C. S. Ü.
H. Soydan

İstanbul C. S. Ü.
R. Erdem

Sakarya Milletvekili
N. Lâîf İslâm

C. Senatosu Ordu Üyesi Selâhattin Acar'ın, Dilekçe Karma Komisyonu Kararlarının tatbikinde fertlere eşit muamele yapmamaları suretiyle Anayasanın 12 nci maddesini ihlâl ettikleri ve bu eylemlerinin Türk Ceza Kanununun 240 ncı maddesine uyduğu iddiasıyla Maliye eski Bakanları Mesut Erez, Sait Naci Ergin ve Ziya Müezzinoğlu haklarında Anayasanın 90, T. B. M. M. Birleşik Toplantısı İçtüzüğü'nün 12 nci maddesi uyarınca bir Meclis Soruşturması açılmasına dair önergesi ve 29 numaralı T. B. M. M. Soruşturma Hazırlık Komisyonu Raporu ve Maliye Eski Bakanı Ziya Müezzinoğlu'nun yazılı görüşü (9/29)

6 . 7 . 1973

T. B. M. M. BAŞKANLIĞINA

İlgi : Genel Sekreterlik, Kanunlar Müdürlüğü 9/29 - 7814/58742 sayılı yazıları.

Cumhuriyet Senatosu Ordu Üyesi Sayın Selâhattin Acar tarafından, Dilekçe Karma Komisyonunun emekli ikramiyesi ile ilgili kararlarının tatbik edilmesini dolayısıyla hakkında Meclis Soruşturması açılmasına dair Başkanlığa sunulan önergenin, ilgideki yazılarıyla gönderilen örneğini alınış bulunmaktadır.

Bu husustaki cevabımla bir örneği, ekleriyle birlikte, ilişik olarak sunulmuştur.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Maliye Eski Bakanı
Ziya Müezzinoğlu

Türkiye Büyük Millet Meclisi Soruşturma Hazırlık Komisyonu Başkanlığına

1. — Cumhuriyet Senatosu Ordu Üyesi ve Dilekçe Karma Komisyonu Başkanı Sayın Selâhattin Acar tarafından, T. B. M. M. Başkanlığına sunulan önergede; Komisyonun, emekli ikramiyeleri ile ilgili kesinleşmiş kararlarının icra edilmemiş olması dolayısıyla, benden önce vazife görmüş bulunan Maliye Eski Bakanı iki sayın arkadaşım gibi benim hakkımda da Meclis Soruşturması açılması talep edilmiş bulunmaktadır.

Önergede «İtirazsız olarak kesinleşmiş 107 Dilekçe Karma Komisyonu ikramiye kararlarından hiç birini ödemediğim» ve böylece «Yüce Meclislerin kanun kuvvetinde olan teşriî kararlarını yerine getirmemek suretiyle kanuna aykırı harekette bulunduğum» ileri sürülmüştür.

2. — Soruşturma önergesinin gerekçe bölümünde; Cumhuriyet Senatosu Ordu Üyesi Sayın Selâhattin Acar, şahıslarla ilgili düşünce ve değer hükümleri bir tarafa bırakılacak olursa, talebinin dayanağını açıklamak üzere, dilekçe hakkının önemini belirttiikten ve T. B. M. M. Dilekçe Karma Komisyonunun kuruluş nedeni ile çalışma şekli hakkında bilgi verdikten sonra, Komisyonun kararlarının niteliğini, kendi anlayışına göre izah etmiş bulunmaktadır. Kısaca ifade etmek gerekirse, bu anlayışa göre, kesinleşmiş olan komisyon kararları «Vacibül ifa» kararlardır. Bu kararlar yerine getirilmediği takdirde, kanuna aykırı hareket edilmiş olur. Bu nedenle, ilgililerin müracaatı üzerine Komisyonca emeklilik ikramiyesi konusunda alınan kararların bir kısmı icra edilmemek suretiyle kanuna aykırı hareket edilmiş olduğunu ileri süren sayın senatör, böylece Anayasanın fertlere eşit muamele yapılmasını amir bulunan 12 nci maddesi hükmünün de ihlâl olduğunu iddia etmektedir.

3. Önergede ileri sürülen idianın Maliye Bakanı bulunduğum dönemdeki uygulamayla ilgili kısmını açıklamadan önce, konunun tümüyle ilgili bazı noktalar üzerinde kısaca durmakta fayda ve hatta zorunluluk görüyorum. Şöyle ki :

a) Sayın Senatörün, dilekçe hakkının önemi ve ulviligi hakkındaki görüşünü paylaşmamaya imkân yoktur. Ancak, Dilekçe Karma Komisyonu Kararlarının niteliği hakkındaki görüş ve iddiası için aynı şeyi söylemek mümkün değildir. Zira, bu kararların «Vacibül ifa» kararlar olduğu hakkındaki iddia, herşeyden önce, kuvvetler ayrılığı ilkesini benimsemiş bulunan Anayasamızın anlayışına ters düşmektedir. Nitekim, bu husus «Türk vatandaşlarının Türkiye Büyük Millet Meclisine dilekçeyle başvurmaları ve dilekçelerin incelenmesi ile karara bağlanmasına» dair 140 sayılı Kanunla ilgili Millet Meclisi Anayasa Komisyonunun 5 . 6 . 1962 tarihli ve Karar: 28 sayılı raporunda da belirtilmiştir. Söz konusu raporda bu konuda aynen «.... Anayasamız, kuvvetler ayrılığı prensibine dayanmaktadır. Anayasamızın 5, 6 ve 7 nci maddelerinde yer alan bu prensip gereğince, Anayasanın cevaz verdiği haller dışında yasama organının müşahhas ferdi ve maddi tasarruflarda bulunmasına imkân yoktur. Aksi halde, Yasama Organı, idarî tasarruflar yapmak yoluyla icra organının yerini almış, onun yetki alanına tecavüz etmiş olur. Dilekçe hakkının mevcut olduğu kuvvetler ayrılığı sistemine dayanan Parlamento rejimlerinde de, dilekçeler hakkında Yasama Organının alacağı kararların, icra organını ve idareyi zorlayıcı bir kuvveti mevcut değildir. Aksi varit olsaydı, Yasama Organının, Hükümetin ve idarenin yerine kaim olmasını kabul etmek icabederdi....» denilmektedir.

Bu bakımdan, Komisyon Kararlarını, önergede ileri sürüldüğü gibi, «Vacibül ifa» karar niteliğinde kabul etmeye imkân yoktur. Bu husus, en yüksek idarî kaza mercii olan Danıştay tarafından itihaz olunan kararlarda da teyit edilmiştir. Örnek olarak, Danıştay Genel Kurulunun, 5 . 4 . 1965, 27 . 6 . 1966 tarihli ve 1965/33 - 965/76, 1966/191 - 1966/203 sayılı kararları zikredilebilir. Bu kararlarda, Dilekçe Karma Komisyonu kararlarının adli ve idarî bir kaza kararı vasfında olmadığı ve bu nedenle, idareyi bağlamadığı belirtilmiştir.

Bu durum karşısında, söz konusu kararların yerine getirilmemesinin, Sayın Senatörün iddia ettiği gibi, Kanuna aykırı bir hareket sayılamayacağı açıktır.

b) Soruşturma önergesinin gerekçesinde, başka bir iddia olarak Komisyon Kararlarında adalet, hakanîyet ve nesafet kurallarının gözetildiği belirtilmekte ve bu kararların uygulanmaması yüzünden, fakir ve yetimlerin zarar gördüğü, ayrıca Anayasamızdaki eşitlik ilkesinin zedelendiği ileri sürülmektedir.

Kamu personelinin sosyal güvenlikleri ve bu arada belli bir süre hizmet ettikten sonra ayrılan memurlara veya dul ve yetimlerine, emekli ikramiyesi verilmesi, memleketimizde öteden beri kanunlarla düzenlenmiş bir konu olup, ödemeler de, bu husustaki hükümlere göre, doğrudan doğruya T. C. Emekli Sandığına yapılmaktadır. Söz konusu hükümler, yeter derecede açıktır ve yürürlükteki hükümlerin uygulanmaması gibi bir durum yoktur. Önergede uygulanmadığı ileri sürülen Komisyon kararları, yürürlükteki hükümleri aşan kararlardır. Bakanlıktaki dosyasında mevcut bilgilere göre, T. C. Emekli Sandığı bu kararları yerine getirdiği takdirde kanunlara aykırı ödeme yapmış olacağı için tereddüde düşerek Maliye Bakanlığının mütalâasını sormuş, Bakanlık, yıl kesirlerinin yıla iblâğı hususundaki hükümlerde, 1101 sayılı Kanunun 3 ncü maddesi ile değişiklikler yapılarak bu yönden hükümlerin kesin bir şekle konulmasını sağlamış ve sözü geçen kanunun yürürlüğe girdiği tarihe kadar 24 yıl 6 ay veya yıl kesri daha fazla sürelerin yıla iblâğı suretiyle verilmiş olan kararların uygulanması cihetine gidilmiştir. Ancak, bundan sonra, 24 yıl 6 ay veya yıl kesri daha fazla süreler için yeniden tereddütlere ve bu konuda karar alınmasına mahal kalmıyacağı düşünülürken, Komisyonca bu defa, hizmet süreleri 24 yıl 6 aydan eksik ve hatta 23 yıl olanların bu sürelerinin 25 yıl itibar edilerek ikramiye verilmesi hakkında kararlar alınması karşısında, uygulama ile ilgili tereddütler ve hukukî güçlükler tekrar ortaya çıkmış ve giderek artmış bulunmaktadır.

Bu suretle oluşan konuyu sadece hak ve nesafet açısından mütalaa etmek ve hele Sayın Senatörün yaptığı gibi bankadaki mevduat veya hayat sigortası uygulaması ile karşılaştırarak sonuç çıkarmak, tabiatıyla doğru bir yaklaşım olmaz. Zira, bilindiği üzere, kamu hukukunda özellikle personel ve emeklilik rejiminde ilgililerin hakkı kanunlarla düzenlenmiştir, ve bu husustaki hükümlerde idareye ayrıca bir takdir hakkı da tanınmamıştır. Bu itibarla, idareye müteveccih talep ve iddiaları yürürlükteki hükümler çerçevesinde değerlendirmek gerekmektedir. Esasen, 140 sayılı Kanunda da bu prensip kabul edilmiştir.

T. B. M. M. (S. Sayısı : 100 e 1 inci ek)

Ote yandan, yürürlükteki hükümlerin yeterli olup olmadığı, çeşitli açılardan, tabiatıyla tartışılabilir. Ancak, mevcut hükümlerin; adalet, hakkaniyet ve nesafet kurallarını tam olarak yansıtmadığı kanısına varıldığı takdirde, bunların yeni hükümler getirilmek suretiyle değiştirilmesi veya tamamlanması iktiza eder. Böyle yapılmak yerine, yürürlükteki hükümler zorlanmak yoluna gidildiği takdirde, idare ve icrada kanunu aşan (Şah-si) tasarruflara yol açılmış olur ki, yaygın bir hal alacak böyle bir uygulama ise giderek hukuk düzenini bozma tehlikesi doğurabilir.

4. — Hakkımdaki iddiaya gelince; soruşturma önergesinde, Maliye Bakanı olarak vazife gördüğüm 24 . 5 . 1972 - 16 . 4 . 1973 döneminde «itirazsız olarak kesinleşmiş 107 Dilekçe Karma Komisyonu ikramiye kararlarından hiç birini ödemediğim ve Yüce Meclislerin Kanun kuvvetinde olan teşriî kararlarını yerine getirmemek suretiyle kanuna aykırı hareketde bulunduğum»

İleri sürülmektedir.

Dilekçe Karma Komisyonu kararlarının niteliği ve bunların iddia edildiği gibi, kanun kuvvetinde vaci-bül ifa kararlar telâkki edilmesinin mümkün olmadığı yukarıda açıklanmıştır. Burada Maliye Bakanı bulunduğum dönemdeki durum ile ilgili olarak aşağıdaki hususları ilaveten belirtmeyi zorunlu görmekteyim.

a) Maliye Bakanı olarak göreve başladığım zaman, Bakanlıkla Dilekçe Karma Komisyonu arasında görüş ayrılığı mevzuu olan ikramiyeler hakkındaki Bakanlık görüşü tespit edilmiş ve T. C. Emekli Sandığının bu kararları yerine getirmekte karşılaştığı güçlük üzerine, Sayın Selefimin imzasıyla Komisyon Başkanlığına gönderilen 24 . 6 . 1971 tarih ve 115619-105/16742 sayılı yazıda, o tarihe kadar verilmiş kararların uygulanması hususu T. C. Emekli Sandığına bildirilmekle beraber, bundan sonra, kanun hükümlerine göre emekli ikramiyesi verilmesi mümkün olmayanlara, ikramiye ödenmesine imkân görülmediği arz edilmiş bulunuyordu. (Ek : 1) Bu husus, yine vazifeye başlamamdan önce, Bakanlıkça Dilekçe Karma Komisyonu Başkanlığına sunulan 11 . 5 . 1972 gün ve 115619-105/12695 sayılı yazıda da ayrıca açıklanmıştı. (Ek : 2).

Söz konusu yazılarda yer alan Bakanlık görüşü, yukarıda açıklanan nedenlerle tarafımdan da benimsenmiş olduğundan, bu yazılarda öngörülen çerçeve dışında kalan Komisyon kararlarının yerine getirilmemesi hakkında daha önce, T. C. Emekli Sandığına Bakanlıkça verilmiş olan mütalaada herhangi bir değişiklik yapmaya lüzum ve mahal görülmemiştir.

Ote yandan, Dilekçe Karma Komisyonunun aynı konuda almış olduğu 28 . 2 . 1973 tarih ve 17530 sayılı karara muttali olmam üzerine, süresinde itiraz etmek yoluna gittim. Ancak, Komisyon Başkanlığınca, Maliye Bakanlığına gönderilen 9 Nisan 1973 gün ve 8155/8921 sayılı yazıda, T. B. M. M. üyesi bulunmamam nedeniyle, itirazımın inceleme konusu yapılamadığı bildirilmiştir.

b) Dilekçe Karma Komisyonunun ikramiye ile ilgili kararlarından bir kısmı daha önce uygulanmış olmasına karşılık yukarıda açıklanan görüş ayrılığı nedeniyle bunlardan diğer bir kısmının uygulanamamış bulunması, üzerinde ayrıca durulması gereken bir konu teşkil ediyordu. Bakanlığım döneminde, konunun bu yönü de ayrıca ele alınmış ve Dilekçe Karma Komisyonunun yerine getirilmemiş olan kararlarını yerine getirmek ve böylece uygulamada ortaya çıkan ikiliği kaldırmak üzere tarafımdan bir kanun tasarısı hazırlanmak yoluna gidilmiştir. (Ek : 3)

Maliye Bakanlığının 24 . 3 . 1973 tarihli ve 115602-1262/8155 sayılı yazısı ile Başbakanlığa gönderilen söz konusu tasarısı, Bakanlar Kurulunda görüşüldükten sonra, Başbakanlığın 9 . 4 . 1973 tarihli ve 71-1626/3454 sayılı yazısı ile, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunulmuş bulunmaktadır.

Maliye Bakanı bulunduğum dönemde, emekli ikramiyeleri ile ilgili Dilekçe Karma Komisyonu kararları üzerinde yapılan işlem bundan ibarettir.

5. Özetlemek gerekirse, soruşturma önergesinde Maliye Bakanı bulunduğum dönemde:

a) Dilekçe Karma Komisyonunun ikramiyeyle ilgili kesinleşmiş kararlarını ödemediğim,

b) Böylece, kanun kuvvetinde «vacibül ifa» kararları yerine getirmemek suretiyle kanuna aykırı harekette bulunduğum,

İleri sürülmektedir.

— Yukarıda açıklandığı üzere, Dilekçe Karma Komisyonu kararları, soruşturma önergesinde idia edildiği gibi, «Vacibül ifa» kararlar niteliğinde değildir. Bu husus, 140 sayılı Kanun ile ilgili Millet Meclisi Anayasa

T. B. M. M. (S. Sayısı : 100 e 1 inci ek)

Komisyonu raporunda açıklandığı gibi, Danıştay Genel Kurulunun çeşitli kararlarında da belirtilmiştir. Böyle bir anlayış, kuvvetler ayrılığı prensibini kabul etmiş olan Anayasamızın anlayışına aykırıdır. Bu bakımdan, söz konusu kararların yerine getirilmemesini kanuna aykırı bir hareket olarak nitelemek mümkün değildir.

— Bakanlığım dönemindeki uygulamada bir ayrıcalıktan da bahsetmek söz konusu olamaz. Ayrıcalıktan söz edilebilmesi için, eş olaylarda birbirinden ayrı uygulama olması, başka bir ifade ile, bir kısım kararların uygulanması, buna karşılık diğer bir kısım kararların uygulanmamış olması gerekir. Oysa, soruşturma önergesinde de açıklandığı gibi, Bakanlığım döneminde böyle bir durum yoktur.

— Maliye Bakanlığı, benim göreve başlamamdan önce, yukarda açıklandığı üzere, ikramiyeyle ilgili komisyon kararlarını uygulanmasını mümkün görmediğini, nedenleriyle birlikte, Komisyon Başkanlığına bildirmiş bulunuyordu. Benim tasarrufum, bu suretle başlamış olan tasarrufu sürdürmek olmuştur. Bunu yaparken, konunun o tarihe kadarki oluşumunun bir hal tarzını zorunlu kıldığını ayrıca gözönünde tutarak bir kanun tasarısı da hazırlamak yoluna gitmiş bulunmaktayım. Dilekçe Karma Komisyonunun yerine getirilememiş olan kararlarına uygulama imkânı hazırlama ve böylece ilgililerin devam eden müracaatlarını olumlu bir sonuca ulaştırmak amacını güden söz konusu tasarı zamanında T. B. M. M. Başkanlığına sunulmuştur.

25 . 4 . 1973 günü Maliye Komisyonu gündemine alınmış olduğunu öğrendiğim söz konusu tasarının, Yüce Meclisçe kabul edilip kanunlaşması ile, Dilekçe Karma Komisyonu ile Maliye Bakanlığı arasında ortaya çıkmış olan görüş ayrılığının da bir hal tarzına bağlanmış olacağına şüphe yoktur.

6. Yukardaki açıklamalar dikkate alınarak önergede şahsımla ilgili olarak ileri sürülen yersiz iddiaların reddine karar verilmesini saygılarımla arz ederim.

Ziya Müezzinoğlu
Maliye Bakanı

Ek : 1

Bütçe ve Mali Kontrol Gn. Md. Emeklilik
Sayı : 115619-105/16743

24 . 6 . 1971

Dilekçe Karma Komisyonunun emekli ikramiyeleri ile ilgili kararları hk.

T .C. EMEKLİ SANDIĞI GENEL MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : 19 . 3 . 1971 tarihli ve 20-I/XII sayılı yazınız.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Dilekçe Karma Komisyonunca emekli ikramiyeleri ile ilgili olarak itiraz olunan kararlar dolayısıyla, bu defa, sözü geçen Komisyon Başkanlığına yazılan bugünkü tarihli ve 115619-105 sayılı yazımın bir örneği ilişik olarak gönderilmiştir.

Bilgi edinilmesi ve gereğinin ona göre yapılması rica olunur.

Maliye Bakanı
Necdet Taner
Bütçe ve Mali Kontrol
Genel Müdürü

T. B. M. M. (S. Sayısı : 100 e 1 inci ek)

Konu : Dilekçe Karma Komisyonu kararları hk.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Dilekçe Karma Komisyonu Başkanlığına

Türkiye Büyük Millet Meclisi Dilekçe Karma Komisyonu Genel Kurulunca itti haz edilip 7 . 12 . 1970 tarihli ve 16 - 17 sayılı Haftalık Karar Cetvellerinde yayınlanan bazı kararlarda, 23 yıl hizmeti bulunanlara da emekli ikramiyesi ödenmesine karar verildiğinden bahisle, T. C. Emekli Sandığı Genel Müdürlüğünden alınan yazıda, bunların emekli ikramiyelerinin ödenip ödenmemesi hakkında mütalaamız istenilmiştir.

Bundan önce 24 yıl 9 ay fiili hizmeti bulunan Hüseyin Özşahar'a emekli ikramiyesi verilir verilmeyeceği hususunda Sandık Genel Müdürlüğünce Bakanlığımızın mütalaasının istenilmesi üzerine, Bakanlığımızca Sandığa yazılan 7 . 11 . 1969 tarihli ve 115619-105/17449 sayılı yazıda; Dilekçe Karma Komisyonu kararları üzerinde durularak, sözü geçen Komisyonca 140 sayılı Kanun hükümlerine göre, bir dava veya bir kanun konusu olan müracaatların tetkik edilmemesi gerektiği, ancak komisyonca görülen lüzum üzerine itti haz edilen ve süresi içerisinde itiraz edilmemesi dolayısıyla kesinleşen kararın uygulanmamasının muvafık olamayacağı mütalaa edilmiştir.

Dilekçe Karma Komisyonunca daha önce verilen kararlarda, fiili hizmet süreleri 24 yıl 6 ay veya yıl kesirleri 6 aydan fazla olanların emekli ikramiyelerinin, hizmetleri 25 yıl itibar edilmek suretiyle, verilmesi kabul edilmekte idi.

Hernekadar, bu kararlarda emekli ikramiyelerinin ödenmesinde, 5434 sayılı T. C. Emekli Sandığı Kanunun emekli ikramiyesi hakkındaki 6122 sayılı Kanunla değişik 89 ncü maddesinde 6 aydan eksik kesirlerin nazara alınmayacağı, 6 aydan fazla kesirlerin yıla iblâğ edileceği hakkındaki hüküm dikkate alınmış ise de, son defa 7 . 2 . 1969 tarihli ve 1101 sayılı Kanunun ek 3 ncü maddesi ile, tam yıl hizmet için ikramiye verilmesi esas kabul edildiğinden, yıl kesirlerinin 25 yıldan sonra da dikkate alınması imkânı kalmamıştır.

Esasen, yıl kesirlerinin ancak 25 yıldan sonra dikkate alınması mümkün bulunduğu halde, Dilekçe Karma Komisyonunca, Meclisin lütuf ve atıfeti olarak 24 yıl 6 aydan sonraki kesirlerin yıla iblâğı suretiyle ikramiye verilmesi kabul edilmiş, Sandıkça da yukarda işaret edilen yazımıza dayanılarak bu ikramiyelerin ödemeleri yapılmıştır.

Dilekçe Karma Komisyonunca son defa itti haz edilen kararlarda, 24 yıl 6 ayın altında, hatta 23 yıl hizmeti olanlara da ikramiye verilmesi kabul edilmekte, bu suretle müracaatlar çoğalarak daha aşağı hizmeti olanların da talepleri ile karşılaşmaktadır.

Böylece, eski tarihlerde yaş haddi, malullük, ölüm gibi sebeplerle hakkında emeklilik işlemi uygulanmış bulunanlardan ikramiye alamamış olanların taleplerinin karşılanması, idarelerce son derece müşkül bir durum arz etmektedir.

Dilekçe Karma Komisyonu kararlarının, adli veya idari bir kaza kararı vasfında olmadığına Danıştay Genel Kurulunca (30 . 4 . 1965, 7 . 6 . 1966 tarihli 1965/33 - 965/76, 966/191 - 966/203 sayılı kararla) karar verilmiş olduğundan, idareleri bağlamamaktadır.

Diğer taraftan, Dilekçe Karma Komisyonu Kurulması hakkındaki 140 sayılı Kanunun 5 nci maddesinin (a) fıkrasında; idari kaza kararına, (d) fıkrasında da; bir kanun teklif veya tasarısına konu olmayı gerektiren dilekçelerin, Dilekçe Karma Komisyonunca görüşülemeyeceği açıklanmıştır.

Bununla beraber, Dilekçe Karma Komisyonunca genellikle yıl kesirleri tama iblâğ edilerek (25 veya 30 yıla) lütuf ve atıfet olarak ikramiye verilmesine dair kararlar itti haz edilmiş ve bu kararlar üzerine ilgililere Sandıkça ikramiyeleri ödenerek kurumlara fatura edilmiştir.

Bu defa hazırlanarak Yüksek Meclise sunulan Emekli Sandığı Kanununa, ek kanun tasarısında; yaş haddi, malullük veya ölüm hallerinde hizmet süreleri ne olursa olsun ilgililere (hizmet sürelerinin yarısı nispetinde) emeklilik ikramiyesi verilmesi hususunda yeni bir hüküm sevk olunmuştur.

Ancak, bu hüküm Kanunun yürürlüğünden itibaren uygulanacak, eski muamelelere hiç bir suretle teşmili mevzu bahis olmayacaktır.

Bu hüküm kanunlaştığı takdirde, Dilekçe Karma Komisyonuna müracaatlar artacak, bunların dilekçelerinin de, nazara alınması halinde ise, eski hükümlere göre istikrar bulmuş onbinlerce muamelenin yeniden ele alınması gerekecektir.

Böyle bir uygulama, gerek Emekli Sandığı Kanunu Hükümlerine ve gerekse Dilekçe Karma Komisyonu Kurulması hakkındaki 140 sayılı Kanun hükümlerine aykırı olacaktır.

Diğer taraftan, idarelere de, bütçelere hesap edilerek konulan ödenekle karşılanması imkânı olmayan yeni külfetler doğmuş olacaktır.

Bu durum karşısında, bundan sonra Kanun hükümlerine göre emekli ikramiyesi verilmesi mümkün olamayanlara emekli ikramiyesi ödenmesine imkân görülememekle beraber, bugüne kadar Dilekçe Karma Komisyonunca ikramiye ile ilgili olarak itti haz edilmiş olan kararların uygulanması hususu T. C. Emekli Sandığı Genel Müdürlüğüne bildirilmiştir.

Keyfiyeti saygı ile arz ederim.

Maliye Bakanı

Ek : II

Bütçe ve Mali Kontrol Gn. Md.

Emeklilik Şb.

11 . 5 . 1972

Sayı : 115619-105/12696

Dilekçe Karma Komisyonu Kararları Hk.

T. C. EMEKLİ SANDIĞI GENEL MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : 23 . 3 . 1972 tarihli ve 20-1/XXXIII-23 sa

Emekli ikramiyeleri hakkında Türkiye Büyük Millet Meclisi Dilekçe Karma Komisyonu Başkanlığına yazılan bugünkü tarihli yazımızın bir örneği ilişik olarak gönderilmiştir.

Bilgi edinilmesi rica olunur;

Maliye Bakanı

S. Turan Kıvanç

Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlü

Bütçe ve Mali Kontrol Gn. Md.

Emeklilik Şb.

11 . 5 . 1972

Sayı : 115619-105/12695

Dilekçe Karma Komisyonu Kararları Hk.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

DİLEKÇE KARMA KOMİSYONU BAŞKANLIĞINA

İlgi : 24 . 6 . 1971 tarihli ve 115619-105/16742 sayılı yazımız.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Dilekçe Karma Komisyonu Genel Kurulunca, emekli ikramiyesi verilebilmesi için kanunla tayin edilen süreleri doldurmamış olanlara, yıl kesirlerinin yıla iblağı suretiyle, Nüfuz ve atıfet olarak emekli ikramiyesi verilmesi hakkında itti haz buyrulmuş olan kararlar dolayısıyla uygulamada hâsıl olan tereddütler üzerine, Bakanlığımız mütaaaası, son olarak yukarıda tarih ve numarası yazılı olan yazımızla arz edilmiş idi.

Bu defa, 24 yıl 6 ay ve daha fazla sürelerin 25 yıla iblağı suretiyle emekli ikramiyesi ödenmesi hakkındaki kararlardan başka, hizmet süreleri 24 yıl 6 ay'ın altında, hattâ 23 - 24 yıl arasında bulunanların da bu sürelerinin 25 yıla iblağı suretiyle ikramiye verilmesi hususunda karar itti haz edildiği, son Haftalık Karar cetvellerindeki kararlardan anlaşılmaktadır.

T. B. M. M.

(S. Sayısı : 100 e 1 inci ek)

Yüksek malûmları olduğu üzere, emekli ikramiyeleri, ilgililerin emekliye ayrıldıkları veya vefat ettikleri tarihlerdeki hükümlere göre fiilen 25 veya 30 yıl hizmeti olanlara verilmektedir. Bu müddetler fiilen doldurulmadıkça ikramiye ödenmesi mümkün olmamakta, bu hususta Danıştayda açılan davalar da tamamen retle sonuçlanmış bulunmaktadır.

Bu itibarla, Dilekçe Karma Komisyonunca son defa ittihaz edilen kararların; yukarıda tarih ve numarası yazılı bir örneği ekli yazımızda açıklanan sebepler dolayısıyla yerine getirilmesine imkân görülemediğini saygı ile arz ederim.

Maliye Bakanı

Ek : III

5434 sayılı T. C. Emekli Sandığı Kanununa Geçici Bir Madde Eklennesi Hakkında Kanun Tasarısı

MADDE 1. — 5434 sayılı T. C. Emekli Sandığı Kanununa aşağıda yazılı geçici madde eklenmiştir.

Geçici madde: — Emekli, adı mahallük, vazife mahallüğü, dul ve yetim aylığı bağlandığı veya toptan ödeme yapıldığı tarihlerdeki hükümlere göre, hizmet sürelerinin müsait bulunmamasından dolayı, kendilerine emekli ikramiyesi verilememiş olanlara, Dilekçe Karma Komisyonu Genel Kurulunca görülen lüzum ve zarurete dayanılarak veya lütuf ve atıfet olarak emekli ikramiyesi ödenmesi hususunda, bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihe kadar ittihaz edilmiş olan kararlar, ilgililerin emekliye ayrıldıkları, malul kaldıkları veya vefat ettikleri tarihlerdeki emeklilik keseneğine esas aylıkları üzerinden hesaplanmak suretiyle uygulanır.

MADDE 2. — Bu kanun yayımı tarihinden itibaren yürürlüğe girer.

MADDE 3. — Bu kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

GEREKÇE

5434 Sayılı T. C. Emekli Sandığı Kanununa ek 8 . 7 . 1971 tarihli ve 1425 Sayılı Kanunun yürürlüğünden önce yaş haddi, malullük gibi sebeplerle emekliye ayrılanlarla ölenlerden, hizmet süreleri, emekli ikramiyesi ödenmesine müsait olmayanlar hakkında, Türkiye Büyük Millet Meclisi Dilekçe Karma Komisyonu Genel Kurulunca, lütuf ve atıfet olarak emekli ikramiyesi ödenmesi hususunda kararlar ittihaz olunmaktadır.

Anca, bu yolda ittihaz edilen kararlar, Emekli Sandığı Kanununun ikramiye ödenmesi hakkındaki hükümlerine uygun olmadığından, T. C. Emekli Sandığı Genel Müdürlüğünce ve Kurumlarca tatbikinde tereddüt edilmektedir.

Emekli ikramiyeleri, 788 sayılı Memurin Kanunu hükümlerine göre en az fiilen 30 yıl hizmet ifa edilmesi şartı yanında ayrıca 65 yaşın doldurulması halinde verilebilmekte idi.

Daha sonra kabul edilen 1683 sayılı Askerî ve Mülki Tekâüt Kanunu uyarınca da, bu kanunun yürürlükte bulunduğu (1930 - 1950) 20 yıllık süre esnasında en az 30 yıl hizmeti olanlara ikramiye verilmiştir.

1 . 1 . 1950 tarihinde yürürlüğe giren 5434 sayılı T. C. Emekli Sandığı Kanunu ile; evvelâ 30 yıl fiili hizmet şartı muhafaza edilmiş, sonradan bu kanuna ek olarak yürürlüğe giren 6122 sayılı Kanunla, 25 ve 30 yıl arasında fiili hizmeti bulunanlara da (25 yıllık fiili hizmet süresinin tamamlanmasından sonra geçen yıl kesirlerinin 6 aydan fazla kısmının tam yıla iblağı, 6 aydan eksik kısmının da tenzili suretiyle) ikramiye verilmesi kabul edilmiştir.

Dilekçe Karma Komisyonunca ilk defa, yukarıda sözü geçen 6122 sayılı Kanundaki, 6 aydan fazla yıl kesirlerinin tam yıla iblağı hakkındaki hükme dayanılarak, fiili hizmet süreleri 25 yılın altında ve fakat 24 yıl 6 ay veya yıl kesri 6 aydan fazla olanların, yıl kesirleri tama iblağı edilmek suretiyle, 25 yıl üzerinden ikramiye verilmesi hususunda kararlar ittihaz olunmuştur.

T. B. M. M. (S. Sayısı : 100 e 1 inci ek)

Bu kararlar, 6122 sayılı Kanunun, yukarıda açıklanan hükmüne uygun bulunmadığı gibi, esasen 7 . 2 . 1969 tarihli ve 1101 sayılı Kanunun 3 üncü maddesi ile; 1 . 3 . 1969 tarihinden itibaren yıl kesirlerinin tam yıla iblağı hakkındaki hüküm kaldırmıştır.

Bu hükümlere rağmen, Dilekçe Karma Komisyonunca, son defa alınan kararlarda, 24 yıl 6 ayın altında, hatta 23 yıl hizmeti olanlara da 25 yıl üzerinden ikramiye verilmesi kabul edilmekte ve bu hususta kararlar ittihazına devam olunmaktadır.

Her ne kadar, son defa yürürlüğe giren 8 . 7 . 1971 tarihli ve 1425 sayılı Kanunla, haklarında emeklilik hükümleri uygulananlara, hizmet süreleri ne olursa olsun, her tam fiili hizmet yılı için yarım maaş tutarında ikramiye verilmesi kabul edilmiş ise de, bu hükümlerin, sözü geçen kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren uygulanması mümkün olup, eski muamelelere teşmiline imkân bulunmamaktadır.

Ancak, 1425 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesi üzerine, Dilekçe Karma Komisyonuna yapılan müracaatlar gittikçe artmaktadır. Bu dilekçelerin de nazara alınması halinde ise, eski hükümlere göre istikrar bulmuş muamelelerin yeniden ele alınması gerekecek, ayrıca eski tarihlerde yaş haddi, malûllük, ölüm gibi sebeplerle haklarında emeklilik işlemi uygulanıp, ikramiye alamamış olanlardan müracaat edemiyen veya bu imkânı kaybetmiş bulunanlar aleyhine bir eşitsizlik doğmuş olacaktır.

Dilekçe Karma Komisyonu Kararlarının, adli veya idari bir kaza kararı vasfında olmadığına, Danıştay Genel Kurulunca (30 . 4 . 1965, 7 . 6 . 1966 tarihli 1965/33-1965/76, 1966/191-1966/203 sayılı kararlarla) karar verilmiş olduğundan, bu kararlar idareleri bağlamamaktadır.

Diğer taraftan, Dilekçe Karma Komisyonu Kurulması Hakkındaki 140 sayılı kanunun 5 nci maddesinin (I) işaretli kısmının (d) fıkrasında bir kanun teklif veya tasarısına konu olmayı gerektiren dilekçelerin, Dilekçe Karma Komisyonunca görüşülemeyeceği hükme bağlanmış bulunmaktadır.

Yukarıda etraflı olarak arz ve izah olunan nedenlerle, T. B. M. M. Dilekçe Karma Komisyonunca ikramiye verilmesi hususunda 140 sayılı kanuna aykırı olarak alınan ve alınacak olan kararların uygulanmasına imkân görülememektedir.

Ancak, Dilekçe Karma Komisyonunca bu konuda ilk defa ittihaz edilmiş olan kararlardan bir kısmının uygulanmış olması dikkate alınarak, bu güne kadar aynı konuda alınmış bulunan kararların da, bir defaya mahsus olmak üzere, yerine getirilmesi uygun görülmüş ve bunu sağlamak amacıyla ilişik kanun tasarısı hazırlanmıştır.

Tasarının 1 nci maddesi ile, 5434 sayılı T. C. Emekli Sandığı Kanununa geçici bir madde eklenmesi öngörülmüştür. Geçici madde, bu tasarının kanunlaştığı tarihe kadar emekli ikramiyesi verilmesi hususunda Dilekçe Karma Komisyonunca 140 sayılı Kanuna aykırı olarak ittihaz edilmiş olan kararların yerine getirilmesi hakkındadır.

İkinci ve üçüncü maddeler, yürürlük ve uygulamaya dair bulunmaktadır.

MENI